



# วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Journal of Social Sciences Mahamakut Buddhist University  
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567 Vol 7 No.2 July - December 2024

ISSN : 2730244X-9147 (Online) 2587-003 (Print)  
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
อาคาร B 7.4 ชั้น 2 248 ม.1 ก.สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ต.สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์  
อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170







วารสารสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Journal of Social Sciences

Mahamakut Buddhist University

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567)

Vol 7 No.2 (July-December 2024)

P-ISSN : 2773-9139 (Print) E-ISSN : 2773-9147 (Online)

\*\*\*\*\*

## ❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบาย สาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา การศึกษา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา



กำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ เป็นราย 6 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

### เจ้าของ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 248 หมู่ที่ 1 ถนนศาลายา - นครชัยศรี  
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 โทร 02-444-6000 ต่อ 1147  
E-mail : journalpoliticalsciencembu@gmail.com

### บรรณาธิการ

พระมหาสุรไกร ชินพุทธสิริ, ผศ.  
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

### รองบรรณาธิการ

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.  
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

### กองบรรณาธิการ

#### ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระมหาบุญเลิศ อินทปถโณ, ศ.ดร.  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์  
มหาวิทยาลัยรังสิต



**พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตูทองคำ**

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

**รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง**

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ**

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

**รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง**

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**พระมหาประกาศิต สิริเมโธ, ผศ.ดร.**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ สัพโส**

มหาวิทยาลัยพะเยา

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์**

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน**

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัญจกร นิลกาญจน์**

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตพร แซ่แง สายจันทร์**

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตพร แซ่แง สายจันทร์**

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย



**พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ดร.**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**พระครูสุตสารบัณฑิต, ดร.**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ**

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

**ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน**

**พระธรรมวชิรจินดาภรณ์, รศ.ดร.**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**พระศรีวชิรวาทी, ผศ.ดร.**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**พระสุธีวชิรคุณ**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**พระครูวุฒิธรรมสาร, ผศ.ดร.**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**พระครูปลัด ทวี อภโย, ผศ.ดร.**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**พระครูธรรมธร ปุญญาพัฒน์ ปุญญนนโท**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**พระมหาภาณุวิษณุ ภาณุวิชโช, ดร.**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิกา วิจิตรวัชรารักษ์**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย



**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษญา ผาทอง**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ญัฐชยา กำแพงแก้ว**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**ดร.บัญญัติ ธรรมบุตร**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย



**ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ญัฐหทัย นิรัตติศัย**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย



**ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤติกา ชนะกุล**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย



**ฝ่ายกฎหมาย**

**นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์**

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง



**พิสูจน์อักษร**

**รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณีต ม่วงนวล**

มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา



### ออกแบบปก

นายสุรียาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

### จัดรูปเล่ม

นายกรวิชญ์ คชวงศ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

### พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์  
ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง  
จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 [www.vru.ac.th](http://www.vru.ac.th)



## บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) ประจำปีพุทธศักราช 2567 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลาย มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 13 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 9 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 4 เรื่อง วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2565 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2567 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดี ตลอดจนและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, ผศ.

บรรณาธิการ

---

## สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ฎ)
สารบัญ	(ฐ)

### บทความวิจัย : Research Article

การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึง นาราง จังหวัดพิจิตร REED-MAT LADY BAGS PRODUCT DEVELOPMENT TO INCREASE PRODUCT VALUE FOR HUAY KAEW, BUENG NARANG, PHICHIT'S IKAT AND REED-MAT WEAVING COMMUNITY ENTERPRISE อนุสรณ์ ใจทน อัมพวัน ยันเสน และ ปิยะธิดา สีหะวัฒน์กุล	1-17
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนใน กรุงเทพมหานคร FACTORS AFFECTING TO SELF-DISCIPLINE OF STUDENTS OF PRIVATE VOCATIONAL COLLEGE IN BANKGONG สุเมธ ดั่งจุง	18-37
ศักยภาพและโอกาสการจัดตั้งตลาดค้าปลีกริมน้ำของชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร Potential and opportunity to establish riverfront retail market of Lat Prao cannel community Bangkok มลวรรณ วีระปัญชร, มณฑล จันทร์แจ่มใส และ สุรางค์รัตน์ แสงศรี	38-49

---

- ถอดบทเรียนการสั่งสมภูมิปัญญาชาวบ้านในการบริหารจัดการความเสี่ยงทาง  
กสิกรรม กรณีศึกษาหมู่ที่ 3 ตำบลรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช 50-67**  
LESSONS LEARNED FROM THE ACCUMULATION OF FOLK WISDOM IN  
AGRICULTURAL RISK MANAGEMENT CASE STUDY MOO 3 KRUNG CHING  
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE  
*พิชศาล พันธุ์วัฒนา*
- การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กร  
ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 68-82**  
PROMOTING THE POLITICAL CULTURE OF THE PEOPLE IN THE ELECTION OF  
LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN MUEANG CHAIYAPHUM DISTRICT,  
CHAIYAPHUM PROVINCE  
*ธรรมรัตน์ โรมแพน*
- การวางแผนและการสรรหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงของสำนักงาน  
ตำรวจแห่งชาติ ศึกษากรณีกองบัญชาการตำรวจนครบาล 83-102**  
PLANNING AND RECRUITING PERSONNEL INQUIRY FEMALE POLICE OF THE  
ROYAL THAI POLICE: CASE STUDY: METROPOLITAN POLICE BUREAU  
*พิชศาล พันธุ์วัฒนา*
- แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัย  
มหามกุฏราชวิทยาลัย 103-123**  
GUIDELINES FOR DEVELOPING ONLINE LEARNING AND TEACHING FOR  
STUDENTS AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY  
*ธีระโชติติกุล ยาวเย็น, สุธามาศ นพเทศน์ และ วัชรพงษ์ ไสภาจร*
- หลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของครู  
มัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี 124-142**  
RIGHT CEREBRAL HEMISPHERE DEVELOPMENT FOR TEACHING ABD LEARNING  
CURRICULUM OF SECONDARY SCHOOL TEACHERS, PHETCHABURI PROVINCE  
*สรรเสริญ เลาทลสิทธิ์*

**รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค  
ดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่  
การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร** 143-158

THE MODEL FOR ENHANCING DIGITAL-ERA ACADEMIC LEADERSHIP AMONG  
EDUCATIONAL ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOL ACADEMIC MANAGEMENT  
EFFECTIVENESS UNDER THE PHICHIT SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA  
OFFICE

วศัญญา ภูครองนา, นิพล อินนอก, อุไรรัตน์ ทิพยเนตร, ปัญญา ทาแก้ว  
และ รัตติมา พานิชอนรรักษ์

**บทความวิชาการ : Academic Article**

**องค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล** 159-174

THE HAPPY ORGANIZATION IN THE DIGITAL ERA

นายวิรัชกร รุ่งโรจน์นภาดล, ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง และ สุวิทย์ ภาณุจारी

**คุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในทศวรรษหน้า** 175-197

THAI LEARNERS' QUALITIES IN THE NEXT DECADE

พีระนันท์ นัมคณิสสรณ์

**การประยุกต์ใช้หลักธรรมในมังคลัตถทีปนีเพื่อการดำเนินชีวิตเมื่อเผชิญกับโลก  
ธรรม** 198-213

ธรรม

APPLICATION OF DHAMMA IN MANGGALATTHATIPANI FOR LIVING IN THE FACE  
OF LOKADHAMMA

พระมหาธีระวัฒน์ ธิติโชติ (กมลวิบูลย์), จุมพล สุยะดี, พระมหาภากร สิริภทโท  
(ศิริสวัสดิกล) และ ทิวา สุขุม

**องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาล** 214-229

COMPONENTS OF STRATEGIC MANAGEMENT TOWARDS BEING A GOOD  
GOVERNANCE SCHOOL

จิราภรณ์ เทพคุ้มกัน, ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง และ เฉลิมพล มีชัย

**คำแนะนำสำหรับผู้เขียน** 230-251

การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม  
สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป

ตำบลห้วยแก้ว อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร\*

REED-MAT LADY BAGS PRODUCT DEVELOPMENT TO INCREASE  
PRODUCT VALUE FOR HUAY KAEW, BUENG NARANG, PHICHIT'S IKAT  
AND REED-MAT WEAVING COMMUNITY ENTERPRISE

อนุสรณ์ ไจทน<sup>1</sup>, อัมพวัน ยันเสน<sup>2</sup> และ ปิยะธิดา สีหะวัฒนกุล<sup>3</sup>

Anusorn Jaiton<sup>1</sup>, Ampawan Yunsan<sup>2</sup> and Piyatida Seehavatanakul<sup>3</sup>

<sup>1-3</sup>มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

<sup>1-3</sup>Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand

Email: ampawan.yu@rmutp.ac.th

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ออกแบบและผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร 2. ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร จากแบบสอบถามกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน พร้อมข้อเสนอแนะ จากการท้าววิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า

1. ออกแบบและผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.62 และจากการประเมินผลในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจการออกแบบมีรูปแบบสอดคล้องกับความต้องการ หรือความนิยมในปัจจุบัน อยู่ในระดับ

\* Received 24 June 2023; Revised 20 July 2024; Accepted 25 August 2024

มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 รองลงมา มีการนำวัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม อยู่ใน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.63 และมีความแปลกใหม่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53

2. ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อก ก พบว่า ด้านการออกแบบ, ด้านผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อก จำนวน 6 รูปแบบ มีความพึงพอใจต่อกระเป๋าทรง Shopping bag, กระเป๋าทรง Tote Bag กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยม ผืนผ้า, กระเป๋าทรง Top-handle bag, กระเป๋าทรง Duffel หรือกระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและ สายสะพาย, ผลิตภัณฑ์กระเป๋าทรง Crossbody, กระเป๋าทรง Backpack และด้านคุณค่าและ ประโยชน์ใช้สอย มีคะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด จากทุกข้อของการประเมิน สำหรับคะแนนเฉลี่ยรวมจากทุกข้อที่ประเมินในแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านมีคะแนนเฉลี่ยความ พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ:** กระเป๋าสตรี, เสื่อก, กลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกแปรรูป

## Abstract

This research aims to 1. Design and produce women's bags decorated with sedge mats for the community enterprise of the mudmee and processed sedge mats in Huai Kaew Subdistrict, Bueng Narang District, Phichit Province. 2. Study the satisfaction of the target group towards the women's bags decorated with sedge mats for the community enterprise of the mudmee and processed sedge mats in Huai Kaew Subdistrict, Bueng Narang District, Phichit Province. The target group's questionnaire consisted of 30 people, along with suggestions from the research. The tools used to collect data consisted of a target group satisfaction questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics.

The results of the study found that: 1. The design and production of women's bags decorated with sedge mats were at the highest level, with an

---

average value of 4.62. From the evaluation of each aspect, it was found that the target group was most satisfied with the design, which was consistent with current needs or popularity, at an average value of 4.70. Next, there was an appropriate application of local materials, at a high level, with an average value of 4.63, and novelty. At the highest level, with an average of 4.53

2. Study the satisfaction of the target group towards the women's bag product decorated with sedge mats. It was found that in terms of design, the women's bag product decorated with sedge mats, 6 styles, were satisfied with the shopping bag, the tote bag, the rectangular bag, the top-handle bag, the duffel bag or large bag with handles and shoulder straps, the Crossbody bag product, the Backpack bag, and the value and utility, with the highest satisfaction score from all items of the evaluation. For the average score from all items evaluated in each aspect, it was found that all aspects had the highest average satisfaction score.

**Keywords:** Lady bags, Sedge mats, Silk weaving groups and processed sedge mats

## บทนำ

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร เป็นกลุ่มทอผ้าขนาดใหญ่ที่ทอผ้าโดยใช้เทคนิคการมัดหมี่มาใช้ในการสร้างลวดลาย เป็นแหล่งผลิตต้นๆของประเทศไทยก็ว่าได้ ส่วนใหญ่ชาวบ้านนิยมทอเป็นผืนและทำจำหน่ายโดยไม่ผ่านการแปรรูป การทอผ้าไหมมัดหมี่จะนิยมทอเป็นลวดลายต่างๆ และเมื่อทอเสร็จก็จะทำการจัดจำหน่ายโดยไม่ได้นำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ มากนัก เพราะผ้าที่ทอเสร็จแล้วมีมูลค่าและสามารถจำหน่ายได้ในตัวของมันเอง แต่เสื่อกกที่ชุมชนผลิตใช้ในครัวเรือนยังต้องมีการพัฒนาและแปรรูปมากกว่า เพราะคนในชุมชนหรือผู้ผลิตยังขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อผู้บริโภคอย่างแท้จริง คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร ประธานกลุ่มคือ คุณราตรี กองทรัพย์ ได้ให้สัมภาษณ์กับคณะผู้จัดทำไว้ว่า สมาชิกของกลุ่มทอเสื่อมีประมาณ 30-40 คนและมีเครือข่ายทั่วจังหวัดพิจิตร สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา

และหลังจากการทำนาก็จะหันมาทอเสื่อโดยใช้ ต้นกก จากแหล่งในชุมชน มาใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เสื่อกกแปรรูป เช่น รองเท้า หมวก ของที่ระลึกต่างๆ และกระเป๋า ในส่วนของกระเป๋าชุมชนมีการจำหน่ายอยู่ตลอด แต่เป็นรูปแบบเดิม จึงมีความต้องการพัฒนาในรูปแบบอื่น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจ

กระเป๋ามีความสำคัญต่อมนุษย์มาอย่างยาวนานจากอดีตสู่ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบที่สวยงาม และเหมาะกับการใช้งานในตามสภาพสังคมในปัจจุบัน วัสดุที่ใช้ในการผลิตกระเป๋าแต่ละประเภทนั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสม ในปัจจุบันเนื่องด้วยกระแสอนุรักษ์โลก นักออกแบบกระเป๋าสตรีมีการออกแบบโดยใช้วัสดุในการผลิตส่วนใหญ่ มาจากธรรมชาติ ซึ่งมีวัสดุในการผลิตมากมายให้เลือกใช้ วัสดุในการผลิตที่สำคัญคือ นอกจากความสวยงามแล้ว ต้องเหมาะสมกับรูปแบบการใช้งาน แข็งแรง ยืดหยุ่นน้อย คงรูป ทนความร้อน และดูแลรักษาง่าย (อารีรัตน์และอลงกรณ์, 2564)

ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอ บึงนาราง จังหวัดพิจิตร สมาชิกมีการทอเสื่อเพื่อใช้ในครัวเรือนและมีการตัดเย็บกระเป๋าในรูปแบบที่ไม่หลากหลาย ขาดการแนะนำทางด้านการออกแบบกระเป๋าที่ทันสมัย แต่มีความต้องการให้กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย เหมาะสมกับการใช้งาน

ดังนั้นคณะผู้วิจัย จึงมีแนวความคิดที่จะนำเอาเสื่อกกจาก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอ บึงนาราง จังหวัดพิจิตร พัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก ที่เน้นการออกแบบให้สามารถเลือกใช้กระเป๋าสำหรับทำงานและท่องเที่ยว เน้นการใช้ประโยชน์ต่อการใช้งานของคนทุกวัย (สุทธิดา, 2563) อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความรู้และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับประเด็นสำคัญตามยุทธศาสตร์ชาติแผนแม่บทแผนนโยบายที่เกี่ยวข้องว่าด้วยเรื่อง พัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก และเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม รวมถึง SMEs และ IDFs ที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูง เพื่อยกระดับการพึ่งพาตนเองและแข่งขันได้ และการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา พึ่งพาตนเองและจัดการตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปึงนาราง จังหวัดพิจิตร
2. ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้วอำเภอปึงนาราง จังหวัดพิจิตร

## การทบทวนวรรณกรรม

โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปึงนาราง จังหวัดพิจิตร ได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งหัวข้อ ต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปึงนาราง จังหวัดพิจิตร หมายถึง จากการสัมภาษณ์คุณราตรี กองทรัพย์ ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปึงนาราง จังหวัดพิจิตร มีประมาณ 30-40 คน เป็นกลุ่มทอผ้าขนาดใหญ่ที่ทอผ้าโดยใช้เทคนิคการมัดหมี่มาใช้ในการสร้างลวดลาย เป็นแหล่งผลิตต้นๆของประเทศไทยก็ว่าได้ ส่วนใหญ่ชาวบ้านนิยมทอเป็นผืนและทำจำหน่ายโดยไม่ผ่านการแปรรูป การทอผ้าไหมมัดหมี่จะนิยมทอเป็นลวดลายต่างๆ และเมื่อทอเสร็จก็จะทำการจัดจำหน่ายโดยไม่ได้นำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ มากนัก เพราะผ้าที่ทอเสร็จแล้วมีมูลค่าและสามารถจำหน่ายได้ในตัวของมันเอง แต่เสื่อกกที่ชุมชนผลิตใช้ในครัวเรือนยังต้องมีการพัฒนาและแปรรูปมากกว่า เพราะคนในชุมชนหรือผู้ผลิตยังขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อผู้บริโภคอย่างแท้จริง (ออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์,2567)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับต้นกก หมายถึง การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับต้นกก ถึงชนิดของต้นกก และประโยชน์ที่สามารถทำเป็นกระเป๋าแทนกระเป๋าหนัง ทำเป็นรูปต่างๆ ได้หลายแบบแล้วแต่ผู้ประดิษฐ์คิดค้นแบบต่าง ๆ ทำเป็นหมอน เช่น หมอนรองที่นั่ง หมอนพิงพนักเก้าอี้เรียกว่าหมอนเสื่อ ฯลฯ ปัจจุบันชาวบ้านหลายครอบครัวนิยมแบ่งที่นาบางส่วนมาปลูกต้นกก ส่วนใหญ่จะตัดในระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายน แล้วเตรียมเสี้ยนกกไว้ทอในเดือนธันวาคมถึงเดือนเมษายน การดูแลรักษาต้นกกทำได้ง่ายไม่ยุ่งยากเหมือนข้าว ไม่ค่อยมีโรคและแมลง

รบกวนจึงไม่จำเป็นต้องใช้ยาฆ่าแมลงเพียงแต่ใส่ปุ๋ยคอกที่ได้จากการเลี้ยงสัตว์และวัชพืชบ้างเล็กน้อย เพื่อเร่งการเจริญเติบโต ก็จะได้กอกที่มีความละเอียด เส้นเล็กสวย และมีความทนทานเมื่อปลุกอายุได้ 45-50 วัน ก็สามารถตัดได้ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ค่อยสนใจนับอายุของกอกเท่าใดนัก แต่สามารถรู้ว่าต้นกอกโตพร้อมที่จะตัดได้จากการสังเกตสีของดอก หากต้นกอกยังอ่อน ดอกจะมีสีขาวถ้าพร้อมที่จะตัดดอกจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองหรือสีน้ำตาลอ่อน หากดอกเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลหรือสีดำ แสดงว่าแก่เกินไปการตัดกอกในช่วงที่ยังอ่อนหรือแก่เกินไป จะได้เส้นกอกที่ไม่ทนทาน (สุทธิตา 2559)

3. ข้อมูลเกี่ยวกับกระเป่าสตรี หมายถึง การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกระเป่าสตรี และองค์ประกอบของกระเป่าสตรี จำนวน 6 แบบเพื่อนำมาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร (มนัสนันท์,2560)

4. ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบ หมายถึง การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบ โดยศึกษาหลักการออกแบบ ประเภทของการออกแบบ เลือกประเภทของการออกแบบเพื่อใช้ประโยชน์ที่เป็นเครื่องใช้สอย ในส่วนของกระเป่าสตรี จากเสื่อกก

## วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาข้อมูลการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก จากประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร เพื่อเน้นการใช้งานให้ตรงเป้าหมายของชุมชนทั้งออกแบบให้สามารถใช้ออกงานต่างๆ และใช้งานจริงในชีวิตประจำวัน

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร กำหนดกลุ่มเป้าหมายวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร จำนวน 30 คน

1.2 การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตแต่งด้วยเสื่อกก โดยการสอบถาม จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อสอบถามความพึงพอใจในการออกแบบ เพื่อเน้นการใช้งานให้ตรงเป้าหมายของชุมชนทั้งออกแบบให้สามารถใช้ออกงานต่างๆ และใช้งานจริงในชีวิตประจำวัน จำนวน 6 รูปแบบ ดังนี้

1.2.1 กระเป๋าทรง Crossbody หรือกระเป๋าที่มีสายสะพายข้ามตัว

1.2.2 กระเป๋าทรง Tote Bag กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า

1.2.3 กระเป๋าทรง Top-handle bag

1.2.4 กระเป๋าทรง Backpack หรือกระเป๋าเป้

1.2.5 กระเป๋าทรง Shopping bag

1.2.6 กระเป๋าทรง Duffel หรือกระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและสายสะพาย

## 2. สร้างเครื่องมือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี ประกอบด้วย หลักสูตรการฝึกอบรม และแบบประเมินผลความพึงพอใจ

2.1 หลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตแต่งด้วยเสื่อกก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร ดำเนินการดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการ จำนวน 1 หลักสูตร เรื่องกระเป๋าใส่เหรียญจากเสื่อกก และการปฏิบัติการตกแต่งกระเป๋าจากเสื่อกก

2.1.2 กำหนดกิจกรรมหลักสูตรการฝึกอบรม โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ ใช้เทคนิคการอบรม คือ การบรรยายและประกอบการสาธิต และฝึกปฏิบัติจริง สื่อประกอบการอบรม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เอกสารประกอบการอบรม

2.1.3 แบบสอบถามความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมาย ต่อโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตแต่งด้วยเสื่อกก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร ออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร

### 3. ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีและประเมินผล

การดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยี กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการถ่ายทอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริกต่างด้วยเสื่อกก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปึงนาราง จังหวัดพิจิตร จำนวน 30 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ประชุมวิทยากรและคณะดำเนินงาน และผู้ร่วมวิจัย เพื่อชี้แจงวิธีการและขั้นตอนใช้หลักสูตรการอบรม และการประเมินผล

3.2 ทำการฝึกอบรมโดยการบรรยาย สาธิต และการฝึกปฏิบัติภายใต้การดูแลจากวิทยากร จำนวน 3 คน (วิทยากร 1 คน มีหน้าที่ดูแลผู้ฝึกอบรม 10 คน)

3.3 ในการฝึกอบรมจะแบ่งกิจกรรมการอบรมหลักสูตรละ 2 วัน (วันละ 6 ชั่วโมง) โดยวันที่ 1 ผู้เข้ารับการอบรมจะเริ่มจากการอบรม หลักสูตร การปฏิบัติการทำกระเป๋าใส่เหรียญ ด้วยเสื่อกก ส่วนวันที่ 2 ผู้เข้ารับการอบรมจะอบรม หลักสูตร การปฏิบัติการตกแต่งกระเป๋าจากเสื่อกก

3.4 ประเมินผล ผู้เข้ารับการอบรมทุกคน ทำแบบสอบถามความพึงพอใจการฝึกอบรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีหลังจากเสร็จสิ้นการอบรม

### 4. วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรายงาน

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินหลักสูตรและกระบวนการฝึกอบรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริกต่างด้วยเสื่อกก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปึงนาราง จังหวัดพิจิตร โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 แบบสอบถามความพึงพอใจการฝึกอบรม เป็นแบบประเมินที่ผู้ดำเนินโครงการสร้างขึ้นตามเกณฑ์การประเมิน แบ่งเป็น 2 ตอน

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ

4.1.2 ความพึงพอใจในประเด็นต่าง ๆ ของตอนที่ 2 ที่มีต่อการฝึกอบรม วิเคราะห์ข้อมูลแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ โดยใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่ นำเสนอในรูปแบบบรรยายประกอบความเรียง ใช้เกณฑ์พิจารณาดังข้อ 3.6.2

#### 4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติค่าร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่ นำเสนอในรูปแบบบรรยายประกอบความเรียง ใช้เกณฑ์พิจารณาดังนี้

แปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ

คะแนน	ความหมาย
5	เหมาะสมมากที่สุด
4	เหมาะสมมาก
3	เหมาะสมปานกลาง
2	เหมาะสมน้อย
1	เหมาะสมน้อยที่สุด

เกณฑ์ของการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.50 - 5.00	พึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.50 - 4.49	พึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.50 - 3.49	พึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.50 - 2.49	พึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 - 1.49	พึงพอใจน้อยที่สุด

เมื่อเก็บแบบสอบถามตามจำนวนที่กำหนดได้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลประมวลผลโดยวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

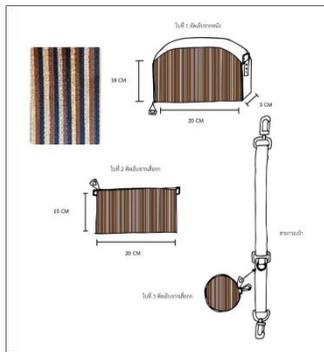
$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนที่เลือก} \times 100}{\text{จำนวนข้อมูลทั้งหมด}} = \frac{n \times 100}{N}$$

$$\text{ค่าเฉลี่ย } \bar{x} = (x) = \frac{\sum fx}{N}$$

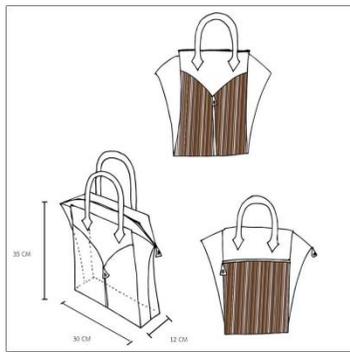
#### ผลการวิจัย

1. ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปึงนาราง จังหวัดพิจิตร จากการสอบถามความต้องการด้านผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสื่อกก ของวิสาหกิจ

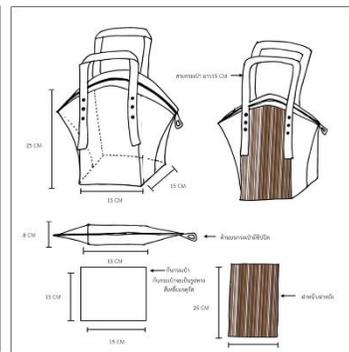
ชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปังนาราง จังหวัดพิจิตร จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อสอบถามความพึงพอใจในการออกแบบ จำนวน 6 แบบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.62 และจากการประเมินผลในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจการออกแบบ มีรูปแบบสอดคล้องกับความต้องการ หรือความนิยมในปัจจุบัน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 รองลงมาเป็นการนำวัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.63 และมีความแปลกใหม่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53



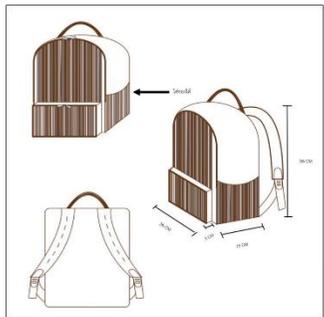
รูปที่ 1 แสดงการออกแบบกระเป๋าทรง Cross



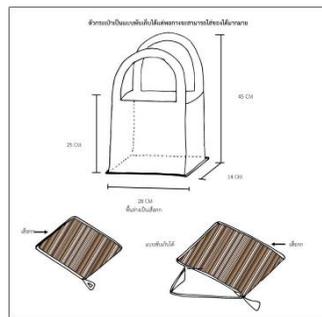
รูปที่ 2 การออกแบบกระเป๋าทรง Top-handle bag



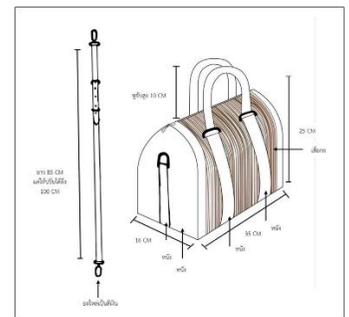
รูปที่ 3 การออกแบบกระเป๋าทรง Top-handle bag



รูปที่ 3 การออกแบบกระเป๋าทรง Backpack หรือกระเป๋าเป้



รูปที่ 4 การออกแบบกระเป๋าทรง Shopping bag



รูปที่ 5 การออกแบบกระเป๋าทรง Duffel หรือกระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและสายสะพาย

รูปการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีคกแต่งด้วยเสื่อกก สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื่อกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปังนาราง จังหวัดพิจิตร จำนวน 6 รูปแบบ

2. ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตแต่งด้วยเสื้ออก สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสื้ออกแปรรูป ตำบลห้วยแก้วอำเภอปึงนา ราง จังหวัดพิจิตร จำนวนกระเป๋า 6 แบบ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าทรง Crossbody หรือกระเป๋าที่มีสายสะพายข้ามตัว โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.74 และจากการประเมินผลในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.83 รองลงมาขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.80 การใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยเสื้ออก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.78 ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด 4.72 มีค่าเฉลี่ย 4.67 และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60

กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าทรง Tote Bag กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.78 และจากการประเมินผลในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.90 รองลงมาความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.83 การใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยเสื้ออก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.80 ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.73 และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65

กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อกระเป๋าทรง Top-handle bag โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.75 และจากการประเมินผลในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.80 รองลงมาการใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยเสื้ออก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.78 ความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.75 ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.73 และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70

กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าทรง Backpack หรือกระเป๋าเป้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 และจากการประเมินผลในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจการใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยเสื้ออก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.75 รองลงมาความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด

มีค่าเฉลี่ย 4.74 ขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65

กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าทรง Shopping bag โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.79 และจากการประเมินผลในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.85 รองลงมาความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.80 การใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยสีออก และความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.75

กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อกระเป๋าทรง Duffel หรือกระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและสายสะพาย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.72 และจากการประเมินผลในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจการใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยสีออก และความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.75 รองลงมาขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน และความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.72

กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อด้านคุณค่าและประโยชน์ใช้สอย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.87 และจากการประเมินผลในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อการเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยสีออก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.90 รองลงผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันและโอกาสพิเศษต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.87 และเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.83

## อภิปรายผล

ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยสีออก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และสีออกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว

อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร มีความพึงพอใจต่อ ในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสือก สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสือกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ด้านการออกแบบ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบสอดคล้องกับความต้องการ หรือความนิยมในปัจจุบัน มีความแปลกใหม่ มีการนำวัสดุมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับกลุ่มเป้าหมายได้สอดคล้องกับแนวความคิดของวาสนา (2546) กล่าวว่า การออกแบบที่มีเอกลักษณ์เด่นเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสิ่งสำคัญคือควรพัฒนาตลาดผลิตผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการประยุกต์เพื่อดึงดูดความสนใจ

2. ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสือก สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสือกแปรรูป ตำบลห้วยแก้วอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร จำนวนกระเป๋า 6 แบบ

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสือก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และเสือกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร มีความพึงพอใจต่อกระเป๋า 6 รูปแบบ ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์กระเป๋าทรง Shopping bag มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน ความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ การใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยเสือก และความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์

ด้านผลิตภัณฑ์กระเป๋าทรง Tote Bag กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน ความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ การใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยเสือก ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์

ด้านกระเป๋าทรง Top-handle bag มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน การใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยเสือก ความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์

ด้านกระเป๋าทรง Duffel หรือกระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและสายสะพาย มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจการใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยสีอ็อก และความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ ขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน ความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์

ด้านผลิตภัณฑ์กระเป๋าทรง Crossbody หรือกระเป๋าที่มีสายสะพายข้ามตัว มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ ขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน การใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยสีอ็อก ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์

ต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าทรง Backpack หรือกระเป๋าเป้ คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจการใช้วัสดุหนังตกแต่งด้วยสีอ็อก ความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับ ขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์

ด้านคุณค่าและประโยชน์ใช้สอย มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากผลิตภัณฑ์ เป็นการต่อแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยสีอ็อก ผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันและโอกาสพิเศษต่างๆ และเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในชุมชน ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับกลุ่มเป้าหมายได้ สอดคล้องกับแนวคิดของฉายรุ่ง (2547) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นอย่างสมดุลและยั่งยืน สามารถตอบสนองประโยชน์ของชุมชนและจำหน่ายเสริมรายได้ต่อไป

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยสีอ็อก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และสีอ็อกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปัวนาราง จังหวัดพิจิตร เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการออกแบบ, ด้านผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยสีอ็อก จำนวน 6 รูปแบบ มีความพึงพอใจต่อกระเป๋าทรง

Shopping bag, กระเป๋าทรง Tote Bag กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า, กระเป๋าทรง Top-handle bag, กระเป๋าทรง Duffel หรือกระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและสายสะพาย, ผลิตภัณฑ์ กระเป๋าทรง Crossbody, กระเป๋าทรง Backpack และด้านคุณค่าและประโยชน์ใช้สอย มีคะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด จากทุกข้อของการประเมิน สำหรับคะแนนเฉลี่ยรวมจากทุกข้อที่ประเมินในแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

### สรุปข้อมูลผลสัมฤทธิ์

ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง (output)



-องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ให้กับคนในชุมชน  
-ทักษะและแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับชุมชน  
-ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสือกก จำนวน 6 รูปแบบ ได้แก่ กระเป๋าทรง Crossbody หรือกระเป๋าที่มีสายสะพายข้ามตัว, กระเป๋าทรง Hobo Bag หรือกระเป๋าทรงย่าม, กระเป๋าทรง Clutch หรือกระเป๋าที่ถือด้วยมือข้างเดียว, กระเป๋าทรง Backpack หรือ กระเป๋าเป้, กระเป๋าทรง Tote Bag กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า และ กระเป๋าทรง Duffel หรือกระเป๋าใบใหญ่มีหูหิ้วและสายสะพาย

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง (outcome)



-ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเสือกกที่นำมาพัฒนากระเป๋าสตรี  
-กระเป๋าสตรีตกแต่งด้วยเสือกกรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง (impact)



-การสร้างมูลค่าเพิ่ม และเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ  
-การส่งเสริมความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

### ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาเทคนิคการปักสามมิติกับผลิตภัณฑ์อื่นๆที่หลากหลาย
2. การสอนเทคนิคการตัดเย็บให้กับชุมชน
3. การนำลวดลายปักดั้งเดิมมาผสมผสาน
4. การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อต่อยอดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่นๆเพื่อเพิ่มรายได้

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การผลิตกระเป๋าด้วยสื่ออกจะมีข้อจำกัดในการตัดเย็บ อาจมีการพัฒนาแนวทางการสร้างผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ๆ

### เอกสารอ้างอิง

การออกแบบ . (2567). การออกแบบ . เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2567 จาก <https://sites.google.com/site/krutunop/ng2310>.

ฉายรุ่ง ไชยกำบัง. (2547). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานเครื่องจักสานไม้ไผ่ลายขีดบ้านหนองสระพังหมู่ที่3 ตำบลหนองห้าง.

มนัสนันท์ ประชุมพันธ์. (2560) การออกแบบกระเป๋าหนังสำหรับบุรุษวัยทำงานโดยใช้แนวความคิดสังคมในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ศิลปะนิพนธ์เสนอคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา

ออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ามัดหมี่และสื่ออกกแปรรูป ตำบลห้วยแก้ว อำเภอปึงนาราง จังหวัดพิจิตร. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2567. จาก <https://www.huaykaew.go.th/contact.php>.

วาสนา สายมา. (2546). คู่มือสื่อการเรียนออนไลน์ : วิชา ออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์เทคนิคการทำนูนสีโลหะ,ออกแบบผลิตภัณฑ์ Macrame. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ.

สุทธิดา เอกวนิชชา. (2563). การวิจัยและพัฒนารูปแบบกระเป๋าหนังสาน ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย สำหรับธุรกิจเครื่องหนังในประเทศไทย. ใน ปริญญาพนธ์. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุทธิดา สุปลสิงห์. (2559). การสร้างมูลค่าเพิ่มการแปรรูปเสื่อกกเพื่อเศรษฐกิจของชุมชนของชาวบ้านทุ่งสะแบง ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน  
ในกรุงเทพมหานคร\*

FACTORS AFFECTING TO SELF-DISCIPLINE OF STUDENTS OF PRIVATE  
VOCATIONAL COLLEGE IN BANKGONG

สุเมธ ต้วงจู

Sumet Duangjoo

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

Rajamangala University of Technology Kungthep, Thailand

Email: Sumet.d@mail.rmutk.ac.th

บทคัดย่อ

การพัฒนาความมีวินัยในตนเองถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากที่จะต้องได้รับการพัฒนาสำหรับกลุ่มเยาวชนที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนานั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับวิทยาลัยอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นช่วงรอยต่อระหว่าง เด็ก และวัยรุ่น จึงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ดังนั้น นักศึกษาระดับอาชีวศึกษา จึงน่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมในการ ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาระดับความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง 394 คนเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1-3 (ปวช.) ปีการศึกษา 2564 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวของลิเคอร์ท (Likert) การหาคุณภาพของ

\* Received 29 June 2024; Revised 19 August 2024; Accepted 25 September 2024

แบบสอบถาม มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.70-1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.82 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเรียงลำดับปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปยังปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุดได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต การจัดสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย การเห็นแบบอย่างทางสังคม เจตคติต่อความมีระเบียบวินัย อิทธิพลของสื่อ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และความสนใจคุณธรรมส่วนตัว ตามลำดับซึ่งปัจจัยทั้ง 7 สามารถร่วมกันพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาได้ร้อยละ 74.3

ดังนั้น ตัวแปรทั้ง 7 ตัวคือลักษณะมุ่งอนาคต การจัดสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย การเห็นแบบอย่างทางสังคม เจตคติต่อความมีระเบียบวินัย อิทธิพลของสื่อ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และความสนใจคุณธรรมส่วนตัว ควรนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระเบียบวินัยของเยาวชน เพราะเป็นรากฐานให้เยาวชนสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

**คำสำคัญ:** ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง, ความมีวินัยในตนเอง

## Abstract

The development of self-discipline is another factor that is very important to be developed for the youth who are the target of that development. Especially at the vocational college level, which is an age that changes rapidly, it is the transition between children and adolescents, so there are changes in both physical, mental, and behavioral aspects. Therefore, vocational education students should be the right target group for research on self-discipline. The objective of this research was to: 1) study the level of factors affecting self-discipline among students of private vocational colleges in

Bangkok. 2) study the level of self-discipline of students of private vocational colleges in Bangkok. 3) To study the factors affecting the self-discipline of students at private vocational colleges in Bangkok. The samplings were 394 students who are studying at the 1st–3rd year vocational certificate (vocational diploma) level. Academic year 2021 in educational institutions under the Office of the Private Vocational Education Commission, Bangkok. The samplings were selected by stratified sampling. Moreover, the data collecting instruments were a checklist and 5 level Likert scale. The research instruments were qualified from content validity, Index of Item Objective Congruence (IOC) with values between 0.7-1.00 and Cronbach's Alpha Coefficient. The results of reliability were 0.81. The statistical data analysis was percentage, average, standard deviation (S.D.), Multiple Regression Analysis. The results showed that 1) The level of factors affecting self-discipline of students of private vocational colleges in Bangkok Overall and individually was at a very high level. 2) The level of self-discipline of students of private vocational colleges in Bangkok overall was at very high level. 3) Factors affecting self-discipline of students of private vocational colleges in Bangkok it was statistically significant at the level of .05, in order to the most influential factors to the least affected factors, as follows: Future-oriented characteristics, Setting up the environment within the college, Seeing social role model, Attitude towards discipline, The influence of the media, Family Relationship, and Personal moral interests were the seven factors that could predict the self-discipline of students at 74.3 percent

Therefore, the 7 variables are future-oriented, Future-oriented characteristics, Setting up the environment within the college, Seeing social role model, Attitude towards discipline, The influence of the media, Family Relationship, and Personal moral interests should be used as tools to develop

youth discipline. Because it is the foundation for young people to continue to be good members of society.

**Keyword:** Factors affecting self-discipline, Self-discipline

## บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้า ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่ง “คนไทยในอนาคต จะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง (แผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580)

เยาวชนนับว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดของประเทศ หากไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่ดีแล้ว การพัฒนาประเทศอาจจะเป็นไปได้ไม่เต็มที่ การมีวินัยในตนเองเป็นลักษณะที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้กับเยาวชน เมื่อเยาวชนมีวินัยในตนเองเป็นพื้นฐานและมีวินัยต่อสังคม ผลที่สุดก็จะมีวินัยต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม ซึ่งจะทำให้ประเทศก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงควรเสริมสร้างการมีวินัยในตนเองให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มพูนคุณภาพของประชากรอีกด้านหนึ่ง และจะสามารถลดปัญหาสังคมได้อีกด้วย (ทัศนียา แสนทิพย์, 2559)

การมีวินัยในตนเองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต จะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง มักจะเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง เช่น เป็นคนตรงต่อเวลา เป็นคนที่เคารพกฎระเบียบของสังคม เป็นต้น บุคคลที่มีวินัยในตนเองจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะช่วยสังคมหรือประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง เพราะบุคคลที่มีวินัยในตนเองจะมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา และปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม ดังนั้น การมีวินัยในตนเองจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันในสังคม

การมีระเบียบวินัยนับเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคมที่พัฒนาแล้ว ทุกคนทุกฝ่ายในประเทศไทยต้องตระหนักและปลูกฝังเพื่อให้ทุกคนในชาติมีวินัย สามารถนำพาสังคมและประเทศชาติก้าวไปพร้อมกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างมั่นคงและสงบสุข

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาจะประสบปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียน ทั้งในเรื่องของความไม่มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนตามใจตนเองมุ่งทำอะไรรเฉพาะที่ตนถูกใจมากกว่าถูกต้อง ซึ่งอาจมีผลต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคมได้ วิทยาลัยอาชีวศึกษาซึ่งเป็นองค์กรที่สำคัญในการผลิตบัณฑิตออกไปสู่สังคม จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาที่ต้องจบการศึกษาออกไป

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง ผู้วิจัยมุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยทั้ง 11 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาความมีวินัยของนักศึกษาต่อไป

ดังนั้น จากสภาพปัญหาการขาดวินัยของนักศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาอาชีวศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งเป็นปัญหาด้านความประพฤติที่กระทบต่อพัฒนาประเทศ นับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นและได้รับการกล่าวขานอย่างกว้างขวาง จนเป็นที่ห่วงใยว่าในอนาคตเราจะมีแต่ผู้มีการศึกษาสูงแต่หย่อนทางด้านวินัยสำหรับการดำรงชีวิตที่เหมาะสมในสังคม ไม่เฉพาะในสถานศึกษาเท่านั้น แต่เป็นปัญหาของประเทศที่จะต้องช่วยกันแก้ไข ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งเป็นเขตที่มีวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเอกชน ตั้งอยู่จำนวนมาก และผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งเป็นระดับที่จะไปประกอบอาชีพหรือไปศึกษาต่อในระดับอนุปริญญา หรืออุดมศึกษาต่อไป จะเป็นแนวทางในการวางแผนแก้ไขปัญหาการขาดความมีวินัยในตนเองของนักศึกษา สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการรับข้อมูล และเพื่อกระตุ้นนักศึกษา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ตระหนักถึงความมีวินัยในตนเองมากยิ่งขึ้น

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1- 3 (ปวช. 1-3) วิทยาลัยเทคโนโลยีอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วยวิทยาลัยเทคโนโลยีเอกชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 65 แห่ง จำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 25,000 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่ 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 394 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยแบ่งขนาดของวิทยาลัยเทคโนโลยีออกเป็น 4 ขนาดคือขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก แล้วใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากคัดเลือกวิทยาลัยเทคโนโลยีขนาดกลุ่มตัวอย่าง ประมาณร้อยละ 25 ของวิทยาลัยเทคโนโลยีในแต่ละขนาด ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 394 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 6 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาได้แก่ เพศ และระดับชั้นปี ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยภายในตัวบุคคล ประกอบด้วย เจตคติต่อความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความสนใจเรื่องคุณธรรมส่วนตัว และลักษณะมุ่งอนาคต ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านครอบครัว ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และ การส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยจากครอบครัว ปัจจัยด้านวิทยาลัยประกอบด้วยการจัดสภาพแวดล้อมวิทยาลัย การเป็นแบบอย่างที่ดีของอาจารย์ กิจกรรมส่งเสริมความมีวินัย ตอนที่ 5 ปัจจัยด้านสังคมประกอบด้วยอิทธิพลของสื่อ และการเห็น

แบบอย่างทางสังคม และตอนที่ 6 ความมีวินัยในตนเอง ประกอบด้วย 6 คุณลักษณะ คือการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำ ความอดทน และความตรงต่อเวลา ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 2 ถึงตอนที่ 6 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้เกณฑ์ที่ใช้กำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 4 3 2 1 ค่ะแนแน ตามลำดับ การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านมีค่าเท่ากับ 0.70-1.00 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเป็นการสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยภายในตัวบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านวิทยาลัย ปัจจัยด้านสังคม และแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตนของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.82 ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาแล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าทางสถิติ และขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้ 1) คำนวณหาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับข้อมูลจากแบบสอบถามในตอนที่ 2 ถึงตอนที่ 6 เพื่อทราบระดับความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาและระดับความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร 2) วิเคราะห์ปัจจัยภายในตัวบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านวิทยาลัย และปัจจัยด้านสังคมที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

## ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

**ตารางที่ 1** ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศและระดับชั้น

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	166	42.1
หญิง	228	57.9
<b>รวม</b>	<b>394</b>	<b>100</b>
2. ระดับชั้น		
ประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1	138	35.0
ประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2	161	40.9
ประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3	95	24.1
<b>รวม</b>	<b>394</b>	<b>100</b>

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 394 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จำแนกตามเพศ เป็นเพศหญิง 228 คน คิดเป็นร้อยละ 57.9 และเพศชายจำนวน 166 คนคิดเป็นร้อยละ 42.1 จำแนกตามระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.9 ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1

**ตารางที่ 2** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นและระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานครภาพรวมและรายด้าน

ที่	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น	อันดับ
1.	เจตคติต่อความมีระเบียบวินัย	4.04	.66	มาก	2
2.	ความสนใจเรื่องคุณธรรมส่วนตัว	3.30	.99	ปานกลาง	9
3.	ลักษณะมุ่งอนาคต	4.00	.69	มาก	4
4.	การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	3.95	.69	มาก	5
5.	ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	4.01	.76	มาก	3
6.	การส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยจากครอบครัว	3.94	.73	มาก	6
7.	การจัดสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย	3.83	.74	มาก	8
8.	การเป็นแบบอย่างที่ดีของอาจารย์	4.00	.73	มาก	4
9.	กิจกรรมส่งเสริมความมีวินัยจากวิทยาลัย	3.88	.75	มาก	7
10.	อิทธิพลของสื่อ	3.95	.72	มาก	5
11.	การเห็นแบบอย่างทางสังคม	4.13	.67	มาก	1
	<b>รวม</b>	<b>3.92</b>	<b>.59</b>	<b>มาก</b>	

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$  =3.92) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 8 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเห็นแบบอย่างทางสังคม ( $\bar{X}$  = 4.13) ด้านเจตคติต่อความมีวินัย ( $\bar{X}$  = 4.04) ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ( $\bar{X}$  = 4.01) ด้านลักษณะมุ่งอนาคต ( $\bar{X}$  = 4.00) ด้านการเห็นแบบอย่างที่ดีของอาจารย์ ( $\bar{X}$  = 4.00) ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ( $\bar{X}$  = 3.95) ด้านอิทธิพลของสื่อ ( $\bar{X}$  = 3.95) ด้านการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยจากครอบครัว ( $\bar{X}$  = 3.94) ด้านกิจกรรมส่งเสริมความมีวินัยจากวิทยาลัย ( $\bar{X}$  = 3.88) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย ( $\bar{X}$  = 3.83) และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้านคือ ความสนใจเรื่องคุณธรรมส่วนตัว ( $\bar{X}$  = 3.30)

**ตารางที่ 3** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นและระดับของความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร ภาพรวมและรายด้าน

ที่	ความมีวินัยในตนเอง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความมี วินัย	อันดับ
1.	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของ สังคม	3.99	.64	มาก	3
2.	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	3.82	.68	มาก	5
3.	ด้านความรับผิดชอบ	3.89	.62	มาก	4
4.	ด้านความเป็นผู้นำ	3.75	.74	มาก	6
5.	ด้านความอดทน	4.02	.68	มาก	2
6.	ด้านความตรงต่อเวลา	4.06	.69	มาก	1
	<b>เฉลี่ยรวม</b>	<b>3.92</b>	<b>.59</b>	<b>มาก</b>	

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีวินัยในตนเองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$  3.92) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความตรงต่อเวลา ( $\bar{X}$  = 4.06, S.D.=.69) รองลงมาคือ ด้านความอดทน ( $\bar{X}$  = 4.02, S.D.=.68) ด้านปฏิบัติตามกฎระเบียบทางสังคม ( $\bar{X}$  = 3.99, S.D.=.64) ด้านความรับผิดชอบ ( $\bar{X}$  = 3.89, S.D.=.62) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ( $\bar{X}$  = 3.82, S.D.=.68) และด้านความเป็นผู้นำ ( $\bar{X}$  = 3.75, S.D.=.74) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4** ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของความมีวินัยในตนเองนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std error	Beta	t	Sig
เจตคติต่อความมีระเบียบวินัย	.113	.038	.126	2.936	.004
ความสนใจเรื่องคุณธรรมส่วนตัว	.043	.021	.072	2.050	.041
ลักษณะมุ่งอนาคต	.124	.039	.145	3.174	.002
ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	.073	.036	.094	2.010	.045
การจัดสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย	.114	.044	.143	2.628	.009
อิทธิพลของสื่อ	.098	.040	.119	2.428	.016
การเห็นแบบอย่างทางสังคม	.124	.040	.142	3.073	.002
$R^2 = .743$ SEE=.306 F=99.362 Sig=.000					

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระ 7 ตัว ร่วมกันอธิบายความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 74.3 โดยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองคือ เจตคติต่อความมีระเบียบวินัย ความสนใจเรื่องคุณธรรมส่วนตัว ลักษณะมุ่งอนาคต ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การจัดสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย อิทธิพลของสื่อ และ การเห็นแบบอย่างทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา ได้ดีที่สุดคือ ลักษณะมุ่งอนาคต Beta=.145 การจัดสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย Beta=.143 การเห็นแบบอย่างทางสังคม Beta= .142 เจตคติต่อความมีวินัยในตนเอง Beta= .126 อิทธิพลของสื่อ Beta= .119 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว Beta= .094 และความสนใจเรื่องคุณธรรมส่วนตัว Beta= .072 ตามลำดับ

## อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ระดับความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน  
ในกรุงเทพมหานคร

1. การศึกษาระดับความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนใน  
กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความ  
เชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำ ความอดทน และความตรงต่อเวลา พบว่า  
นักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีระดับความมีวินัยในตนเองโดย  
ภาพรวมอยู่ในระดับสูง จากข้อค้นพบที่ได้น่าจะเป็นผลมาจากนักศึกษาส่วนใหญ่ รู้จักบทบาท  
และหน้าที่ของตนเอง รวมถึงได้รับการอบรมสั่งสอนหรือปลูกฝังความมีวินัยในตนเอง จากพ่อ  
แม่ผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของเมาเรอร์ (Mowrer, 1950 อ้าง  
ถึงใน ดวงเดือนพันธุ์นาวัน, 2529) ที่กล่าวว่า การเกิดวินัยในตนเองของบุคคลนั้นจะมีพื้นฐาน  
มาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งโต โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับบิดา มารดา หรือผู้  
เลี้ยงดูถือว่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่จะทำให้เกิดความสามารถในการให้รางวัลตนเองหรือ  
ความสามารถในการควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากบิดา มารดา หรือผู้เลี้ยง  
ดูโดยที่การเรียนรู้นี้จะเกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้น และได้รับการบำบัดความต้องการต่าง  
ๆ เช่น ความหิว และ ความสุขสบายต่าง ๆ ทำให้รู้สึกพึงพอใจ มีความสุข ซึ่งความรัก ความ  
ผูกพันของเด็กจะนำไปสู่การปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอน เกิดพฤติกรรมการเล่นแบบการ  
กระทำหรือคำพูด ทั้งในทางที่ดีและไม่ดีของผู้ที่ตนรักและพึงพอใจ กลายเป็นลักษณะที่เด่นชัด  
ในจิตสำนึกของบุคคลนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริก สินสม (2557) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มี  
ผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษา  
จังหวัดนนทบุรี พบว่า ระดับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก  
และงานวิจัยของบัวลอย มธุรสวรรณ (2560) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในการเรียนของ  
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย  
เขตภาคตะวันตก มีพฤติกรรมความมีวินัยในการเรียนโดยรวม อยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัย  
อาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา  
เอกชนในกรุงเทพมหานคร อันดับ 1 คือ ลักษณะมุ่งอนาคต จากผลการวิจัย พบว่า ลักษณะมุ่ง

อนาคตสามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนใน กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะถ้านักศึกษาเป็นผู้มีลักษณะ มุ่งอนาคต มีพฤติกรรมตั้งใจเรียนตั้งแต่ต้นชั่วโมงจนถึงท้ายชั่วโมง มีการวางแผนเป้าหมายการ เรียนในอนาคต รวมถึงการคาดการณ์อนาคตข้างหน้าเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีความ มานะพยายามอดทน ตั้งใจเรียนหนังสือ เพื่อที่จะได้ทำงานที่ดีในอนาคต ย่อมส่งผลให้นักศึกษา ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดี สอดคล้องกับทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544: 1-16) ที่กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต เป็นส่วนหนึ่งของลำดับที่ส่งผลต่อการมีวินัยใน ตนเองของนักศึกษา เพราะความสัมพันธ์ของจริยธรรมกับความสามารถที่จะระดมสติปัญญาใน อนาคตแทนที่จะรับเอาผลที่เล็กน้อยกว่าในทันทีซึ่งลักษณะนี้เรียกว่า ลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของกุหลาบ อินทร์สา (2556) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมี ระเบียบวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรดิตถ์ว่าลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา เอกชนในกรุงเทพมหานคร อันดับ 2 คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย จากผลการวิจัย พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัยสามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของ นักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ การที่วิทยาลัยมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองสูง ทั้งนี้ เพราะบรรยากาศของวิทยาลัยเป็นสภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับ สิ่งแวดล้อมในวิทยาลัย แล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล การที่วิทยาลัยจัดสภาพแวดล้อมที่ดี จะทำให้นักศึกษา เกิดความรู้สึกพอใจ ภูมิใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของ และอยากมาวิทยาลัย ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยจึงส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริกกร สินสม (2557) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยใน ตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 พบว่า สภาพแวดล้อมสถานศึกษามี ความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ที่ว่ากลุ่มสังคมมีอิทธิพลต่อการปลูกฝัง และ

สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมของบุคคล ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยที่ดีย่อมส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีระภาภรณ์ ดงอนนท์ (2552) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 พบว่า สภาพชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2

2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร อันดับ 3 คือ การเห็นแบบอย่างทางสังคม จากผลการวิจัย พบว่า การเห็นแบบอย่างทางสังคม สามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ปรากฏผลเช่นนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาเห็นอิทธิพลของการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนของคนในสังคม โดยเฉพาะบุคคลที่ใกล้ชิดหรือบุคคลที่มีชื่อเสียง มียศมีตำแหน่งในสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา (Bandura, 1977) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมของบุคคลในสังคมและการนำผลการให้ตัวแบบทางสังคมมาเป็นพฤติกรรมของตนเอง การเรียนรู้จากการเห็นแบบอย่างพฤติกรรมในสังคมจะทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุหลาบ อินทร์สา (2556) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีระเบียบวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีพบว่า การปฏิบัติตนของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

2.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร อันดับ 4 คือ เจตคติต่อความมีระเบียบวินัย จากผลการวิจัย พบว่า เจตคติต่อความมีระเบียบวินัย สามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ทั้งนี้ เพราะนักศึกษามีความภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด แม้จะถูกเพื่อนมองว่าเป็นตัวตลก และนักศึกษามองเห็นว่าการที่สังคมวุ่นวายในปัจจุบันนี้ก็เพราะเกิดจากคนไม่มีวินัย เมื่อนักศึกษาเห็นว่าคนที่มีวินัยจะเป็นคนรับผิดชอบต่อสังคมและได้รับการยกย่องจากคนในสังคม ทำให้แสดงพฤติกรรมของตนเองเป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง ดังนั้น นักศึกษาที่มีเจตคติที่ดีต่อ

ความมีระเบียบวินัยในระดับสูง จึงแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีระเบียบวินัยสูงด้วยเช่นเดียวกัน สอดคล้องงานวิจัยของกุหลาบ อินทร์สา(2556:63)ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีระเบียบวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี พบว่า นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อความมีระเบียบวินัย ย่อมทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในทางที่ดี มีการแสดงออกถึงการยอมรับหรือความโน้มเอียงในการเลือกปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมที่สนองต่อความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้นทำให้แสดงออกถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังดังนั้น นักเรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อความมีระเบียบวินัยจึงแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีระเบียบวินัยสูงเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ัญญรัตน์ โปธิสาร (2548) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความมีวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ทศนคติต่อความมีวินัยมีความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรงกับความมีวินัยของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร อันดับ 5 คือ อิทธิพลของสื่อ จากผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลของสื่อสามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันสื่อต่างๆสามารถเข้าถึงตัวบุคคลได้โดยง่าย ทั้งที่เห็นภาพ ได้ยินเสียงหรือต้องอาศัยการอ่านซึ่งสื่อทุกแขนงได้พยายามสื่อสารกับผู้ชมด้วยสาระและบันเทิงนานาชนิด ขึ้นอยู่กับการเลือกรับสารของบุคคลนั้นๆ หากผู้รับสารเลือกรับสารที่ส่งมามีสาระ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัย ย่อมได้รับทราบและซึมซับสาระนั้นๆ ไว้เป็นความรู้ ความเชื่อ และสะท้อนออกมาเป็นการกระทำในที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตตานันท์ ติกุล (2545) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยสุรนารี พบว่า ตัวแปรอิทธิพลของสื่อมวลชนเป็นตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุด เพราะสามารถเข้ามามีบทบาทต่อการแสดงพฤติกรรมต่างๆ เนื่องจากสภาพของครอบครัวและสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการออกไปทำงานนอกบ้าน สิ่งแวดล้อมภายในบ้านที่เป็นเพื่อนที่ดีที่สุดสำหรับลูกในขณะที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่อยู่บ้าน คือ สื่อมวลชน

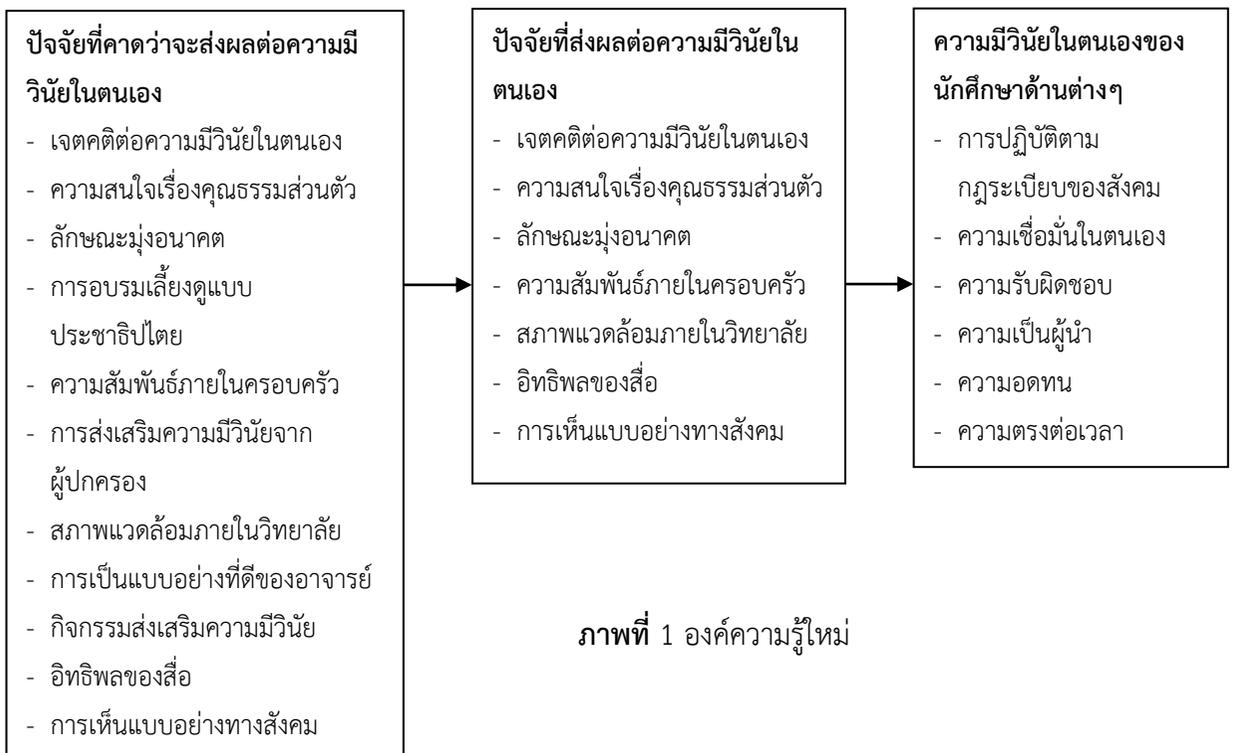
2.6 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร อันดับ 6 คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจากผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจาก นักศึกษาที่อยู่ในครอบครัวที่มีสภาพความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัวของนักศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ถ้ามีคนทำผิด ก็มีการให้อภัยและให้กำลังใจกัน มีการเคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ สมาชิกในครอบครัว มีความรักใคร่ปรองดองกัน มีการเสียสละหรือแบ่งปันสิ่งของให้กันระหว่างพี่น้อง ทั้งนี้เพราะประสบการณ์ด้านระเบียบวินัยครั้งแรกในชีวิตของนักศึกษา มักจะมาจากในครอบครัวของตนเอง องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการสร้างวินัยคือการทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีของพ่อแม่ เพราะนักศึกษาจะเรียนรู้จากรูปแบบพฤติกรรมพ่อแม่มากกว่าซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุหลาบ อินทร์สา (2556) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีระเบียบวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีพบว่า นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอยู่ในระดับมาก จะเป็นคนมีระเบียบวินัยที่ดี ทั้งนี้ เพราะครอบครัวคือผู้วางพื้นฐานในเรื่องของความมีระเบียบวินัย นักเรียนจะเรียนรู้พฤติกรรมการแสดงออกของบิดามารดา ถ้าครอบครัวมีความสัมพันธ์กันดี ก็จะทำให้นักเรียนอยากทำตามความคาดหวังของบิดามารดา ถ้าบิดามารดา มีพฤติกรรมมีระเบียบวินัยที่ดี นักเรียนก็จะเป็นคนที่มีระเบียบวินัยที่ดีไปด้วย

2.7 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร อันดับ 7 คือ ความสนใจคุณธรรมส่วนตัว จากผลการวิจัย พบว่า ความสนใจคุณธรรมส่วนตัว สามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้การที่นักศึกษาให้ความสนใจเรื่องการพัฒนาคุณธรรมในตนเอง เช่น การทำบุญทำทาน การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในโอกาสอันควร การอ่านหรือฟังธรรมะเพื่อให้แง่คิดคติสอนใจเป็นต้น ย่อมส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองสูง ทั้งนี้เพราะถ้านักศึกษาประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา ทำให้นักศึกษาเกิดทัศนคติที่ดี ย่อมทำให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ก็จะส่งผลให้นักศึกษาเกิดความมีวินัยในตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาวเบญญาภา หลวงราช (2550) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความสนใจเรื่องคุณธรรมส่วนตัวมีผลต่อความมีวินัยในตนเองของ

นักเรียนกล่าวคือ นักเรียนมีความสนใจเรื่องคุณธรรมส่วนตัวมาก ย่อมส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองสูง

## องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรความมีวินัยในตนเองทำให้ได้ตัวบ่งชี้ตัวแปรด้านความมีวินัยในตนเอง และปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาประกอบด้วย 12 ตัวแปร ได้แก่ เจตคติต่อความมีวินัยในตนเอง ความสนใจเรื่องคุณธรรมส่วนตัว ลักษณะมุ่งอนาคต การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การส่งเสริมความมีวินัยจากผู้ปกครอง สภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย การเป็นแบบอย่างที่ดีของอาจารย์ กิจกรรมส่งเสริมความมีวินัย อิทธิพลของสื่อ และการเห็นแบบอย่างทางสังคม แต่พบตัวแปรที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองมี 7 ตัวแปร ได้แก่ เจตคติต่อความมีวินัยในตนเอง ความสนใจเรื่องคุณธรรมส่วนตัว ลักษณะมุ่งอนาคต ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย อิทธิพลของสื่อ และการเห็นแบบอย่างทางสังคม ทั้ง 7 ตัวแปรนี้ส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักศึกษา ดังแผนภูมิ



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษา ประกอบด้วยคือลักษณะมุ่งอนาคต การจัดสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย การเห็นแบบอย่างทางสังคม เจตคติต่อความมีระเบียบวินัย อิทธิพลของสื่อ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และความสนใจคุณธรรมส่วนตัว ความมีวินัยในตนเองของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของตนให้ประพฤติปฏิบัติในทางที่พึงปรารถนาแล้วยังอิทธิพลหลายอย่างเช่นการมีสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัยที่เอื้ออำนวย การเลียนแบบที่ดีจากในครอบครัว การเห็นแบบอย่างทางสังคมที่ดี อิทธิพลของสื่อช่วยประชาสัมพันธ์ รวมถึงคุณธรรมเกี่ยวกับวินัยในตัวของนักศึกษาเอง จึงจะพัฒนาเป็นลักษณะที่เด่นชัดในจิตสำนึกของบุคคลนั้น และกลายเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องและมีเหตุผลของบุคคล

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีวินัยในตนเองอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองให้กับนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนที่หลากหลาย เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกฝนตนเอง เกี่ยวกับความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ความอดทน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาต่อไป

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต การจัดสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย และการเห็นแบบอย่างทางสังคม ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาอยู่ในระดับมากและรองลงมาตามลำดับ ดังนั้นวิทยาลัยควรมีจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่สร้างแรงจูงใจเรื่องของวินัยของนักศึกษาเพื่อเป็นการฝึกฝนและพัฒนาศักยภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองต่อไป

### 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษา เพื่อหาตัวแปรที่ดีที่จะนำมาพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาในการวิจัยในครั้งต่อไป

2.2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองกับนักศึกษาระดับชั้นอื่นๆ และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาที่เป็นของรัฐ

2.3 ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงแนวทางการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอน พ่อแม่หรือผู้ปกครอง และนักศึกษาเป็นต้น เพื่อหาผลวิจัยที่สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ อินทร์สา. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิตตินันท์ ตีกุล.(2545). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยสุรนารี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธุนานาน. (2529). จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน ในประมวลบทความทางวิชาการ ตอน 1. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุนานาน. (2544). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ในการวิจัยและพัฒนาบุคลากร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทัศนียา แสนทิพย์. (2559). การศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชญพร แซ่เทียน.(2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีระเบียบวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
-

- ธีระภาภรณ์ ดงอนนท์. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- บัวลอย มธุรสวรรณ. (2560). พฤติกรรมการมีวินัยในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เขตภาคตะวันตก. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สิริกร สิ้นสม.(2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- Bandura. (1977). Social learning Theory. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

---

# ศักยภาพและโอกาสการจัดตั้งตลาดค้าปลีกริมน้ำ

ของชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร\*

## POTENTIAL AND OPPORTUNITY TO ESTABLISH RIVERFRONT RETAIL MARKET OF LAT PRAO CANNEL COMMUNITY BANGKOK

ธมลวรรณ ธีระบัญชา<sup>1</sup>, มณฑล จันทร์แจ่มใส<sup>2</sup> และ สุรางค์รัตน์ แสงศรี<sup>3</sup>

Thamonwan Theerabunchorn<sup>1</sup>, Monton Janjamsai<sup>2</sup>, Surangrad Saengsri<sup>3</sup>

<sup>1-3</sup>มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

<sup>1-3</sup>Phranakhon Rajabhat University, Thailand

Email: e\_mail4fern@yahoo.com

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อ 1.ศึกษาพฤติกรรมการจำหน่ายสินค้าและบริการของคนในชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการจัดตั้งตลาด 2.ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคเกี่ยวกับการใช้บริการตลาดค้าปลีกริมน้ำเพื่อวิเคราะห์โอกาสของการจัดตั้งตลาดอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างศักยภาพในการดึงดูดให้ผู้คนได้มาจับจ่ายและท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็สามารถใช้ตลาดเป็นเครื่องสะท้อนอัตลักษณ์และสร้างรายได้ให้ชุมชน ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนจาก 5 เขตพื้นที่ พื้นที่ละ 8 ตัวอย่าง ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และแบบสำรวจ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคจำนวน 400 คน ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา แล้วนำข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วย SWOT analysis

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทำให้ตลาดมีศักยภาพ ในการดึงดูดลูกค้าประกอบด้วย 11 ปัจจัย ได้แก่ การมีร้านอาหารคาเฟ่ ร้านอาหารหวาน ร้านผลไม้ ร้านเครื่องดื่ม ร้านสินค้าอุปโภคบริโภคขนส่ง บริการหัตถกรรมและนำเที่ยว บริการด้านบันเทิงและศิลปการแสดง บริการ

---

\* Received 30 July 2023; Revised 2 August 2023; Accepted 29 October 2023

---

ท่องเที่ยวและทำกิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก และทำเลชัยภูมิที่ตั้ง และโอกาสในการจัดตั้งตลาด ได้แก่ ผู้บริโภคมีกำลังซื้อ สะดวกในการเดินทาง ให้ความสำคัญกับปัจจัยบริการท่องเที่ยวและทำกิจกรรม บริการหัตถการและนำเที่ยว และมีการใช้จ่ายเงินสำหรับซื้อสินค้าอาหารคาว อาหารหวาน สินค้าอุปโภค เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าศักยภาพที่ตลาดมีนั้นสอดคล้องโอกาสซึ่งสามารถต่อยอดสังเคราะห์เป็นกลยุทธ์ SO ที่นำไปสู่การจัดตั้งตลาดให้สามารถดึงดูดผู้คนให้มาใช้บริการได้

**คำสำคัญ:** ตลาดริมน้ำ, โอกาสจัดตั้งตลาด, ศักยภาพตลาด, ตลาดค้าปลีก, การจัดตั้งตลาด

## Abstract

This research article aims To 1. Study the behavior of selling goods and services of people in the community along Lat Phrao Canal in order to analyze the potential of establishing a market. 2. Study consumer behavior regarding the use of riverside retail market services in order to analyze the opportunity of establishing a market that is beneficial to creating the potential to attract people to shop and travel. At the same time, the market can be used as a reflection of identity and to generate income for the community. Mix method research is used. The research tools include an interview form with a sample group representing 5 areas, 8 samples per area, using content analysis and a survey with a sample group of 400 consumers using descriptive statistical analysis. Then the qualitative and quantitative data were analyzed with SWOT analysis. The research results found that factors that should be present in establishing a market with potential and having the opportunity to attract customers consist of 11 factors, including: having a savory shop, sweet shop, fruit shop, beverage shop, consumer goods shop transportation services, procedures and tour services, entertainment and performing arts services, travel and activity services, facilities and location.

**Keyword:** Riverside market, Opportunity to establish a market, Market potential, Retail market, Market establishment

## บทนำ

ตลาดชุมชนเป็นกระจกสะท้อนคุณภาพชีวิตและประตูต้อนรับผู้มาเยือน เนื่องจากตลาดชุมชนเป็นหนึ่งในที่แรกๆ ที่เรามักตามหาเสมอเมื่อเดินทางเข้าไปยังเมืองใหม่ๆ ไม่มีพื้นที่ไหนอีกแล้วที่จะทำให้คนนอกบ้านต่างเมืองได้สัมผัสความเป็นท้องถิ่น ตั้งแต่วัตถุดิบอาหาร วัฒนธรรมการกิน ท่าทีของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นต่างออกมาจับจ่ายใช้สอย ไปจนถึงบรรยากาศธรรมดากๆ ของเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ซึ่งเราเพิ่งจะได้ก้าวเข้ามาสัมผัส แล้วตลาดก็จะดำเนินต่อไปเรื่อยๆ แม้ว่าจะถึงวันที่เราต้องจากเมืองนั้นไป การสังเกตตลาดที่อยู่ในหลายๆ เมืองซึ่งเป็นที่รู้จักในระดับโลก ไม่ว่าจะเป็น Santa Caterina ตลาดของชาวคาตาลันในบาร์เซโลนา Marché Raspail สวรรค์ของคนรักวัตถุดิบออร์แกนิกและเบเกอรี่ในปารีส Thai Park ตลาดนัดคนไทยในเบอร์ลิน Fusion Market ตลาดในย่านชุมชนพหุวัฒนธรรมในลิสบอน และ Fischmarkt ตลาดประมุลปลาที่สมกับการเป็นเมืองท่าของฮัมบูร์ก แต่ละที่ล้วนซ่อนปรากฏการณ์ทางสังคมที่บอกเล่าเรื่องราวของเมืองนั้นๆ เป็นแม้กระทั่งตัวชี้วัดการพัฒนาของเมืองได้ในหลายมิติ ตั้งแต่การจัดการเศรษฐกิจชุมชน การกระจายขนส่งมวลชน การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของคนในชุมชนก็ดูจะสะท้อนได้จากการจัดการตลาดในเมืองนั้นเช่นเดียวกัน ดังนั้นหากมีการจัดตั้งตลาดขึ้นที่โดยอ้อมเป็นโอกาสของคนในพื้นที่ในการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ และที่สำคัญที่สุดคือการเป็นพื้นที่แห่งโอกาสของการสร้างรายได้ให้คนในชุมชนนั่นเอง

นอกจากนี้ "ตลาด" ซึ่งตลาดนั้นจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการค้าปลีกสมัยเก่า โดยพบว่า ส่วนแบ่งตลาดระหว่างการค้าปลีกสมัยใหม่ และสมัยเก่านั้นมีสัดส่วนคิดเป็น 60:40 เปอร์เซนต์ หรือประมาณการเป็นมูลค่าการค้าปลีกสมัยเก่าอยู่ที่ 8.8 แสนล้านบาทจึงสะท้อนถึงวิถีชีวิตของผู้บริโภคไทยที่ยังมีความผูกพัน และให้ความสำคัญกับตลาดนั่นเอง โดยตลาดนั้น อาจเป็นตลาด

บก ตลาดน้ำ หรือ ตลาดริมน้ำ ขึ้นกับชัยภูมิที่ตั้ง และเนื่องจากตลาดน้ำมาซึ่งการหมุนเวียนของเม็ดเงิน ดังนั้น การมีตลาดค้าปลีกเกิดขึ้นที่โดยอ้อมแสดงถึง การตามมาของ รายได้ อาชีพ และการพึ่งพาตนเองได้นั่นเอง ซึ่งมีรายงานการวิจัยยืนยันว่า การเกิดขึ้นของตลาดนั้นสามารถสร้างเศรษฐกิจฐานรากได้จริง โดยสุชานาถ พัฒนวงศ์งาม (2560) ศึกษาปริมาณเงินหมุนเวียนจากรายได้ของการค้าที่มาจากตลาดนัดชุมชน ตัวอย่างผู้ประกอบการ 159 ราย ในตลาดนัด 2 แห่ง พบว่ามีเงินรายได้จากการจำหน่ายประมาณ 50 ล้านบาท จึงเป็นเหตุผลว่า ตลาดนั้น มีความมีความสำคัญที่จะใช้เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการพึ่งพาตัวเองของชุมชนนั่นเอง ดังนั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่เป็นศักยภาพและโอกาสที่จำเป็นต่อการจัดตั้งตลาดค้าปลีกเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่น ๆ ที่ต้องการจัดตั้งตลาด โดยในที่นี้ได้ใช้พื้นที่ริมน้ำของชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ในการศึกษา

### วัตถุประสงค์การของการวิจัย

1. ศึกษาพฤติกรรมการจำหน่ายสินค้าและบริการของคนในชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการจัดตั้งตลาด
2. ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคเกี่ยวกับการใช้บริการตลาดค้าปลีกริมน้ำ

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสม ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ มีประชากรที่ศึกษาเป็นผู้บริโภคที่ใช้บริการในธุรกิจค้าปลีกประเภทตลาด จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ใช้เครื่องมือเป็นแบบสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคเกี่ยวกับการใช้บริการตลาดค้าปลีกริมน้ำ การวัดระดับคุณค่าและความสนใจที่มีต่อชุมชน ข้อมูลเป็นคำถามแบบ Rating Scale ประเมินค่าความเห็น 5 ระดับ การวิจัยเชิงคุณภาพ มีประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้ที่อาศัยในพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร จาก 5 ชุมชนที่มีโครงการบ้านมั่นคง กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนจากประชากรจากแต่ละชุมชน ที่ประกอบด้วย ผู้ประกอบอาชีพผู้ผลิต 2 ตัวอย่าง ผู้ประกอบอาชีพผู้จำหน่าย 2 ตัวอย่าง ผู้ประกอบอาชีพบริการ 2 ตัว ผู้ประกอบอาชีพนักเรียน นักศึกษา 2 ตัวอย่าง โดย

การสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการจำหน่ายสินค้าและบริการของคนในชุมชนริมคลองลาดพร้าว ที่มาจากตัวแทนผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ให้บริการและนักศึกษาของชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านต่อ 1 เครื่องมือนำผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) โดยค่าตัวเลขความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการตรวจสอบค่าความเที่ยงของแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถาม พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่าความสอดคล้องมากกว่า 0.50 และมีค่าเฉลี่ยรวมของทั้งแบบสอบถามเท่ากับ 0.82 และ 0.97 ตามลำดับ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพมาบูรณาการสังเคราะห์เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคด้วย SWOT analysis เพื่อทราบถึงศักยภาพและโอกาสของการจัดตั้งตลาด

## ผลการวิจัย

### 1. การวิเคราะห์ศักยภาพการจัดตั้งตลาดพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว

จากการวิเคราะห์พบว่า พื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว มีศักยภาพในการจัดตลาด ดังนี้ อาหารคาวมีความหลากหลาย กระจายตัวอยู่ในทุกเขต ได้แก่ ข้าวราดแกง อาหารตามสั่ง ก๋วยเตี๋ยว หมูปิ้ง ก๋วยเตี๋ยวเนื้อ ข้าวหมกไก่ ข้าวมันไก่ ไก่ปิ้งนมสด กระจ่างปลา ข้าวเหนียว ส้มตำ ขนมจีน ปลาหมึกย่าง ลูกชิ้นทอด ก๋วยเตี๋ยวเรือ ข้าวต้ม อาหารญี่ปุ่น อาหารคาวมีความเฉพาะตัว ได้แก่ ไก่ได้นำ ปลาต้ม ห่อหมก ไก่ย่างโบราณ ผู้ประกอบการทั้งที่เป็นผู้ผลิตและผู้จำหน่ายอาหารคาว มีราคาจำหน่ายที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายทั้งสูง กลาง ต่ำ ผู้ประกอบการทั้งที่เป็นผู้ผลิตและผู้จำหน่ายอาหารคาว มีประสบการณ์ในการขายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรง จึงเข้าใจหลักทำการตลาดส่งเสริมการขาย อาหารหวานมีความหลากหลาย กระจายตัวอยู่ในทุกเขต ทั้งแบบขนมไทยโบราณ และเบเกอรี่ ได้แก่ ขนมหวานน้ำกะทิ ขนม

ไทย เครบ วาฟเฟิล เบเกอรี่ พุดดิ้งนมสด ขนมหวานมีความเฉพาะตัว ได้แก่ กะหรี่ปั๊ป ข้าวต้มมัด อาหารหวานที่เป็นเบเกอรี่ซึ่งผลิตขึ้นเอง มีความโดดเด่น สามารถต่อยอดเป็นขนมที่ใช้เป็นเครื่องหมายเชิงสัญลักษณ์ของตลาดได้ ร้านผลไม้มีการจำหน่ายรูปแบบทันสมัยพร้อมทาน สะดวกในการบริโภค ร้านผลไม้มีการจำหน่ายรูปแบบชั่งกิโล เหมาะสำหรับเป็นของฝากผู้ประกอบการที่เป็นผู้จำหน่ายผลไม้ มีการผลิตสินค้าทุกวัน ทำให้มีความสดใหม่และสะอาด เครื่องดื่มมีผู้จำหน่ายจำนวนมาก ได้แก่ กาแฟสด ชาสมุนไพร น้ำขิง น้ำผลไม้ปั่น น้ำโกโก้ เครื่องดื่มสำเร็จรูป เครื่องดื่มมีความหลากหลายในแต่ละเขต มีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มที่สามารถสั่งทำตามความต้องการ เช่น ร้านกาแฟสด ร้านน้ำขิง จึงสามารถสร้างสรรค์เมนูเครื่องดื่มที่เป็นอัตลักษณ์ของตลาดได้ สินค้าอุปโภคมีความหลากหลาย กระจายตัวอยู่ในทุกเขต ได้แก่ กางเกงยีนมือสอง เสื้อยืด กระเป๋า หมวก ของเล่นโบราณ ของเล่นสมัยใหม่ รองเท้า ต้นกระบองเพชร ต้นไม้หลากหลายชนิด พืชผักสวนครัว ร้านร้อยลูกปัด

สินค้าอุปโภคมีความเฉพาะตัว คืองานหัตถกรรม ได้แก่ ไม้แกะสลัก กิ๋นดำทำมือ กระเป๋าผลิตตามออเดอร์ พานพุ่ม กระเป๋าถุงผ้าให้ลูกค้าพิมพ์ลายเอง เสื้อยืดให้ลูกค้าพิมพ์ลายเอง ชุดอิสลามที่ชุมชนออกแบบตัดเย็บเอง มีการขนส่งภายในพื้นที่ด้วยวินมอเตอร์ไซด์ มีวินมอเตอร์ไซด์จำนวนมากเพียงพอ สามารถเชื่อมโยงเข้ากับระบบขนส่งสาธารณะนอกพื้นที่ได้ มีการเชื่อมโยงขนส่งภายในพื้นที่ได้ทั้งทางบก และทางน้ำ มีผู้มีฝีมือด้านการนวดแผนไทย หลายกลุ่ม มีหัตถการที่เป็นเอกลักษณ์คือการอยู่ไฟหลังคลอด มีบุคลากรที่สามารถฝึกฝนเป็นผู้นำเที่ยวได้ ความเป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ โชว์การแสดงมวยไทย รำวงย้อนยุค การร้องเพลง และการเต้นของเด็กและผู้สูงอายุ มีทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ คลองลาดพร้าว ซึ่งมีทัศนียภาพสองฝั่งคลองที่น่าสนใจ มีทุนทางสิ่งก่อสร้างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ได้แก่ วัดพระราม 9 ที่มีจิตรกรรมฝาผนังที่สวยงามเกี่ยวกับรัชกาลที่ 9 มัสยิดอิสลามที่มีสถาปัตยกรรมสวยงาม ศาลเจ้าพ่อสมบุญ ศาลเจ้าแม่ทับทิม วัดใหม่ วัดเสนา วัดบางบัว มีทุนสถาบันที่เป็นศูนย์การเรียนรู้จำนวนมากและหลากหลาย ได้แก่ บ้านพระพร กลุ่มसानตะกร้า ทำน้ายาล้างจาน มีทุนมนุษย์ ได้แก่ มีผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาในการทำขนม การนวด การทำกับข้าว การทำยาสมุนไพร มีทุนทางภูมิปัญญา ได้แก่ การแกะสลักไม้ทำเฟอร์นิเจอร์ การจักสาน การทำกิ๋นดำทำมือ การแข่งเรือ ประเพณีประจำปีศาลเจ้าพ่อสมบุญ งานฝีมือ ทำของที่ระลึก การพ่อน้ำ การทำบุญ

ประจำปีให้ศาลเจ้าแม่ทับทิม มีที่จอดรถรองรับผู้มาเที่ยวชมตลาดได้ ได้แก่ พื้นที่ว่างเทพูน แล้วใต้ทางด่วนพระราม 9 ที่จอดรถแนบขอบถนนใกล้พื้นที่ของรถไฟฟ้ามหานคร มีพื้นที่สำหรับตั้งตลาดได้ ได้แก่ พื้นที่รอบบึงพระราม 9 พื้นที่หลังบ้านประชารัฐที่ตั้งอยู่ริมคลองเขต ห้วยขวาง ที่ตั้งตลาดอยู่ใจกลางของกรุงเทพมหานครจึงสะดวกในการเดินทาง

### 1. การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเกี่ยวกับการใช้บริการตลาดค้าปลีกริมน้ำ

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเกี่ยวกับการใช้บริการตลาดค้าปลีกริมน้ำ พบว่า ผู้บริโภคที่มายังตลาดมีความคาดหวังที่จะซื้อสินค้าประเภทอาหารความมากที่สุดในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ( $\bar{X} = 4.31$ , S.D. = .749) ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.5) มีความคาดหวังมาเที่ยวตลาดริมน้ำในวัน เสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักชดถุข์ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมกาจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตและผู้จำหน่ายอาหารคาว ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.3) ให้ความสำคัญกับการใช้เงินเพื่อการรับประทานอาหาร ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32) มีวัตถุประสงค์เดินทางไปท่องเที่ยวตลาดริมน้ำเพื่อ การชิมอาหาร ผู้บริโภคที่มายังตลาดมีความคาดหวังที่จะซื้อสินค้าประเภทอาหารหวานรองจากอาหารคาว ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ( $\bar{X} = 4.24$ , S.D. = .789) ผู้บริโภคที่มายังตลาดมีความคาดหวังที่จะซื้อสินค้าประเภทผักผลไม้รองจากอาหารคาวและอาหารหวาน ในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 3.89$ , S.D. = .896) ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 38) มีการใช้งบประมาณในการท่องเที่ยวตลาดริมน้ำเป็นวงเงินที่สูงอยู่ ในช่วง 501 – 1,000 บาท รองลงมา (ร้อยละ 28) ใช้งบประมาณในช่วง 1,001-1,500 บาท ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 38.8) มีพฤติกรรมเดินทางไปท่องเที่ยวตลาดน้ำชานเมืองปริมณฑล บ่งบอกถึงการยินดีเดินทางไกลเพื่อไปเที่ยวชมตลาด ดังนั้นจึงไม่มีผลกระทบต่อกาตั้งตลาดที่มีระยะทางไกลภายในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้บริโภคมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตลาดผ่าน Influencer ซึ่งพบว่าในกลุ่มนักศึกษามีผู้ที่ เป็น Youtuber อยู่ จึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ตลาดได้ ผู้บริโภคที่มายังตลาดให้ความสำคัญกับการ ใช้เงินเพื่อการจับจ่ายซื้อสินค้าในระดับมาก (ร้อยละ 36.8) รองจากการรับประทานอาหาร ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 18.5) มีวัตถุประสงค์เดินทางไปท่องเที่ยวตลาดริมน้ำ เพื่อการซื้อสินค้าหรือบริการของชุมชนรองจากการชิมอาหารและศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชน ผู้บริโภคที่มายังตลาดมีการ

ให้คุณค่าและความสนใจต่อการมีชัยภูมิที่ตั้ง ที่มีการคมนาคมสะดวกใน ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ( $\bar{X} = 4.40$ , S.D. = .736) ผู้บริโภคที่มายังตลาดมีการให้คุณค่าและความสนใจต่อการมีเรือนำเที่ยวในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 4.08$ , S.D. = .826) ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 23.8) มีวัตถุประสงค์เดินทางไปท่องเที่ยวตลาดริมน้ำเพื่อ ศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชน ผู้บริโภคคาดหวังจะซื้อบริการการนวดในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 3.44$ , S.D. = .937) ผู้บริโภคคาดหวังจะซื้อบริการการนำเที่ยวในพื้นที่ชุมชนในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 3.96$ , S.D. = .851) ผู้บริโภคที่มายังตลาดให้ความสำคัญกับการมีลำคลอง ที่มีทิวทัศน์สวยงามในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ( $\bar{X} = 4.49$ , S.D. = .697) ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 18.5) มีวัตถุประสงค์เดินทางไปท่องเที่ยวตลาดริมน้ำเพื่อ การซื้อสินค้าหรือบริการของชุมชน ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 12.8) มีวัตถุประสงค์เดินทางไปท่องเที่ยวตลาดริมน้ำเพื่อชมทัศนียภาพ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.8) มีระยะเวลาที่ใช้ในตลาดริมน้ำเพื่อการท่องเที่ยว ตั้งแต่ครึ่งวันถึงหนึ่งวัน ผู้บริโภคส่วนใหญ่ (ร้อยละ 13.0) มีวัตถุประสงค์เดินทางไปท่องเที่ยวตลาดริมน้ำเพื่อทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ผู้บริโภคคาดหวังจะให้จัดกิจกรรมที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 4.00$ , S.D. = .839) ผู้บริโภคคาดหวังจะให้จัด กิจกรรมเข้าร่วมประเพณีประจำปีของชุมชนในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 4.10$ , S.D. = .806) ผู้บริโภคคาดหวังจะให้จัดกิจกรรมถ่ายรูปที่จุด Landmark ในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 4.13$ , S.D. = .826) ผู้บริโภคคาดหวังจะให้จัดกิจกรรมการสักการะ/เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน ในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 3.76$ , S.D. = .950) ผู้บริโภคให้คุณค่าและความสนใจชุมชนที่มีสถาปัตยกรรมสวยงาม มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ( $\bar{X} = 4.36$ , S.D. = .709) ผู้บริโภคให้คุณค่าและความสนใจชุมชนที่มีตลาดเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยว ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ( $\bar{X} = 4.44$ , S.D. = .691) ผู้บริโภคให้คุณค่าและความสนใจชุมชนที่มีผู้ฝีมือในงานประดิษฐ์ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ ในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 4.14$ , S.D. = .762) ผู้บริโภคคาดหวังเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีที่จอดรถ ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ( $\bar{X} = 4.58$ , S.D. = .662) ผู้บริโภคคาดหวังเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยว ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ( $\bar{X} = 4.56$ , S.D. = .638) ผู้บริโภคให้คุณค่าและความสนใจชุมชนที่มีชัยภูมิที่ตั้งที่มีการคมนาคมสะดวก ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ( $\bar{X} = 4.40$ , S.D. = .736)

## อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดตั้งตลาดที่มีศักยภาพควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 11 ปัจจัย สอดคล้องกับงานวิจัย ดังต่อไปนี้ งานวิจัยที่สนับสนุนว่าการจัดตั้งตลาดควรมีความหลากหลายทั้ง อาหารคาว อาหารหวาน ผลไม้ เครื่องดื่ม สินค้าอุปโภค ได้แก่ งานวิจัยของ ทศนา หงษ์มา (2555) พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกซื้อสินค้าประเภทอาหารมากที่สุด โดยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้ามาจากผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และราคาตามลำดับ วีรยุทธ์ สวัสดิ์กิจไพโรจน์ (2561) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้ามากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในตลาด รองลงมาคือการส่งเสริมการตลาดและราคาตามลำดับ ลินสุข แสงแก้ว (2564) พบว่าผู้บริโภครับรู้ข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคือ ส่วนประสมทางการตลาดเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านราคา ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายตามลำดับ วิไลวรรณ ศิริอำไพและคณะ (2561) พบว่านักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าที่มีอิทธิพลจากผลิตภัณฑ์ บุคคล กระบวนการ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และกายภาพ ตามลำดับ งานวิจัยที่สนับสนุนว่าการจัดตั้งตลาดควรมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากที่อื่น ได้แก่ งานวิจัยของชัยฤทธิ์ ทองรอด และคณะ (2559) พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการซื้อสินค้าในตลาด คือมีผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากตลาดอื่นๆ ให้ความสำคัญเรื่องการจัดทำป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ภายในตลาด งานวิจัยที่สนับสนุนว่าการจัดตั้งตลาดควรมีการจัดกิจกรรม ได้แก่ งานวิจัยของ มีนา ระเด่นอาหมัดและคณะ (2562) พบว่าผู้ซื้อส่วนใหญ่มีความต้องการซื้อสินค้าประเภทอาหารคาว รองลงมาคือเครื่องดื่ม อาหารหวานตามลำดับ ควรมีการสร้างอัตลักษณ์จากภูมิปัญญา ภาชนะบรรจุอาหารควรเป็นวัสดุมาจากธรรมชาติหรืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรมีการจัดกิจกรรมในตลาดนัดและการประชาสัมพันธ์ตลาดในทุกช่องทาง งานวิจัยที่สนับสนุนว่าการจัดตั้งตลาดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ งานวิจัยของศุภนิช คงสมรส (2553) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าในตลาดนัดเคลื่อนที่คือการจัดหาผู้ประกอบการที่มีความหลากหลายด้านประเภทสินค้า คุณภาพสินค้า ราคา การจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะที่จอดรถ มีการส่งเสริมให้ผู้จำหน่ายจัด

รายการส่งเสริมการขายตามเทศกาลต่างๆ จัดให้มีเวทีการแสดงและมีช่องทางการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ตลาดผ่านสื่อต่างๆ งานวิจัยที่สนับสนุนว่าการจัดตั้งตลาดควรมีกิจกรรมบันเทิง ได้แก่ งานวิจัยของชิตาภรณ์ ศักดิ์โกมลพิทักษ์ (2558) พบว่าปัจจัยที่ทำให้มีการเลือกใช้บริการ มาจากความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการนำเสนอความบันเทิง มีการจัดกิจกรรมอีเว้นท์ การจัดแสดงคอนเสิร์ต ปัจจัยด้านสถานที่ ราคา การส่งเสริมการตลาด บุคคล กระบวนการ ภายนอก และผลิตภัณฑ์ งานวิจัยที่สนับสนุนว่าการจัดตั้งตลาดควรมีทำเลที่เหมาะสม ได้แก่ งานวิจัยของ ทรงศิริ วิชิรานนท์ (2552) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ซื้อมาใช้บริการในตลาดนัดคือสินค้ามีความหลากหลายและความสะดวกในการเดินทาง รัตญา เทวรักษ์ (2560) พบว่าตำแหน่งที่ตั้งตลาด อยู่ใจกลางย่านที่อยู่อาศัย มีโครงข่ายการคมนาคมที่ครอบคลุมพื้นที่ สามารถเชื่อมโยงสู่ย่านอื่นๆ ได้ มีพื้นที่รองรับการทำกิจกรรม มีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมทั้งที่จอดรถ ห้องน้ำ ป้ายบอกทาง

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดตั้งตลาดในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นป้ายบอกทาง และห้องน้ำนั้นยังไม่ถูกจัดสร้างขึ้น แต่หากมีการจัดสร้างขึ้นจะเป็นโอกาสในการดึงดูดลูกค้าที่มายังตลาด จึงควรมีการศึกษาการออกแบบ จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในส่วนนี้เพิ่มเติมเพื่อให้ตลาดมีศักยภาพอย่างแท้จริง

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

เนื่องจากตลาดสามารถใช้เป็นเครื่องสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน และยังสามารถเป็นช่องทางในการสร้างงานสร้างรายได้ของคนในชุมชน ดังนั้นผลงานวิจัยชิ้นนี้ จึงสามารถใช้ประยุกต์เป็นต้นแบบของการจัดตลาดค้าปลีกตามพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชนที่มีทุนที่เป็น ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ให้บริการ สินค้าและบริการ ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นปัจจัยสำคัญ 11 ประการที่ตลาดควรมี ได้แก่ ร้านของควา ร้านของหวาน ร้านน้ำ ร้านผลไม้ ร้านสินค้าอุปโภค บริการนวด และนำเที่ยว บันเทิงและศิลปวัฒนธรรม บริการขนส่ง บริการท่องเที่ยวและทำกิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก ชัยภูมิที่ตั้ง ใช้ในการจัดตั้งตลาดให้สามารถมีศักยภาพในการดึงดูดผู้คนให้มาจับจ่ายใช้สอย เกิดเป็นการหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจชุมชน ยกกระดับคุณภาพชีวิต และเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

- ชิตาภรณ์ ศักดิ์มิ่งมลพิทักษ์. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการตลาดนัด  
ตอนกลางคืน ใน เขตกรุงเทพมหานคร. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยฤทธิ์ ทอดรอด และคณะ. (2559). พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าในตลาดนัดกลางคืนของ  
ผู้บริโภคเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(3), 197-210.
- ทัศนาศา หงษ์มา. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้ซื้อในตลาด  
นัด. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 2(2), 122-138.
- ทรงศิริ วิชิรานนท์. (2552). พัฒนาการและการดำรงอยู่ของตลาดนัด. คณะวิทยาการจัดการ.  
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- มีรา ระเด่นอาหมัด และคณะ. (2562). รูปแบบตลาดนัดผู้สูงอายุ จังหวัดยะลา. คณะวิทยาการ  
จัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- รัตญา เทวรักษ์. (2560). การจัดการพื้นที่ตลาด: กรณีศึกษาตลาดนัดหัวมุม. คณะ  
สถาปัตยกรรมศาสตร์และผังเมือง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิไลวรรณ ศิริอำไพ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าของ  
นักท่องเที่ยวตลาดโบราณบ้านสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัย  
เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 19(2),85-101.
- วิริยฤทธิ์ สวัสดิ์กิจไพโรจน์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้  
ซื้อในตลาดกรณีศึกษาตลาดน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม. คณะวิทยาการจัดการ.  
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ศุภนิช คงสมรส. (2553). พฤติกรรมการซื้อสินค้าในตลาดนัดเคลื่อนที่ของผู้บริโภคในเขต  
เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สินสุข แสงแก้ว. (2564). ปัจจัยที่มีต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดนัด  
หัวมุมเกษตรนวมินทร์ เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร. วารสารร่วมพฤษ, 30(1), 50-64.
-

สุชานาถ พัฒนวงศ์งาม. (2560). ตลาดนัดชุมชนเป็นเศรษฐกิจฐานรากของจุดเริ่มต้นกระบวนการโลจิสติกส์: กรณีศึกษาตลาดนัดชุมชนบริเวณสนามกีฬาเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 10(2), 197-212.

ถอดบทเรียนการสั่งสมภูมิปัญญาชาวบ้านในการบริหารจัดการความ  
เสี่ยงทางกลีกรรรม กรณีศึกษาหมู่ที่ 3 ตำบลกรุงชิง  
จังหวัดนครศรีธรรมราช\*

LESSONS LEARNED FROM THE ACCUMULATION OF FOLK WISDOM  
IN AGRICULTURAL RISK MANAGEMENT CASE STUDY MOO 3  
KRUNG CHINGNAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

กัลยารัตน์ ศิริรัตน์<sup>1</sup> และ ธมลวรรณ ธีระบัญชา<sup>2</sup>

Kanlayarat Sirirat<sup>1</sup> and Thamonwan Theerabunchorn<sup>2</sup>

<sup>1</sup>มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

<sup>1</sup>Nakhon Sri Thamarat Rajabhat University, Thailand

<sup>2</sup>มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

<sup>2</sup>Phranakhon Rajabhat University, Thailand

Email: e\_mail4fern@yahoo.com

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษากระบวนการเรียนรู้ปัญหาและวิธีการ  
แก้ปัญหาทางกลีกรรรมจนนำไปสู่การสร้างโมเดลสั่งสมภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านหมู่ที่ 3  
ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ สุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะ  
เจาะจง โดยมีจำนวน 1 ตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามลักษณะต้องการศึกษา ใช้แบบสัมภาษณ์  
เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการ อาศัยเทคนิค laddering technic ในการเก็บรวบรวมข้อมูล  
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็น Input process  
output แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นโมเดลการสั่งสมภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการ  
ความเสี่ยงทางกลีกรรรมของปราชญ์ชาวบ้าน ม.3 ต.กรุงชิง จ.นครศรีธรรมราช

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการสั่งสมประสบการณ์การจัดการความเสี่ยงทางกลีกรรรม  
ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่ม ความเป็นพหุสูต การช่างสังเกต คิด

\* Received 20 August 2024; Revised 1 September 2024; Accepted 29 October 2024

วิเคราะห์ การลงมือทำ ในส่วนกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะสังสมปัญหา คือทำความเข้าใจว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร ระยะที่ 2 ระยะสังเกตปัญหา ระยะที่ 3 ระยะวิเคราะห์สาเหตุ ระยะที่ 4 ระยะรวบรวมองค์ความรู้ ระยะที่ 5 ระยะทดลองปฏิบัติ ระยะที่ 6 ระยะประเมินผล และปัจจัยนำออก ได้แก่ องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเสี่ยงลดลง รายได้เพิ่มขึ้น แล้วจึงทำการประเมินผลการใช้ภูมิปัญญานั้นและนำภูมิปัญญานั้นพัฒนาต่อไป

**คำสำคัญ:** การสังสมภูมิปัญญา, ภูมิปัญญาชาวบ้าน, ความเสี่ยงทางกิจกรรม, การจัดการความเสี่ยง

## Abstract

This research article aimed to 1. Study the process of learning problems and methods of solving problems in agriculture until it leads to build up of wisdom of village philosophers and create a model show how the wisdom in agricultural risk was built. Using qualitative research methods. Purposive sampling was used and it was found that 1 sample having the characteristics required for study. Informal in-depth interviews were used using laddering techniques to collect data. Data were analyzed using content analysis. And the information obtained is analyzed as input process output and then synthesized into a model for accumulating the wisdom of the village philosophers in managing agricultural risks of village philosophers, Moo 3, Krung Ching Subdistrict, Nakhon Si Thammarat Province. From research it was found that the model for accumulating experience in agricultural risk management consists of input factors are community leaders, group integration, listening, observation, analytical thinking and action. The process consisted of 6 steps of the learning process compose of Phase 1: problem accumulation, phase 2: Problem observation phase, phase 3: Cause analysis phase, phase 4: Knowledge collection phase, phase 5: Practice trial phase phase, 6: Evaluation phase. and

the output include local wisdom, reduced risk and income increased. Then the use of that wisdom was evaluated and develop further.

**Keywords:** Accumulating wisdom, Folk wisdom, Agricultural risks, Risk management

## บทนำ

ตำบลกรุงชิง ตั้งอยู่ ณ กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ห่างจากที่ว่าการอำเภอเป็นระยะทาง 20 กิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน กรุงชิงมีลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นที่ในหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบ มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ทำให้อากาศเย็นตลอดทั้งปี ณ ปี 2560 มีประชากรจำนวน 8,881 คน ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ การทำสวนยางพารา สวนผลไม้และการทำไร่ รายได้ต่อคนต่อปีอยู่ที่ 45,000 บาท โดยประมาณ สำหรับพื้นที่ของหมู่ที่ 3 ตำบลกรุงชิงนั้น เป็นชัยภูมิที่มีทรัพยากรบุคลากรด้านการเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกกรุงชิง ถ้ำคองหงส์ บ่อน้ำร้อน แก่งคลองกลาย น้ำตกคลองพันตาล ([www.noppitam.go.th](http://www.noppitam.go.th)) ชุมชนหมู่ 3 ต.กรุงชิง จ.นครศรีธรรมราช แม้ว่าจะมีความเพียบพร้อมทั้งทรัพยากรบุคคลด้านการเกษตร และทรัพยากรที่ดิน อันมีแร่ธาตุอาหารที่อุดมสมบูรณ์ในการทำการเกษตรกรรม จึงทำให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการเพาะปลูกพืชแตกต่างกันไป แต่พบว่าพื้นที่ดังกล่าว ประสบปัญหาความเสี่ยงกสิกรรม นั่นคือเดิมทีนั้นชาวบ้านนิยมปลูกพืชเศรษฐกิจที่รัฐบาลส่งเสริม ในรูปแบบการปลูกพืชเชิงเดี่ยว จึงทำให้เกิดความเสี่ยงขึ้น เนื่องจากเมื่อถึงฤดูกาล ผลผลิตออกสู่ตลาด แต่ละสวนหรือไร่ก็จะมีการเก็บเกี่ยวพร้อมกัน ส่งผลให้ผลผลิตล้นตลาด ราคาสินค้าตกต่ำ นอกจากนี้ ราคาสินค้าเกษตรเหล่านี้ยังมีการขึ้นลงตามตลาดโลก ซึ่งเป็นกลไกที่อยู่เหนือการควบคุม ดังนั้นการดำเนินการกสิกรรมรูปแบบดังกล่าว จึงมีความเสี่ยงด้านราคา จำหน่ายผลผลิตไม่คงที่เมื่อออกสู่ตลาด ทำให้ชาวบ้านประสบปัญหาการมีรายได้ที่ไม่แน่นอน ความเสี่ยงทางการกสิกรรมอีกอย่างหนึ่งที่เกษตรกรประสบพบเจออยู่เนื่อง ๆ นั่นก็คือ การที่ประเทศไทยมีสภาพอากาศที่แปรปรวน มีปัญหาน้ำ

แล้งในช่วงฤดูร้อน หรือน้ำมากในช่วงฤดูฝน ทำให้ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย นำมาซึ่งความเสี่ยงจากภัยแล้งหรืออุทกภัย เกิดเป็นความไม่แน่นอนด้านการให้ผลผลิตทางกสิกรรม ความสูญเสียหรือผลกระทบที่เกิดจากความเสี่ยงที่วุ่น เช่นปัญหาทางการเงิน ได้แก่ การเป็นหนี้สินจากการกู้ยืมเงินมาซื้อปัจจัยทางการผลิต พวกปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยากำจัดวัชพืช ปัญหาทางการศึกษาของบุตร ธิดา จากการเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาเพราะรายได้ไม่คงที่ ปัญหาด้านสุขภาพจากการใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยากำจัดวัชพืช ในการเร่งผลผลิต เป็นต้น ซึ่งการสืบค้นข้อมูลพบว่า พื้นที่กล่าวมีความสามารถในการแก้ปัญหาความเสี่ยงดังกล่าวได้ โดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านที่เกิดจากการเรียนรู้สั่งสมประสบการณ์ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562 และวิวัฒน์ ไม้แก่นสาร, 2560) ดังนั้น การมีภูมิปัญญาเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงทางด้านการกสิกรรม จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการลดความสูญเสีย อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงที่ที่กล่าวมาแล้วนั้น ไม่ได้เป็นเรื่องใหม่ ดังนั้นจึงเป็นที่แน่นอนว่า ย่อมต้องมีผู้ศึกษาแนวทางจัดการกับความเสี่ยงอยู่โดยทั่วไป ซึ่งประเด็นปัญหาของการจัดการความเสี่ยงนี้อยู่ที่ กระบวนการเรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่มีจุดกำเนิดจนพัฒนาไปสู่การสร้างภูมิปัญญาเป็นไปในลักษณะใด ดังนั้นเพื่อให้องค์ความรู้ด้านการกระบวนการสร้างสมภูมิปัญญาด้านการจัดการจัดการความเสี่ยงเหล่านั้นจะได้รับการค้นพบ และเผยแพร่สู่สาธารณะชนในวงกว้าง จึงเป็นที่มาของงานวิจัย ถอดบทเรียนการสั่งสมภูมิปัญญาชาวบ้านในการบริหารจัดการความเสี่ยงทางกสิกรรม กรณีศึกษาหมู่ที่ 3 ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเสาะแสวงหาข้อค้นพบ และนำมาเผยแพร่ เพื่อประโยชน์ในการสร้างความมั่นคงเชิงสังคมและเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาทางกสิกรรมจนนำไปสู่การสร้างโมเดลสร้างสมภูมิปัญญาของประชาชนชาวบ้านหมู่ที่ 3 ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช

## วิธีดำเนินการวิจัย

### 1.1 ประเภทการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาทางกลสิกรรมในม.3 ต.กรุงชิง จ.นครศรีธรรมราช ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง โดยการนัดประชุมกลุ่มชาวบ้าน จำนวน 10 คน แล้วเลือกปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นตัวแทนของพื้นที่ดังกล่าว ปรากฏว่า ใน ม.3 ต.กรุงชิง จ.นครศรีธรรมราช มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาทางกลสิกรรม รวม 1 คน ได้แก่ ลุงเขียว

### 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการตรวจสอบเครื่องมือ

ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการ อาศัยเทคนิค laddering technic ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ภายใต้หัวข้อ กระบวนการเรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาทางกลสิกรรม จนนำไปสู่การสังสมภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน พื้นที่ หมู่3 ต.กรุงชิง จ.นครศรีธรรมราช

### 1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็น Input process output แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นโมเดลการสังสมภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการความเสี่ยงทางกลสิกรรมของปราชญ์ชาวบ้าน ม.3 ต.กรุงชิง จ.นครศรีธรรมราช

## ผลการวิจัย

### 1. กระบวนการเรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาคือความเสี่ยงทางกลสิกรรม

ปัญหาที่พบและวิธีการแก้ปัญหา แบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา สรุปได้ดังนี้ ช่วงที่ 1 หรือ ช่วงต้น คือ ระยะเวลาก่อนเกิดอุทกภัยใหญ่ที่กรุงชิงในปี 2554 หรือกินเวลาตั้งแต่ปี 2547 ถึงปี 2554 และ ช่วงที่ 2 หรือ ช่วงการเปลี่ยนแปลง เป็นระยะเวลาหลังเกิดอุทกภัยใหญ่หลังปี 2554 จนถึงปัจจุบัน

1.1 ช่วงต้น ตั้งแต่ก่อนเกิดอุทกภัยใหญ่ที่กรุงชิงในปี 2554 กินเวลาตั้งแต่ปี 2547 ถึงปี 2554 มีกระบวนการเรียนรู้ปัญหาแบ่งได้เป็น 6 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 คือ ระยะสังสมปัญหา เป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านยังไม่ตระหนักถึงความเสี่ยงหรือปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ ชาวบ้านจัดการกับความเสียหายทางการเกษตรที่ทำให้เกิดความไม่แน่นอนด้านการให้ผลผลิต ด้วยการใช้ สารเคมีทางการเกษตรเพื่อเร่งผลผลิตในช่วงที่มีความแปรปรวนของสภาพอากาศ โดยการใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยากำจัดศัตรูพืช การจัดการความเสี่ยงด้วยวิธีนี้ ให้ผลที่ดีเยี่ยมในระยะเวลา 5 ปีแรก หลังจากนั้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพ ของดินเป็นดินเสื่อมสภาพ เพาะปลูกไม่ขึ้น มีความแข็ง และปราศจากวัชพืช

ระยะที่ 2 คือ ระยะสังเกตปัญหา เป็นช่วงเวลาที่มีการปล่อยที่ดินเสื่อมสภาพให้รกร้าง ปราศจากกิจกรรมทางการเกษตรใด ๆ เป็นเวลา 2 ปี ปรากฏว่า พืชพรรณต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมนั้น เริ่มมีการฟื้นตัวได้เองตามธรรมชาติ มีหญ้าคาขึ้นแทนที่วัชพืชทั่วไป

ระยะที่ 3 คือ ระยะวิเคราะห์สาเหตุ เป็นช่วงเวลาที่นำข้อมูลจากการ สังเกตมา วิเคราะห์รากเหง้าของปัญหา พบว่า การทิ้งที่ดินให้รกร้าง ปราศจากการ ดำเนินการใดๆของ มนุษย์ จะมีก็แต่การกระทำของธรรมชาติ ที่มาในรูปแบบ ฤดูกาลต่างๆ ทั้งร้อนและฝน เปรียบเสมือนการให้ธรรมชาติดูแลฟื้นฟูธรรมชาติด้วยตัวเอง ทำให้ท้ายที่สุดความสมดุลทาง ธรรมชาติก็กลับคืนมาได้ใหม่ ดังนั้นสาเหตุการที่ดินแข็ง เสื่อมสภาพ เพาะปลูกไม่ขึ้นจึงมาจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งก็คือ การใช้สารเคมีในการทำเกษตรนั่นเอง

ระยะที่ 4 คือ ระยะรวบรวมองค์ความรู้ เป็นช่วงเวลาที่ต้องใช้คุณสมบัติของพหูสูต เพื่อรวบรวมฐานข้อมูลให้มากพอต่อการแก้ปัญหา โดยข้อมูลที่ รวบรวมได้มาจาก 2 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ส่วนแรก เป็นประเด็นความรู้ที่ผ่านการวิจัยและพัฒนาโดยนักวิชาการเกษตร แล้วนำมาเผยแพร่ผ่านสื่อสาธารณะ เช่น วิทยุชุมชน วารสารการเกษตร เป็นต้น องค์ความรู้ที่ได้มาโดยวิธีนี้ เช่น การปรับสมดุลแร่ธาตุไนโตรเจนในดินในช่วงฤดูฝนและแล้งให้เหมาะสม จะช่วยเร่งผลผลิตได้ ปุ๋ยชีวภาพประเภท anaerobic มีฤทธิ์ทำลายศัตรูพืช ปุ๋ยชีวภาพ aerobic มีฤทธิ์บำรุงพืช หลักการให้น้ำด้วยความถี่สม่ำเสมอต่อจุดให้น้ำหนึ่งจุด การตัดใบเพื่อลดการคายน้ำ กระตุ้นการสร้างตาเพิ่มการแตกดอกและผลผลิต การปลูกพืชเชิงผสมผสานจะ ช่วยสร้างรายได้ตลอดปี ปุ๋ยชีวภาพที่หมักด้วยพืชให้แป้งสูงจะทำให้ผลไม่มีรสหวาน การเร่ง วงจรผลผลิตด้วยการตัดราก ตัด กิ่ง เป็นต้น และส่วนที่สองเป็นประเด็นความรู้ที่ได้จากการ

สังเกตปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นๆรอบๆตัว แล้วตั้งสมมติฐานว่าน่าจะเป็นองค์ความรู้ที่นำไปใช้ได้ เช่น การสังเกตปรากฏการณ์การฟื้นตัวของพืชในที่ดินเสื่อมสภาพ จะเกิดหลังจากมีหญ้าคา จึงตั้งสมมติฐานว่าหญ้าคาเป็นพืชที่ช่วยปรับสมดุลของดินเสื่อมสภาพให้กลับมามีสุขภาพดีอีกครั้ง ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลทำให้ดินเสื่อมสภาพมีการปรับสมดุล และเพาะปลูกได้ใหม่อีกครั้ง ตั้งสมมติฐานว่า การทิ้งที่ดินเสื่อมสภาพไว้ให้รกร้างปราศจากกิจกรรมการเกษตรใดๆ ในระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาดินเสื่อมสภาพจากสารเคมีได้ ปรากฏการณ์หญ้าปล้องที่เกิดร่วมกับดินที่มีหน้าดินสมบูรณ์ ตั้งสมมติฐานว่า หญ้าปล้องมีส่วนช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้หน้าดิน ปรากฏการณ์ไม้ยืนต้นที่ถ่างหล้าคาออกรอบๆโคนต้นจะตายเมื่อมีน้ำขัง ในขณะที่ไม้ยืนต้นซึ่งไม่ได้ถ่างหล้าคาออกยังคงมีชีวิตอยู่ ตั้งสมมติฐานว่าหญ้าคา มีส่วนช่วยรักษาชีวิตพืชที่รากจมน้ำได้

ระยะที่ 5 ระยะทดลองปฏิบัติ คือการนำองค์ความรู้ที่รวบรวมไว้ทั้งจาก นักวิชาการและการสังเกตมาทดลองปฏิบัติจริง ในที่นี้ดำเนินการโดย การนำพืชหลายชนิดมาปลูกให้เกิดความหลากหลาย หลักการปลูกที่ว่านั้นประกอบด้วย พืชหลัก ได้แก่ ทุเรียน และมังคุด และพืชแซม ได้แก่ ไม้ยืนต้นระดับสูงอายุเก็บเกี่ยวยาว 10 ปีขึ้นไป ได้แก่ หลุมพอ สะตอ ตะเคียน จำปาหอม ลูกกอก ลูกประ เหยียง ไม้อายุเก็บเกี่ยวสั้น ได้แก่ ฝรั่ง ดำเนินการด้วยการเดินระบบน้ำท่วมแปลง มีท่อ ปล่อยน้ำหยดทุกๆ 4 ตารางเมตร ไม่มีการตายหญ้าเพื่อกำจัดวัชพืช ใช้ปุ๋ยชีวภาพ ชนิด anaerobe ในการฆ่าศัตรูพืช มีการใช้พืชตระกูลถั่วเพิ่มไนโตรเจนให้ดินในฤดูแล้ง มีการใส่แร่ potassium จากใบทุเรียน ในดินยับยั้งไนโตรเจนช่วงฤดูฝน มีใช้ปุ๋ยที่หมักจากพืชที่มีแป้งสูงเพื่อปรับปรุงรสชาติ และใช้เทคนิคตัด รากตัดกิ่งไม้ เพื่อเร่งวงจรการแตกหน่อ

ระยะที่ 6 ระยะประเมินผล การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ พบว่า การทดลองปฏิบัติ นั้นให้ผลดี สามารถสร้างรายได้ตลอดปีกว่าสองหมื่นบาทต่อเดือน หรือราวสองแสนสี่หมื่นบาทต่อปี คุณลักษณะการเป็นพหูสูต การนำกระบวนการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์จากการทดลองปฏิบัติที่สำเร็จแล้ว ไปใช้ต่อในพื้นที่อื่นๆ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการลดความเสี่ยงจากรายได้และ ผลผลิตที่ไม่แน่นอนได้

1.1 ช่วงการเปลี่ยนแปลง คือระยะเวลาหลังเกิดอุทกภัยใหญ่ในปี 2554 จนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ การที่ตำบลกรุงชิง มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นแอ่งกระทะ มีภูเขาล้อมรอบ

จึงประสบปัญหาเรื่องการระบายน้ำล่าช้า มีกระบวนการเรียนรู้ปัญหาแบ่งได้เป็น 6 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 คือ ระยะสังสมปัญหา พบว่าลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ทำให้น้ำท่วมขังเป็นเวลานาน ทำให้พืชที่เพาะปลูกเสียหายทั้งหมด

ระยะที่ 2 คือ ระยะสังเกตปัญหา ลุงเขียวจึงมีโอกาสสังสมภูมิปัญญา ประสพการณ์การจัดการกับความเสียหายทางสิกรรมที่เกิดจากธรรมชาติเป็นครั้งที่ 2 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอนเหมือนอย่างเคย และสามารถสรุปข้อค้นพบ ได้ว่า ในช่วงเวลาที่น้ำขังนั้นไม่สามารถมีรายได้หรือขาดรายได้ในการดำรงชีพ เมื่อปล่อยเวลาให้น้ำซึ่งท่วมขังอยู่ได้แห่งลงนั้น ลุงเขียวมีการหาวิธีเร่งรัดการสร้างรายได้

ระยะที่ 3 คือ ระยะวิเคราะห์สาเหตุ เมื่อวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดน้ำท่วมน้ำขังเป็นเวลานาน เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงอยู่ในรูปแบบของการฟื้นฟูพื้นที่การเกษตรให้กลับมาสร้างรายได้โดยเร็วนั่นเอง

ระยะที่ 4 คือ ระยะรวบรวมองค์ความรู้ เป็นช่วงเวลาที่ต้องใช้คุณสมบัติของพหูสูตเพื่อรวบรวมฐานข้อมูลให้มากพอต่อการแก้ปัญหา โดยข้อมูลที่รวบรวมได้ ได้แก่ ประเด็นความรู้ที่ผ่านการวิจัยและพัฒนาโดยนักวิชาการเกษตร แล้วนำมาเผยแพร่ผ่านสื่อสาธารณะ เช่น วิทยุชุมชน วารสารการเกษตร เป็นต้น โดยพบว่าข้อมูลว่า พืชอายุสั้นที่ให้ผลผลิตและเก็บเกี่ยวได้เร็ว เช่น กล้วย

ระยะที่ 5 ระยะทดลองปฏิบัติ ลุงเขียวได้ทดลองด้วยการปลูกกล้วยไข่ เมื่อผลผลิตออก สู้ตลาดในครั้งแรกนั้นพบว่า กล้วยไข่นี้เป็นสินค้าการเกษตรที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากตลาดต่างประเทศ เนื่องด้วยกล้วยไข่นี้ มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกล้วยไข่พื้นที่อื่น จนถูกขนานนามว่า กล้วยไข่บาน มีลักษณะเด่นก็คือกล้วยแต่ละลูกในหวีเดียวกันจะชื้อออกจากกัน แนวทางการปลูกกล้วยไข่ที่ต้นนั้น ผ่านแนวทางการเรียนรู้และการสังสมประสพการณ์จากการทดลองปฏิบัติเช่นเดียวกับ การทำสิกรรมช่วงก่อนปี 2554 โดยจะปลูกกล้วยไข่แซมพืชหลัก มีความหนาแน่นประมาณ 100 – 120 ต้นต่อไร่ หรือราว 25 ก่อ การทดลองเพิ่มคุณภาพ ผลผลิตที่ผ่านมาในอดีต ได้แก่ การเว้นหน่อ จะช่วยควบคุมให้มีผลผลิตออกสู่ ตลาดอย่างต่อเนื่องทุกๆ 2 เดือน ซึ่งสอดคล้องกับปฏิทินรับซื้อผลผลิตของศูนย์ กระจายสินค้าเกษตรเทคนิคการตัดใบ สามารถเพิ่มความแน่นและรสชาติของ เนื้อสัมผัส และเทคนิคการตัดหวี จะช่วยเพิ่มขนาดกล้วยให้ใหญ่และเต่ง จากการพูดคุยกับลุงเขียว ยังค้นพบอีกว่า การดำเนินการ

ของที่กรุงชิงนี้ ประยุกต์เอาแนวคิดด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน มาเพิ่มมูลค่าให้กับกล้วยไข่ การหาวิธีเพิ่มมูลค่า ซึ่งถือเป็นวิธีการหนึ่งในการจัดการกับความเสียหายทางกลีกรวม แนวทางแรกในการเพิ่มมูลค่า ลุงเชียวกล่าวไว้ว่า

“กล้วยไข่ที่ป้อนเข้าตลาดเป็นขายกล้วยสด จะมีช่องทางการจำหน่ายผ่าน คนกลาง โดยพ่อค้าจากศูนย์กระจายสินค้าจังหวัดสงขลา เข้ามารับซื้อถึงในตามปฏิทินผลผลิต ที่ราคา 10-13 บาทต่อกิโลกรัม แล้วกระจายสินค้าออกไปยังพื้นที่ ผู้ขายปลีกรายย่อยในประเทศ และ มาเลเซีย อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้ปลูกกล้วยไข่กรุงชิง มีความพยายามที่จะพัฒนาสินค้ากล้วยสดให้สามารถจำหน่ายได้ ในช่องทางการตลาดเดียวกันกับกล้วยไข่ที่ผลิตได้จากแหล่งเพาะปลูกใน จังหวัดจันทบุรี ซึ่ง ศูนย์รับซื้อจะทำหน้าที่ไปรับซื้อสินค้าในพื้นที่ทำการบรรจุหีบห่อก่อนส่งไป ยัง ปลายทางคือประเทศจีน ณ ราคารับซื้อที่ 35-90 บาท...”

ส่วนอีกแนวทางนั้น ลุงเชียว กล่าวว่า

“...กล้วยไข่ที่ป้อนเข้าสู่ตลาดแบบแปรรูป ดำเนินการภายใต้กลุ่มกล้วยไข่ รับซื้อกล้วย ไข่ในพื้นที่กรุงชิงราคา กิโลกรัมละ 10 บาท แล้วนำมาแปรรูป และจำหน่ายผ่านผู้กระจาย สินค้า ในราคา 20 บาท ณ โรงงานที่ผลิต และ 25 บาทเมื่อสินค้าถึงมือผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม กลุ่มกล้วยไข่แปรรูปนั้นมีความพยายามที่จะพัฒนาสินค้าให้สามารถจำหน่ายได้ในราคาสูงขึ้น เพื่อนำกำไรส่วนเกินกลับไปรับซื้อวัตถุดิบกล้วยไข่สดจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกได้ใน ราคา 15 – 20 บาท กลุ่มมีการเริ่มดำเนินการสายการผลิตในเดือนพฤษภาคม 2557 เป็นต้นมา มีสินค้าที่ ออกจำหน่ายแล้ว 2 รายการ คือกล้วยเค็มและกล้วย หวานที่แปรรูปด้วยการทอด อาศัยอุปกรณ์ พื้นฐานตามบ้านเรือน เช่น กระทะ ตะหลิว รูปแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นแบบง่ายๆ ที่ยังไม่ได้รับการ พัฒนา...”

ดังนั้นเราจึงกล่าวได้ว่า ห่วงโซ่อุปทานกล้วยไข่ของที่นี่ เริ่มต้นจากการ ปลูกในลักษณะ พืชแซม แต่มีการจัดการให้สามารถออกผลผลิตได้ตลอดปี อีกทั้ง รอบการผลิตก็มีการวางแผน ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เก็บผลผลิตแล้วนั้นจะป้อนสู่ผู้บริโภคผ่านตลาด 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ ตลาดขายกล้วยสด และตลาดแปรรูป สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างในการเพิ่ม มูลค่าให้แก่กล้วยไข่ได้สำเร็จ นั่นก็คือ การนำเอาแนวคิดทฤษฎีการรวมกลุ่มเข้ามาใช้ สำหรับ

กลุ่มนี้ ใช้หลักการ รวมกลุ่มองค์การแบบอรูปนัย หรือใช้คำพูดง่ายๆเพื่ออธิบายคำว่า องค์การ อรูปนัย ในแบบชาวบ้านอย่างลงเสียว่า

“...กลุ่มเรานั้น รวมตัวกันโดยความสมัครใจ และมีความสนใจในเรื่อง การแปรรูป กล้วยเหมือนกัน เป็นผู้หญิงทั้งหมด แต่แต่ละคนนั้นแตกต่างกันที่ความ ถนัด เมื่อรวมตัวกันได้ แล้ว เราจึงมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบด้วยการ กำหนดจากตำแหน่งงานในกลุ่ม อัน ประกอบ ตำแหน่งประธาน รองประธาน เทร็ดญิก เลขานุการ ผู้ประสานและสมาชิก การได้มา ซึ่งตำแหน่ง จะมีการเสนอ ชื่อผู้ที่เหมาะสม และทำการเลือกจากเสียงส่วนใหญ่ ปัจจุบัน กลุ่ม เรามีสมาชิก รวม 22 คน...”

ระยะที่ 6 ระยะประเมิณผล ปัจจุบันมีต้นกล้วยจำนวนรวม 20,000 ต้นโดยประมาณ จากเดิมที่มีอยู่ 1,500 ต้นในปี 2554 และได้รับความนิยมปลูกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในจำนวนนี้ สามารถเก็บผลผลิต ออกจำหน่ายได้แล้วราว 5,000 ต้น ให้ผลผลิต 5 เครือต่อก้อต่อปี มี น้ำหนักรวม ราว 10-12 กิโลกรัมต่อเครือ มีการรวมกลุ่ม แปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า และมีการ ปรับปรุงคุณภาพกล้วยให้สอดคล้องกับความต้องการของต่างประเทศได้ แสดงภาพการ สัมภาษณ์ดังภาพที่ 1



ภาพที่1 การสัมภาษณ์ลงเสีย

## อภิปรายผล

### 1. กระบวนการเรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาทางกลีกรรม

กระบวนการเรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาทางกลีกรรมของลุงเชียว เป็นข้อค้นพบที่เทียบเคียงได้กับทฤษฎี การเรียนรู้ของเบน จามิน บลูม (วรวิทย์ จันทร์สุวรรณ, 2565) ซึ่งกล่าวไว้มากมาย สรุปได้ว่า การเรียนรู้ นั้น มีวัตถุประสงค์ที่จำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ **ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)** คือ พฤติกรรมด้านสมอง เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญา **ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)** คือ พฤติกรรมที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนิชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะ **ด้านเจตพิสัย (Affective Domain)** คือ พฤติกรรมด้านจิตใจ ที่แสดงออกในรูปแบบค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความ เชื่อ ความสนใจและคุณธรรม เช่น พฤติกรรมใฝ่หาความรู้ การช่างสังเกต

### 2. โมเดลสร้างสมภูมิปัญญาชาวบ้านในการบริหารจัดการความเสี่ยงทางกลีกรรม กรณีศึกษาหมู่ที่ 3

#### ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 Input หรือปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่ม ความเป็นพหุสูต การช่างสังเกต คติวิเคราะห์ การลงมือทำ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของเปียเจต์ เลิร์นนิ่ง (Piagetion Learning) (ชาคริต เขื่อนสูงศักดิ์, 2562) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ที่ไม่ต้องได้รับการสอนแต่สามารถกระทำได้ภายใต้แนวคิด Constructionism แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน หลักๆ คือ **Explore** คือ การสำรวจตรวจค้น ในขั้นตอนนี้บุคคลจะเริ่มสำรวจตรวจค้นหรือพยายามทำความเข้าใจกับสิ่งใหม่ (assimilation) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อได้พบ หรือปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆที่ไม่มีอยู่ในสมองของตน ก็จะพยายามรับหรือ ดูดซึมเก็บเข้าไปเป็นความรู้ใหม่ พฤติกรรมเหล่านี้หลายท่านอาจจะเคยสัมผัสด้วยตนเอง หรือเคยสังเกตเห็นจากการเข้าร่วมกิจกรรมการต่อเลโก้ & โลโก้

จะเห็นว่า ในวันแรกที่ได้พบกับอุปกรณ์ที่เป็นตัวต่อ หลายคนที่ไม่เคยมีประสบการณ์เลยอาจจะเริ่มจากสำรวจชิ้นส่วนต่างๆว่ามีอะไรบ้างและแต่ละตัวใช้ทำงานอะไร หรือนั่งมองคนอื่นๆต่อก่อน อาจจะสอบถามจากเพื่อนที่นั่งใกล้ๆ หรือบางคนอาจจะดูจากคู่มือที่มีอยู่เพื่อพยายามทำความเข้าใจกับสิ่งใหม่นั้น **Experiment** คือ การทดลอง ในขั้นตอนนี้จะเป็นการทดลอง ทำภายหลังจากที่มีการสำรวจไปแล้ว เป็นการปรับความ แตกต่าง (acommodation) เมื่อได้พบหรือปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆที่สัมพันธ์กับความคิดเดิมที่มีอยู่ในสมอง นั้น หมายความว่า เริ่มจะปรับความแตกต่างระหว่างของใหม่ กับของเดิมจนเกิดความเข้าใจว่าควรจะทำอย่างไรกับสิ่งใหม่นี้ เช่น ในการต่อเลโก้ & โลโก้ หลังจากสำรวจชิ้นส่วนต่างๆ และเก็บเป็นความรู้ไว้ในสมองแล้ว ต่อไปอาจจะเป็นการทดลองสร้างโดย อาจจะสร้างตามตัวอย่างในคู่มือ หรืออาจจะทดลองต่อเป็น ชิ้นงานที่ตนเองอยากจะทำ หรืออาจจะทดลองต่อตามเพื่อนๆ ก็ได้ แต่บางคนก็พยายามที่จะปรับตนเองโดยการสอบถามเพื่อนที่สามารถทำได้ (ซึ่งจุดนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้ทราบว่า คนเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญอย่างหนึ่งและการแสวงหาความรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว) ในขั้นตอนนี้อาจจะมีลองผิดลองถูกบ้างเพื่อจะเก็บเกี่ยวเป็นประสบการณ์ และสร้างเป็นองค์ความรู้ เก็บไว้ในสมองของตนเอง อย่างไรก็ตามในขั้นตอนนี้จะเกิดทั้ง การดูดซึม (assimilation) และปรับความแตกต่าง (acommodation) ผสมผสานกันไป **Learning by doing** คือ การเรียนรู้จากการกระทำ ขั้นนี้เป็นการลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่มีความหมายต่อตนเอง แล้วสร้างเป็นองค์ความรู้ของตนเองขึ้นมา ซึ่งจะคาบเกี่ยวกับขั้นตอนที่ผ่านมา ขั้นนี้จะเกิดทั้งการดูดซึม (assimilation) และการปรับความแตกต่าง (acommodation) ผสมผสานกันไปเช่นเดียวกัน **Doing by learning** คือ การทำเพื่อที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้จะต้องผ่านขั้นตอนทั้ง 3 จนประจักษ์แก่ใจตนเองว่า การลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่มีความหมายนั้น สามารถทำให้เกิด การเรียนรู้ได้และเมื่อเข้าใจแล้วก็จะเกิดพฤติกรรมในการเรียนรู้ที่ดี รู้จักคิดแก้ปัญหา รู้จักการแสวงหาความรู้ การปรับตนเองให้ เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ฯลฯ นั่นก็คือเกิดภาวะที่เรียกว่า "Powerfull learning" ซึ่งก็คือเกิดการเรียนรู้ที่จะดูดซึม (assimilation) และ การปรับความแตกต่าง (acommodation) อยู่ตลอดเวลาอันจะนำไปสู่คำกล่าวที่ว่า "คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น" นั่นเอง อย่างไรก็ตามขั้นตอนที่กล่าวมาทั้ง 4 ขั้นจะ

เห็นได้ว่า มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จนบางทีไม่สามารถแยกออกว่าพฤติกรรมที่เห็นนั้นอยู่ในขั้นตอนไหน เพราะมีการผสมผสานกันอยู่ตลอดเวลา และในการเริ่มต้นของแต่ละบุคคลนั้น อาจ มีความแตกต่างกันออกไป บางคนอาจจะเริ่มที่ Experiment หรืออาจจะเริ่มที่ Learning by doing เลยก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้เดิมที่มีอยู่ในสมองของแต่ละบุคคลนั้นไม่เท่ากัน และ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการด้วยการรวมกลุ่มนั้น พบว่าเป็นข้อค้นพบที่เทียบเคียงได้กับแนวคิด พื้นฐานของกระบวนการกลุ่มก็คือ แนวคิดในทฤษฎีภาคสนามของ เคิร์ท เลวิน (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2559 และพรพรรณ ประจักษ์เนตร, 2014) ) ที่กล่าวโดยสรุปไว้ดังนี้ การที่กลุ่มจะมีการพัฒนาได้ ต้องใช้ขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้ **ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา**ในชุมชน ตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ **ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา** โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้ **ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน**พัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุน ทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก **ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์**จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ **ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา** เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิทพย์ ชัยพรม และคณะ (2558) เรื่อง กระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบลหอด อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่าการรวมกลุ่มเกิดจากการเล็งเห็นปัญหาร่วมกัน มีแรงจูงใจที่จะแก้ปัญหาเป็นผลประโยชน์ที่จะได้รับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรชัย ศุภวิจิตพัฒนา และคณะ (2564) เรื่องการศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนบางกะเจ้า พบว่าปัจจัยของการรวมกลุ่ม

ให้เกิดความสำเร็จต้องเกิดจากความสมัครใจ และมีการทำหน้าที่ตามความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมกับบุคคล ใช้หลักประชาธิปไตย และมีการแบ่งปันผลประโยชน์

2.2 Process กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ เมื่อพิจารณาแล้ว กระบวนการเรียนรู้ของลุงเชียวนั้น มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของเบน จามิน บลูม (วรวิทย์ จันทร์สุวรรณ, 2565) ด้านพฤติกรรมทางพุทธิพิสัย ซึ่งมีขั้นการเรียนรู้คล้ายหรือใกล้เคียงกัน ประกอบด้วย 6 ระดับ ได้แก่ **ความรู้ความจำ** ความสามารถในการเก็บรักษาประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ จากการที่รับรู้ไว้และระลึกสิ่งนั้นได้เมื่อต้องการเปรียบเทียบกับบันทึกเสียงหรือวิดิทัศน์ที่สามารถเก็บเสียงและภาพของเรื่องราวต่างๆได้ สามารถเปิดฟัง หรือดูภาพเหล่านั้นได้เมื่อต้องการ **ความเข้าใจ** เป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญของสื่อ และสามารถแสดงออกมาในรูปของการแปลความ ตีความ คาดคะเน ขยายความ หรือการกระทำอื่น ๆ **การนำความรู้ไปใช้** เป็นขั้นที่สามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไป ใช้ในกาแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ จึงจะสามารถนำไปใช้ได้ **การวิเคราะห์** ความสามารถคิด หรือ แยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ความสามารถในการวิเคราะห์จะแตกต่างกันไปแล้วแต่ความคิดของแต่ละคน **การสังเคราะห์** ความสามารถในการที่ผสมผสานส่วนย่อย ๆ เข้า เป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่สมบูรณ์และดีกว่าเดิม อาจเป็นการถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย การกำหนดวางแผนวิธีการดำเนินงานชิ้นใหม่ หรือ อาจจะเกิดความคิดในอันที่จะสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นนามธรรมขึ้นมาในรูปแบบหรือแนวคิดใหม่ **การประเมินค่า** เป็นความสามารถในการตัดสิน ตีราคา หรือ สรุปลเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ออกมาในรูปของคุณธรรม อย่างมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นไปตามเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น ๆ หรืออาจเป็นกฎเกณฑ์ที่สังคมยอมรับได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2563) เรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านกระเบา บ้านหนองบัว และบ้านจะกุด ตำบลโนนสูง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งกล่าวว่า กระบวนการสร้าง สืบทอด และเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาเกิดจากการสังเกต เรียนรู้ และลงมือทำ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่สืบทอดกันมา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันธวัช นุนารถ (2560) เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

คุณค่าแห่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน พบว่า ภูมิปัญญาเกิดจากเรียนรู้ สังเกต ลองผิดลองถูก จนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมาจนกลายเป็นภูมิปัญญา

2.3 Output หรือปัจจัยนำออก ได้แก่ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเสี่ยงลดลง รายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์วารี สงนอก และนันทิยา จันทร์เนตร์ (2563) เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจากวิถีชาวบ้าน ต.หมื่นไวย อ.เมือง จ.นครราชสีมา ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญา เป็นสิ่งที่ได้จากการลงมือปฏิบัติที่ไม่มีการเรียนการสอนในห้องเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ภารดี มหาจันทร์ และนันทชญา มหาจันทร์ (2559) เรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นพนัสนิคม พบว่า ภูมิปัญญาเป็นผลผลิตของกระบวนการลงมือทำ ลองผิดลองถูก จนได้แนวทางที่เหมาะสมสืบทอดกันมา

## องค์ความรู้ใหม่

### 1. กระบวนการเรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาทางกลีกรรม

ความสำเร็จในการจัดการกับความเสียงทางกลีกรรมของชุมชนแห่งนี้นั้น มาจากการที่ ชุมชนมีการสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมา โดยสรุปเป็น Input Process Output ได้ดังนี้

#### 1.1 Input หรือ ปัจจัยนำเข้าในการจัดการความเสียงทางกลีกรรม ได้แก่

การมีลักษณะความเป็นพหุสุดไม่ปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ ผ่านช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทีวี วิทย์ วารสารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ทำให้เกิดการสังสมข้อมูลทางวิชาการ เกษตรจำนวนมากไว้ ประกอบการช่างสังเกต ช่าง คิด วิเคราะห์ และประยุกต์ข้อมูลทาง วิชาการเข้ากับสถานการณ์ปัญหาที่มีในพื้นที่ จากนั้นจึงลงมือทดลองทำ แล้วจึงประมวลผลว่า วิธีการที่ใช้นั้นได้ผลหรือไม่ เพียงใด จะต้องปรับปรุงวิธีการหรือไม่อย่างไร จากแนวทางดังกล่าว ทำให้ชาวบ้าน เกิดกระบวนการเรียนรู้และการสังสมประสบการณ์จากการทดลองปฏิบัติแล้ว นำไปสู่แนวปฏิบัติที่ดี

#### 1.2 Process หรือ กระบวนการในการจัดการความเสียงทางกลีกรรม ได้แก่

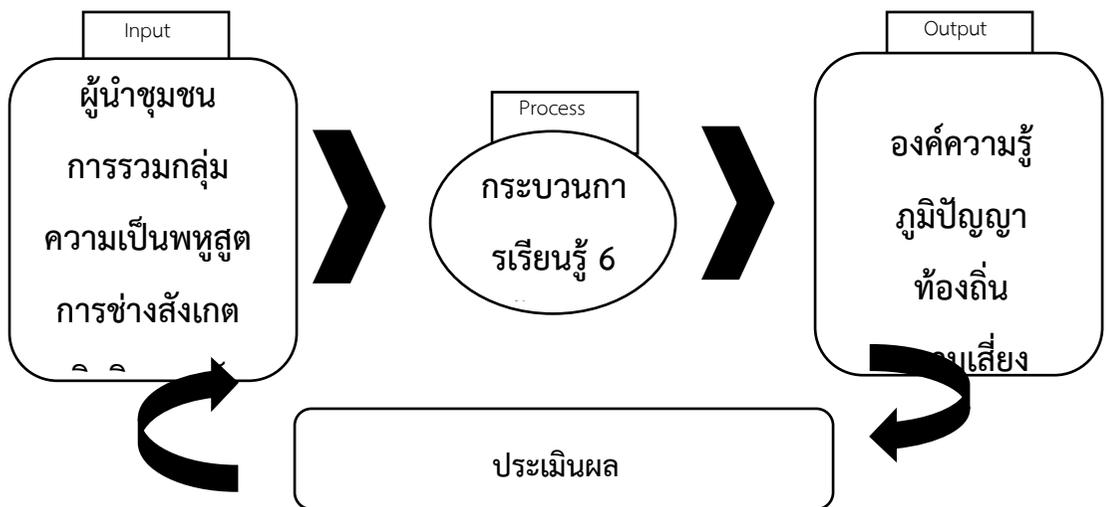
กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ระยะเวลาที่ 1 ระยะเวลาสังสมปัญหา คือทำความเข้าใจว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร ระยะเวลาที่ 2 ระยะเวลาสังเกตปัญหา คือ การเพ่งสังเกตไปที่ปัญหานั้น

ว่าเกิดนานแค่ไหน สร้างความเสียหายอะไรบ้าง ระยะที่ 3 ระยะวิเคราะห์สาเหตุ คือ การพิจารณาว่าปัญหานั้น เกิดจากใคร เกิดจากการกระทำของมนุษย์หรือธรรมชาติ และปัญหานั้น มีกระบวนการเยียวยาตัวเองอย่างไร ระยะที่ 4 ระยะรวบรวมองค์ความรู้ คือ การเปิดรับข้อมูลทุกด้าน เพื่อนำองค์ความรู้ไปใช้แก้ปัญหา ระยะที่ 5 ระยะทดลองปฏิบัติ คือ การลงมือปฏิบัติจริง ด้วยการอาศัยการลงมือทดลองแล้วเรียนรู้สั่งสมประสบการณ์จนได้แนวปฏิบัติที่ดี ระยะที่ 6 ระยะประเมินผล คือ การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติ เช่น การมีรายได้เพิ่มขึ้น การมีผลผลิตเพิ่มขึ้น หรือ การมีผลผลิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

### 1.3 Output หรือ ปัจจัยนำออก ได้แก่

เมื่อปัญหาต่าง ๆ ได้รับการศึกษาเรียนรู้ตามขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้เรียนรู้ 6 ขั้นตอน และ อาศัยปัจจัยนำเข้า ที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ ความเป็นผู้นำ การรวมกลุ่ม ความเป็นพหุสูต การช่างสังเกต การรู้จักคิดวิเคราะห์ และการลงมือทำแล้ว จึงนำมาสู่ปัจจัยนำออก คือ การเกิดเป็นองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีความเสี่ยงที่ลดลง การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น นั่นเอง

## 2. โมเดลสร้างสมภูมิปัญญาชาวบ้านในการบริหารจัดการความเสี่ยงทางกลีกรมกรณศึกษาหมู่ที่ 3 ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงดังแผนภาพที่ 2



ภาพที่ 2 โมเดลสร้างสมภูมิปัญญาชาวบ้านในการบริหารจัดการความเสี่ยงทางกลีกรม

กรณศึกษาหมู่ที่ 3 ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

ควรมีการนำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ และใช้ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีกรณีความเสี่ยงทางกิจกรรมที่เกิดจากพิบัติภัยน้ำท่วม ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยในประเทศไทย และควรมีการแสวงหาปราชญ์ชาวบ้านที่ภูมิปัญญาการจัดการความเสี่ยงทางกิจกรรมด้านอื่น เช่น ราคาสินค้าสินค้าเกษตรตกต่ำให้เกิดองค์ความรู้รอบด้านมากยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งถัดไป ศึกษาตัวปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และปัจจัยนำออก และพัฒนาต่อยอดสู่การศึกษาตัวแปรต้น ตัวแปรตามสำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในงานวิจัยเชิงปริมาณ ที่มีกลุ่มตัวอย่างขนาดมากขึ้นไป เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวคิดทฤษฎีการสร้างภูมิปัญญาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อคนทั่วไป ในการมีภูมิปัญญาเป็นของตนเองเพื่อการพึ่งพาตนเองยามเกิดปัญหาทั้งในด้านการงาน ธุรกิจ หรือเรื่องส่วนตัว

## เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวิชาการเกษตร.
- ชาคริต เชื้อนสวรรค์. (2562). ทฤษฎีพัฒนาการของ Piaget. กรุงเทพมหานคร: ซี เอ็ด พับลิชซิง.
- ทิพย์วารี สงนอก. (2563). เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจากวิถีชาวบ้าน ต.หมื่นไวย อ.เมือง จ.นครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 14(3). 129 – 143.
- ฉันทพงศ์ สารรัตน์. (2563). เรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านกระเบา บ้านหนองบัว และบ้านจะกุด ตำบลโนนสูง อำเภอชุมพวง จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารพุทธมณฑล ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 5(2), 105 – 120.
- นันทวิช นุนารณ. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณค่าแห่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12(34), 17 – 26.

- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2559). พฤติกรรมกลุ่ม. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาการศึกษากรุงเทพ.
- พรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2014). บทวิจารณ์วารสาร Self – Disclosure in Social Media: Extending the Function Approach to Disclose Motivation and Characteristics on Social Site. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการสื่อสาร, 2(1), 199 – 202.
- พรชัย ศุภวิชาติพัฒนา และคณะ. (2564). การศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนบางกะเจ้า. วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม, 15(2), 118 – 130.
- ภาวดี มหาจันทร์ และนันท์ชญา มหาจันทร์. (2559). พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นพนัสนิคม. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 24(45), 1-19.
- รุ่งทิพย์ ชัยพรหม และคณะ. (2558). กระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบลหอด อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารบัณฑิตวิจัย, 6(1), 165 – 175.
- วรวิทย์ จันทร์สุวรรณ. (2565). ระดับชั้นความสามารถของบลูมและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: โซลไรท์.
- วิวัฒน์ ไม้แก่นสาร. (2560). การจัดการความเสี่ยงในธุรกิจเกษตร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.
- Noppitam district. (2023). ข้อมูลทั่วไปอำเภอนพพิตา. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2566 จาก [www.noppitam.go.th//](http://www.noppitam.go.th//).

การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้ง  
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ\*

PROMOTING THE POLITICAL CULTURE OF THE PEOPLE IN THE  
ELECTION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN MUEANG  
CHAIYAPHUM DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE

ธรรมรัตน์ โรมแพน

Thammarat Romepan

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

E-mail: R.rompaen1980@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 2. ศึกษารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 3. นำเสนอแนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 35 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ตามเนื้อหา แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยพบว่า 1. วัฒนธรรมทางการเมืองในบริบทของการเลือกตั้งยังคงเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนและมีการพัฒนาไปตามสภาพสังคม การศึกษาและทำความเข้าใจใน

\* Received 14 September 2023; Revised 27 September 2023; Accepted 2 October 2023

เรื่องนี้จำเป็นต้องพิจารณาทั้งประวัติศาสตร์ สถานการณ์ปัจจุบัน และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเมืองในแต่ละยุคสมัย

2. รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์เชิงชุมชน และการเชื่อมโยงส่วนบุคคล 2) บทบาทของผู้นำท้องถิ่นและผู้มีอิทธิพลในชุมชน 3) การรักษาประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) การรับรู้ข่าวสารและข้อมูลท้องถิ่น 5) การมีส่วนร่วมและความตื่นตัวทางการเมือง 6) การให้ความสำคัญกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน

3. แนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการศึกษาทางการเมือง 2) การส่งเสริมความโปร่งใสและความเป็นธรรมในกระบวนการเลือกตั้ง 3) การสนับสนุนบทบาทของผู้นำชุมชนและสื่อท้องถิ่น 4) การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและกลุ่มประชาสังคม 5) การพัฒนาโครงการริเริ่มชุมชน 6) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน 7) การสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาทางการเมือง

**คำสำคัญ:** การส่งเสริม, วัฒนธรรมทางการเมือง, การเลือกตั้ง, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

## Abstract

The purposes of this research article were 1 . To study the political culture of the people in the election of local government organizations in Mueang Chaiyaphum District, Chaiyaphum Province. 2 . To study the political culture pattern of the people in the election of local government organizations in Mueang Chaiyaphum District, Chaiyaphum Province. 3 . To present the guidelines for promoting political culture of the people in the election of local government organizations in Mueang Chaiyaphum District, Chaiyaphum Province. This is a qualitative research. The tools used are interview forms with 35 key informants. Data is analyzed by content analysis and then summarized according to the set objectives.

The results of the research were as follows 1. Political culture in the context of elections remains a complex phenomenon that evolves according to social conditions. Studying and understanding this issue requires considering history, current situations, and economic and social factors that affect politics in each era.

2. The political culture patterns of people in local government elections in Mueang Chaiyaphum District, Chaiyaphum Province include: 1) community relations and personal connections, 2) the roles of local leaders and influential people in the community, 3) preservation of local traditions and culture, 4) awareness of local news and information, 5) political participation and awareness, 6) giving importance to development and solving problems in the community.

3. Guidelines for promoting political culture of people in local government elections in Mueang Chaiyaphum District, Chaiyaphum Province include: 1) promoting political education, 2) promoting transparency and fairness in the election process, 3) supporting the roles of community leaders and local media, 4) supporting the creation of networks and civil society groups, 5) developing community initiatives, 6) promoting youth participation, and 7) creating spaces for political discussion.

**Keywords:** Promotion, Political culture, Election, Local government organization

## บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นแนวคิดที่มีการศึกษาในแวดวงรัฐศาสตร์มาเป็นเวลานาน โดยได้รับความนิยมนิยม และถูกนำไปเป็นประเด็นในการศึกษาการเมืองอย่างกว้างขวางในช่วงทศวรรษ 1960-1970 และ 1990 โดยหลังจากนั้นการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองก็ลดความนิยมลง แต่วัฒนธรรมทางการเมืองก็ยังคง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการศึกษาการเมืองอย่าง

---

หลีกเลี่ยงไม่ได้ (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และสุธี ประศาสน์เศรษฐ์, 2560: 69-89) ตลอดระยะเวลาที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยการกระทำของคณะปฏิวัติชื่อ "คณะราษฎร" การเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยยังมีปัญหาอยู่มากมาย ทั้งปัญหาเชิงระบบ เช่น รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบ สถาบันรัฐสภา พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น และปัญหาคนทางการเมืองซึ่งเกิดจากการล่อหลอมทางสังคมการเมืองไทย ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ อุดมการณ์ ทศนคติ ค่านิยมที่เป็นแนวโน้มของการรับรู้อารมณ์ ความรู้ และการประเมินคุณค่า ส่งผลต่อพฤติกรรมที่มีต่อระบบการเมือง ก่อตัวสะสมเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่เอื้อ และไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่มีรากฐานมาจากกลุ่มประเทศตะวันตก ส่งผลต่อรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ก่อผลให้ได้ลักษณะการเมืองที่ไม่พึงประสงค์เป็นปัญหา และอุปสรรคต่อการพัฒนาท้องถิ่น และประเทศ เช่น การใช้เงินเป็นใหญ่ การผูกขาดอำนาจทางการเมืองโดยคนจำนวนน้อย คนตีความสามารถเข้าสู่ระบบการเมืองได้ยาก การทุจริตประพฤติมิชอบ เผด็จการโดยระบบรัฐสภา การต่อสู้ขัดแย้งเรื้อรัง และความไร้เสถียรภาพทางการเมือง การบริหาร และทางนิติบัญญัติ และขาดสถานะผู้นำทางการเมือง นับวันปัญหาการใช้เงินเป็นใหญ่มีความรุนแรงมากขึ้นจนกลายเป็นการเมืองเงินตรา หรือธนาธิปไตย (plutocracy) จนนำไปสู่ความขัดแย้ง และรุนแรงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ท่ามกลางบริบทสังคมโลกทุนนิยมที่ไร้พรมแดน การแก้ปัญหาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตดูเหมือนว่าจะเน้นหนักไปที่การแก้ปัญหาเชิงระบบโดยเฉพาะรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็แก้ และพัฒนาได้ระดับหนึ่ง แต่ปัญหารากฐานการพัฒนาประเทศที่เกิดความเหลื่อมล้ำ ไม่เป็นธรรม ที่นอกจากไม่ได้รับการแก้ไขแล้ว ซ้ำร้ายจะมีมากขึ้นทุกขณะ การพัฒนาทางการเมืองโดยกระบวนการประชาธิปไตยที่สำคัญที่สุด คือ การเมืองภาคประชาชน หรือการเมืองภาคพลเมืองทั้งที่ไม่เข้าใจ และเข้าใจไม่ตรงกัน ที่ส่งผลต่อปัญหาความขัดแย้งรุนแรงจนสังคมเรียกหาการปรองดอง สมานฉันท์สงบสุข และยั่งยืนของเมืองทุกระดับ (วิศาล ศรีมหาโร, 2554: 1-4)

อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่า ในสังคมไทยนั้น ไม่อาจจะหวังให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็งและทำงานได้ดีโดยอาศัยเพียงแต่การมีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ดี หรือการมุ่งเน้นระบบ โครงสร้าง และสถาบันทางการเมืองในระบบรัฐสภาแต่เพียงประการเดียว ตาม

แนวคิดทางสังคมวิทยาการเมืองเห็นว่า ระบบการเมืองและระบบสังคมนั้น แท้จริงแล้วมิได้เป็นเพียงผลผลิตจากการวางระบบ โครงสร้าง และสถาบันทางการเมืองเท่านั้น หากแต่ยังเป็นเพียงผลผลิตของพฤติกรรมและแบบแผนทางการเมือง นั่นคือ วัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อ และความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมนั้นๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองอีกด้วย หรือเรียกว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” นั้นเอง แต่เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองอาจเปลี่ยนแปลงได้ และการเปลี่ยนแปลงนั้นมีอัตราไม่เท่าเทียมกันในแต่ละสังคม หรือชุมชน ซึ่งปัญหาวัฒนธรรมทางการเมือง ส่วนใหญ่เกิดจากนักการเมืองท้องถิ่นขาดวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ ไม่รู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง และในบางครั้งใช้สิทธิกฎหมายเกินขอบเขต จนส่งผลให้การทำงานไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง เช่น การจ้องโค่นล้มฝ่ายบริหาร การผูกขาดของการใช้อำนาจจนขาดความโปร่งใส และการเล่นพรรคเล่นพวกในการบริหารงาน ปัญหาของระบบการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เพื่อปลูกฝังและสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองให้กับประชาชนต่อไป (สำนักกิจการชาติพันธุ์, 2557: 85)

ดังนั้น จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาสภาพวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ว่ามีสภาพ พื้นฐานและความเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นมาอย่างไร มีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองและมีทรัพยากรอำนาจทางการเมืองหรือทรัพยากรทางการเมืองอะไรบ้างที่อยู่เบื้องหลังในการสร้างฐานทรัพยากรอำนาจทางการเมืองหรือทรัพยากรทางการเมืองได้อย่างมั่นคงถาวรถึงเพียงนี้ และในการสร้างฐานทรัพยากรอำนาจทางการเมืองหรือทรัพยากรทางการเมืองนั้น ได้มีการจัดองค์กรและการสร้างเครือข่ายทางการเมืองในลักษณะใด เหล่านี้คือประเด็นที่ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษาและใคร่หาคำตอบจากงานวิจัยชิ้นนี้

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กร  
ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการ  
เลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

## วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)  
จำนวน 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 35 คน ประกอบด้วย

1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ  
วัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 21 คน

2) นักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทาง  
การเมืองในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิจำนวน 8 คน

3) นักรัฐศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ  
จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 คน

4) กลุ่มคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่  
อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบ  
สัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กำหนดแนว  
ข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้  
ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตาม  
เนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา  
การนำเสนอภาพกิจกรรม เพื่อให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวง  
กว้าง โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์สรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

## ผลการวิจัย

1. สภาพวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า

วัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันหากมีการเลือกตั้งพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองในบริบทของการเลือกตั้งยังคงเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนและมีการพัฒนาไปตามสภาพสังคม การศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องนี้จำเป็นต้องพิจารณาทั้งประวัติศาสตร์ สถานการณ์ปัจจุบัน และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเมืองในแต่ละยุคสมัย การที่ประชาชนปฏิบัติสืบต่อกันมาในการเลือกตั้งส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นในระบบการปกครองและการรักษาความสัมพันธ์กับผู้แทน หากกระบวนการเลือกตั้งและการตอบสนองของผู้แทนสามารถสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกมีส่วนร่วมของประชาชนได้ ความเชื่อมั่นในระบบก็จะคงอยู่และแข็งแกร่งขึ้น ในส่วนของค่านิยมและความเชื่อ ประสบการณ์ และประวัติศาสตร์ทางการเมือง การรับรู้และการรับข่าวสาร ความสัมพันธ์ส่วนตัวและเครือข่ายสังคม แนวทางปฏิบัติทางการเมืองและประเพณีท้องถิ่น การศึกษาทางการเมืองและระดับการรู้เท่าทันทางการเมือง ปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม อารมณ์และความรู้สึกต่อสถานการณ์ปัจจุบัน องค์กรประกอบเหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติและการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้ง และยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมทางการเมืองที่สืบทอดกันมาในแต่ละสังคม และการเลือกตั้งมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมและกำหนดแนวทางที่ประชาชนปฏิบัติสืบต่อกันมาในการดำเนินการทางการเมือง ช่วยสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การตรวจสอบผู้แทน การยอมรับในความแตกต่าง และการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบการปกครองของสังคม

2. รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า

วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในปัจจุบันมีความหลากหลายและซับซ้อน อันเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองระดับโลก ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองใน

ปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเด็น ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เพิ่มขึ้น การแบ่งขั้วทางการเมือง บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ ความไม่ไว้วางใจในระบบการเมืองและสถาบัน การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และการขยายตัวของประชาธิปไตยท้องถิ่น โดยรวมแล้ว วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในปัจจุบันมีความซับซ้อนและหลากหลาย ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเหล่านี้สะท้อนถึงความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีความหมาย และการสร้างสรรค์สังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียมมากขึ้น

รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วยลักษณะและปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์เชิงชุมชนและการเชื่อมโยงส่วนบุคคล 2) บทบาทของผู้นำท้องถิ่นและผู้มีอิทธิพลในชุมชน 3) การรักษาประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) การรับรู้ข่าวสารและข้อมูลท้องถิ่น 5) การมีส่วนร่วมและความตื่นตัวทางการเมือง 6) การให้ความสำคัญกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน

โดยสรุป วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะที่เน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ความสำคัญของผู้นำชุมชน การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น และการให้ความสำคัญกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน วัฒนธรรมเหล่านี้สะท้อนถึงความเชื่อมโยงที่แน่นแฟ้นระหว่างประชาชนกับชุมชนและความสำคัญของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

3. แนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

แนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ควรเน้นไปที่การเพิ่มความตระหนักรู้ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง แนวทางที่สำคัญประกอบด้วย

1) การส่งเสริมการศึกษาทางการเมือง การจัดการอบรมหรือสัมมนาเพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการเลือกตั้ง

2) การส่งเสริมความโปร่งใสและความเป็นธรรมในกระบวนการเลือกตั้ง การสร้างความเชื่อมั่นในความโปร่งใสและความเป็นธรรมในการเลือกตั้งผ่านการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การจัดให้มีการตรวจสอบการเลือกตั้งจากองค์กรที่เป็นกลาง

3) การสนับสนุนบทบาทของผู้นำชุมชนและสื่อท้องถิ่น การทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนและสื่อท้องถิ่นในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นกลาง

4) การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและกลุ่มประชาสังคม การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายของกลุ่มประชาสังคมในท้องถิ่น เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ หรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อให้กลุ่มเหล่านี้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือกันในกิจกรรมทางการเมือง

5) การพัฒนาโครงการริเริ่มชุมชน การสร้างโครงการริเริ่มที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาชุมชนที่มีสมาชิกจากหลากหลายกลุ่มในชุมชน เป็นต้น

6) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน การส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งผ่านโครงการทางการศึกษา การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงเยาวชน

7) การสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาทางการเมือง การจัดเวทีหรือฟอรัมในชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งและประเด็นทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

ดังนั้น การนำแนวทางเหล่านี้ไปปฏิบัติจะช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีคุณภาพในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีความหมายและเกิดผลดีต่อการพัฒนาและความมั่นคงของชุมชนในระยะยาวสืบไปในอนาคต

## อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองในบริบทของการเลือกตั้งเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนและพัฒนาไปตามสภาพสังคม การทำความเข้าใจต้องพิจารณาทั้งประวัติศาสตร์ สถานการณ์ปัจจุบัน และปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม การปฏิบัติที่สืบทอดกันมาในการเลือกตั้งส่งผลต่อความเชื่อมั่นในระบบการปกครองและความสัมพันธ์กับผู้แทน หากกระบวนการเลือกตั้งสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกมีส่วนร่วม ความเชื่อมั่นใน

ระบบก็จะเข้มแข็งขึ้น องค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ค่านิยม ประวัติศาสตร์ทางการเมือง ความสัมพันธ์ส่วนตัว และการศึกษาทางการเมือง ล้วนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้ง วัฒนธรรมทางการเมืองที่สืบทอดกันมาช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง การตรวจสอบผู้แทน และการยอมรับความแตกต่างในสังคม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ **ศราวุธ ชันธิชัย และคณะ (2565)** ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือแบบแผน ทักษะและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มสมาชิกของระบบการเมืองหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และภาวะแวดล้อม สถาบันทางสังคม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมทางการเมืองสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นกุญแจสำคัญสำหรับการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ประชาชนได้แสดงศักยภาพร่วมคิดร่วมตัดสินใจเพื่อส่งผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง การมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และบริบทการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยงแบบมีส่วนร่วมที่ประเทศไทยจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับพลังทางเศรษฐกิจการค้าข้ามชาติ พลังของการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม ตลอดจนพลังการแตกตัวของเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็วในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง ด้วยเหตุนี้ ในโลกยุคแห่งการเชื่อมโยงการเมืองไทยจึงไม่สามารถคาดการณ์วัฒนธรรมทางการเมืองในทางใดทางหนึ่งหากแต่จำเป็นต้องมองเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมยังมีความหลากหลายของมุมมองทางการเมืองมากเพียงใด ยิ่งจะส่งผลดีเพียงนั้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ **บุษอริ ยีหมะ (2552)** โดยได้อธิบายไว้ว่า วัฒนธรรมของคนในชาติเป็นผลมาจากความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีอิทธิพลเหนือพวกเขา และส่งผลต่อความคิด ความเชื่อของพวกเขา ที่มีต่อการเมืองในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมือง ผู้นำทางการเมือง สถาบันทางการเมือง และรวมถึงตัวของพวกเขาเองด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ในการเลือกตั้ง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะที่เน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ความสำคัญของผู้นำชุมชน การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น และการให้ความสำคัญกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน วัฒนธรรมเหล่านี้สะท้อนถึงความเชื่อมโยงที่แน่นแฟ้นระหว่างประชาชนกับชุมชนและ

ความสำคัญของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ **ศราวุฒ ชันธิชัย และคณะ (2565)** ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองคือแบบแผน ทศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มสมาชิกของระบบการเมืองหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและสภาวะแวดล้อม สถาบันทางสังคม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมทางการเมืองสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นกุญแจสำคัญสำหรับการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ประชาชนได้แสดงศักยภาพร่วมคิดร่วมตัดสินใจเพื่อส่งผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง การมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และบริบทการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยงแบบมีส่วนร่วมที่ประเทศไทยจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับพลังทางเศรษฐกิจ การค้าข้ามชาติ พลังของการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม ตลอดจนพลังการแตกตัวของเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็วในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง ด้วยเหตุนี้ ในโลกยุคแห่งการเชื่อมโยง การเมืองไทยจึงไม่สามารถคาดการณ์วัฒนธรรมทางการเมืองในทางใดทางหนึ่งหากแต่จำเป็นต้องมองเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีความหลากหลายของมุมมองทางการเมืองมากเพียงใด ยิ่งจะส่งผลดีเพียงนั้น และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2556)** ได้อธิบายไว้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนเชื่อว่า ตนเองมีส่วนในการกำหนดระบบการเมือง และได้รับผลกระทบจากระบบการเมือง ประชาชนจึงมีความรู้ความเข้าใจและมีความผูกพันกับระบบการเมืองของประเทศ มีการเรียกร้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ระบบการเมืองมีการตอบสนองตามข้อเรียกร้องของกลุ่มตน ประชาชนมีความตื่นตัว มีจิตสำนึกทางการเมือง และมีความรับผิดชอบทางการเมือง จึงเป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่พบในสังคมที่

มีระดับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีอยู่ในระดับสูง สังคมเหล่านี้มักได้แก่ สังคมอุตสาหกรรมทั้งหลาย ทำให้ประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคมมีความผูกพันกับการเมืองสูง โดยถือว่าการแสดงออก หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองถือว่าเป็นสิทธิและหน้าที่ของตน และเป็นความรับผิดชอบในฐานะที่ตนเองเป็นพลเมือง (Citizenship) ของสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ ได้แก่ สังคมของประเทศอุตสาหกรรม เช่น อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งกรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการศึกษาทางการเมือง 2) การส่งเสริมความโปร่งใสและความเป็นธรรมในกระบวนการเลือกตั้ง 3) การสนับสนุนบทบาทของผู้นำชุมชนและสื่อท้องถิ่น 4) การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและกลุ่มประชาสังคม 5) การพัฒนาโครงการริเริ่มชุมชน 6) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน และ 7) การสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาทางการเมือง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ **สุธิกิติ ผดตุงเนิน และ ภัทรพล ทศมาศ (2565)** ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชุมชนชนบทไทย ในทศวรรษที่ 10 แห่งประชาธิปไตยไทย พบว่า 1) ควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้วัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองไทย 2) พัฒนาศักยภาพบุคคลและชุมชนต้นแบบประชาธิปไตย 3) ขับเคลื่อนบทบาทรัฐบวรอย่างมีส่วนร่วม 4) เสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยบนฐานทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนทุกระดับ และ 5) ปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐให้เน้นการสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาประชาธิปไตย และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุขและสุธี ประศาสน์เศรษฐ์ (2561)** ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย: ปัญหาเชิงโครงสร้าง พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นหนึ่งในคำอธิบายที่จะช่วยทำให้เข้าใจได้ถึงปัญหาการเมืองไทยที่ยังไม่เป็นประชาธิปไตย นั้นเพราะวัฒนธรรมทางการเมืองสะท้อนถึงโครงสร้างที่ร่วมกันหล่อหลอมให้ผู้คนมีความโน้มเอียงทางการเมืองและแสดงออกในแบบที่ไม่เป็นประชาธิปไตยนัก โครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมการศึกษา รวมทั้งการเมือง ได้ร่วมกันหล่อหลอมกลมกล่อมเกลามาให้ผู้คนมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่สอดคล้องกับประชาธิปไตย ขณะเดียวกันก็สร้างโครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมกัน ทำให้คนกลุ่มเล็ก ๆ สามารถเข้าถึงและมีอำนาจทางการเมือง ในขณะที่คนส่วนใหญ่ถูกกีด

กันออกจากการเมืองโดยไม่รู้ตัว แต่ให้พื้นที่เพียงแค่การเลือกตั้ง การแก้ปัญหาจึงไม่ใช่ การรณรงค์ให้ไปเลือกตั้ง การให้ความรู้ทางการเมือง หรือเพียงแค่ร่างกฎหมายให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพเพิ่มขึ้น แต่คือ การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งระบบ เพื่อให้ทุกโครงสร้างระบบ และกลไก รวมทั้งปัจเจกชนทั้งหลาย มาร่วมกันขับเคลื่อนและร่วมแก้ปัญหาพร้อมกัน

## องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ อาจนำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในหลายด้าน ได้แก่

1. ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่น การศึกษานี้จะช่วยให้เห็นภาพชัดเจนเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองเฉพาะในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ ซึ่งอาจแตกต่างจากวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่อื่น ๆ ความรู้เชิงลึกนี้จะรวมถึงการเข้าใจถึงบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ความสำคัญของความสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการรักษาประเพณีท้องถิ่นในการตัดสินใจทางการเมือง

2. การรับรู้และพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชน การศึกษาจะให้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิธีที่ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การตัดสินใจเลือกตั้ง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ความเข้าใจในเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานโยบายและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง การวิจัยนี้จะเปิดเผยปัจจัยที่สนับสนุนหรือขัดขวางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ เช่น ระดับการศึกษา การเข้าถึงข้อมูล หรืออิทธิพลของผู้นำชุมชน การเข้าใจปัจจัยเหล่านี้จะช่วยในการออกแบบแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

4. บทบาทของการศึกษาและการสื่อสารทางการเมือง การศึกษานี้อาจเผยให้เห็นถึงวิธีการที่การศึกษาและการสื่อสารสามารถมีบทบาทในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในท้องถิ่น การเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพหรือวิธีการเสริมสร้างการรู้เท่าทัน

ทางการเมือง จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. ผลกระทบของประวัติศาสตร์และประเพณีท้องถิ่นต่อการเมืองปัจจุบัน การศึกษาจะให้ข้อมูลใหม่เกี่ยวกับวิธีที่ประวัติศาสตร์และประเพณีท้องถิ่นยังคงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนในปัจจุบัน การเข้าใจถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีอิทธิพลนี้จะช่วยให้เราสามารถปรับตัวและออกแบบวิธีการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น

6. แนวทางใหม่ในการพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น จากการศึกษานี้อาจได้แนวทางใหม่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวทางเหล่านี้อาจรวมถึงวิธีการทำให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

ดังนั้น องค์ความรู้เหล่านี้จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและครอบคลุมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้ในการออกแบบนโยบายหรือโครงการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาการปกครองในพื้นที่อื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์มีดังนี้

1. ควรมีการจัดโปรแกรมการศึกษาและฝึกอบรมทางการเมืองที่เน้นการเพิ่มความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสิทธิหน้าที่ของประชาชน การสร้างความรู้ที่ถูกต้องจะช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ควรมีมาตรการที่เพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการเลือกตั้ง เช่น การใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบการเลือกตั้ง การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครและนโยบายอย่างเป็นทางการและเป็นธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ การเสริมสร้างความเชื่อมั่นนี้จะช่วยเพิ่มความไว้วางใจของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง

3. ควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายของกลุ่มประชาสังคมในพื้นที่ เพื่อเป็นเวทีให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนี้จะช่วยเสริมสร้างความตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. ควรมีโครงการที่เน้นการส่งเสริมเยาวชนให้มีบทบาททางการเมืองมากขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมการศึกษาและการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง การสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องการเมืองตั้งแต่เยาว์วัยจะช่วยสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็งและยั่งยืนในอนาคต

### เอกสารอ้างอิง

บุษอริ ยีหมะ. (2552). ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2556). สังคมวิทยาการเมือง. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และสุธี ประศาสน์เศรษฐ์. (2560). วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย: ปัญหาเชิงโครงสร้าง. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 6(2), 69-89.

วิศาล ศรีมหาโรจ. (2554). การเมืองไทยระบบหรือคน: การพัฒนาวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 3 (2), 1-4.

ศราวุธ ชันธวิชัย และคณะ. (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 6(2), 566-578.

สำนักกิจการชาติพันธุ์. (2557). แผนแม่บทพัฒนาชาติพันธุ์ในประเทศไทย (พ.ศ. 2558 - 2560). กรุงเทพมหานคร: สำนักกิจการชาติพันธุ์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สุธีกิติ์ ผดอสูงเนิน และภัทรพล ทศมาศ. (2565). การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชุมชนชนบทไทยในทศวรรษที่ 10 แห่งประชาธิปไตยไทย. วารสารวิจัยและพัฒนา, 20(3), 146-164.

การวางแผนและการสรรหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงของ  
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศึกษากรณีกองบัญชาการตำรวจนครบาล\*  
PLANNING AND RECRUITING PERSONNEL INQUIRY FEMALE POLICE  
OF THE ROYAL THAI POLICE: CASE STUDY: METROPOLITAN POLICE  
BUREAU

พิชศาล พันธุ์วัฒนา

Pitsarn Phanwattana

คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy, Thailand

E-mail: Pitsarn\_ph@rpca.ac.th

## บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์อัตรากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงในปัจจุบัน 2. ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดกำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงในปัจจุบัน และ 3. ศึกษาแนวทางการวางแผนและการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ใช้แนวทางการวิจัยแบบผสม เชิงคุณภาพใช้การสังเกตและสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้เกี่ยวข้อง พนักงานสอบสวนหญิงจำนวน 18 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ส่วนแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากพนักงานสอบสวนหญิง 52 ราย วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจุบันพนักงานสอบสวนหญิงที่ปฏิบัติงานประจำกองบัญชาการตำรวจนครบาลมีทั้งสิ้น 73 นาย แบ่งเป็นระดับตำแหน่ง ร.ต.ต.หญิง-ร.ต.อ.หญิง จำนวน 54 นาย และระดับ พ.ต.ต.หญิง-พ.ต.อ.หญิง จำนวน 19 นาย 2. ปัญหาการวางแผนกำลังพลคือการแจ้งประกาศการรับสมัครไปยังสถานที่ต่าง ๆ ยังไม่ครอบคลุมทั่วพื้นที่โดยเฉพาะสถานศึกษา และ 3. แนวทางการวางแผนและการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิงควรเพิ่ม

\* Received 9 October 2024; Revised 21 October 2024; Accepted 29 October 2024

ช่องทางในการสรรหาด้วยการประยุกต์ใช้เฟซบุ๊กหรือเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ยูทูบ ทวิตเตอร์ เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์

**คำสำคัญ:** การวางแผนและการสรรหา, พนักงานสอบสวนหญิง, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

## Abstract

The objective of the research were to study 1. Current manpower of inquiry female police case study of metropolitan police bureau 2. Inquiry female police who have been recruited and currently performing duties on the metropolitan police station and 3. The future of development for recruitment of inquiry female police of Royal Thai Police case study of metropolitan police bureau. This study was conducted by applying 2 research methodologies. For qualitative approach, in-depth interview, field notes from 18 group of stakeholders inquiry female police and inquiry female police. With quantitative approach, questionnaires were used to collect data 52 from inquiry female police. The data was analyzed by using descriptive statistics.

The results indicated that 1. Current, there are a total of 73 inquiry female police operating of metropolitan police. (Pol.sub.lt – Pol.capt. = 54 / Pol.maj. – Pol.col. = 19) 2. The problem of personal planning had evaluation to improve planning and the problem of recruiting personnel had notification of admission announcements to educational institutions and 3. The guidelines of planning and recruitment personnel of inquiry female police had adding a recruiting channel with the Facebook or other types of digital technology such as Youtube, Twitter.

**Keywords:** Planning and recruiting, Inquiry female police, Royal Thai Police

---

## บทนำ

การปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนหญิงเป็นไปตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 538/2555 ที่กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบโดยเน้นกรณีผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา เป็นหญิงในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้า มนุษย์ พ.ศ.2551 คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ คดีที่ผู้ต้องหาเป็นเด็ก อายุไม่เกินสิบปีบริบูรณ์กระทำความผิด (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2555) ซึ่งตามรายงาน ข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศูนย์พึ่งได้ สำนักงาน ปลัด กระทรวงสาธารณสุข ศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ สมาคมหรือมูลนิธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจุบันมีคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบพนักงานสอบสวนหญิงเกิดขึ้นที่กอง บัญชาการตำรวจนครบาลไม่น้อย (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2560)

เมื่อพิจารณาจำนวนคดีที่พนักงานสอบสวนหญิงรับผิดชอบเปรียบเทียบกับกำลังพล พนักงานสอบสวนหญิงที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบันยากจะปฏิเสธว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรซึ่งเป็นปัญหาเรื่องจำนวนผู้ปฏิบัติงานที่ไม่เพียงพอต่องานที่ อยู่ในอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2561) เรื่อง ทำนองนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างดีจึงพยายามเพิ่มกำลัง พลในส่วนตำรวจหญิงที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนหญิง โดยระยะเวลาพร้อม 10 ปี หรือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 ผู้ปฏิบัติงานด้านสอบสวนในตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิงจะมีที่มา 2 ช่องทาง 1. การรับสมัครบุคคลภายนอกเพศหญิงที่สำเร็จการศึกษาคุณวุฒินิติศาสตร์บัณฑิต จากสถาบันที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนรองรับเข้าสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้า เป็นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิง และ 2. นักเรียนนายร้อย ตำรวจหญิงที่สำเร็จการศึกษาโดยตรงจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจไปปฏิบัติงานในตำแหน่ง พนักงานสอบสวนหญิง แต่เป็นที่ทราบทั่วกันว่าแม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะพยายามเพิ่ม กำลังพลโดยใช้สองช่องทางเพื่อผลิตกำลังพลในส่วนตำรวจหญิงที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงาน สอบสวนหญิงก็ยังคงไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่นับวันมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (กรมกิจการสตรีและสถาบัน ครอบครั้ว, 2560; พัชรา สีนลอยมา วรรัช วิชชวาณิชย์ และมุทิตา มากวิจิตร, 2561)

ปัญหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงไม่เพียงพอเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เริ่มตั้งแต่เรื่องการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา การคัดเลือกและบรรจุแต่งตั้งเพื่อเพิ่มจำนวนผู้ปฏิบัติงานให้เพียงพอเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (อติสมา หวังเจริญ และฐนันตร์ศักดิ์ บวรนนท์กุล, 2563; Dalessandro, 2018) สอดคล้องกับที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด ยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2557-2566 ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการสรรหากำลังพลเชิงรุก ซึ่งกำหนดเป้าหมายเน้นระบบการคัดเลือกและสรรหาที่ยึดระบบคุณธรรม โปร่งใส ทันสมัย มีประสิทธิภาพและสามารถดึงดูดคนเก่งเข้าสู่รับราชการโดยใช้แผนงานดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้เข้าถึงกลุ่มบุคคลเป้าหมาย และใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและครอบคลุม (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2557) เช่นนี้หากการสรรหาเป็นตามเป้าหมายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ย่อมนำไปสู่การได้จำนวนบุคลากรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิง รวมถึงได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิง แต่ควรคำนึงถึงคุณภาพของบุคลากรที่สรรหาควกับด้วยซึ่งจำต้องอาศัยการวางแผนและการสรรหากำลังพลที่มีประสิทธิภาพ (สิริรัตน์ เพียรแก้ว, 2567) ผู้วิจัยจึงประสงค์ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของกำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงในปัจจุบัน และแนวทางในการวางแผนและสรรหากำลังพลเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในอนาคต งานนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ 1. วิเคราะห์อัตรากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงในปัจจุบัน 2. ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดกำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงในปัจจุบัน และ 3. ศึกษาแนวทางการวางแผนและการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

## วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ทั้งแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ควบคู่เพื่อส่งเสริมเกื้อกูลข้อมูลแก่กัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

### กลุ่มเป้าหมาย

เชิงคุณภาพประกอบด้วยกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนหญิง เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มุ่งสุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยเลือกบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลที่มีความเกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนหญิง เชิงปริมาณประกอบด้วยพนักงานสอบสวนหญิงทั้งหมดที่ปฏิบัติงานบนสถานีตำรวจนครบาลจำนวนทั้งสิ้น 73 นาย

### ตารางที่ 1 จำนวนและระดับตำแหน่งของพนักงานสอบสวนหญิง

กองบังคับการ	จำนวน	ระดับตำแหน่งของพนักงานสอบสวนหญิง	
		ร.ต.ต.หญิง-ร.ต.อ.หญิง	พ.ต.ต.หญิง-พ.ต.อ.หญิง
บก.น. 1	5	4	1
บก.น. 2	14	10	4
บก.น. 3	4	3	1
บก.น. 4	5	4	1
บก.น. 5	9	9	-
บก.น. 6	6	1	5
บก.น. 7	7	6	1
บก.น. 8	7	4	3
บก.น. 9	8	6	2
บก.น. จร.	8	7	1
<b>รวม</b>	<b>73</b>	<b>54</b>	<b>19</b>

### เครื่องมือที่ใช้

เชิงคุณภาพ ใช้ตัวผู้วิจัยเองเป็นตัวขับเคลื่อนผ่านการใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก บันทึกสนทนา บันทึกความจำ และโทรศัพท์มือถือเพื่อบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามคุณลักษณะพื้นฐานทั่วไปของพนักงานสอบสวนหญิงจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพ ศาสนา ภูมิลำเนา ตำแหน่งในปัจจุบัน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เป็นการวัดระบบกลุ่ม (Nominal Data) ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามความคิดเห็นพนักงานสอบสวนหญิงที่มีต่อการวางแผนกำลังพลจำนวน 8 ข้อ โดยใช้มาตราวัดลิเคิทสเกลที่มี 5 ทางเลือกประกอบด้วย น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตัวอย่างข้อคำถามเช่น มีการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่องานสอบสวน มีการจัดทำวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ชัดเจน เป็นต้น ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามความคิดเห็นพนักงานสอบสวนหญิงที่มีต่อการสรรหากำลังพลจำนวน 12 ข้อ โดยใช้มาตราวัดลิเคิทสเกลที่มี 5 ทางเลือกประกอบด้วยไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง ตัวอย่างข้อคำถามเช่น มีการทดสอบความรู้และความสามารถตามกำหนดในระเบียบ มีการกำหนดกระบวนการสรรหาเพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสม เป็นต้น และตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามปลายเปิดจำนวน 4 ข้อ เช่น ท่านคิดเห็นว่าพนักงานสอบสวนหญิงที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันมีเพียงพอหรือไม่ เพราะเหตุใด ท่านคิดว่าสภาพปัญหาของการวางแผนและการสรรหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงเป็นเช่นใด ท่านคิดเห็นว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรใช้แนวทางใดในการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิงในอนาคต ท่านมีประเด็นอื่นใดที่จะเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผนและการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

#### **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย**

เชิงคุณภาพ ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) 1. ด้านข้อมูล พิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกันกล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากัน จะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ 2. ด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตหรือสัมภาษณ์ และ 3. ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม (ตระกูล จิตวิฒนากร นันทนา ชวศิริกุลชล นพพงศ์ เกิดเงิน และจำเนียร จวงตระกูล, 2567)

เชิงปริมาณ ตรวจสอบคุณภาพ 4 วิธีการ ได้แก่ 1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อรายการกับประเด็นหลักของเนื้อหา (Lim, 2024) 2. ความถูกต้องในตัวสร้าง (Construct Validity) โดยประเมินความถูกต้องในขอบเขตของทฤษฎีว่ามาตรวัดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรในทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ความถูกต้องนี้คืออัตราของความสัมพันธ์ของมาตรวัดนั้นกับมาตรวัดอื่นที่สอดคล้องกับสมมติฐานของทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แนวคิด (Lambert, & Newman, 2023) 3. ความเชื่อถือได้ของมาตรวัด (Reliability) วัดความสอดคล้องภายในด้วยวิธีสัมประสิทธิ์ (Cronbach's Alpha Method) โดยแบบสอบถามนี้ได้ค่าเท่ากับ .904 (Rak, & WrzeŚniowski, 2023) และ 4. การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) นำค่ารายการที่ใช้วัดองค์ประกอบเดียวกันรวมกัน โดยมีการให้น้ำหนักของแต่ละรายการ ปรากฏในตารางที่ 2

**ตารางที่ 2** รายการและน้ำหนักของรายการที่ใช้วัดการวางแผนและการสรรหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิง

รายการที่ใช้วัด	ค่าน้ำหนักของรายการ
มีการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่องานสอบสวน	.741
มีการจัดทำวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ชัดเจน	.756
มีการกำหนดปรัชญา นโยบายและเป้าหมายองค์กรที่ชัดเจนร่วมกัน	.716
มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ขององค์กรที่ชัดเจน	.732
มีการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนร่วมกัน	.756
มีการกำหนดความต้องการกำลังคนในอนาคต	.777
มีการกำหนดทักษะ ความรู้ ประสบการณ์และความสามารถสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ขององค์กร	.731
มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงวางแผนอัตรากำลังระยะต่อไป	.718
มีการทดสอบความรู้และความสามารถตามที่กำหนดในระเบียบ	.807
มีการกำหนดกระบวนการสรรหาเพื่อให้ได้มาบุคลากรที่เหมาะสม	.767
มีการกำหนดระยะเวลาในการสรรหาไว้อย่างชัดเจน	.811
มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีคุณสมบัติเข้าสมัครอย่างเท่าเทียมกัน	.796

มีการจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การสรรหาพนักงานสอบสวนหญิง	.744
มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ	.761
มีการแจ้งประกาศการรับสมัครไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ	.723
มีการแจ้งประกาศอย่างเป็นทางการที่กองการสอบ	.721
มีการสรรหากำลังพลจากบุคลากรภายในหน่วยงาน	.711
มีการสรรหากำลังพลจากบุคลากรภายนอกหน่วยงาน	.715

จากตารางที่ 2 พบว่าค่าน้ำหนักรายการที่ใช้วัดอยู่ระหว่าง .711 - .811 โดยรายการมีการกำหนดระยะเวลาในการสรรหาไว้อย่างชัดเจนมีค่าน้ำหนักรายการสูงสุดคือ .811 ส่วนรายการมีการสรรหากำลังพลจากบุคลากรภายในหน่วยงานมีค่าน้ำหนักรายการต่ำที่สุด (.711)

### วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์เป็นหลักในการเก็บข้อมูล โดยสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) ซึ่งกรณีเกิดข้อสงสัยก็จะซักถามและจดบันทึกข้อมูล หรือใช้โทรศัพท์มือถือถือทำการบันทึกเสียงตามแต่กรณี และบางกรณีเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงไว้ล่วงหน้า

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยลงพื้นที่ที่กำหนดโดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มเป้าหมายได้แก่พนักงานสอบสวนหญิง และอยู่รอบเก็บแบบสอบถามไม่ห่างจากผู้ตอบมากนักกรณีเกิดข้อสงสัยจะได้อธิบายให้เข้าใจได้และหลังจากได้รับแบบสอบถามกลับคืน ทำการตรวจความถูกต้องเบื้องต้น จากนั้นเก็บแบบสอบถามในกระเป๋าเอกสารที่เตรียมไว้เพื่อนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

### การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) ให้รหัสเชิงอุปนัยเพื่อได้มาซึ่งข้อค้นพบหรือแบบแผนความสัมพันธ์ ผ่านกระบวนการทำซ้ำ หมุนวน และเปรียบเทียบกรณีเชิงลบ

เชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) นำเสนอในรูปตารางอ่านค่าร้อยละ

## ผลการวิจัย

ผลที่ได้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่าพนักงานสอบสวนหญิงสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลที่ตกเป็นกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่อายุไม่เกิน 30 ปี (ร้อยละ 34.6) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 75.0) สถานภาพโสด (ร้อยละ 71.2) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 94.2) มีภูมิลำเนาต่างจังหวัด (ร้อยละ 75.0) ปัจจุบันพนักงานสอบสวนหญิงที่ปฏิบัติงานประจำกองบัญชาการตำรวจนครบาลมีทั้งสิ้น 73 นาย แบ่งเป็นพนักงานสอบสวนหญิงระดับตำแหน่ง ร.ต.ต.หญิง – ร.ต.อ.หญิง จำนวน 54 นาย และระดับ พ.ต.ต.หญิง – พ.ต.อ.หญิง จำนวน 19 นาย โดยกองบังคับการตำรวจนครบาล 2 มีจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงที่ปฏิบัติงานมากเป็นลำดับแรก (14 นาย) รองลงมาได้แก่ กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 (9 นาย) ส่วนกองบังคับการตำรวจนครบาลที่มีพนักงานสอบสวนหญิงปฏิบัติงานน้อยที่สุดคือ กองบังคับการตำรวจนครบาล 3 (4 นาย) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ากองบังคับการตำรวจนครบาล 5 ที่มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบครอบคลุมสถานีตำรวจนครบาล 9 สถานีประกอบด้วยสถานีตำรวจนครบาลวัดพระยาไกร สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ สถานีตำรวจนครบาลบางโพธิ์พวง สถานีตำรวจนครบาลทุ่งมหาเมฆ สถานีตำรวจนครบาลลุมพินี สถานีตำรวจนครบาลพระโขนง สถานีตำรวจนครบาลบางนา สถานีตำรวจนครบาลท่าเรือ และสถานีตำรวจนครบาลคลองตัน ไม่มีพนักงานสอบสวนหญิงในระดับ พ.ต.ต.หญิง – พ.ต.อ.หญิง ปฏิบัติงานแม้แต่คนเดียว ต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับกองบังคับการตำรวจนครบาล 6 ที่มีพนักงานสอบสวนระดับ พ.ต.ต.หญิง-พ.ต.อ.หญิง ปฏิบัติงานมากถึง 5 นาย ซึ่งในภาพรวมพบว่าสถานีตำรวจนครบาลที่สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลทั้ง 87 สถานีมีพนักงานสอบสวนหญิงปฏิบัติหน้าที่ประจำเพื่ออำนวยความสะดวกธรรมชาติธรรมแก่ประชาชนเพียงมีความแตกต่างในประเด็นที่มีจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงมากหรือน้อยเท่านั้น แต่ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่ามีพนักงานสอบสวนหญิงบางส่วนไม่ได้อยู่ปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวนจริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานสอบสวนหญิงในระดับ ร.ต.ต.หญิง-ร.ต.อ.หญิง ในหลายพื้นที่มีการเอาเฉพาะชื่อมาใส่ไว้แต่อ้างเหตุว่าผู้บังคับบัญชาขอให้ไปช่วยราชการจึงไม่ได้อยู่ปฏิบัติงานในสถานีตำรวจนครบาลที่สังกัด

ผลที่ได้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ปรากฏในตารางที่ 3 พบว่าหน่วยงานการวางแผนเพื่อสรรหาบุคลากรตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิงมีการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก มีการจัดทำวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ชัดเจน มีการกำหนดปรัชญา นโยบายและเป้าหมายขององค์กรชัดเจน มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ขององค์กรที่ชัดเจน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนร่วมกัน มีการกำหนดความต้องการกำลังคนในอนาคต มีการกำหนดทักษะ ความรู้ ประสบการณ์และความสามารถสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ขององค์กร มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงวางแผนอัตรากำลังระยะต่อไประดับค่อนข้างดี (เห็นด้วยระดับปานกลางถึงมาก)

**ตารางที่ 3** ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนหญิงที่มีต่อการวางแผนกำลังพลพนักงานสอบสวนหญิง

รายการที่ใช้วัด	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
มีการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก	-	-	58.5	29.8	11.7
มีการจัดทำวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ชัดเจน	-	-	55.3	33.0	11.7
มีการกำหนดปรัชญา นโยบายและเป้าหมายองค์กรที่ชัดเจน	-	5.3	61.7	29.8	3.2
มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ขององค์กรที่ชัดเจน	-	6.4	48.9	26.6	18.1
มีการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนร่วมกัน	-	5.3	72.3	11.8	10.6
มีการกำหนดความต้องการกำลังคนในอนาคต	-	-	46.8	47.9	5.3
มีการกำหนดทักษะ ความรู้ ประสบการณ์และความสามารถสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ขององค์กร	-	-	40.4	55.3	4.3
มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงวางแผนอัตรากำลังระยะต่อไป	-	20.2	24.5	36.2	19.1

จากตารางที่ 3 พบว่าความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนหญิงที่มีต่อการวางแผนกำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงในภาพรวมเห็นด้วยระดับปานกลางถึงมาก โดยประเด็นที่พนักงานสอบสวนหญิงเห็นด้วยมากเป็นลำดับแรกคือ มีการกำหนดทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ขององค์กร (ร้อยละ 55.3) รองลงมา ได้แก่ มีการกำหนดความต้องการกำลังคนในอนาคต มีการประเมิน ผลเพื่อปรับปรุงวางแผน อัตรากำลังระยะต่อไป (ร้อยละ 36.2) ส่วนประเด็นที่พนักงานสอบสวนหญิงส่วนใหญ่เห็นด้วยระดับปานกลางเป็นลำดับแรกคือ มีการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนร่วมกัน (ร้อยละ 72.3) รองลงมาได้แก่ มีการกำหนดปรัชญา นโยบายและเป้าหมายองค์กรที่ชัดเจน และมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงวางแผนอัตรากำลังระยะต่อไปเป็นลำดับท้าย (ร้อยละ 24.5) ทั้งนี้ ประเด็นที่ควรพิจารณาปรับปรุงการวางแผนกำลังพลตามความเห็นส่วนใหญ่ของพนักงานสอบสวนหญิงคือ มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงวางแผนอัตรากำลังระยะต่อไป (ร้อยละ 20.2)

**ตารางที่ 4** ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนหญิงที่มีต่อการสรรหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิง

รายการที่ใช้วัด	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
มีการทดสอบความรู้และความสามารถตามที่กำหนดในระเบียบ	-	-	9.6	84.0	6.4
มีการกำหนดกระบวนการสรรหาเพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสม	-	6.4	19.1	62.8	11.7
มีการกำหนดระยะเวลาในการสรรหาไว้อย่างชัดเจน	-	4.2	13.8	60.7	21.3
มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีคุณสมบัติเข้าสมัครอย่างเท่าเทียมกัน	-	6.4	19.1	51.1	23.4
มีการจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์สรรหาพนักงานสอบสวนหญิง	-	-	14.9	8.5	76.6
มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ	-	-	8.5	6.4	85.1

มีการแจ้งประกาศการรับสมัครไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ	3.2	7.4	19.1	45.7	24.6
มีการแจ้งประกาศอย่างเป็นทางการที่กองการสอบ	-	-	-	27.6	72.4
มีการสรรหากำลังพลจากบุคลากรภายในหน่วยงาน	-	6.4	20.2	69.1	4.3
มีการสรรหากำลังพลจากบุคลากรภายนอกหน่วยงาน	-	7.4	21.3	60.6	10.7

จากตารางที่ 4 พบว่าพนักงานสอบสวนหญิงส่วนใหญ่เห็นด้วยถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยประเด็นที่พนักงานสอบสวนหญิงเห็นด้วยอย่างยิ่งเป็นลำดับแรกคือ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ (ร้อยละ 85.1) รองลงมาได้แก่ มีการจัดทำเว็บไซต์ ประชาสัมพันธ์สรรหาพนักงานสอบสวนหญิง และมีการแจ้งประกาศอย่างเป็นทางการที่กองการสอบ (ร้อยละ 72.4) ส่วนประเด็นที่พนักงานสอบสวนหญิงส่วนใหญ่เห็นด้วยเป็นลำดับแรกคือ มีการทดสอบความรู้และความสามารถตามที่กำหนดในระเบียบ (ร้อยละ 84.0) รองลงมาได้แก่ มีการสรรหากำลังพลจากบุคลากรภายในหน่วยงาน มีการกำหนดกระบวนการสรรหาเพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสม มีการกำหนดระยะเวลาในการสรรหาไว้อย่างชัดเจน มีการสรรหากำลังพลจากบุคลากรภายนอกหน่วยงาน และมีการเปิดโอกาสให้ผู้มีคุณสมบัติเข้าสมัครอย่างเท่าเทียมกัน (ร้อยละ 51.1) ทั้งนี้ประเด็นที่ควรพิจารณาเพื่อปรับปรุงการสรรหากำลังพลตามความเห็นของพนักงานสอบสวนหญิงส่วนใหญ่คือ มีการแจ้งประกาศการรับสมัครไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ

ผลที่ได้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 พบว่าการสรรหาเพื่อรับสมัครและสอบแข่งขันบุคคล ภายนอกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิงในปัจจุบัน ดำเนินการผ่านเว็บไซต์หน่วยงานเป็นหลัก ยังไม่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ให้มากเท่าที่ควรและเป็นการดำเนินงานในเชิงรับกล่าวคือ เมื่อมีการจัดสอบแข่งขันกระบวนการวางแผนและสรรหาจะดำเนินการเพียงรับสมัครสอบแข่งขันผ่านทางเว็บไซต์เท่านั้น จากนั้นรอให้บุคคลเข้ามาสมัครกระทั่งสิ้นสุดระยะเวลาของการรับสมัครจึงคัดเลือกโดยใช้วิธีสอบข้อเขียนทดสอบภาคเหมาะสมกับตำแหน่ง ตรวจร่างกายตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาแนวทางการสรรหากำลังพลในส่วนพนักงานสอบสวนหญิงให้เกิด

ประสิทธิภาพกว่าปัจจุบันและสอดคล้องกับที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2557-2566 ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการสรรหากำลังพลเชิงรุกด้วยการเพิ่มช่องทางสรรหาด้วยการใช้เฟสบุ๊ก หรือเทคโนโลยีดิจิทัลประเภทอื่นเช่น ยูทูบ ทวิตเตอร์ เป็นเครื่องมือเพื่อประชาสัมพันธ์สรรหากำลังพล พนักงานสอบสวนหญิงเชิงรุก (Robertson, 2019) การเพิ่มช่องทางในการสรรหาเพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้สมัครให้ได้มากที่สุดเป็นการเพิ่มโอกาสที่ดีต่อการสรรหาบุคคลภายนอกในตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิง

## อภิปรายผล

พนักงานสอบสวนหญิงถือเป็นบุคลากรที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับเด็ก สตรีที่เป็นผู้เสียหายในคดีเพศ คดีความรุนแรงในครอบครัวจะรู้สึกสบายใจและยินดีที่จะเล่าข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้กับพนักงานสอบสวนหญิงมากกว่าพนักงานสอบสวนชายเนื่องเพราะความที่เป็นเพศเดียวกัน ความรู้สึกที่ส่งไปถึงผู้เสียหายที่เป็นเพศที่เป็นเพศหญิงหรืออาจารย์ไปถึงเด็กที่ต้องการได้รับความอบอุ่นหรือการดูแลเอาใจใส่ พนักงานสอบสวนหญิงจึงเข้าใจเข้าถึงความรู้สึกของผู้เสียหายได้เป็นอย่างดี (ภูวไนย อินจาด, 2564) การวางแผนเพื่อสรรหาบุคคลเพศหญิงผู้ซึ่งปฏิบัติงานด้านสอบสวนจึงมีความสำคัญ โดยปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ใช้การสรรหาบุคคลทั้งระบบปิดและระบบเปิดควบคู่กัน ระบบปิดได้บุคคลที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจมาปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนหญิงประจำสถานีตำรวจนครบาล ส่วนระบบเปิดได้บุคคลที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการสรรหาบุคคลจากภายนอกเพื่อดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งการปฏิบัติโดยมากใช้รูปแบบสรรหาในแนวตั้ง (Vertical Entry) คือ การรับบุคคลจากผู้จบการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของสถาบันการศึกษาแล้วนำมาบรรจุในตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิง โดยเปิดกว้างให้บุคคลทั่วไปที่มีคุณสมบัติครบตามที่ระบุสามารถสมัครเพื่อเข้าสู่กระบวนการสอบคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่ง ซึ่งการสรรหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงในส่วนของบุคคลภายนอกเป็นแต่เพียงการดำเนินงานแบบเชิงรับ เช่นเมื่อมีการเปิดจัดสอบแข่งขันเพื่อรับบุคคล กระบวนการสรรหาจะดำเนินการประกาศรับสมัครสอบแข่งขันผ่านเว็บไซต์กองการสอบ สังกัดกองบัญชาการศึกษา จากนั้นรอให้มีบุคคลที่คุณสมบัติครบทำการสมัครกระทั่งสิ้นสุดระยะเวลาการรับสมัคร ซึ่งการสรรหาในส่วนของบุคคลภายนอกเพียงช่องทางประกาศรับสมัคร

สอบแข่งขันผ่านทางเว็บไซต์ยังไม่ตอบสนองและสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันที่มีความต้องการผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิงมากขึ้น เนื่องจากปัญหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานเป็นปัญหาเร่งด่วนที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติจำเป็นต้องดำเนินการปรับแก้ไขเพื่อตอบสนองต่อสังคมปัจจุบัน เช่นนี้จึงควรเพิ่มช่องทางการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิงเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว เรื่องทำนองนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ให้ข้อค้นพบหรือข้อเสนอแนะไม่ต่างกันว่ากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันมีไม่เพียงพอ โดยเยาวเรศ สุขนิรันดร์ พรชัย ชันตี และอาภาศิริ สุวรรณานนท์ (2559) เห็นว่าควรจัดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเพื่อรับผิดชอบงานดังกล่าวประจำสถานีตำรวจทั้งกองบัญชาการตำรวจนครบาลรวมถึงกองบัญชาการตำรวจภูธร การจัดกำลังพลให้ดำเนินการตามความจำเป็น ความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่หรือตามกำลังงบประมาณและกำลังพลแต่ละปีงบประมาณ ส่วนมณฑล เงินวัฒนะ (2555) ได้ข้อค้นพบว่าสถานีตำรวจขาดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานช่วงวันหยุด พนักงานสอบสวนต้องเพียงพอควรแต่งตั้งพนักงานสอบสวนหญิง ส่วนงานวิจัย ชัยวุฒิ เกียรติ ก้องกำจาย (2557) ชี้ว่าปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ปัญหาการพัฒนาสมรรถนะของตำรวจหญิงที่ปฏิบัติหน้าที่การเป็นพนักงานสอบสวนคือ จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงไม่เพียงพอกับการให้บริการประชาชน รวมถึงปัญหาด้านการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนที่ไกรวุฒิ วัฒนสิน (2563) ได้ระบุในงานว่าความรู้ด้านวิชาการไม่ครอบคลุมกับหน้าที่ที่นายร้อยตำรวจหญิงได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานในคดีการกระทำผิดเกี่ยวกับเด็ก สตรี เยาวชนและครอบครัว

การสรรหาโดยใช้เฟซบุ๊กมีส่วนสำคัญในการช่วยสร้างกลุ่มของผู้อ่านหรือผู้ใช้บริการเฟซบุ๊กที่มีความสนใจอาชีพพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นตัวแทนกระจายข่าวการรับสมัครให้บุคคลอื่นได้ทราบ เฟซบุ๊กมี feature ที่หลากหลายรูปแบบให้เลือกใช้งานตามความเหมาะสมหรือความต้องการของผู้ใช้งานที่ต้องการเพิ่มยอดหรือจำนวนสมาชิกเพจหรือผู้เข้าชมให้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์หรือส่วนร่วมในการติดตามมากขึ้นวิธีหนึ่งที่นิยมใช้คือ การใช้โปรโมทเพจที่เรียกได้ว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ทางลัด ทั้งนี้เป็นเพราะเฟซบุ๊กเป็นสื่อที่คนทั่วโลกเข้าถึงได้ง่ายลงทุนน้อย หากทำการโปรโมทเพจถูกวิธีอาจทำให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ โดยกลยุทธ์การโปรโมทให้เป็นที่รู้จักแก่กลุ่ม เป้าหมายประกอบด้วย 1. การโปรโมทเพจการเข้าถึงด้วยการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ไปยัง

กลุ่มเป้าหมายเพื่อกระตุ้นการรับรู้ของคนในพื้นที่ เช่น การเชื่อมต่อกับผู้คนที่อยู่ใกล้กับหลาย ๆ ตำแหน่งของที่ตั้ง 2. หลีกเลี่ยงการโฆษณาที่มีค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น 3. ค้นหากลุ่มเป้าหมายโดยอิงข้อมูลทางประชากรศาสตร์ ความสนใจพฤติกรรม อิงจากภาษาหรือการเชื่อมต่อระหว่างกัน 4. ทำการโปรโมทเรื่องราวที่เกี่ยวกับพนักงานสอบสวนหญิงที่น่าสนใจ และ 5. ใช้เครื่องมือปุ่มกระตุ้นให้ดำเนินการที่เฟซบุ๊กมีอยู่ให้เป็นประโยชน์ทางการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิง

การใช้ยูทูปเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์เพื่อการสรรหานอกจากจะนำวิดีโอที่ต้องการเผยแพร่เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพนักงานสอบสวนหญิงแสดงบนเว็บไซต์ องค์กรยังสามารถสมัครสมาชิกเพื่อที่จะสร้างเป็นช่องรายการโทรทัศน์ขององค์กรได้ โดยสามารถปรับแต่งพื้นหลังให้อยู่ใน Theme ที่องค์กรต้องการ ซึ่งข้อดีของการสร้างช่องรายการเป็นขององค์กรเองนั้นทำให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้าติดตามชมผ่านช่องรายการที่องค์กรได้ตั้งไว้ เมื่อมีข้อมูลใหม่ก็ทำการส่งไปแจ้งสมาชิกผ่านอีเมลได้ ทั้งนี้การจะประชาสัมพันธ์ผ่านยูทูปให้ได้รับความสนใจควรยึดหลักการของการทำการตลาดแบบบอกต่อ (Viral Marketing) เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ผ่านยูทูป การได้รับความสนใจจากผู้ชม การมีบุคคลที่ชื่นชอบคลิป์วิดีโอและช่วยเผยแพร่คลิป์วิดีโอต่อไปยังบุคคลอื่น เป็นสิ่งที้องค์กรควรให้ความสำคัญเนื่องเพราะเป็นช่องทางเลือกหนึ่งของกระบวนการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิง โดยการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านยูทูป สำหรับทวิตเตอร์เป็นทั้งเครือข่ายสังคมและบริการไมโครบล็อกที่อนุญาตให้ผู้ใช้สามารถโพสต์ข้อความที่มีความยาวบนจอคอมพิวเตอร์หรือหน้าจอโทรศัพท์มือถือ โดยข้อความและการเชื่อมต่อจะแสดงบนหน้าส่วนตัวของผู้ใช้งานและถูกส่งต่อไปยังผู้ใช้งานคนอื่นหรือผู้ติดตาม (Follower) ที่ลงทะเบียนเพื่อเข้ามาติดตามความเคลื่อนไหวของผู้ใช้งานนั้น ทวิตเตอร์ถูกพัฒนาให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยผู้ใช้สามารถนำเสนอข้อมูลบทความและคำอธิบายประกอบ ทำให้ทวิตเตอร์ถูกใช้เป็นเวทีของการแบ่งปันเรื่องราวอย่างกว้างขวาง มีส่วนเสริมสร้างให้ข้อมูลพนักงานสอบสวนหญิงที่ถูกนำเสนอเป็นที่รู้จักในกลุ่มของผู้ที่ประสงค์จะสมัครงานมากขึ้น และยังเป็นการทำชื่อเสียงรวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ของพนักงานสอบสวนหญิงหาได้ง่ายขึ้นผ่านทางกูเกิ้ล (Google) ซึ่งองค์กรสามารถใช้การสื่อสารผ่านทวิตเตอร์เป็นช่องทางในการตอบข้อคำถาม ข้อข้องใจ หรือแก้ข่าวลือได้เช่นกัน มีลักษณะการสื่อสารที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน

อย่างไรก็ดีแม้ในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและถูกนำมาใช้ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารขององค์กรไปยังกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากภายในเวลาเดียวกัน ด้วยคุณประโยชน์ที่เป็นช่องทางสื่อที่รวดเร็ว ไม่มีข้อจำกัดทางด้านเวลาและสถานที่ แต่การประชาสัมพันธ์เพื่อสรรหาพนักงานสอบสวนหญิงผ่านช่องทางดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเขียนเนื้อหา (Content) การออกแบบข่าวสาร และการนำเสนอในเชิงการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่น่าสนใจ ดังนั้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลประเภทยูทูปหรือทวิตเตอร์มาประยุกต์ใช้กับกระบวนการสรรหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงให้เกิดประสิทธิภาพควรมีการ 1. พัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการสรรหาให้มีความรู้ความเข้าใจต่อแนวคิดการสรรหาเชิงรุกเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการดำเนินการสรรหากำลังพลในรูปแบบดิจิทัล 2. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยี การใช้เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยี การใช้สื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงโปรแกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะการสรรหากำลังพลในรูปแบบดิจิทัลจำเป็นต้องดำเนินการผ่านเครื่องมืออุปกรณ์ สื่อสังคมออนไลน์ และโปรแกรมที่เกี่ยวข้องรวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ และ 3. ปรับปรุงกระบวนการทำงานในขั้นตอนอื่นที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการนำกระบวนการสรรหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงรูปแบบดิจิทัลมาใช้เพราะผู้สมัครมีแนวโน้มจะมีจำนวนมากกว่าที่ผ่านมาในอดีตซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของบุคลากรในองค์กรได้ เช่น การจัดการด้านเอกสารหรือการตรวจสอบคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง เป็นต้น

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบที่ได้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สรุปสาระได้ว่าปัจจุบันพนักงานสอบสวนหญิงที่ปฏิบัติงานประจำกองบัญชาการตำรวจนครบาลมีทั้งสิ้น 73 นาย แบ่งเป็นระดับตำแหน่ง ร.ต.ต.หญิง-ร.ต.อ.หญิง จำนวน 54 นาย และระดับ พ.ต.ต.หญิง-พ.ต.อ.หญิง จำนวน 19 นาย

ข้อค้นพบที่ได้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 สรุปสาระได้ว่าปัญหาและข้อจำกัดของการวางแผนกำลังพลคือ การแจ้งประกาศการรับสมัครไปยังสถานที่ต่าง ๆ ที่ปัจจุบันยังไม่

ครอบคลุมพื้นที่ ส่งผลให้การรับรู้ข่าวสารการรับสมัครบุคคลเข้าสอบแข่งขันบรรจุเป็นพนักงานสอบสวนหญิงไม่เป็นที่กว้างขวางนัก

ข้อค้นพบที่ได้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 สรุปสาระได้ว่าแนวทางการการวางแผนและการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิงควรเพิ่มช่องทางการสรรหาด้วยการประยุกต์ใช้เฟซบุ๊กหรือเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ยูทูป ทวิตเตอร์ เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติมอบหมายให้กองการสอบทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์การรับสมัครบุคคลภายนอกเพศหญิงที่มีคุณสมบัติครบให้เข้าสู่กระบวนการสรรหาและคัดเลือกเพื่อบรรจุแต่งตั้งเข้ารับราชการเป็นพนักงานสอบสวนหญิง โดยประยุกต์ใช้เฟซบุ๊กหรือเทคโนโลยีดิจิทัลประเภทอื่นเช่น ยูทูป หรือทวิตเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยประชาสัมพันธ์ในกระบวนการสรรหากำลังพลพนักงานสอบสวนหญิง

2. กองสารนิเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำหน้าที่ช่วยสนับสนุนกองการสอบทำการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมการรับสมัครและคัดเลือกบุคคลภายนอกเพื่อแต่งตั้งเข้ารับราชการเป็นพนักงานสอบสวนหญิง

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาจากข้อค้นพบในงานว่าแนวทางการพัฒนาการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิงด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแนวทางใดที่ดำเนินการปฏิบัติเกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. ควรศึกษาเพื่อค้นหาแนวทางพัฒนาการสรรหารูปแบบอื่นที่ไม่ปรากฏในงานวิจัยนี้เพื่อเป็นทางเลือกในการสรรหาพนักงานสอบสวนหญิงให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3. ควรศึกษาเรื่องการคัดเลือกและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรเพื่อดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิงควบคู่กับการสรรหาเนื่องเพราะเรื่องเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่องค์กรจำเป็นต้องปฏิบัติควบคู่กัน

## เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2560). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัวสำหรับการรายงานตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ประจำปี 2560. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- ไกรวุฒิ วัฒนสิน. (2563). การศึกษาความท้าทายการปฏิบัติหน้าที่ของนายร้อยตำรวจหญิง. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(7), 197-210.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2561). กสม.เผยแพร่กรณีสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่รับพนักงานสอบสวนหญิงถือเป็นการเลือกปฏิบัติ แนะรัฐบาลดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีฯ เพิ่มสัดส่วนสตรีในระบบราชการ. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2567 จาก <http://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/statement-Press-open-letters/Press-Releases>
- ชัยวุฒิ เกียรติทองคำจ่าย. (2557). การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านสอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 4(3), 28-37.
- ตระกูล จิตวัฒนากร นันทนา ชวศิริกุลชล นพพงศ์ เกิดเงิน และจำเนียร จวงตระกูล. (2567). การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านนักวิจัย: กลยุทธ์เพื่อสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารวิจัยชุมชนและการพัฒนาสังคม, 18(3), 522-534.
- พัชรา ลินลอยมา วรธัช วิชชวาณิชย์ และมุกทิตา มากวิจิตร. (2561). การพัฒนาระบบการบริหารจัดการกำลังพลของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 14(1), 97-113.
- ภูวไนย อินจาด. (2564). การรักษาพนักงานสอบสวนหญิงให้อยู่ในตำแหน่งงาน กรณีศึกษา: พนักงานสอบสวนหญิงที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2567 จาก <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=8986&context=chulaetd>
-

- มณฑล เงินวัฒนะ. (2555). บทบาทภาครัฐในการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน ประมงพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 9(3),150.
- เยาวเรศ สุขนิรันดร์ พรชัย ชันดี และอาภาศิริ สุวรรณานนท์. (2559). ความคาดหวังของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สอบสวนหญิง กองบังคับการตำรวจนครบาล 1. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 65-72.
- สิริรัตน์ เพียรแก้ว. (2567). แนวทางพัฒนาเส้นทางอาชีพตำรวจหญิงในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 13(1), 299-312.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2557). ยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2557-2566. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2567 จาก <http://www.human.police.go.th/oenload /310757.pdf>
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2555). คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 538/2555 ลงวันที่ 27 ก.ย. 55 การปฏิบัติและอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนและผู้ปฏิบัติงานสอบสวน.
- อลิสมา หวังเจริญ และฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. (2563). บทบาทการอำนวยความสะดวกทางอาญาของพนักงานสอบสวนหญิงในสถานีตำรวจ. วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 6(1), 91-105.
- Dalessandro, C. (2018). Recruitment tools for reaching millennials: The digital difference. *International Journal of Qualitative Methods*, 17, 1-7.
- Lambert, L.S., & Newman, D.A. (2023). Construct Development and Validation in Three Practical Steps: Recommendations for Reviewers, Editors, and Authors. *Organizational Research Methods*, 26(4), 574–607.
- Lim, W.M. (2024). A typology of validity: content, face, convergent, discriminant, nomological and predictive validity. *Journal of Trade Science*, 12(3), 155-170.
- Rak, T., & WrzeŚniowski, S. (2023). Cronbach’s alpha - what makes it really good? Some advice for planning and criticizing psychological questionnaires. *Przełąd Psychologiczny*, 66(4), 151-167.

Robertson, J.G. (2019). The impact of the digital society on police recruit training in Canada. Retrieved October 8, 2024, from file:///C:/Users/Administrator.PC-202312051239/Downloads/Robertson\_James\_G.pdf

แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษา  
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย\*  
GUIDELINES FOR DEVELOPING ONLINE LEARNING AND TEACHING  
FOR STUDENTS AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

ธีระโชติติกุล ยาวเย็น<sup>1</sup>, สุธามาต นพเทศน์<sup>2</sup> และ วัชรพงษ์ โสภางร<sup>3</sup>  
Teerachottikun Yaoyean<sup>1</sup>, Suthamat Noppathes<sup>2</sup> and Watcharaphong Sopajorn<sup>3</sup>  
<sup>1-3</sup>มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
<sup>1-3</sup>Mahamakut Buddhist University, Thailand  
Email: Watcharaphong.sop@mbu.ac.th

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พัฒนา ประยุกต์ใช้และประเมินประสิทธิผลของแนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2566 ใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้ประชากร จำนวน 101 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ( $\mu$  3.29) ความพึงพอใจด้านออกแบบบทเรียน มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ( $\mu$  3.35) ความพึงพอใจด้านการใช้งาน มีค่าอยู่ในระดับมาก ( $\mu$  3.41) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรที่นำมาศึกษาและความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของนักศึกษา มีค่าอยู่ระหว่าง .402 ถึง .528 โดยตัวแปรต้นทั้ง 8 มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการพัฒนาสื่อการ

\* Received 6 November 2024; Revised 20 November 2024; Accepted 2 December 2024

เรียนการสอนที่เหมาะสม สำคัญโดยภาพรวม คือ รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษาการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์โดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมควรเพิ่มสื่อในการอธิบายเนื้อหา เช่น สื่อในรูปแบบการนำเสนอผ่านเพาเวอร์พ้อย (Power Point) และสื่อในรูปแบบของพอดแคช (Podcast)

**คำสำคัญ:** การเรียนการสอนออนไลน์, แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน, นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

## Abstract

This research aims to study, develop, apply, and evaluate the effectiveness of online teaching methodologies suitable for students majoring in Thai language teaching at the Faculty of Education, Mahamakut University, for the academic year 2023. The study employs both quantitative and qualitative research methodologies with a sample size of 101 individuals, including a key informant group of 10 people. Statistical methods utilized in the research include percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research findings indicate that the satisfaction with the development of online teaching among students is moderate ( $\mu = 3.29$ ). Satisfaction regarding lesson design is also at a moderate level ( $\mu = 3.35$ ), while satisfaction with usability is high ( $\mu = 3.41$ ). The correlation coefficients among the studied variables and satisfaction with the development of online teaching range from .402 to .528, all statistically significant at the .05 level, with all eight predictor variables positively correlated. Effective and efficient online teaching formats can be tailored for students majoring in Thai language teaching at the

---

Faculty of Education, Mahamakut University by developing suitable instructional media. Key enhancements should include explanatory media such as power point presentations and portfolio formats.

**Keywords:** Online Teaching, Teaching Development Strategies, Students of Mahamakut Buddhist University

## บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 มีแนวทางในการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัยตลอดชีวิตให้บรรลุผลตามเป้าหมายของแผนฯ โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญของแผนคือมุ่งเน้นการประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงานได้ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความเป็นพลวัตภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อให้พลเมืองสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วในอีก 15 ปีข้างหน้า (กรอบทิศทางการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574) การพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับนักศึกษา ควรมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาจำนวนมากที่ใช้กระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบโดยมีการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนการสอน สื่อกิจกรรมการเรียน และการประเมินผล ซึ่งปัจจัยสำคัญในสื่อสารการเรียนการสอนออนไลน์คืออาจารย์ที่จะดำเนินการให้กระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น การพัฒนาผู้สอน ในด้านเทคนิคและกระบวนการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นหัวข้อที่สำคัญในการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การสื่อสารการเรียนการสอนออนไลน์สามารถส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพและสำเร็จการศึกษาต่อไป

คณะผู้วิจัยดำเนินการได้เก็บข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง พบว่า ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ ยังไม่มีแนวทางที่เป็นมาตรฐานชัดเจน ขาดการระดมทุนบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศมาสร้างเป็นบทเรียนออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการทบทวนความรู้ของผู้เรียน ดังนั้น โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน

ออนไลน์สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” นี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 โดยยึดหลักวิจัยทัศน์ คือ “ร่วมพัฒนาพลเมืองโลกด้วย การผสานแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มั่นคง ให้ดำรงอยู่ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของมนุษย์ในอนาคต” สอดคล้องกับนโยบายด้านบริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง และเป็นศูนย์กลางแห่งการแสวงหาความรู้วิชาการพระพุทธศาสนา และด้านการแสวงหาคำรู้ใหม่ ๆ ด้านวิชาการพระพุทธศาสนา สังคมและด้านศิลปวัฒนธรรมด้วยการยกระดับงานวิจัยทางพระพุทธศาสนาสู่การเผยแพร่ในระดับสากลเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ยังตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ให้คนไทยในอนาคต มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีคุณธรรม ตลอดจนกรอบของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่เน้น “สร้างคน สร้างองค์ความรู้ และสร้างนวัตกรรม”

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research) ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### 1. ประชากรที่ใช้ศึกษา

#### 1.1 ประชากร (Population)

ประชากร (Population) ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปี 2–5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง จังหวัดนครปฐม ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 102 รูป/คน

ประกอบด้วยนักศึกษาชั้นปี 2 จำนวน 32 รูป/คน นักศึกษาชั้นปี 3 จำนวน 28 รูป/คน นักศึกษาชั้นปี 4 จำนวน 26 รูป/คน และนักศึกษาชั้นปี 5 จำนวน 16 รูป/คน รวมประชากร (Population) ทั้งสิ้น จำนวน 102 รูป/คน ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาค่าพารามิเตอร์ (Parameters) กับประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ เพราะผู้วิจัยต้องการศึกษาวิจัยกับข้อมูลทั้งหมดแบบสมบูรณ์และผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูล และเก็บข้อมูลในพื้นที่การวิจัยได้แบบ 100% กับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้การศึกษาข้อมูลด้วยค่าพารามิเตอร์ (Parameters) กับประชากรทั้งหมดและใช้สัญลักษณ์ทางสถิติในค่าพารามิเตอร์ ( $\mu$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ )

### ตัวแปร

สำหรับการกำหนดตัวแปร (Variable) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) ซึ่งตัวแปรดังกล่าว ผู้วิจัยได้มาจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สังเคราะห์แล้วกำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2550)

#### 1. ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านปัจจัยด้านบริบทการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) บริบทของปัจจัยภายในส่วนบุคคล คือ เพศ และอายุ
- 2) บริบทของปัจจัยภายนอก คือ (1) ชั้นปีที่ศึกษา (2) ระดับเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) และ (3) ความสามารถในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตออนไลน์

#### 2. ตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ 1) ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน การ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2566 และ 2) รูปแบบการเรียน การสอนในระบบออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2566

## การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง (Sample) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

### 1. การทบทวนวรรณกรรม

ศึกษาและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำราและงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อในระบบออนไลน์ (Internet) ศึกษา แปลความหมาย วิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วกำหนดขอบเขตประเด็นเพื่อสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

### 2. การสร้างแบบสอบถาม

กระบวนการสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3 ด้าน คือ (1) ด้านบทเรียน (2) ด้านการออกแบบบทเรียน และ (3) ด้านการใช้งาน

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

### 3. การสร้างเครื่องมือการวิจัย

การสร้างเครื่องมือแบบสอบถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1) เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับด้านการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2) เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับด้านรูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3) เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับด้านข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย

#### 4. การสร้างความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา (Content) ความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม

#### 5. การปรับปรุงเครื่องมือ

หลังจากที่ได้ปรับปรุง แก้ไขและเพิ่มเติมแบบสอบถามการวิจัย (Questionnaire) ตามคำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

#### 6. การทดสอบเครื่องมือ

หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัย (Questionnaire) ที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Try Out) คือ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จำนวน 30 ชุด ผลการทดสอบ พบว่า ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าระดับ 0.74 และความเที่ยงตรงเชิงสภาพ (Concurrent Validity) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่วัดได้จากเครื่องมือนี้กับคะแนนที่วัดได้จากเครื่องมือมาตรฐานที่ระดับ 0.83 ทั้งนี้ เพราะวิทยาลัยดังกล่าวฯ มีบริบทที่ใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (หลักสูตร คณะสาขาวิชา และการจัดการเรียนการสอน) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามก่อนลงพื้นที่การศึกษาจริง

#### 7. การทดสอบผลของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 30 ชุด มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (Package Software) แล้วไปนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอนุมัติก่อนแจกแบบสอบถาม

## 8. การใช้แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการอนุมัติจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว และผ่านคณะกรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ไปลงพื้นที่เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ตามระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

## 9. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย (Research Data Collection) ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยตนเอง จำนวน 102 ชุด คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบถึงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยตรงตามความเป็นจริง คณะผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและได้รับแบบสอบถามที่มีเนื้อหาสมบูรณ์คืนกลับมา จำนวน 102 ชุด

### การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นคำถามต่าง ๆ และดำเนินการตามขั้นตอนการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ (กัลยา วาณิชย์บัญชา , 2550)

1) ข้อมูลส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ แปลค่าข้อมูลทางสถิติโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช จำนวน 3 ด้าน ได้ใช้สถิติต่าง ๆ เช่น การหาค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ ) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพล ของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อค้นหา

แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการประมวลผลข้อมูลจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ (Software Package)

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล โดยแหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ก. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ เช่น ถ้าผู้วิจัยเคยสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาเวลาเตรียมกิจกรรมโครงการ ก็ควรตรวจสอบโดยการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาในดำเนินกิจกรรมโครงการและเวลาประเมินโครงการหรือการร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นต้น

ข. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ เช่น ถ้าผู้วิจัยเคยสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ก็ควรตรวจสอบโดยการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาในกิจกรรมการรวมกลุ่มในสถานที่ประกอบกิจกรรมในระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

ค. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ เช่น เคยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเพศชาย ก็ควรเปลี่ยนเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเพศหญิง หรือการเปลี่ยนจากการสัมภาษณ์ปัจเจกบุคคลเป็นกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มสังคม เป็นต้น

### สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้ คือ

#### 1. สถิติเชิงพรรณนา

สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาสำหรับการอธิบายผลการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ คือ (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2550)

1) ตัวแปรอิสระ (independent variable) เป็นตัวแปรด้านคุณลักษณะของข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากไม่สามารถวัดเป็นมูลค่าได้และผู้วิจัยต้องการบรรยายเพื่อให้ทราบถึงจำนวนตัวอย่างจำแนกตามคุณสมบัติเท่านั้น ดังนั้น สถิติที่เหมาะสมคือ ค่าร้อยละ (Percentage)

2) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ด้านระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นข้อมูลที่ใช้มาตรวจวัดอันตราย

ภาค (Interval Scale) เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนของแต่ละระดับความคิดเห็นของตัวอย่าง สถิติที่ใช้จึงได้แก่ ค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ )

## 2. สถิติเชิงอ้างอิง

สถิติเชิงอ้างอิง (inferential statistics) ผู้วิจัยได้ใช้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอนุมานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์เพื่อค้นหาแบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2566 (สุวิมล ว่องวานิช, 2522)

## ผลการวิจัย

### 1. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผลการศึกษาแบบออนไลน์ที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviewing) กับนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 - 5 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 รูปแบบ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม จากการสัมภาษณ์ พบว่า สำคัญโดยภาพรวม คือ รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์โดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมควรเพิ่มสื่อในการอธิบาย

เนื้อหา เช่น สื่อในรูปแบบการนำเสนอผ่านเพาเวอร์พอยต์ (Power Point) และสื่อในรูปแบบของพอดแคช (Podcast)

ประเด็นที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการพัฒนากลุ่มผู้เรียนและสมาชิก จากการสัมภาษณ์พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษาในการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์โดยโดยการพัฒนากลุ่มผู้เรียนและสมาชิก โดยการปรึกษาเพื่อนร่วมชั้นเรียนผ่านทางกลุ่มเฟสบุ๊ก (Facebook) กลุ่มไลน์ (Line) ชั้นเรียน เพื่อช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาระหว่างเรียน

ประเด็นที่ 3 รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของคณาจารย์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษาโดยการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของคณาจารย์ โดยการจัดการเวลาในการเรียนการสอน การเจาะประเด็นเพิ่มเนื้อหาเพิ่มรายละเอียดในรายวิชาเพื่อให้การเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

## 2. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2566 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้สะท้อนความพึงพอใจ ดังนี้

1) ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ( $\mu$  3.29)

2) ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้าน ออกแบบบทเรียน โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ( $\mu$  3.35)

3) ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านการ ใช้งาน โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับมาก ( $\mu$  3.41)

4) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียน การสอนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหา มกุฏราชวิทยาลัย ผลรวมทั้ง 3 ด้าน โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ( $\mu$  3.34) และ เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการใช้งาน มี ค่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ( $\mu$  3.41) รองลงมา คือ ด้านการออกแบบบทเรียน มีอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ( $\mu$  3.35) และรองลงมา คือ ด้านบทเรียน มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง มี ค่าเฉลี่ย ( $\mu$  3.29) ตามลำดับ

5) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรที่นำมาศึกษาและความพึงพอใจที่ มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีค่าอยู่ระหว่าง .402 ถึง .528 โดยตัวแปร ต้นทั้ง 8 มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาและประยุกต์ใช้แนวทางทางการเรียนการสอน ออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา สาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2566 ผลการวิจัยพบว่า

1) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียน การสอนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหา มกุฏราชวิทยาลัย ผลรวมทั้ง 3 ด้าน โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ( $\mu$  3.34) และ เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการใช้งาน มี ค่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ( $\mu$  3.41) รองลงมา คือ ด้านการออกแบบบทเรียน มีอยู่ในระดับ

ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ( $\mu$  3.35) และรองลงมา คือ ด้านบทเรียน มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ( $\mu$  3.29) ตามลำดับ

2) สรุปข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 อาจารย์ผู้บรรยาย ควรสรุปบทเรียนเป็นคลิปสั้น ๆ ให้เข้าใจง่าย และการเรียนการสอนแบบออนไลน์ก็ได้อีกแบบในห้องก็ควรมีการเรียนแบบผสมผสาน

ประเด็นที่ 2 การเรียนออนไลน์ทำให้การปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องได้น้อย การได้เรียนแบบเจอหน้ากันจะทำให้สนิทและปรึกษาเรื่องงานหรือเรื่องต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น แต่การเรียนออนไลน์นั้นบางทีและบางคนอาจจะไม่มีความสุขที่จะเรียนแบบนี้เพราะอาจจะอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและลำบากต่อการใช้อินเตอร์เน็ตจึงอาจจะไม่สามารถเรียนได้อย่างเต็มที่ และเข้าถึงเนื้อหาได้ยากกว่า

ประเด็นที่ 3 ในรูปแบบการเรียนออนไลน์อาจารย์ควรเพิ่มเวลาและเนื้อหาให้มากขึ้นและควรบันทึกการสอนในแต่ละครั้งเป็นคลิปวิดีโอเพื่อสามารถมาศึกษาย้อนหลังได้

ประเด็นที่ 4 ในรูปแบบการเรียนออนไลน์อาจารย์ควรเพิ่มเวลาและเนื้อหาให้มากขึ้นและควรบันทึกการสอนในแต่ละครั้งเป็นคลิปวิดีโอเพื่อสามารถมาศึกษาย้อนหลังได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินประสิทธิผลของแนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2566 ผลการวิจัยพบว่า

1) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรที่นำมาศึกษาและความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีค่าอยู่ระหว่าง .402 ถึง .528 โดยตัวแปรต้นทั้ง 8 มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2) ตัวแปรอิสระ 8 ตัว มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง คือ .598 ตัวแปรทั้ง 8 ตัวสามารถอธิบายความผันแปรของระดับผลของความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ร้อยละ 35.8 ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .349

3) มีตัวแปรที่ศึกษาอย่างน้อย 1 ตัว ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมสาระสำคัญโดยภาพรวม คือ รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษาการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ โดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมควรเพิ่มสื่อในการอธิบายเนื้อหา เช่น สื่อในรูปแบบการนำเสนอผ่านเพาเวอร์พ้อย (Power Point) และสื่อในรูปแบบของพอดแคช (Podcast)

5) รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการพัฒนากลุ่มผู้เรียนและสมาชิก พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษาในการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์โดยโดยการพัฒนากลุ่มผู้เรียนและสมาชิก โดยการปรึกษาเพื่อนร่วมชั้นเรียนผ่านทางกลุ่มเฟสบุ๊ค (Facebook) กลุ่มไลน์ (Line) ชั้นเรียน เพื่อช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาระหว่างเรียน

6) รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของคณาจารย์ พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษาโดยการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของคณาจารย์ โดยการจัดการเวลาในการเรียนการสอน การเจาะประเด็นเพิ่มเนื้อหาเพิ่มรายละเอียดในรายวิชาเพื่อให้การเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

## อภิปรายผล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2566 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้สะท้อนความพึงพอใจ ดังนี้ (1) ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ( $\mu$  3.29) (2) ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านออกแบบบทเรียน โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ( $\mu$  3.35) และ (3) ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านการใช้งาน โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับมาก ( $\mu$  3.41) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุ สงศรี (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคะแนน O-NET และคะแนน A-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย ปีการศึกษา 2560” ผลวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย สะสมตลอดหลักสูตร (GPAX) มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ (GPA) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ (GPA) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) คะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน O-NET โดยรวมอยู่ในระดับน่าพอใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา พบว่า คะแนน O-NET วิชาภาษาไทย มีค่าเฉลี่ย สูงสุด รองลงมา ได้แก่ คะแนน O-NET วิชาสุขศึกษา และคะแนน O-NET วิชาภาษา ต่างประเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นสูง (A-NET) แต่ละรายวิชา โดยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา พบว่า คะแนน A-NET วิชาภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ คะแนน A-NET วิชาสังคมศึกษาและวัฒนธรรม และคะแนน A-NET วิชาคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ (GPA) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับ

คะแนนการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ทุกรายวิชา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ( $r = 0.990$ ) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ( $r = 0.934$ ) และกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด ( $r = 0.275$ ) 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร (GPAX) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ( $r = 0.827$ ) 6) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามกลุ่มสาระการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับคะแนนการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นสูง (A-NET) ทุกรายวิชา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ( $r = 0.980$ ) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ( $r = 0.979$ ) และกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด ( $r = 0.909$ ) และ 7) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร (GPAX) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นสูง (A-NET) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ( $r = 0.961$ )

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชำนาญ ต่านคำ และคณะ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม” ผลจากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทัศนคติในการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.26$ , S.D. = 0.79) ด้านแรงจูงใจอยู่ในระดับต่ำ ( $\bar{X} = 2.86$ , S.D. = 0.93) ด้านการจัดการเวลาเพื่อการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.22$ , S.D. = 1.03) ด้านความวิตกกังวลในการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.27$ , S.D. = 0.81) ด้านการมีสมาธิต่อการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.38$ , S.D. = 0.83) ด้านกระบวนการรวบรวมข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.13$ , S.D. = 0.81) ด้านความสามารถในการจับประเด็นในบทเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.16$ , S.D. = 0.87) ด้านการใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือในการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

( $\bar{X}$ =3.17, S.D.=0.83) ด้านการทบทวนและการเตรียมตัวเข้าเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}$ =3.36, S.D.=0.92) และด้านการเตรียมตัวสอบอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}$ =3.30, S.D.=0.94)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาและประยุกต์ใช้แนวทางทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2566 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ ) ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย ผลรวมทั้ง 3 ด้าน โดยรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ( $\mu$  3.34) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการใช้งาน มีค่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ( $\mu$  3.41) รองลงมา คือ ด้านการออกแบบบทเรียน มีอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ( $\mu$  3.35) และรองลงมา คือ ด้านบทเรียน มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ( $\mu$  3.29) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลภา วงศ์จันทร์ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา รายวิชาการเงินระหว่างประเทศ” ผลจากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักศึกษาที่เข้าชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการซักถาม และตอบคำถามในชั้นเรียน และมีความพึงพอใจในการเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นอกจากนี้ นักศึกษาที่มีความเครียดในการเรียน และมีความวิตกกังวล จะมีผลทางลบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนาวลัย ตันติเอกรัตน์ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการเข้าเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการคิดและการตัดสินใจของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ตรัง” ผลจากการศึกษาพบว่า (1) นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีคะแนนเฉลี่ยสะสม น้อยกว่า 2.50 ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร/ทำสวน และบิดามารดาอยู่ด้วยกัน (2) ในภาพรวมพฤติกรรมการเข้าเรียนของนักศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งพฤติกรรมภายใน มีความพึงพอใจในการเรียน เช่น อาจารย์มีเทคนิคการสอนและชี้แจงการให้คะแนนอย่างชัดเจน รองลงมา คือ มีแรงจูงใจในการเรียน เช่น อาจารย์ให้นักศึกษาจับคู่โดยเลือกเพื่อนตามความสมัครใจในการทำแบบฝึกหัดเพื่อให้คะแนน และมีทัศนคติทางการเรียน เช่น การเรียนวิชานี้มีประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวัน แต่นักศึกษาก็ยังมีความวิตกกังวลในการเรียน เช่น ทำคะแนนสอบได้น้อยหรือไม่ได้เป็นไป ตามที่ตั้งเป้าไว้ และพฤติกรรมภายนอก นักศึกษา

มีการเข้าชั้นเรียนตรงต่อเวลา รองลงมา คือ ความสม่ำเสมอในการเข้าชั้นเรียน และหากได้รับมอบหมายงานในชั่วโมงเรียนจะรีบทำให้เสร็จเรียบร้อยภายในวันนั้น แต่อย่างไรก็ตามนักศึกษาจะแสดงความเศร้าเสียใจเมื่อผลสอบไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง และ (3) พฤติกรรมการเข้าเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่ำมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินประสิทธิผลของแนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2566 ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรที่นำมาศึกษาและความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของนักศึกษสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีค่าอยู่ระหว่าง .402 ถึง .528 โดยตัวแปรต้นทั้ง 8 มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรอิสระ 8 ตัว มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง คือ .598 ตัวแปรทั้ง 8 ตัวสามารถอธิบายความผันแปรของระดับผลของความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของนักศึกษสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ร้อยละ 35.8 ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .349 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัชย์ วงษ์ชาติ และคณะ (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรเรียนของนักศึกษาในสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยปทุมธานี” ผลจากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบไปด้วยมีความสนใจในบทเรียน สามารถตอบคำถามในชั้นเรียนได้ สามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มกับคนอื่นได้ กล้าแสดงออก ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในการเรียน ตั้งเป้าหมายในการเรียนทุกรายวิชา เปรียบเทียบผลการเรียนของผู้อื่นเพื่อไว้พัฒนาตนเอง ใช้เวลาว่างค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือต่าง ๆ และศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรเรียนของนักศึกษสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ที่อยู่ในระดับมาก ประกอบไปด้วยพฤติกรรมกรเรียนของนักศึกษา ดังต่อไปนี้ เข้าเรียนเป็นประจำ การแต่งกายถูกระเบียบเรียบร้อย ทำแบบฝึกหัดส่งตามกำหนดเวลา สามารถทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ พยายามแก้ไขข้อผิดพลาดที่ดีที่สุด เมื่อทำสิ่งทีเกี่ยวกับการผิดพลาด ตั้งใจพัฒนาตนเอง

เพื่อให้ผลการเรียนดีขึ้น ตั้งใจฟังอาจารย์ผู้สอนตลอดชั่วโมง พยายามจดคำอธิบายตามความเข้าใจ ซักถามอาจารย์ผู้สอนเมื่อไม่เข้าใจในชั้นเรียน เข้าห้องเรียนก่อนอาจารย์เสมอและทบทวนบทเรียนที่เรียนไปแล้วอยู่เสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวีระเดช อธิปญโญ และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานอีสป ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานอีสป ของนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีค่า แปรผลอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.83$ , S.D. = 0.216) 2) นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชา ภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่มีเพศ ต่างกัน มีทักษะ การอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานอีสป แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ย ต่างกัน มีทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานอีสป ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 3) นักศึกษาเสนอแนะการพัฒนาเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้นิทานอีสป ไว้ดังนี้ คือ (1) ฝึกอ่านให้เยอะขึ้น (2) แบ่งแปลทีละประโยค (3) พยายามเปิดพจนานุกรมให้บ่อยเพื่อ เพิ่มคลังศัพท์ให้ตนเอง และ (4) ฝึกจับหลักไวยากรณ์ และการดูรูปประโยค และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Brown and Holtzman (1955) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนิสัยในการเรียนและเจตคติในการเรียน โดยสร้างแบบสำรวจนิสัยในการเรียนและเจตคติในการเรียนขึ้น (The Survey of Study Habits and Attitudes--SSHA) นำไปสอบกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เกรด 12 จำนวน 455 คน แล้วนำคะแนนที่ได้จากแบบสำรวจไปหาค่าสหสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งได้จากคะแนนสอบปลายปี ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คะแนนจากแบบสำรวจกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชายและหญิงเท่ากับ .48 และ .51 ตามลำดับ และทัศนคติในการเรียน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการสำรวจข้อมูลข้อเสนอแนะโดยการหาค่าความถี่และการตีความหมาย การอภิปรายเชิงพรรณนา พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ควรนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษาโดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมควรเพิ่มสื่อในการอธิบายเนื้อหา เช่น

สื่อในรูปแบบของพอดแคช (Podcast) ควรนำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษา โดยการพัฒนากลุ่มผู้เรียนและสมาชิก

## เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.

2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่. กัลยา วาณิชย์บัญชา.(2550). การวิเคราะห์สถิติ สถิติสำหรับบริหารและวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 10).

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชำนาญ ด่านคำ และคณะ. (2559). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ทัศนาวลัย ตันติเอกรัตน์. (2559). การศึกษาพฤติกรรมการเข้าเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการคิดและการตัดสินใจของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ตรัง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

พระมหาวีระเดช อธิปัญญา และคณะ. (2562). การพัฒนาเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานอีสป ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วัลภา วงศ์จันทร์ (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษา รายวิชาการเงินระหว่างประเทศ. ใน รายงานการวิจัย. รายวิชาการเงินระหว่างประเทศ.

สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ). สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2565, จาก:

[https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS\\_SumPlanOct2018.pdf](https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf)

---

สุวิมล ว่องวานิช. (2522). สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างองค์ประกอบด้านเชาวน์ปัญญา ปัญหา ส่วนตัวนิสัย และเจตคติในการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุรัชย์ วงษ์ชาติ และคณะ. (2560). พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาในสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ ธุรกิจคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยปทุมธานี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

อนุ สงศรี (2551) ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคะแนน O-NET และ คะแนน A-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย ปี การศึกษา 2550. ใน รายงานวิจัย. โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย

Brown and Holtzman (1955). A study-attitudes questionnaire for predicting academic success. Publication Date. Feb 1955

หลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน  
ของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี\*

RIGHT CEREBRAL HEMISPHERE DEVELOPMENT FOR TEACHING AND  
LEARNING CURRICULUM OF SECONDARY SCHOOL TEACHERS,  
PHETCHABURI PROVINCE

สรสรรเสริญ เลหาสทธิชัย

Sunsern Laohasthit

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

Email: sunsern.lao@mail.pbr.u.ac.th

## บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี และ 2) ศึกษาผลของการทดลองใช้หลักสูตร ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง ได้แก่ครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 80 คน ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงหลักสูตร เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน 2) แบบประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวา และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร, วัตถุประสงค์ของหลักสูตร, เนื้อหาหลักสูตร, แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนที่ 2 ชี้นำเสนอสาระ ขั้นตอนที่ 3 ชี้นำฝึกปฏิบัติ และ ขั้นตอนที่ 4 ชี้นำประยุกต์สู่การจัดการเรียนรู้ 2) ก่อนและหลัง

\* Received 22 November 2024; Revised 4 December 2024; Accepted 12 December 2024

การใช้หลักสูตร ครูมีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้หลักสูตร ครูมีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม 3) ผลการประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวาของครู จากคะแนนเต็ม 9 ได้คะแนนรวมสูงที่สุดในกิจกรรมที่ 6 : สมองสร้างสีสัน (8.79) และได้คะแนนรวมน้อยที่สุดในกิจกรรมที่ 3 : สมองสร้างจังหวะ (7.01) และ 4) ครูมัธยมศึกษาจังหวัดเพชรบุรีมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ :** การพัฒนาหลักสูตร, การพัฒนาสมองซีกขวา, การจัดการเรียนการสอน

## Abstract

The objectives of this research were to 1) develop a right cerebral hemisphere development for teaching and learning curriculum of secondary school teachers, Phetchaburi Province, and 2) to investigate the effectiveness of implementing the curriculum. The research consists of four steps. Step 1 studying necessary background information. Step 2 developing the curriculum. Step 3 conducting a trial of the curriculum. The researcher selected a purposive sample consisting of 80 secondary school teachers. Step 4 improving the curriculum. The research tools consist of 1) a knowledge test, 2) a behavior assessment form for right-brain usage, 3) a satisfaction evaluation form. The statistics used were the mean, standard deviation, and t-test.

The research findings indicate that: 1) The right cerebral hemisphere development for teaching and learning curriculum consists of the curriculum principles, objectives, content, and learning management plans. which include teaching methods that is divided into four stages: 1: Introduction, 2: Content presentation, 3: Practicing, and 4: Applying knowledge to learning management. 2) Before and after implementing the curriculum, teachers' knowledge of conducting learning activities to develop students' right-brain functions differed significantly at the 0.05 level. After using the curriculum, teachers' knowledge in

this area was higher. 3) The evaluation of teachers' right-brain usage behavior during the curriculum showed that out of a total score of 9, the highest score was 8.79 in Activity 6: "Brain Creates Color," and the lowest score was 7.01 in Activity 3: "Brain Creates Rhythm." 4) Participants expressed the highest level of satisfaction with the curriculum

**Keywords:** Curriculum Development, Right cerebral hemisphere Development, Teaching and Learning Management

## บทนำ

การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เป็นสิ่งที่ยากลำบากแต่หากว่า ทำท่าย เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาคือ วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่เต็มไปด้วยพลัง ความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเป็นของตัวเอง อยากรู้อยากแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถคิดและ ตัดสินใจเรื่องใดๆ ก็ตามได้ด้วยตนเอง วัยรุ่น จึงมีพฤติกรรมที่ดูเหมือนว่า ตื้อรั้น ต่อต้าน และ ทำท่าย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์พนม เกตุมาน (2550) ยกตัวอย่างปัญหาในนักเรียน มัธยมศึกษา ได้แก่ปัญหาการเรียน มีสาเหตุมาจาก ขาดแรงจูงใจ เรียนไม่รู้เรื่อง ปัญหาการแต่ง กายผิดระเบียบ สาเหตุจาก เป็นธรรมชาติของวัยรุ่น และต้องการทำท่ายครู อยากรู้อยากดั่ง อยากรู้อยากให้คนอื่นสนใจ และการไม่ยอมไปโรงเรียน สาเหตุมาจาก โรคซึมเศร้า วิตกกังวล และ ปัญหาการเรียน โดยสรุปแนวทางการแก้ไข และช่วยเหลือ คือ เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครูและนักเรียน รับฟังปัญหาเด็กเสมอ กระตุ้นให้เด็กได้คิดแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ครูต้อง เป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งการชักจูงให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมเสริมต่างๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี กีฬา และการทำงานกลุ่ม เป็นต้น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ (2565) กล่าวถึงปัญหา ในเด็กวัยรุ่นเรียนว่า เป็นความเกี่ยวเนื่องกันของ 1) ปัญหาทางพฤติกรรม 2) ปัญหาทางอารมณ์ 3) อากาทางกาย และ 4) ปัญหาการเรียน

รายงานสรุปผลการประชุมสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนา จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2566 – 2570 (ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ 2569) แสดงข้อมูล

ปัญหาด้านสังคม ประชาชนจากทุกตำบลจาก 8 อำเภอในจังหวัดเพชรบุรี ให้ความเห็นว่า มีปัญหาด้านเยาวชนติดยาเสพติด สร้างความเดือดร้อน ก่อความเสียหายให้กับชุมชน นอกจากนี้ ประชาชนยังมีข้อเสนอแนะถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ว่า โรงเรียนควรเพิ่มการอบรมสั่งสอน จัดกิจกรรมให้กับเยาวชนเพื่อเบนความสนใจให้ห่างไกลจากยาเสพติดทั้งหมด (จังหวัดเพชรบุรี, 2567) ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งสะท้อนกลับไปให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนภายในชั้นเรียน ซึ่งนับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนส่งผลก่อให้เกิดปัญหาเหล่านี้

นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2 พบว่า โรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนมีปัญหาการใช้ยาเสพติด การใช้ความรุนแรง การทะเลาะวิวาท การหนีเรียน และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งมาจากการที่นักเรียนไม่สามารถตอบสนองต่อระบบการเรียนที่มีการประเมินผลการเรียนด้วยการสอบวัดความรู้ เนื่องจากนักเรียนเหล่านี้เป็นนักเรียนที่ส่งสมปัญหาเรื่องการขาดความรู้ที่เพียงพอต่อการเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยทั้งหมดนี้นำไปสู่ปัญหาใหญ่ปลายทางคือ การออกกลางคัน ซึ่งหมายถึง นักเรียนที่ออกจากระบบโรงเรียนระหว่างปีโดยไม่สามารถกลับเข้ามาเรียนได้ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี ให้ข้อมูลว่ามีจำนวนนักเรียนออกกลางคันจำนวนสูงขึ้นทุกปี ปัญหาหลักที่นำไปสู่การออกกลางคันทันทีนั้นคือ ปัญหาความยากจน และปัญหาการขาดความรู้ที่เพียงพอต่อการเรียนในชั้นเรียนปกติ ทำให้นักเรียนท้อแท้ สิ้นหวังกับการเรียน และเลือกที่จะลาออกเพื่อประกอบอาชีพ หารายได้มากกว่า สภาพการณ์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ครูระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอน ที่ไม่ได้มุ่งเน้นแต่เพียงทักษะความสามารถทางวิชาการเพียงอย่างเดียว หากแต่ควรจะสอดแทรกเพิ่มเติมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมที่เสริมสร้างกระบวนการคิด การสร้างสรรค์ รวมทั้งทักษะทางอาชีพให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนตระหนักได้ว่าการเรียนในโรงเรียนไม่ได้มุ่งเน้นที่วิชาการเพียงอย่างเดียว นักเรียนที่ถนัดทางการใช้สมองเพื่อการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางดนตรี กีฬา และศิลปะ สามารถมีที่ยืนในโรงเรียน และเรียนในโรงเรียนได้อย่างภาคภูมิใจ

แนวคิดในการพัฒนาความสามารถที่เป็นส่วนของสมองซีกขวาให้แก่ครู ยังคงมีในปริมาณที่ไม่มากพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนได้เท่าที่ควร ครูในระดับชั้นมัธยมศึกษา จะต้องเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถนำดนตรี ศิลปะ และกีฬา เกม การละเล่นต่างๆ เข้ามาสร้างสรรค์ ออกแบบการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ครู สามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังนักเรียน วัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลจากครูอัปเดตทอคอม (2564) เสนอว่าครูจำเป็นต้องมีองค์ความรู้ และความสามารถในการจัดกิจกรรมเสริมที่คอยเสริมให้นักเรียน ซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้ที่นอกเหนือจากเนื้อหาสาระหลัก

ด้วยเหตุนี้ ครู จำเป็นต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอทั้งทางด้านความรู้วิชาการ ความรู้ด้านจิตวิทยาวัยรุ่น รวมทั้งความรู้ทางด้านอารมณ์สุนทรียะทั้งของนักเรียนและของตัวเอง เพื่อให้เท่าทันและเข้าใจในลักษณะเฉพาะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ความรู้ที่ครูมุ่งหวัง และพยายามถ่ายทอดให้นักเรียนกลับเป็นความรู้สำหรับการสอบแข่งขัน เข้าเรียนต่อในระดับต่างๆ โดยครูอาจหลงลืม ละเลยเรื่องความพร้อมของนักเรียนที่แต่ละคนย่อมมีความพร้อมแตกต่างกัน ครูยังไม่เข้าใจถึงลักษณะและต้นเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนมัธยมศึกษาที่กำลังเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่ต้องการปลดปล่อยพลังความคิดสร้างสรรค์ และกำลังมีปัญหาด้านการจัดการด้านอารมณ์ของตนเอง ซึ่งหากครูรู้วิธีการพัฒนาสมองซีกขวาซึ่งเป็นสมองที่สั่งการด้านความคิดสร้างสรรค์และการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ครูจะเข้าใจและสามารถเข้าช่วยเหลือ ดูแลจัดการกับปัญหาของนักเรียนได้

จากปัญหาของการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจาก ครูผู้สอนไม่สามารถเข้าถึงเข้าใจลักษณะ ธรรมชาติ และปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาได้ จึงส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนไม่เกิดประสิทธิภาพตามที่คาดหวัง ร่วมกับแนวคิดในการพัฒนาสมองซีกขวาของครูซึ่งเป็นสมองส่วนที่ควบคุมความสามารถด้านอารมณ์ ดนตรี ศิลปะ กีฬา และความคิดสร้างสรรค์ ที่นับเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง หลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียน

การสอน ของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำผลวิจัยไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในระดับชาติต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาผลของการทดลองใช้หลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของครูมัธยมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี

### สมมติฐานการวิจัย

1. หลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย วัตถุประสงค์หลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และวิธีวัด ประเมินผลผู้ใช้หลักสูตร
2. ครูมัธยมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี มีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ครูมัธยมศึกษาผู้ใช้หลักสูตร มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ในระดับมาก

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design

**ประชากร:** ประชากรสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 890 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี, 2566)

**กลุ่มตัวอย่าง:** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี จำนวน

80 คน จากโรงเรียนขยายโอกาส (จัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และ เขต 2 จำนวน 20 โรงเรียน ๆ ละ 4 คน กำหนดให้เป็นครูผู้สอนวิชา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และ สังคมศึกษา

### เครื่องมือวิจัย

ทำการประเมินความเหมาะสม และประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ของเครื่องมือวิจัยโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสมองซีกขวา จำนวน 1 ท่าน ด้านการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 1 ท่าน และ ด้านการพัฒนาหลักสูตรจำนวน 1 ท่าน มีผลการประเมินดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือวิจัย	วิธีการประเมิน	ผลการประเมิน	แปรผล
หลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี	IOC	1.00	ใช้ได้
แบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน	IOC	1.00	ใช้ได้
แบบประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวา	IOC	1.00	ใช้ได้
แบบประเมินความพึงพอใจ	IOC	1.00	ใช้ได้

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับการรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่เป็นมาตรฐานสากล จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดยหลังจากได้รับใบรับรองแล้ว ดำเนินการต่อ ดังนี้

1. ทำการวัดและประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวา ด้วยการทำแบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน จากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นคะแนนก่อนการใช้หลักสูตร (Pretest)

2. ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น กับกลุ่มตัวอย่างด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มละ 6 แผน สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2 วัน ๆ ละ 6 ชั่วโมง ในปีการศึกษา 2566

3. ทำการประเมินพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวา ในระหว่างดำเนินกิจกรรม

4. ภายหลังจากทดลองใช้หลักสูตร ทำการวัดและประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวา ด้วยการทำแบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน จากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นคะแนนหลังการใช้หลักสูตร (Posttest)

5. ทำการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหลักสูตร

#### การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าทางสถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน, แบบประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวา, และแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่ออธิบายการประเมินคุณภาพของกิจกรรม และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติอนุมาน ได้แก่  $t - test$  (Paired Difference for Means Test)

### ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี พบว่าหลักสูตรประกอบด้วย

1.1 หลักการของหลักสูตร ได้แก่การเรียนรู้ของผู้เรียนควรผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning (การเรียนรู้เชิงรุก) ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือฝึกปฏิบัติ

ด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ภายในตนเอง ถึงประโยชน์ ความสำคัญและความจำเป็นของการเรียน

## 1.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เพื่อพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของक्रमมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี

1.3 เนื้อหาหลักสูตร ได้แก่ 1) การพัฒนาสมองด้วยการคิดแบบองค์รวม 2) การเรียนรู้จากการสร้างชิ้นงาน 3) ดนตรีพัฒนาสมอง และ 4) ศิลปะพัฒนาสมอง

1.4 ระยะเวลา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เวลา 2 วัน ๆ ละ 6 ชั่วโมง

1.5 แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ได้แก่ การบรรยายให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสมองซีกขวาด้วยกิจกรรมที่จะทำในแต่ละแผน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นเสนอสาระ ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสมองซีกขวาด้วยกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาแบ่งออกเป็นการฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคล และการฝึกปฏิบัติแบบร่วมกันเป็นกลุ่ม รวมทั้งการนำเสนอผลงานและการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อผลงาน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นประยุกต์สู่การจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การกำหนดให้ครูผู้เข้าอบรมรวมกลุ่มกันตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน รวมทั้งการนำเสนอและการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

1.6 การวัดและประเมินผล ทำการประเมินผู้เข้าอบรมด้วย 1) แบบประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวา 2) แบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ

ทำการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร โดยใช้ค่าดัชนีความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน รายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

รายการประเมิน / ส่วนประกอบของหลักสูตร	ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ	
	$\bar{x}$	S.D.
1. หลักการของหลักสูตร	5.00	0
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	5.00	0
<b>3. เนื้อหาหลักสูตร</b>		
3.1 การพัฒนาสมองด้วยการคิดแบบองค์รวม	4.67	0.58
3.2 การเรียนรู้จากการสร้างชิ้นงาน	4.67	0.58
3.3 ดนตรีพัฒนาสมอง	4.67	0.58
3.4 ศิลปะพัฒนาสมอง	4.67	0.58
<b>4. วิธีการจัดการเรียนรู้ แบ่งขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่</b>		
ขั้นตอนที่ 1 <u>ชั้นนำเข้าสู่กิจกรรม</u>	4.33	0.58
ขั้นตอนที่ 2 <u>ขั้นเสนอสาระ</u>	4.67	0.58
ขั้นตอนที่ 3 <u>ขั้นฝึกปฏิบัติ</u>	5.00	0
<b>5. การวัดและประเมินผล</b>		
รายการประเมิน / ส่วนประกอบของหลักสูตร	ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ	
	$\bar{X}$	S.D.
5.1 แบบประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวา	5.00	0
5.2 แบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน	4.67	0.58
5.3 แบบประเมินความพึงพอใจ	5.00	0
<b>6. แผนการจัดการเรียนรู้</b>		
กิจกรรมที่ 1 พัฒนาสมองด้วยการคิดแบบองค์รวม 1 : สมองมองรอบด้าน	4.90	0.10
กิจกรรมที่ 2 พัฒนาสมองด้วยการคิดแบบองค์รวม 2 : สมองสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม	4.93	0.13
กิจกรรมที่ 3 ดนตรีพัฒนาสมอง 1 : สมองสร้างจังหวะ	4.86	0.07
กิจกรรมที่ 4 ดนตรีพัฒนาสมอง 2 : สมองสร้างเสียงเพลง	4.78	0.30

กิจกรรมที่ 5 ศิลปะพัฒนาสมอง 1 : สมองสร้าง ภาพวาดเขียน	4.93	0.06
กิจกรรมที่ 6 ศิลปะพัฒนาสมอง 2 : สมองสร้างสีสัน	4.86	0.17
<b>รวมผลประเมินหลักสูตร</b>	<b>4.88</b>	<b>0.20</b>

จากข้อมูลตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.20 หมายถึงหลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี มีความเหมาะสมในระดับดีมาก

## 2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ผลการประเมินความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน จากการประเมินความรู้ของครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลประเมินความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน

แบบทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนน		คะแนน		n จำนวนผู้สอบ	t-test	P
		ก่อนการใช้หลักสูตร		หลังการใช้หลักสูตร				
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
แบบทดสอบวัด ความรู้ด้านการจัด กิจกรรม	20	6.66	4.02	15.18	3.46	80	1.65	0.00**
** $p < .01$								

จากข้อมูลตารางที่ 3 สรุปได้ว่า ครูมัธยมศึกษาจังหวัดเพชรบุรีมีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ผลการประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวา ด้วยแบบประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวา ในระหว่างดำเนินกิจกรรมของครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน โดยนำคะแนนมาทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีผลการประเมินดังนี้

**ตารางที่ 4** แสดงผลการประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวาของครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน

ลักษณะพฤติกรรม / หัวข้อการประเมิน	ความถี่ในการแสดงพฤติกรรม / คะแนน (คะแนนเต็ม 9 คะแนน)	
	$\bar{X}$	S.D.
กิจกรรมที่ 1 : สมองมองรอบด้าน	8.59	0.33
กิจกรรมที่ 2 : สมองสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม	8.67	0.28
กิจกรรมที่ 3 : สมองสร้างจังหวะ	7.01	0.82
กิจกรรมที่ 4 : สมองสร้างเสียงเพลง	7.70	0.54
กิจกรรมที่ 5 : สมองสร้างภาพวาดเขียน	8.70	0.28
กิจกรรมที่ 6 : สมองสร้างสีสัน	8.79	0.14

จากตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินพฤติกรรมการใช้สมองซีกขวาของครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คนพบว่า จากคะแนนเต็มของแต่ละกิจกรรมคือ 9 คะแนน ครูกลุ่มตัวอย่าง ได้คะแนนรวมสูงที่สุดในกิจกรรมที่ 6 : สมองสร้างสีสัน และได้คะแนนรวมน้อยที่สุดใน กิจกรรมที่ 3 : สมองสร้างจังหวะ ได้คะแนน 7.01

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรของครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คนพบว่า มีคะแนนความพึงพอใจรวมทุกด้าน อยู่ในระดับ มากที่สุด  $\bar{X} = 4.51$ , S.D. = 0.38 โดยมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการเรียนรู้ สูงที่สุด  $\bar{X} = 4.66$ , S.D. = 0.32, รองลงมาคือ ด้านเนื้อหา  $\bar{X} = 4.65$ , S.D. = 0.30, ด้านวิทยาการ  $\bar{X} = 4.53$ , S.D. = 0.47 และ ด้านการวัดผลและประเมินผล  $\bar{X} = 4.17$ , S.D. = 0.44 ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังพบข้อสังเกตที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ในระหว่างดำเนินกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรม คุณครูดำเนินกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน ไม่เครียด ครูผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกกลุ่มมีการปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วางแผนงานร่วมกัน หยอกล้อ หัวเราะ มีรอยยิ้มตลอดเวลา แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมนี้นอกจากจะพัฒนาการใช้สมองเพื่อใช้ในกระบวนการคิดแล้ว ยังสามารถพัฒนาจิตใจของผู้ร่วมกิจกรรมให้

อ่อนโยนยิ่งขึ้น และสร้างทักษะทางสังคมให้กับผู้ร่วมกิจกรรมได้อีกด้วย ซึ่งสามารถอนุมานได้ว่า เมื่อครูนำกิจกรรมนี้ไปใช้กับนักเรียนแล้ว ย่อมจะสามารถพัฒนาสมองซีกขวาของนักเรียนรวมทั้งสามารถพัฒนาจิตใจและทักษะทางสังคมของนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การลดการใช้ความรุนแรงทั้งร่างกายและทางคำพูดได้

## อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี พบว่า (1) กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นจำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การพัฒนาสมองด้วยการคิดแบบองค์รวม 2) การเรียนรู้จากการสร้างชิ้นงาน 3) ดนตรีพัฒนาสมอง และ 4) ศิลปะพัฒนาสมอง การพัฒนากิจกรรมของหลักสูตรนี้ เป็นไปตามแนวคิดของนายแพทย์สุทธิพงษ์ ตรีรัตน์ (2564) ที่กล่าวว่าสมองซีกขวาจะคอยควบคุมการทำงานของอวัยวะที่คล้ายของร่างกายซึ่งสมองซีกขวาก็จะทำหน้าที่ในการจัดสรรจินตนาการทางดนตรี ศิลปะ และ มีความสามารถด้านฝีมืองานประดิษฐ์ รวมทั้งแนวคิดของ มุณีร มุหะหมัด (2566) ที่กล่าวว่า สมองซีกขวาจะทำหน้าที่ด้านศิลปะ ดนตรี จินตนาการ และมิติสัมพันธ์ การทำงานสมองจะเป็นลักษณะการทำงานร่วมกัน ทั้งสมองซีกซ้ายและซีกขวา ดังนั้นเราจึงสามารถใช้จินตนาการ ดนตรี ศิลปะ และมิติสัมพันธ์ มาส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการใช้เหตุผล ภาษาและคณิตศาสตร์ได้ การเรียนรู้แบบใหม่เป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานเอาศิลปะมาเสริมกับวิชาการหรือเอาระบบการคิดแบบมีเหตุผลมาใช้กับดนตรี การเรียนรู้วิธีนี้น่าจะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง เพราะสมองซีกขวาจะทำให้การทำงานของสมองซีกซ้าย มีความพลืดพลินยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ครูสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นไปในทางสร้างสรรค์ แทนที่จะคร่ำเคร่งอยู่กับตัวเลข ข้อมูลในการเรียนการสอนตามหนังสือ แต่หันมาคิดประดิษฐ์อุปกรณ์ และสื่อการสอนในรูปแบบที่ทันสมัย

ด้วยแนวคิดเหล่านี้ การกำหนดขอบเขตเนื้อหาของหลักสูตรนี้ จึงเป็นเนื้อหาด้านกิจกรรมที่นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสมองซีก

ขวาแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินใจให้กับผู้เรียน รวมทั้งยังต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เน้นเนื้อหาวิชาการ โดยมีวัตถุประสงค์รองคือเพื่อลดความตึงเครียดทั้งของผู้สอนและผู้เรียนให้กับวิชาเหล่านั้น และเพื่อผู้เรียนที่ไม่ถนัดในการใช้สมองในการท่องจำ แต่ชอบลงมือปฏิบัติมากกว่า สามารถที่จะร่วมเรียนในรายวิชาที่เน้นวิชาการ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ผลการทดลองใช้และการศึกษาประสิทธิผล พบว่า ครูมัธยมศึกษาจังหวัดเพชรบุรีมีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียนสูงขึ้นนั้นสามารถอธิบายได้ว่า เป็นผลมาจากหลักสูตรนี้เน้นหลักสูตรที่เน้นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติซึ่งเป็นการฝึกใช้สมองซีกขวาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดลำดับขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรม ที่เริ่มต้นด้วยการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสมองซีกขวาของนักเรียน ที่นอกจากจะสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของนักเรียนแล้ว ยังสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนได้ ตามด้วยการได้รับความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมองซีกขวา การลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง และการสรุปความคิดในการนำกิจกรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนของตนเองต่อไป

กิจกรรมการพัฒนาสมองด้วยการคิดแบบองค์รวม เป็นไปตามแนวคิดของ Staub, M. E. (2016) และดร. นพ. ยุทธนา ภาระนันท์ (2563) ที่กล่าวถึงสมองซีกขวาว่าจะควบคุมการทำงานด้านการใช้จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การมองแบบมิติสัมพันธ์ ใช้อารมณ์ความรู้สึกในการจัดสนใจ และมีความคิดแบบองค์รวม โดยกิจกรรมการพัฒนาสมองด้วยการคิดแบบองค์รวม ที่ถูกออกแบบไว้ในหลักสูตรนี้ จะเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกการมองภาพรวมของเหตุการณ์ และแตกรายละเอียดปลีกย่อยออกมาในลักษณะของมิติสัมพันธ์ ที่ทุกรายละเอียดจะเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ดังหัวข้อ “การไปเที่ยวเชียงใหม่” ผู้เรียนจะต้องฝึกการมองภาพรวมของเหตุการณ์ ว่าการไปเที่ยวเชียงใหม่จะประกอบไปด้วยเรื่องที่ต้องคำนึงอะไรบ้าง จากนั้นเมื่อต้องลงรายละเอียดปลีกย่อย จะต้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลย่อยนั้นๆ ในลักษณะมิติสัมพันธ์ให้ได้ กิจกรรมนี้เป็นการฝึกการใช้สมองในการคิด การมองภาพในลักษณะ

องค์รวม และการเชื่อมโยงรายละเอียดในลักษณะมิติสัมพันธ์ ซึ่งจะไม่มีการจำกัดความคิดด้วยคำว่า ผิด หรือ ถูก ผู้เรียนจึงมีอิสระ และมีความกล้าที่จะคิดและปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน ไม่เคร่งเครียด มีการแลกเปลี่ยน และยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้จากการสร้างชิ้นงาน เป็นไปตามแนวคิดของ มุนีร มุหะหมัด (2566) และนายแพทย์สุทธิพงษ์ ตรีรัตน์ (2564) ซึ่งให้แนวคิดที่มองซีกขวาจะช่วยให้การทำงานของสมองซีกซ้ายมีความพลืดพลินยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ แทนที่จะคร่ำเคร่งอยู่กับตัวเลข หรือเนื้อหาวิชาการ แต่ควรหันมาคิดประดิษฐ์อุปกรณ์ โดยกิจกรรมการเรียนรู้จากการสร้างชิ้นงานที่ถูกออกแบบไว้ในหลักสูตรนี้ เป็นกิจกรรมการสร้างบ้านแมวจากกระดาษลัง หรือกระดาษลูกฟูก โดยครูผู้เข้าอบรมจะต้องคิดออกแบบโครงร่างบ้านแมวไว้ก่อน จากนั้นจึงลงมือตัดกระดาษ ตัดกระดาษเพื่อขึ้นรูปให้เป็นบ้านแมว และตามด้วยการตกแต่งบ้านแมวให้สวยงามมากยิ่งขึ้น ด้วยกิจกรรมนี้ ครูผู้เข้าอบรมได้ร่วมกันปรึกษาหารือ วางแผนกำหนดโครงร่างของบ้านแมว และลงมือสร้างบ้านแมว ครูต้องใช้สมองในการคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งใช้สมองในการสั่งการ ควบคุมร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ที่เชื่อว่าผู้เรียน “เรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อลงมือทำและตัดสินใจเองว่า จะทำอะไร เมื่อไหร่ และอย่างไร” เมื่อสร้างชิ้นงานขึ้นมาหนึ่งชิ้น เราจะได้สร้างความรู้ ขึ้นมาในสมองของเรา

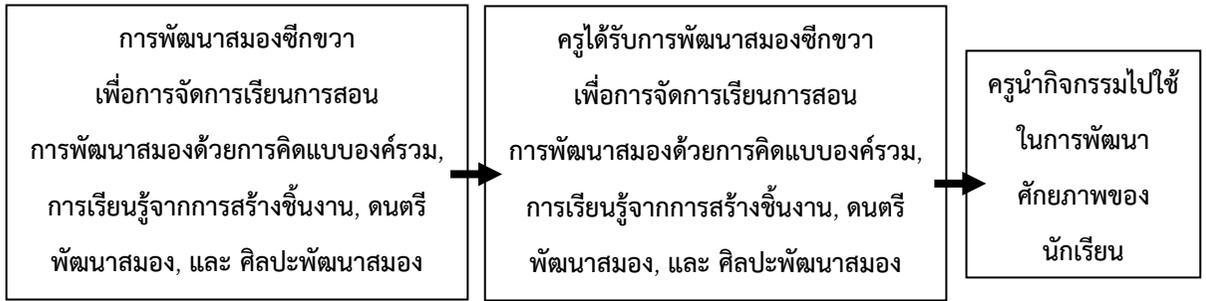
กิจกรรมดนตรีพัฒนาสมอง เป็นไปตามแนวคิดของ นายแพทย์สุทธิพงษ์ ตรีรัตน์ (2564), Staub, M. E. (2016) และอุดม เพชรสังหาร (2560) ที่กล่าวว่า สมองซีกขวาจะทำหน้าที่ทำงาน หรือรับรู้เป็นพิเศษที่เกี่ยวกับการจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ รวมไปถึงการรับรู้สัมผัสชาตญาณ และอารมณ์ความรู้สึก โดยกิจกรรมดนตรีพัฒนาสมองที่ถูกออกแบบไว้ในหลักสูตรนี้ จะให้ครูผู้เข้าอบรมได้ฝึกใช้สมองในการควบคุมมือในการเคาะจังหวะตามคำอัตร่าส่วนของโน้ตต่างๆ จากนั้นครูผู้เข้าอบรมจะต้องคิดสร้างสรรค์รูปแบบการเคาะจังหวะของตนเอง นอกจากนี้ ครูผู้เข้าอบรมได้ฝึกการสร้างเสียงดนตรี จากการเล่นเปียโน ผ่านการใช้แอปพลิเคชัน Piano online โดยเริ่มจากการเล่นตามโน้ตที่วิทยากรกำหนด จากนั้น

ครูผู้เข้าอบรมต้องสร้างเพลงด้วยโน้ตที่ตนเองคิดค้นขึ้นมาเอง แล้วใส่เนื้อเพลงเข้าไปในโน้ตเพลงเหล่านั้น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ ยิ่งรัก ช่วยบุญ (2566) ที่กล่าวว่า การเล่นดนตรีนอกจากจะทำให้ร่างกายและจิตใจของเรารู้สึกผ่อนคลายแล้วนั้น ยังส่งผลต่อการทำงานของสมองในทุกช่วงวัยอีกด้วย

กิจกรรมศิลปะพัฒนาสมอง เป็นไปตามแนวคิดของ เนตรนภา ปะวะคัง (2564) ที่กล่าวว่าคนถนัดใช้สมองซีกขวา จะเป็นคนมีความคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการมากกว่า และเก่งเรื่องศิลปะ โดยกิจกรรมศิลปะพัฒนาสมองที่ถูกออกแบบไว้ในหลักสูตรนี้ มีลักษณะเป็นกิจกรรมที่让ครูผู้เข้าอบรมได้ฝึกใช้สมองในการวาดภาพ โดยเริ่มจากการวาดภาพตามวิทยากร ซึ่งจะเป็นภาพการ์ตูนง่ายๆ จากนั้นจะเป็นการวาดภาพจากเส้น หรือรูปทรงเลขาคณิตที่กำหนดให้ เป็นลักษณะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ ตามจินตนาการของตนเอง ซึ่งกิจกรรมนี้ ครูผู้เข้าอบรมจะต้องใช้จินตนาการเพื่อคิดสร้างภาพใหม่ขึ้นมา แล้วทำการวาดภาพในจินตนาการของตนเองออกมา นอกจากนี้ยังมีการให้ครูผู้เข้าอบรมได้ระบายสีภาพ โดยเริ่มจากการใช้สีชอล์คหรือสีเทียนในระบายตามที่วิทยากรกำหนด จากนั้นจะเป็นการให้ครูผู้เข้าอบรมได้เลือกใช้สีตามที่ตนเองต้องการ เป็นไปตามแนวคิดของ Nichapon Palacop (2018) ที่กล่าวถึงศิลปะและการพัฒนาสมอง กิจกรรมศิลปะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาจินตนาการของมนุษย์ ก่อให้เกิดความอ่อนโยนทางอารมณ์ เกิดสุนทรียภาพและความประทับใจ

## องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง หลักสูตรการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของครูมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ด้านการพัฒนาสมองซีกขวาเพื่อการจัดการเรียนการสอน ที่ประกอบด้วย การพัฒนาสมองด้วยการคิดแบบองค์รวม, การเรียนรู้จากการสร้างชิ้นงาน, ดนตรีพัฒนาสมอง, และ ศิลปะพัฒนาสมอง ซึ่งสามารถพัฒนาความรู้และทักษะของครู ด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับการพัฒนาสมองซีกขวาของนักเรียนได้ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนต่อไป ดังภาพที่ 1



## สรุป/ข้อเสนอแนะ

### สรุป

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า หลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะของครูเพื่อจัดการเรียนการสอนของครุมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาความรู้และทักษะของครูด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนได้ ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาศักยภาพของนักเรียนต่อไปได้

### ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำหลักสูตรนี้ไปใช้กับครูนั้น จำเป็นที่วิทยากรผู้ดำเนินกิจกรรมต้องคำนึงถึงหลักของการพัฒนาสมรรถนะของครู ที่เน้นการคิดสร้างสรรค์ การลงมือปฏิบัติ มากกว่าการให้ความสำคัญทางความถูกต้องตามทฤษฎีเชิงวิชาการ รวมทั้งการสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรมให้สนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่มีการตำหนิ ต่อว่า และไม่มีการแข่งขันเพื่อตัดสินผู้แพ้ชนะ

2. ผู้บริหารโรงเรียน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของครูเพื่อจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูให้มีความหลากหลาย ไม่เน้นหนักไปทางด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. วรอกแบบกิจกรรมหลักสูตร ให้มีการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน เพื่อพัฒนาสมองซีกขวาของนักเรียนโดยตรง และให้ครูผู้สอนเป็นผู้สังเกตการ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนในชั้นเรียนต่อไป

2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตร เพื่อการจัดกิจกรรมพัฒนาสมองซีกขวาให้กับนักเรียนในระดับ ปฐมวัย และระดับประถมศึกษา

## เอกสารอ้างอิง

ครูอัปเดตตอทคอม. (2564). 9 ทักษะ ที่มีประโยชน์ สำหรับครู ในยุคนี้. เรียกใช้เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2566. จาก <https://dekdee.org/th/news/101988-9-ทักษะ-ที่มีประโยชน์-สำหรับครู-ในยุคนี้/>

จังหวัดเพชรบุรี. (2567). แผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2566 – 2570 (ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ 2569) เอกสารเผยแพร่สรุปผลการประชุมสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2566 – 2570. จังหวัดเพชรบุรี.

เนตรนภา ปะวะคัง. (2564) สมองซีกซ้าย สมองซีกขวา แตกต่างกันจริงไหม และสมองทำงานอย่างไร. เรียกใช้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2566 จาก <https://hellokhunmor.com/สุขภาพ/ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพทั่วไป/สมองซีกซ้าย-สมองซีกขวา-ค/>

พนม เกตุมาน. (2550). ปัญหาพฤติกรรมที่พบบ่อยในนักเรียนและแนวทางการแก้ไข. เรียกใช้เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2566 จาก [http://www.psychlin.co.th/new\\_page\\_53.htm](http://www.psychlin.co.th/new_page_53.htm)

มุณีร มุหะหมัด. (2566). สมองสองซีก. เรียกใช้เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.islammore.com/view/2490>

ยิ่งรัก ช่วยบุญ. (2566). ดนตรีและการพัฒนาสมอง. เรียกใช้เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2566 จาก <https://pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/671/>

ยุทธนา ภาชนะนนท์. (2563). เปิดสมองปั้นอัจฉริยะ...ด้วยพลังสมองซีกขวา. เรียกใช้เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2567 จาก <https://howareyou.co.th/?p=2295>

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี. (2566). เรียกใช้เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2566 จาก <https://drive.google.com/drive/folders/1DdUibgrLLzCB61TI-Tz9DaA8j15VYq04>

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ. (2565). ปัญหาเด็กวัยเรียน. เรียกใช้เมื่อวันที่ 25  
ธันวาคม 2566 จาก [http://www.amno.moph.go.th/amno\\_new/index.php?option=com\\_content&view](http://www.amno.moph.go.th/amno_new/index.php?option=com_content&view)

สุทธิพงษ์ ตรีรัตน์, (2564). หน้าที่ของสมอง สมองซีกซ้าย-ขวา ทำงานอย่างไร? เรียกใช้เมื่อ  
วันที่ 9 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.rattinan.com/brain/>

อุดม เพชรสังหาร. (2560). 5 ขั้นตอน กระตุ้นทักษะสมอง สร้างเด็กคุณภาพลดปัญหาอ่าน-  
เขียนไม่ได้ สมานธิสัน โดยใช้กิจกรรมดนตรี (Communicative Musicality). เรียกใช้  
เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.kroobannok.com/81045>

Nichapon Palacop. (2018). ศิลปะกับการพัฒนาสมองมนุษย์. เรียกใช้เมื่อวันที่ 30  
พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.fa.rmutt.ac.th/?p=1129>

Staub, M. E. (2016). The other side of the brain: The politics of split-brain  
research in the 1970s–1980s. *History of Psychology*, 19(4), 259–273.  
Retrieved November 6, 2023, from <https://doi.org/10.1037/hop0000035>

รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร\*

THE MODEL FOR ENHANCING DIGITAL-ERA ACADEMIC LEADERSHIP AMONG EDUCATIONAL ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOL ACADEMIC MANAGEMENT EFFECTIVENESS UNDER THE PHICHIT SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

วัญญู ภุคธองนา<sup>1</sup>, นิพล อินน็อก<sup>2</sup>, อุไรรัตน์ ทิพยเนตร<sup>3</sup>, ปัญญา หาแก้ว<sup>4</sup> และ รัตติมา พานิชอนุรักษ์<sup>5</sup>  
Watanyu Bhukrongna<sup>1</sup>, Niphon Innok<sup>2</sup>, Urairat Tipphayanet<sup>3</sup>, Panya Hakaew<sup>4</sup> and Rattima Phanichanurak<sup>5</sup>

<sup>1-3</sup>วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา

<sup>1-3</sup> Nakhomratchasima Buddhist College, Thailand

<sup>4-5</sup>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

<sup>4-5</sup>The Office of the Basic Education Commission, Thailand

Email: Niphoninnok@gmail.com

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 3) ทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ดำเนินการ 3 ขั้นตอน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 64 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามสภาพที่เป็นและสภาพที่ควรจะเป็น แบบสอบถามการบริหารงานวิชาการ แบบวัดความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI<sub>Modifield</sub>)

\* Received 1 December 2024; Revised 6 December 2024; Accepted 12 December 2024

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลภาพรวมมีค่า  $PNI_{Modified} = 0.52$  2. รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ประกอบด้วย 2.1 หลักการ 2.2 วัตถุประสงค์ 2.3 สารสำคัญ 6 ด้าน 2.4 วิธีดำเนินการ 4 ขั้นตอน 2.5 เงื่อนไขความสำเร็จ 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่า 3.1 สถานศึกษามีการบริหารงานวิชาการได้ในระดับมากที่สุด 3.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ :** การพัฒนารูปแบบ, ผู้นำทางวิชาการ, ยุคดิจิทัล

## Abstract

This research aims 1) to study needs for enhancing academic leadership of school administrators in the digital era, 2) to develop a model for enhancing academic leadership of school administrators in the digital era that affects school academic management effectiveness, and 3) to implement the model for enhancing academic leadership of school administrators in the digital era that affects school academic management, conducted with three phases. Samples consisted of 64 school administrators. Research instruments were a questionnaire on the current and desirable situation, a questionnaire on academic management, and a satisfaction assessment form. Data were analyzed using Means, Standard Deviation (S.D.), and a Priority Needs Index (PNI).

Results revealed that (1) needs for enhancing academic leadership of school administrators in the digital era in the overall was 0.52 (PNI=0.52). (2) The model for enhancing academic leadership of school administrators in the digital era that affects school academic management under the Phichit Secondary Educational Service Area Office consisted of (2.1) rationale,

(2.2) objectives, (2.3) six core components, (2.4) four operational steps, and (2.5) success conditions. (3) The result of the model implementation showed that (3.1) schools were able to implement academic management at the highest level. (3.2) School administrators were satisfied with the model at the highest level.

**Keywords :** Model development, Academic leadership, Digital era

## บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ในมาตรา 54 ว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ขึ้น โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายไว้ 5 ด้านที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทยและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 2) ทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและวิชาชีพ พร้อมพัฒนาคุณภาพชีวิตตามศักยภาพ 3) สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ 4) แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา 5) ระบบการวัด ติดตาม และประเมินผลมีประสิทธิภาพ 6) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนตามมาตรฐานสากลหรือ PISA (Programme for International Student Assessment) พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ 394 คะแนน ด้านวิทยาศาสตร์ 409 คะแนน และด้านการอ่าน 379 คะแนน จากคะแนนเต็ม 600 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับผลประเมิน PISA 2018 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทย

ในทั้งสามด้านมีแนวโน้มลดลง ผลการประเมินดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนามาตรการเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในทุกสังกัด เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและมีคุณภาพในระดับประเทศ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เสนอผลการติดตามและประเมินการประกันคุณภาพการดำเนินงานของหน่วยงานที่ช่วยยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านบุคลากรคือผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) อีกทั้งมีผลการวิจัยที่บ่งชี้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการดัง เช่น ปิยาลักษณ์ ทายิดาและเบญจวรรณ ศรีมารุต (2566) วิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการมีความสัมพันธ์กันทางบวก และ กฤษณา กุลวงษ์ ชาญวิทย์ หาญรินทร์และไพฑูรย์ พวงยอ (2566) วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้ร้อยละ 54 และสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ยังขาดรูปแบบที่ชัดเจนในการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จากปัญหาและผลการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอาจารย์ผู้สอนด้านการบริหารการศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพการศึกษา และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จึงได้ร่วมกันดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการจะส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร อีกทั้งรูปแบบดังกล่าวจะใช้เป็นกรอบและแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

สถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำสูงขึ้น และการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเกิดประสิทธิผล อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สูงขึ้นต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
2. เพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Method) ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
  - 1.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 64 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน
  - 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น 6 ด้าน รวม 57 ข้อ มีความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.39-0.94 2) แบบสัมภาษณ์ จำนวน 5 ข้อ
  - 1.3 การดำเนินการ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ จากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน

ขั้นที่ 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดิจิทัล

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI<sub>modified</sub>) ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

#### 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 วิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการจากเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

1.4.2 วิเคราะห์สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นใช้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.4.3 วิเคราะห์ดัชนีความต้องการจะเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยวิเคราะห์ค่า PNI<sub>modified</sub>

2. ขั้นตอนการ 2 การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ จำนวน 45 ข้อ 2) แบบสอบถามความเหมาะสมของคู่มือ จำนวน 12 ข้อ

2.3 วิธีดำเนินการ ดำเนินการ 4 ขั้น ดังนี้

---

2.3.1 การยกร่างรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2.3.2 การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และร่วมกันสรุปเกี่ยวกับรูปแบบ

2.3.3 การปรับปรุงและประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2.3.4 การสร้างและประเมินคู่มือการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

## 2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

2.4.2 การวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ และการวิเคราะห์ความเหมาะสมของคู่มือ ใช้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้และประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ดำเนินการทดลองตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2566 ถึงเดือน มีนาคม 2567

3.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 64 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 64 คน (ใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการบริหารงานวิชาการ จำนวน 72 ข้อ แบบวัดความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 25 ข้อ

3.4 วิธีดำเนินการ ดำเนินการ 3 ขั้นตอนดังนี้

3.4.1 สอบถามการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา จำนวน 30 แห่ง จากผู้บริหารสถาน

ศึกษา 64 คน (ผู้อำนวยการสถานศึกษา 30 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 34 คน)

### 3.4.2 วัดความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ระดับความพึงพอใจของผู้บริหาร โดยใช้ค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน( $\sigma$ )

## ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ตาราง 1 ความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ภาพรวม

การเสริมสร้างภาวะผู้นำทาง วิชา การของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพที่เป็นจริง (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI modifi ed	ลำ ดับ
	$\mu$	$\sigma$	ระดับ	$\mu$	$\sigma$	ระดับ		
วิสัยทัศน์	3.53	0.54	มาก	4.89	0.47	มากที่สุด	0.39	2
การพัฒนาหลักสูตร	3.40	0.62	ปานกลาง	4.88	0.55	มากที่สุด	0.44	1
การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	3.51	0.63	มาก	4.76	0.39	มากที่สุด	0.36	5
การพัฒนาบุคลากร	3.52	0.46	มาก	4.56	0.42	มากที่สุด	0.30	6
การส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	3.56	0.55	มาก	4.88	0.61	มากที่สุด	0.37	4
การพัฒนาระบบประกัน คุณภาพ	3.51	0.63	มาก	4.85	0.28	มากที่สุด	0.38	3
รวมเฉลี่ย	3.51	0.57	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด	0.38	

ตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มีค่า  $PNI_{Modified} = 0.38$  ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ( $PNI_{modified} = 0.44$ ) รองลงมาคือ วิสัยทัศน์ ( $PNI_{modified} = 0.39$ ) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ( $PNI_{modified} = 0.38$ ) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ( $PNI_{modified} = 0.37$ ) การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ( $PNI_{modified} = 0.36$ ) และการพัฒนาบุคลากร ( $PNI_{modified} = 0.30$ ) ตามลำดับ

2. ผลการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เป็นดังนี้

### 2.1 รูปแบบที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

2.1.1 ส่วนที่ 1 ส่วนนำ เป็นส่วนที่กล่าวถึงหลักการและเหตุผลของรูปแบบวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2.1.2 ส่วนที่ 2 เนื้อหา เป็นส่วนที่อธิบายองค์ประกอบและรายการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร ตำรา งานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การวิเคราะห์ความสำคัญความต้องการจำเป็น การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ 6 องค์ประกอบ 45 รายการ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 8 รายการ

องค์ประกอบที่ 2 การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ จำนวน 3 รายการ

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 9 รายการ

องค์ประกอบที่ 4 การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จำนวน 9 รายการ

องค์ประกอบที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จำนวน 8 รายการ

องค์ประกอบที่ 6 การพัฒนาบุคลากร จำนวน 8 รายการ

2.1.3 ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินการ เป็นการอธิบายวิธีดำเนินการ 4 ขั้น

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพในการดำเนินงาน เป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เริ่มต้นเกี่ยวกับวิเคราะห์ปัจจัยที่โดดเด่น โอกาสที่สามารถใช้ในเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ วิเคราะห์จุดอ่อน ที่อาจขัดขวางการพัฒนา อุปสรรคที่อาจมีผลกระทบต่อการทำงานเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ

ขั้นที่ 2 การดำเนินงาน เป็นการดำเนินงานตามคู่มือการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่กำหนดไว้ ตามบริบทของสถานศึกษา

ขั้นที่ 3 การนิเทศ ติดตามเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน เป็นการติดตาม เพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงติดตามการดำเนินงานตามคู่มือว่ามีการปฏิบัติตามหรือไม่อย่างไร มีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติหรือไม่ พร้อมสะท้อนผลการปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงผลการดำเนินงาน เป็นการรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นหลังจากการนิเทศ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงหรือแก้ไขวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.1.4 ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ หมายถึง ส่วนที่อธิบายสิ่งที่คำนึงถึง และสิ่งที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิผล

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ดังนี้ การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.60$ ) มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.40$ ) การพัฒนาหลักสูตร มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.80$ ) มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.60$ ) การพัฒนาบุคลากร มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.60$ ) มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.40$ ) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.80$ ) มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.60$ ) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.60$ ) มีความ

เป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.60$ ) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.80$ ) มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.40$ )

2.3 คู่มือการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.56$ )

3. ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เป็นดังนี้

3.1 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรมีการบริหารงานวิชาการได้ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.57$ )

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.62$ )

## อภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จากการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ 6 องค์ประกอบ ตามลำดับความสำคัญดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาบุคลากร องค์ประกอบที่ 4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา องค์ประกอบที่ 6 การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัย แล้วนำมาสังเคราะห์ร่วมกับผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ จากวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความสำคัญพบว่า องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือสิ่งสำคัญอันดับต้นในการจัดการศึกษา การพัฒนา

หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอย่างมาก เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรเป็นการวางรากฐานที่สำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในระยะยาว รองมาคือองค์ประกอบที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ทางด้านวิชาการในการบริหารสถานศึกษาถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากวิสัยทัศน์ทางวิชาการช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาและดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา ช่วยผลักดันให้สถานศึกษาพัฒนาในทิศทางที่ดีบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของสุวิมล ว่องวานิช (2562) ที่ว่าการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพว่าเรื่องใดมีความจำเป็นหรือมีความสำคัญมากกว่า เพื่อจะได้นำเรื่องนั้นไปดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนาได้ตรงกับตามความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง และผลการวิจัยของอัมพิกา สิริพรหม สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยาและพฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2564) ที่วิจัยพบว่า การบริหารวิชาการโรงเรียนที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตร

2. รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พิษณุโลก ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ในส่วนเนื้อหา มี 6 ประกอบ 45 รายการ องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 8 รายการ องค์ประกอบที่ 2 การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ จำนวน 3 รายการ องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 9 รายการ องค์ประกอบที่ 4 การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จำนวน 9 รายการ องค์ประกอบที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จำนวน 8 รายการ และองค์ประกอบที่ 6 การพัฒนาบุคลากร จำนวน 8 รายการ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร คณะผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของสถานศึกษาในสังกัดพร้อมทั้งศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์เป็นร่างองค์ประกอบ พร้อมนำผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล มาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบ การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการได้ จำนวน 6 องค์ประกอบ 57 รายการ แล้วนำไปสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นกับผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์ได้รายการที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 45 รายการ นำไปยกร่างรูปแบบแล้วจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) แล้วปรับรายการตามข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อนำไปใช้ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบผลการประเมินจึงมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของฉลาด สาโยธา(2565) ที่ได้พัฒนารูปแบบโดยผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนและขั้นตอนสุดท้ายได้วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นแล้วนำผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นมาสร้างเป็นรูปแบบผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จึงอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า สถานศึกษาปฏิบัติตามรูปแบบได้ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเกิดจากกระบวนการพัฒนาที่หลายขั้นตอน ทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาร่างเป็นรูปแบบแล้วดำเนินการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิชี้แนะ เพื่อปรับปรุงแล้วนำมาให้ผู้เชี่ยวชาญการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งคู่มือที่นำมาใช้มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 64 คน นำรูปแบบไปใช้และปฏิบัติตามทำให้เกิดประสบการณ์ เกิดการพัฒนาบุคลากร การปรับวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและมีภาวะทางวิชาการ ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีการปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของนคร ตั้งคะ พิภพและกล้า ทองขาว (2558) ที่อธิบายว่า การใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ หรือการจัดการศึกษาที่ยึดพื้นที่เป็นฐานโดยใช้รูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เป็นแนวความคิดในการค้นหาแนวทางการปฏิบัติเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาของพื้นที่และท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงบูรณาการให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับผลการวิจัยของประวัตติ สุทธิประภา (2562) ที่ได้พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาผลการวิจัยพบว่า มีการปฏิบัติตามรูปแบบได้ในระดับมากที่สุดผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมากที่สุด

### องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สำระสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาบุคลากร 4) วิธีดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์สภาพในการดำเนินงาน (2) การดำเนินงาน (3) การนิเทศ ติดตามเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน (4) การปรับปรุงผลการดำเนินงาน 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของ

สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ไปให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทดลองใช้เพื่อให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

## เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา กุลวงษ์ ชาญวิทย์ หาญรินทร์และไพฑูรย์ พวงยอ. (2566). ปัจจัยภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. วารสารรัชต์ ภาควัย, 17(50), 200-217.

ฉลาด สาโยธา. (2565). การบริหารจัดการสถานศึกษาด้านการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครอง นักเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019(COVID-19) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1.

นคร ตั้งคะพิภพและกล้า ทองขาว. (2558). “การบริหารจัดการการศึกษาเชิงพื้นที่” สารานุกรมการศึกษาร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสพระชมมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

ประวัติ สุทธิประภา. (2562). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนสารวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนสารวิทยา.

ปิยลักษณ์ ทายิตาและเบญจวรรณ ศรีมารุต. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลเมืองชลบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการ และเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 20(1), 83-95.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). ผลการประเมิน PISA 2022 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: สสวท..

สุวิมล ว่องวานิช.(2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.  
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

\_\_\_\_\_. (2567). การติดตามและประเมินผลระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของ  
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อัมพิกา สิริพรม สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยาและพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2564). ความ  
ต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการโรงเรียนตามแนวคิดสมรรถนะผู้เรียนที่  
ตอบสนองความต้องการจำเป็นของระเปียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก. วารสารวิชาการ  
มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 18(1), 221-232.

# องค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล\*

## THE HAPPY ORGANIZATION IN THE DIGITAL ERA

วีรภัทร รุ่งโรจน์ภาดล<sup>1</sup>, ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง<sup>2</sup>, สุวิทย์ ภาณุจारी<sup>3</sup>

Weerapat Rungrotenapadon<sup>1</sup>, Chaiwat Prasong Sang<sup>2</sup> and Suwit Panujaree<sup>3</sup>

<sup>1-3</sup>วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

<sup>1-3</sup>College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

E-mail: weerapat.run@rmutr.ac.th

### บทคัดย่อ

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคนต่างก็มีความสุขเป็นจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิต เพราะฉะนั้นการพัฒนาความสุขจึงเป็นการพัฒนาคนและสังคมที่รวมถึงด้านจิตใจและปัญญาด้วย กล่าวได้ว่าความสุขเป็น ตัวชี้วัดทางสังคมหนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นว่าประเทศใดมีมวลรวมความสุขของประชาชนมาก ย่อมแสดงถึงภูมิปัญญาของคนในประเทศนั้น ๆ ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานมีความสะดวกมากขึ้น หากมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถหรือทักษะต่าง ๆ ก้าวทันโลกของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ก็จะทำให้ลดภาระงานบางอย่างและเพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงานได้ บทความวิชาการเรื่องนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาและนำเสนอเรื่ององค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล จากผลการศึกษาพบว่า องค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล หมายถึงองค์กรที่มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งเสริมความสุข ความพึงพอใจ และความผูกพันของพนักงานในสภาพแวดล้อมที่เทคโนโลยีและการสื่อสารดิจิทัลมีบทบาทสำคัญ

สรุปผลการศึกษา คุณลักษณะหลักขององค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล มีดังนี้ 1. การสื่อสารและการเชื่อมต่อ 2. ความยืดหยุ่น ในการทำงาน 3. การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ 4. สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี 5. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี 6. การยอมรับและการให้รางวัล 7. การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งองค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัลจึงไม่

\* Received 27 June 2024; Revised 31 July 2024; Accepted 2 November 2024

เพียงแต่จะช่วยให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน แต่ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับองค์กรเอง

**คำสำคัญ:** ความสุข, องค์กรแห่งความสุข, ยุคดิจิทัล

## Abstract

The pursuit of happiness is a fundamental aspect of human existence, and as such, cultivating happiness is crucial for individual and societal development, encompassing both mental and intellectual well-being. Happiness serves as a social indicator, reflecting the overall happiness of a nation's citizens, which in turn mirrors the collective intelligence of its people. In today's digital era, technological advancements have significantly enhanced the convenience of daily life and work processes. By developing oneself with the necessary knowledge, skills, and abilities to navigate the ever-evolving technological landscape, individuals can streamline tasks and expedite work efficiency. This article delves into the concept of "Organizations of Happiness in the Digital Era" in the context of the digital era. The findings reveal that digital happiness organizations are those that foster a work environment conducive to employee happiness, satisfaction, and engagement, where digital technology and communication play a pivotal role.

Summary of the study results. The key characteristics of digital happiness organizations are as follows: 1. Communication and Connection 2. Work Flexibility 3. Skill Development and Learning 4. Health and Well-being 5. Positive Organizational Culture 6. Recognition and Rewards 7. Technology Enabled Efficiency. Digital happiness organizations not only contribute to

---

employee happiness but also strengthen organizational resilience and sustainability of our own organizations.

**Keywords:** Happiness, Happiness organization, Digital era

## บทนำ

สภาพสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง รวมถึงการแข่งขันในด้านการทำงาน ค่าครองชีพที่สูงขึ้น การเห็นคุณค่าทางด้านวัตถุ สภาพแวดล้อม มลพิษต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น ล้วนส่งผลต่อความเครียด มีผลต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกาย จนมีผลกระทบต่อความสุขในการทำงาน ซึ่งความสุขนั้นส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินชีวิต (กมลทิพย์ ใจเที่ยง, 2562) เพราะการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคนต่างก็มีความสุขเป็นจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิต เพราะฉะนั้นการพัฒนาความสุขจึงเป็นการพัฒนาคนและสังคมที่รวมถึงด้านจิตใจและปัญญาด้วย กล่าวได้ว่าความสุขเป็น ตัวชี้วัดทางสังคมหนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นว่าประเทศใดมีมวลรวมความสุขของประชาชนมาก ย่อมแสดงถึงภูมิปัญญาของคนในประเทศนั้น ๆ ดังนั้นในระยะหลัง ๆ ทั่วโลกจึงหันมาสนใจการนำความสุขมาเป็นอีกหนึ่งตัวชี้วัด รวมถึง ประเทศไทยที่กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561 – 2580) มีเป้าหมาย “ประเทศชาติมั่นคงประชาชนมีความสุข” (ตวงเพชร สมศรี และคณะ, 2566) โดยปี 2566 เครือข่ายวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Solutions Network : SDSN) ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) เผยแพร่รายงานความสุขโลกประจำปี 2566 (World Happiness Report 2023) ซึ่งเป็นการจัดอันดับประเทศที่มีความสุขที่สุดในโลก โดยประเทศฟินแลนด์ยังคงครองอันดับที่ 1 ประเทศที่มีความสุขมากที่สุดต่อเนื่องกว่า 6 ปีซ้อน ขณะที่ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 60 ของการจัดอันดับประเทศที่มีความสุขที่สุดในโลก ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้ความสุขเพิ่มขึ้นหรือลดลง มาจากหลายปัจจัย ทั้งด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทุจริตคอร์ปชั่น ความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ศุภณีย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2566)

สรุปประเด็นปัญหาของการศึกษา ความสำคัญของความสุขส่งผลให้การปฏิบัติงานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนในปัจจุบันล้วนเล็งเห็นว่าทุกองค์กรควรพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข โดยเฉพาะความมั่นคง ระบบสวัสดิการ และการส่งเสริมศักยภาพชีวิตการทำงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นไปตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) ทฤษฎีการจูงใจหรือ

กระตุ้นจากความปรารถนภายในที่ตอบสนองความต้องการเพื่อให้เกิดความสุขในตนเองเป็นลำดับความต้องการ 5 ระดับ 1) ความต้องการทางด้านกายภาพ (Physiological Needs) 2) ความต้องการทางด้านความปลอดภัยมั่นคง (Security Needs) 3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการที่จะเข้าร่วมและได้รับการยอมรับจากสังคม 4) ความต้องการได้รับการได้รับการ ยกย่องในสังคม (Esteem Needs) 5) ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) (Abraham Maslow, 1954) ซึ่งการปฏิบัติงานในทุกองค์กรนั้น ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะหากบุคคลใดไม่สามารถสร้างความสมดุลหรือไม่สามารถบริหารเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม จนกระทบต่อชีวิตส่วนตัว อาจส่งผลให้ไม่มีความสุขในการทำงาน ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานมีความสะดวกมากขึ้น หากมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถหรือทักษะต่าง ๆ ก้าวทันโลกของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ก็จะทำให้ลดภาระงานบางอย่างและเพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงานได้ (นันทน์ภัส หน่อคำ และธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน, 2565) ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาองค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตต่อไปได้

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาองค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล 2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะหลักขององค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล

## แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุข

### ความหมายขององค์กรแห่งความสุข

องค์กรแห่งความสุขเป็นแนวทางในการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมาย เพื่อให้ทุกคนการมีบริหารจัดการชีวิตให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ซึ่งธีรธรรม วุฑฒิวัดราชัย และคณะ (2559) ได้ให้ความหมายว่า องค์กรแห่งความสุข คือ กระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง นำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน และบุรินทร์ เทพสาร (2557) ได้ให้

ความหมาย ว่าองค์กรแห่งความสุข คือ สถานที่ทำงานแห่งความสุข มีวิสัยทัศน์เป้าหมาย คือ คนทำงานมีความสุขต้องให้คนเป็นบุคลากรที่สำคัญขององค์กร เมื่อไหร่ที่ให้ความสำคัญกับคน จะได้คนที่เสียสละและจงรักภักดีกับองค์กรประกอบกับที่ทำงานน่าอยู่จะทำให้เกิดความสุขกาย สุขใจในที่ทำงานต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน ส่งผลให้ชุมชนสมานฉันท์คนมีความรักและสามัคคีเกิดขึ้นในองค์กร รวมถึง ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ (2559) ให้ความหมายคำว่า องค์กรแห่งความสุขคือ กระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ให้ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนำพาองค์กร ไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนโดยองค์กรแห่งความสุขประกอบด้วยคนทำงานมีความสุขที่ทำงานน่า อยู่ และชุมชนสมานฉันท์ การสร้างองค์กรแห่งความสุขจึงต้องดำเนินการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน จะ พัฒนาเฉพาะด้านความสุขของพนักงานอย่างเดียวไม่ได้

ผู้เขียนสรุปได้ว่า องค์กรแห่งความสุข หมายถึง การพัฒนาคนในองค์กรอย่างมี ยุทธศาสตร์และมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่องค์กร กำหนดไว้ โดยมีเป้าหมายให้คนทำงานมีความสุขและมีส่วนร่วมในการเติบโตอย่างยั่งยืน สถานที่ทำงานต้องมีสภาพแวดล้อมที่ดี และมีการสร้างความสมานฉันท์ในองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่ ความรักและความสามัคคีในองค์กร โดยต้องดำเนินการพัฒนาทั้งด้านความสุขของคนในองค์กร ที่ทำงานน่าอยู่ และชุมชนสมานฉันท์ร่วมกัน

### ปัจจัยขององค์กรแห่งความสุข

มีนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงปัจจัยขององค์กรแห่งความสุขไว้ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างนักการศึกษาและนักวิชาการ ดังนี้

Manion (2003) ได้กล่าวถึงปัจจัยของความสุขในการทำงานว่ามีทั้งหมด 4 ปัจจัย ดังนี้

1. การสื่อสาร (Connection) หมายถึง การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคลากรภายใน องค์กร ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้ความร่วมมือในการทำงานการให้ความรัก และความปรารถนาดีในการทำงานร่วมกัน

2. ความรักในงาน (Love of The Work) หมายถึง ความรู้สึกยินดี ผูกพัน และ เพลิดเพลินในการปฏิบัติงานของตนเอง

3. ความสำเร็จในงาน (Work Achievement) หมายถึง การรับรู้ความสามารถ ในการ ทำงานของตนเอง และมีความพยายามในการทำงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

4. การเป็นที่ยอมรับ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยอมรับในการทำงานจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

องค์การอนามัยโลก (Burton, 2010) ได้นำเสนอแนวคิดขององค์การแห่งความสุข ว่า องค์การแห่งความสุขนั้น เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับผู้บริหารที่จะพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่องในการปกป้องและส่งเสริมในด้านสุขภาพ ความปลอดภัยและความ เป็นอยู่ที่ดีของบุคลากรบนพื้นฐานความต้องการของแต่ละบุคคล และเสนอสิ่งที่มีอิทธิพลต่อ องค์การแห่งความสุขใน 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อมในการทำงานทางกายภาพ (The Physical Work Environment) เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ และความปลอดภัย : องค์การต้องให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นสิ่งที่ มีอิทธิพลต่อการทำงานของบุคลากรที่มากที่สุด ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัย และการรักษา ความปลอดภัยเป็นพื้นฐาน ได้แก่ โครงสร้างอาคารสภาพอากาศ เครื่องจักร เครื่องใช้ ผลิตภัณฑ์ ยานพาหนะ การคำนึงถึงอันตรายจากสารเคมี มลพิษทางเสียง อุณหภูมิ สุขอนามัย และพลังงาน เป็นต้น โดยการแก้ไขปรับปรุงนั้นอาจทำได้โดยการปรับปรุงทางวิศวกรรม เช่น การ ติดตั้งเครื่องกรองอากาศ

2. สุขภาวะในการทำงาน (The Psychosocial Work Environment) เกี่ยวข้องกับ ด้านสุขภาพและจิตใจของบุคลากร ทักษะคติ ความเชื่อ และวัฒนธรรมองค์การ เช่น ความ ต้องการในการทำงาน รางวัล การชื่นชม การได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้างาน ความชัดเจน ในงาน การออกแบบงาน การสื่อสารภายในองค์การ การเคารพซึ่งกันและกัน การเลือกปฏิบัติ การกลั่นแกล้ง การไม่ยอมรับในความหลากหลาย การสนับสนุนให้เกิดสมดุลในชีวิต ภาระงาน ที่เหมาะสม การล่วงละเมิด การปกป้องบุคลากร และความซื่อสัตย์ในการทำงาน

3. สุขภาพส่วนบุคคลในที่ทำงาน (Personal Health Resources in the Workplace) เป็นการบริการด้านสุขภาพ ข้อมูล ทรัพยากร โอกาส โดยเป็นการสนับสนุนของ องค์การ ในด้านสุขภาพส่วนบุคคลของบุคลากรทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ เช่น เงื่อนไขการ ทำงาน การออกกำลังกาย อาหาร ระยะเวลาที่ได้หยุดพัก การบริการด้านสุขภาพ การ ฝึกอบรม สิ่งอำนวยความสะดวก นโยบายด้านการดูแลสุขภาพ การรักษาพยาบาลป้องกัน โรค

4. ชุมชนสัมพันธ์ (Enterprise Community Involvement) การมีส่วนร่วมของชุมชนในองค์กร เนื่องจากองค์กรและชุมชนส่งผลซึ่งกันและกัน จากผลกระทบทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสังคมที่ส่งผลต่อองค์กรซึ่งองค์กรอาจดำเนินการในการสนับสนุนส่งเสริมในการพัฒนาชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมและคนในชุมชน

จุฑามาศ แก้วพิจิตร และคณะ (2558) ได้กล่าวถึงความสุขของคนที่เกิดขึ้นในองค์กรแห่งความสุขในประเทศไทย พบว่ามีปัจจัยร่วมกันทั้งหมด 4 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสุขในองค์กร ได้แก่

1. วัฒนธรรมองค์กร ที่จะมีบรรยากาศในการทำงานแบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยและสามารถสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานให้กับพนักงานรู้สึกพอใจในสิ่งที่พนักงานได้รับ ซึ่งรวมไปถึงการพัฒนาทักษะในการทำงาน การทำงานเป็นกลุ่ม ความยืดหยุ่นที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง การเปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงศักยภาพของตนเอง โดยมีผู้บริหารและหัวหน้างานเป็นตัวแบบและเป็นผู้ขับเคลื่อนและปลูกฝังวัฒนธรรมและทัศนคติที่ดีขององค์กรให้แก่พนักงาน

2. ระบบการบริหารจัดการขององค์กร ที่ควรจะเป็นการบริหารที่ทุกฝ่ายสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อขับเคลื่อนองค์กร การมีช่องทางในการสื่อสารสำหรับสื่อสารระหว่างพนักงานกับองค์กรที่เข้าถึงได้ง่ายหลายช่องทางโดยคำนึงถึงพนักงานเป็นหลัก และการมีฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงาน และสร้างความภาคภูมิใจในการได้ทำงานในองค์กรของพนักงานด้วยการช่วยเหลือและแบ่งปันทั้งภายในองค์กรและสังคม

3. ความสุขจากงานที่ทำ พนักงานรู้สึกรักและพอใจในงานที่ทำ ได้รับตำแหน่งที่เหมาะสมกับตนเอง และเกิดความสุขในเนื้องานที่ทำ โดยผู้บริหารหรือหัวหน้างานนั้นต้องเป็นที่ปรึกษาได้มีความใส่ใจและเข้าใจในความต้องการของพนักงาน สามารถเข้าถึงได้ง่าย และสามารถสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พนักงาน

4. สิ่งที่ได้รับจากองค์กร พนักงานรู้สึกได้ถึงการยอมรับและการส่งเสริมในการพัฒนาตนเอง

จากองค์กรได้รับโอกาสในการเรียนรู้ รวมไปถึงการสร้างแรงจูงใจทางบวก การได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสม อีกทั้งจะต้องเป็นองค์กรที่ทำให้พนักงานรู้สึกสะดวก

ปลอดภัย และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน รวมถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีของพนักงานให้สามารถทำงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันได้

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2552) ได้ให้ความหมายว่า องค์กรแห่งความสุข คือ กระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุขประกอบด้วย

คนทำงานมีความสุข (Happy People) คือ ต้องรู้ว่าคนเป็นบุคลากรที่สำคัญขององค์กร มีความเป็นมืออาชีพ มีความเป็นอยู่ มีครอบครัวที่อบอุ่น มีศีลธรรมอันดีงาม และเอื้ออาทรต่อตนเองและสังคม คนทำงานมีความสุข เพราะมีสุขภาพกายและจิตใจที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต ด้านการงาน เศรษฐกิจ และสังคม และนำไปสู่ความสุขในการทำงานที่ทำงานน่ายู่ (Happy Home) ก็ต้องทำให้ที่ทำงานเป็นเหมือนบ้านหลังที่สองของพนักงาน

ปัญหาความขัดแย้งเรื่องงานลดลง มีความรักและสามัคคีในองค์กรชุมชนสมานฉันท์ (Happy Team Work) ต้องมีความสามัคคีในการทำงานเป็นทีมช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน และเอื้ออาทรกับสังคมรอบข้าง ดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุข

ที่มา : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ,2552

ผู้เขียนสรุปได้ว่า ปัจจัยขององค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย การสื่อสารที่ดีระหว่างบุคลากร ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน และการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา สภาพแวดล้อมการทำงาน สุขภาวะในการทำงาน สุขภาพส่วนบุคคล และการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรแห่งความสุขยังหมายถึงความรวมถึงวัฒนธรรมองค์กร ระบบบริหารจัดการที่มีส่วนร่วม ความสุขจากงาน และสิ่งที่ได้รับจากองค์กร การพัฒนาคนในองค์กรให้มีความสุขและการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีจะนำไปสู่ความสามัคคีและการเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กร

## แนวคิดเกี่ยวกับยุคดิจิทัล

### ความหมายของยุคดิจิทัล

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของยุคดิจิทัลไว้ดังนี้ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2560) กล่าวว่า ยุคดิจิทัล (Digital Era) คือ ยุคของเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ มีความรวดเร็ว ในการสื่อสาร และการส่งข้อมูลความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพหรือวิดีโอ เรียกได้ว่าเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร และอินเทอร์เน็ต เพราะทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ได้โดยไม่จำกัดทั้งด้านเวลาและสถานที่ และเป็ยุคที่สามารถใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายอื่น ๆ สามารถจัดเก็บ เข้าถึง ใช้พัฒนาความรู้ เผยแพร่และแบ่งปันความรู้ได้อย่างทั่วถึง และ ัญญาภรณ์ นาจำปา (2564) กล่าวว่า ยุคดิจิทัลสามารถแบ่งวิวัฒนาการของโลกยุคดิจิทัลเป็น 4 ยุค ดังนี้ 1) Digital 1.0 ยุค Internet เป็นยุคเริ่มต้นของการนำ Internet มาใช้งานการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเริ่มเปลี่ยนจากออฟไลน์ (offline) เป็นออนไลน์ (online) มากขึ้น มีการจัดทำเว็บไซต์ (Website) ของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลสารต่าง ๆ สู่สาธารณะ มีการส่งจดหมายทางอีเมล (E-mail) แทนการส่งจดหมายทางไปรษณีย์ สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ บนโลก Internet ได้ง่ายสะดวกรวดเร็วได้ทั่วโลกในเวลาอันสั้นตลอด 24 ชั่วโมง ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการสื่อสารและการดำเนินธุรกิจทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น จึงต้องเริ่มปรับตัวรับ กระแสการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ในการทำธุรกรรมต่าง ๆ มากขึ้น 2) Digital 2.0 ยุค Social Media เป็นยุคที่มีการพัฒนาแอปพลิเคชันต่าง ๆ มาใช้บนเครื่องคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือ ให้สามารถติดต่อสื่อสารบนโลกออนไลน์ เป็นเครือข่ายสังคม Social Network เริ่มจากการคุยหรือแชทกับเพื่อนทั้งเป็นบุคคลและเป็นกลุ่ม จากนั้นพัฒนาไปสู่การดำเนินธุรกิจโดยใช้ Social Media ในการ

สร้างเครือข่ายในการทำธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคและ ผู้รับบริการได้อย่าง กว้างขวางสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ และพัฒนาส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กรออกไปสังคมโลกอย่างไร้ขีดจำกัดภายในเวลาอันสั้น ปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับว่า Social Media ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ ทุกคนที่ใช้ Social Media สามารถผลิตและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้ทุกที่ทุกเวลาโดยไม่ต้องอยู่หน้า คอมพิวเตอร์อีกต่อไป สามารถปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นทุกที่ทุกเวลาโดยเสรีด้วยต้นทุนน้อยที่สุด 3) Digital 3.0 ยุค Data เป็นยุคของการใช้ข้อมูลหรือ Data โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลประมวลผล ข้อมูลหรือสารสนเทศที่ถูกนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะข้อมูลขนาดใหญ่ Big Data เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้ระบบคลาวด์ Cloud Computing มาช่วยอำนวยความสะดวก จัดเก็บข้อมูลทำให้สามารถพัฒนาแอปพลิเคชัน Application จำนวนมากมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ผ่าน Social Media ทำให้เกิด การขยายตัวในการทำธุรกรรมขององค์กรได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น มีการสร้าง Platform ต่าง ๆ เพื่อให้บริษัทหรือบุคคลภายนอกนำสินค้าหรือบริการมาไว้บน Platform สร้างขึ้นเพื่อให้คน ทั่วไปมาใช้ซื้อขายสินค้าและบริการ เช่น Facebook, Uber, Airbnb, Alibaba, Youtube ในยุคนี้ เป็นยุคที่ใครมีข้อมูลมากก็มีอำนาจมาก 4) Digital 4.0 ยุค Machine-to-Machine เป็นยุคที่การพัฒนาเทคโนโลยีทำให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ มีความฉลาดสามารถติดต่อสื่อสารและสั่งการ ให้ทำงานเองได้อย่างอัตโนมัติสามารถเปิด-ปิด หรือสั่งงานผ่านแอปพลิเคชันได้โดยไม่ต้องกดสวิตช์ที่ ตัวอุปกรณ์การสั่งงานด้วยคำพูดในโทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน ให้ถ่ายภาพหรือเขียนข้อความโดย อัตโนมัติในยุคนี้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Mobile Platform, AI หรือปัญญาประดิษฐ์, 3D Printing, Internet of Things, Fintech จะมาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคม อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้มากขึ้นเรื่อย ๆ องค์กรต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวให้ทันกับการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ บนโลกดิจิทัล เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยไม่ให้เกิดผลกระทบและสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อไป

ผู้เขียนสรุปได้ว่า ยุคดิจิทัล หมายถึง ยุคที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ให้ เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต เป็นยุคที่การสื่อสารและการส่งข้อมูลสารสนเทศเป็นไปอย่าง สะดวกรวดเร็ว สามารถเข้าถึงได้ ทุกที่ ทุกเวลา

### ทักษะแห่งพลเมืองยุคดิจิทัล

สถาบันความฉลาดทางดิจิทัลได้จัดทำและพัฒนารอบแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล ซึ่งเป็นทักษะแห่งพลเมืองยุคดิจิทัลที่สำคัญ สถาบันความฉลาดทางดิจิทัลได้มีการแบ่งระดับความฉลาดทางดิจิทัลของพลเมืองในยุคดิจิทัลไว้ 3 ระดับดังนี้ 1) พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ทักษะพื้นฐานชีวิตดิจิทัลที่ทุกคนต้องมีในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อได้อย่างปลอดภัย 2) ความคิดสร้างสรรค์ทางดิจิทัล (Digital Creativity) ความสามารถและความพร้อมด้านดิจิทัลในการผลิตความรู้ การมีส่วนร่วม การสร้างสรรค์ และนวัตกรรม 3) ความสามารถในการแข่งขันทางดิจิทัล (Digital Competitiveness) เป็นความสามารถขั้นสูงสำหรับบุคคลในการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพในฐานะสมาชิกของเศรษฐกิจดิจิทัลที่ขับเคลื่อนเป็นผู้ประกอบการ ในการสร้างงาน สร้างสังคม ผลกระทบและกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 ความฉลาดทางดิจิทัล

ที่มา : Digital Intelligence, Standard for digital intelligence

## องค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล

ผู้เขียนมีความเห็นว่าในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในทุก ๆ ด้านของชีวิตองค์กรต่าง ๆ ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงได้ การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในองค์กรไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสในการสร้าง "องค์กรแห่งความสุข" ที่สามารถทำให้พนักงานมีความสุขและมุ่งมั่นในการทำงานได้มากขึ้น การสร้างองค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล ต้องเริ่มจากการเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของพนักงาน การใช้เทคโนโลยีช่วยให้สามารถสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นของพนักงานได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการประเมินผลการทำงานแบบเรียลไทม์ หรือการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการจัดการประชุมและสัมมนาที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา การใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการทำงานร่วมกัน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ การสร้างพื้นที่ออนไลน์ที่พนักงานสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แชร์ข้อมูล และทำงานร่วมกันได้จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ในทีม การใช้เครื่องมือสำหรับการจัดการโครงการ (Project Management Tools) เช่น Trello หรือ Asana สามารถช่วยให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพมากขึ้น การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้เป็นอีกด้านหนึ่งที่องค์กรควรให้ความสำคัญ การให้โอกาสพนักงานในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ๆ ผ่านการฝึกอบรมออนไลน์ (E-learning) หรือการเข้าร่วมคอร์สออนไลน์ จะช่วยเพิ่มความมั่นใจและความสามารถในการทำงานให้กับพนักงาน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างโอกาสในการเติบโตในสายงานของพนักงานเอง การสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว (Work-Life Balance) ก็เป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรในยุคดิจิทัลควรให้ความสำคัญ การอนุญาตให้พนักงานทำงานจากที่บ้าน (Remote Work) หรือการกำหนดเวลาทำงานที่ยืดหยุ่น (Flexible Working Hours) สามารถช่วยให้พนักงานมีเวลามากขึ้นในการดูแลครอบครัวและตัวเอง ซึ่งจะส่งผลให้พนักงานมีความสุขและมีความพึงพอใจในการทำงานมากขึ้น

## สรุป

องค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัลหมายถึงองค์กรที่มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งเสริมความสุข ความพึงพอใจ และความผูกพันของพนักงานในสภาพแวดล้อมที่เทคโนโลยีและการสื่อสารดิจิทัลมีบทบาทสำคัญ โดยคุณลักษณะหลักขององค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัลมีดังนี้

1. การสื่อสารและการเชื่อมต่อ : การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการสื่อสารที่โปร่งใสและรวดเร็ว ทำให้พนักงานสามารถเข้าถึงข้อมูลและสื่อสารกับทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความยืดหยุ่นในการทำงาน : นำเสนอทางเลือกในการทำงานระยะไกลหรือการทำงานแบบยืดหยุ่น เพื่อให้พนักงานสามารถบาลานซ์การทำงานและชีวิตส่วนตัวได้ดีขึ้น

3. การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ : ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรมออนไลน์และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

4. สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี : ให้การสนับสนุนด้านสุขภาพทั้งกายและจิตใจผ่านโปรแกรมสุขภาพออนไลน์และการใช้แอปพลิเคชันสุขภาพ

5. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี : ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือ ความเคารพ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ใช้เทคโนโลยีในการสร้างกิจกรรมและการสื่อสารที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพนักงาน

6. การยอมรับและการให้รางวัล : ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการยอมรับและให้รางวัลพนักงานที่มีผลงานดีเด่น เพื่อสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในการทำงาน

7. การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ : นำเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้ระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการงานที่มีความซับซ้อน การสร้างองค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัลไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน แต่ยังสร้างสภาพแวดล้อมที่พนักงานรู้สึกมีคุณค่าและมีความสุขในการทำงาน ผู้เขียนสรุปคุณลักษณะหลักขององค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล ดังแสดงในภาพที่



ภาพที่ 3 คุณลักษณะหลักขององค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล

ทั้งนี้ การยอมรับและสนับสนุนความหลากหลายและความเป็นเอกลักษณ์ของพนักงาน เป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยอมรับและเคารพในความแตกต่างจะช่วย เสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและเป็นมิตร การใช้เทคโนโลยีในการสร้างพื้นที่สำหรับการ แสดงออกและการสนับสนุนในเรื่องนี้สามารถทำได้ผ่านการจัดกิจกรรมออนไลน์ การจัดกลุ่ม

สนทนา หรือการสร้างชุมชนออนไลน์ภายในองค์กรองค์กรแห่งความสุขในยุคดิจิทัล จึงไม่เพียงแต่จะช่วยให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน แต่ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับองค์กรเอง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีนั้นไม่ใช่เรื่องยาก หากองค์กรมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำให้เกิดขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ใจเที่ยง. (2562). การบริหารองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา ปรียญดุสิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นันทน์ภัส หน่อคำ และธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน (2565). การรู้ดิจิทัล การพัฒนาตนเอง และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ แจ่งวัฒนะ. วารสารจิตวิทยา, 20(2), 21-42.

ดวงเพชร สมศรี และคณะ. (2566). วิถีเมืองแห่งความสุขต้นแบบ : การถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาเมืองพุทธวัฒนธรรมแห่งความสุข. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 19(2), 1-21.

ธัญญาภรณ์ นาจำปา. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศุภณัฐ วิจัย และสนับ สนุน เป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2566). ไทยขยับขึ้นอันดับที่ 60 จากการจัดอันดับของ World Happiness Report 2023 ฟินแลนด์ยังคงครองที่ 1 ‘ประเทศที่มีความสุขที่สุด’ 6 ปี ซ้อน . เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.sdgmove.com/2023/03/21/world-happiness-report-2023/>

เอกชัย ก็สุขพันธ์. (2560). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (School management in digital era). ทรูปลูกปัญญา . เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2567 จาก <http://www.trueplukpanya.com/knowledge /52232/-edu>

Abraham Maslow. (1954) Motivation and Personality. New York: Harper & Brothers.

Digital Intelligence, Standard for digital intelligence. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2567  
จาก <https://live.dqinstitute.org/global-standards/>

---

# คุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในทศวรรษหน้า\*

## THAI LEARNERS' QUALITIES IN THE NEXT DECADE

ภราดา พีระนันท์ นัมคณิสร์

Bro. Phiranant Numkanisorn

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Faculty of Education, St. John's University, Thailand

E-mail: numkanisorn@yahoo.com

### บทคัดย่อ

บทความบทนี้นำเสนอแนวคิดในการจัดการศึกษาไทยในวันนี้และในอนาคตสำหรับนักการศึกษาที่สนใจในการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียน ในทศวรรษที่กำลังจะมาถึงนี้ การศึกษาไทยจะสามารถกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่เหมาะสมดังกล่าวได้ นักการศึกษาไทยจะต้องมีกรอบในการทำความเข้าใจปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกใบนี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ความเข้าใจดังกล่าวจะมีผลต่อการกำหนดนโยบายการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตของผู้เรียนใน ศตวรรษหน้า บทความนี้ยังนำเสนอ นโยบายการจัดการศึกษาของประเทศที่พัฒนาแล้วเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนหวังว่า บทความนี้จะชี้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เห็นความสำคัญของการศึกษาปัจจัยหลักที่มีผลกระทบต่อจัดการศึกษาและนำความเข้าใจดังกล่าวมาสร้างกรอบนโยบายในการกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษหน้า เพื่อให้ผู้เรียนเหล่านั้น สามารถดำรงตนได้อย่างมีความสุขและเป็นประชากรที่มีคุณภาพ และพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน

**คำสำคัญ :** คุณลักษณะของผู้เรียนในในทศวรรษหน้า, กระแสโลกาภิวัตน์, นโยบายจัดการศึกษา

\* Received 27 June 2024; Revised 31 July 2024; Accepted 2 November 2024

## Abstract

This article presents the educational trends Thailand the Thai Educators should be concerned in order to enhance the Learners' Qualities for the Next Decade to come. This study indicates that to properly determine the Learners' Qualities for the Next Decade, Thai Educators should possess the relevant and proximate knowledge and understandings on the factors that affect the education provision. Such a framework would certainly help formulate proper Education Policies that result in aligning Learners' Qualities relevant to the Changes that will come in the 21<sup>st</sup> Century. This article also illustrates the educational Policies of some developed countries in support for the author's view The author believes that this presentation will offer another aspect beneficial for those involved in Education Administration and enable them to create a proper educational Policies that are suitable to the needs of the learners and qualify them to become capable citizen that can lead their life happily and help develop their country sustainably.

**Keywords:** Thai Learners' Qualities in the Next Decade, Globalization, Educational Policy

## บทนำ

คำว่า การศึกษา ดูเหมือน จะเป็นคำเรียกติดปาก ที่สังคม มักจะกล่าวถึง เวลาที่สังคม ใดมีปัญหาและต้องการหาทางแก้ไข หรือมักจะกล่าวถึง การศึกษากับการพัฒนาประเทศ หรือ แม้กระทั่งพูดถึง มรรยาที่ปฏิบัติกันทางสังคม การศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับ ชีวิตการเป็นอยู่

---

เศรษฐกิจ และสังคม แต่ดูเหมือน การจัดการศึกษาวันนี้ จะค่อนข้างมีแนวโน้มไปในด้านการแข่งขัน ในเชิงเป้าหมายทางธุรกิจ มากกว่า เน้นไปทางรับใช้สังคม บทบาทหน้าที่ของการศึกษา ที่เคยเน้น ในด้านการพัฒนาผู้เรียน ให้มีพัฒนาการ ทั้งครบ ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม เพื่อดำรงตนให้สามารถมีความสุขในสังคม และ ชำรง ไว้ซึ่งความสงบสุขในสังคม เป้าหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าว ดูเหมือนจะเป็นเพียงเป้าหมายทางการประชาสัมพันธ์ เพื่อการแข่งขัน มากกว่า การมุ่งเน้นที่การพัฒนาตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง (Memon, 2007)

ในเชิงบริบทสถานการณ์โลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วที่เกิดจาก โลกาภิวัตน์ (Globalization) กระแสดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของทุกคน รวมทั้งในระดับชุมชน สังคม รวมทั้งระบบการศึกษา อีกด้วยผลกระทบที่เกิดจากกระแสนี้ ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ในด้านวัฒนธรรมการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และสร้างมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มคุณภาพสินค้าและบริการ ในที่นี้รวมถึงผลกระทบอันเกิดกับภาคส่วนการศึกษาอันเป็นภาคส่วนสำคัญของการสร้างคนและการผลิตองค์ความรู้ด้วย เช่นเดียวกัน เช่น ทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง การพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้สามารถทำได้สะดวกและรวดเร็ว (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2560)

ผลกระทบดังกล่าว ทำให้นักการศึกษาทั่วโลก รวมถึงนักการศึกษาได้ให้ความสนใจและทำการศึกษาเพื่อดูว่า ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ การศึกษาควรพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะใด เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขและอยู่รอดในสังคม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นักศึกษาดังกล่าว ได้ให้ ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ในยุคโลกาภิวัตน์ ไว้ดังนี้

กัญญา เอี่ยมพญา (2561) กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่จะมีความเหมาะสมกับโลก ในศตวรรษที่ 21 จะต้องดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันการศึกษาต่อและการปฏิบัติหน้าที่ที่การทำงาน ต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระของการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยต้องเริ่มต้นด้วย

การพัฒนาครูเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเนื้อหาสาระที่จะสอน รวมทั้งวิธีการจัดการเรียนการสอน

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และนักรบ หมี่แสน (2560) กล่าวว่า การศึกษาในอนาคตไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป เพราะโลกเป็นโลกลักษณะใหม่เป็นโลกในอนาคต การศึกษาจะมีลักษณะใหม่ตามไปด้วย โลกในอนาคตจะมีลักษณะ 7 ประการด้วยกัน คือ 1) เป็นโลกของเทคโนโลยี 2) เป็นโลกของการค้าขาย 3) เป็นโลกของโลกาภิวัตน์ 4) เป็นโลกของเมือง 5) เป็นโลกส่วนตัวของแต่ละคน 6) เป็นโลกของคนสูงอายุ 7) เป็นโลกของสิ่งแวดล้อมหรือเป็นโลกที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้ง 7 ข้อนี้มีจุดเริ่มต้นที่สำคัญคือเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในอดีตที่ผ่านมาคือการเปลี่ยนโลกเสมอ ซึ่งจะเปลี่ยนมากหรือน้อยก็แล้วแต่บทบาทของเทคโนโลยีนั้น

นิวัตต์ น้อยมณี (2562) กล่าวถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์กับการศึกษาว่า โลกาภิวัตน์ส่งผลอย่างสำคัญต่อระบบการจัดการศึกษาทั้งในด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวก ได้แก่ กระบวนการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆ มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวช่วยในการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสมประเทศ และในระดับนานาชาติ

ในขณะที่ Suarez–Orozco & Qin–Hilliard (2007) ได้กล่าวไว้อย่างสั้นๆ และง่ายๆ ว่า กระแสโลกาภิวัตน์เป็นตัวกำหนดนิยามและสิ่งท้าทายใหม่ๆ ของศตวรรษใหม่ของโลกใบนี้ ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วมองว่า การศึกษา คือ รากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการเสริมสร้างการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและการพัฒนาของสังคมอีกด้วย (Fischer, 2003) เขายังกล่าวอีกว่า การศึกษายังช่วยให้ประเทศมีประชากรที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานการเป็นอยู่ที่ดี คำถามที่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจำเป็นต้องตั้งคำถามและทำความเข้าใจก็คือ ทำอย่างไรที่จะทำการศึกษาไทย เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของ ผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกใบนี้ที่มีกระแสโลกาภิวัตน์เป็นตัวกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มองเรื่องนี้ว่าเป็นความเร่งด่วนที่จะต้องยกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่าสากล ที่ทำให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถในการแข่งขันทัดเทียมกับผู้เรียนของนานาชาติ มีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) มีความเป็นเลิศวิชาการสามารถสื่อสารได้อย่างน้อยสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิดและผลิตงานได้อย่างสร้างสรรค์และมีจิตร่วมรับผิดชอบต่อสังคมโลก (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้นำเสนอบทความที่ต้องการเห็นการจัดการศึกษาไทย มีกรอบและแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่รับกับการเปลี่ยนแปลงของทศวรรษ ที่จะถึงนี้ ที่ทำให้ผู้เรียน มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ และผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีต่อด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ในลำดับต่อไป ผู้เขียนขอเสนอความหมายของกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจต่อเนื่องกับเนื้อหาของบทความนี้

### ความหมายของกระแสโลกาภิวัตน์

จากการศึกษาประเด็น แนวโน้มการจัดการศึกษาในอนาคตของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า กระแสโลกาภิวัตน์เป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงอนาคตของโลก และต่อกระบวนการจัดการศึกษาที่แต่ละประเทศกำลังให้ความสำคัญและทำความเข้าใจกับปัจจัยดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อนำความเข้าใจดังกล่าวเป็นพื้นฐานในการแสวงหาแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนในประเทศของตน

การศึกษาความหมายเพื่อทำความเข้าใจกับสิ่งดังกล่าว ดูเหมือนว่า จะเป็นเรื่องที่ยาก เพราะการตีความในเรื่องดังกล่าว ดูเหมือนว่าขึ้นอยู่กับ ปุ่มหลังทางวิชาการของนักวิชาการท่านนั้นๆ แต่ที่มองเห็นเหมือนกัน เกี่ยวกับเรื่องนี้ก็คือ มันเป็นกระบวนการเชื่อมโยงโลกให้ถึงกัน ยกตัวอย่าง เช่น นักเศรษฐศาสตร์ ก็จะมอง กระแสโลกาภิวัตน์ ในแง่ของ การเชื่อมโยงของระบบทางการเงิน การค้าระหว่างประเทศ และการไหลของ เงินทุน ที่นับวันจะทวีความรุนแรง ยิ่งวันยิ่งมากขึ้น ส่วน นักภาษาศาสตร์ จะให้ความสำคัญกับการแพร่ขยาย ของการใช้ภาษาอังกฤษ ที่ต่อไปจะกลายเป็น ภาษาสากล และภาษาอังกฤษใหม่นี้จะมีรูปแบบของการ

ผสมผสานที่เกิดจากการไหลของประชากรและการมีปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงถึงกัน (Pennycook, 2006) ในขณะที่นักรัฐศึกษาจะมอง ในแง่ของบทบาทของรัฐและประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป จะเกิดการแตกตัวของรัฐใหม่ที่มีการพึ่งพาทางการเมืองของกันและกันยิ่งวันยิ่งมากขึ้น และทัศนคติของนักการศึกษา ที่มองในแง่ของ การเคลื่อนไหวที่เป็นกระบวนการ ของ ศาสนา การแพร่ขยายที่ชัดเจนทางวัฒนธรรมและการศึกษา ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ นักการศึกษามองว่าเกิดจากการไหลเวียนของ การลงทุน ประชากร เทคโนโลยี ภาษาและวัฒนธรรม ที่นับวันจะทวีความเข้มข้นที่มากขึ้น (Tikly, 2001)

ในทัศนะของ Giddens (1990) กระแสโลกาภิวัตน์ หมายถึง การเพิ่มความเข้มข้นของความสัมพันธ์เชิงสังคมที่แพร่ขยายไปทั่วโลก ซึ่งเชื่อมโยงระยะทางระหว่างท้องถิ่นและท้องถิ่น ในลักษณะที่ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นนี้ได้รับผลกระทบจากท้องถิ่นอื่นที่อยู่ห่างไกลกันมาก Giddens ยังเพิ่มเติมอีกว่า โลกแม้ว่าจะกว้างใหญ่และมีภูมิศาสตร์ที่ห่างไกลกันมาก แต่ภายใต้ของกระแสโลกาภิวัตน์นี้ มันได้เปลี่ยนเป็น หมู่บ้านโลกไปแล้ว ในขณะที่ Robertson (1992) เห็นว่า กระแสโลกาภิวัตน์เป็นความคิดที่เกี่ยวข้องกับโลกที่มีการบีบอัดและการเพิ่มความเข้มข้นของการรับรู้เกี่ยวกับโลกที่เป็นองค์รวม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ในทำนองเดียวกัน Waters (1995) ได้แสดงทัศนะว่า กระแสโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการเชิงสังคมที่ทำให้เป็นข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์บนข้อตกลงทางวัฒนธรรมและสังคมลดน้อยลง และทำให้ประชากรมีความตระหนักเพิ่มขึ้นถึงข้อจำกัดที่ลดน้อยลงดังกล่าว ในมุมมองของ Ohmae (1990) เห็นว่า โลกนั้นไร้พรมแดนและแนวคิดของกระแสโลกาภิวัตน์ ตั้งอยู่บนการบีบอัดของระยะทางและเวลาบนดัชนีที่เพิ่มขึ้นทั้งของความเร็วและความถี่ อีกทัศนะที่น่าสนใจของ Held & McGrew (2000) พวกเขา กล่าวว่า กระแสโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงเห็นชัดขึ้นในพื้นที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงสังคมและการติดต่อทางธุรกิจที่ประเมินได้ในรูปแบบของการขยายตัว ความเข้มข้น

ความเร็ว และผลกระทบที่เกิดจากการไหลของเครือข่ายกิจกรรม การปฏิสัมพันธ์ และเกิดการสำแดงพลังทั้งภายในทวีปและระหว่างภูมิภาค Held & Mcgrew ยังเชื่ออีกว่า กระแสโลกาภิวัตน์นั้นได้แผ่ขยายไปยังกิจกรรมต่างๆ ของทุกองค์กรทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นองค์กร ทางธุรกิจ การเมือง ศาสนาและวัฒนธรรมและ นับวันจะยิ่งทวีการเชื่อมโยงระหว่างกันทั้งในด้านความเร็วและความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ และส่งผลกระทบทั้งต่อทุกท้องถิ่น (ในมิติของทางพื้นที่การขยายตัว ความเข้มข้น ความเร็ว และผลกระทบ) ซึ่งพวกเขาเรียกว่า “สังคมพหุมิติ” ที่ดำรงอยู่ในระยะเวลาที่ไม่ยาวนานและจะปรับเปลี่ยนรูปแบบไปเรื่อยๆ อย่างและต่อเนื่อง

โดยสรุป “กระแสโลกาภิวัตน์” เป็นกระบวนการเชื่อมโลกที่ทำให้โลกของเราเล็กลงจนกลายเป็นหมู่บ้านโลก ผ่านการบีบอัดของพื้นที่และเวลา โดยมีเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการเชื่อมต่อโลกทางภูมิศาสตร์เข้าด้วยกัน ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์หรือแม้กระทั่งรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างทันทีและเสมือนจริง การเชื่อมโลกในลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ การเมือง และ การใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคม ในทุกหนทุกแห่ง ในทุกเวลา และในทุกสถานที่ และนับวันจะทวีความถี่และความเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ ที่สำคัญสังคมทุกท้องถิ่นจะกลายเป็นพหุสังคมที่ประกอบด้วยความแตกต่างทั้งทางเชื้อชาติ ความเชื่อและวัฒนธรรม ประเด็นที่จะต้องถกเถียงต่อไปคือ ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและในอนาคต คุณลักษณะของผู้เรียนควรเป็นอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตในวันนี้และในอนาคตได้อย่างมีความสุขและสามารถพัฒนาประเทศชาติให้สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ ซึ่งเราจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของผู้เรียนในประเทศที่พัฒนาแล้ว

### การศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียนในประเทศที่พัฒนา

เพื่อขยายความเข้าใจในการสร้างกรอบคิดทางการศึกษาในทศวรรษหน้าโดยคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม คำถามที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรจะถามต่อ ก็คือ โรงเรียนควรจะ

พัฒนาทักษะของผู้เรียน อะไรบ้างให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโลกวันนี้และโลกในทศวรรษหน้าที่กำลังจะมาถึง

ในการค้นหาคำตอบดังกล่าว ผู้เขียนขอหยิบยก แนวทางการจัดการศึกษาของประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งได้แก่ ประเทศ สิงคโปร์ แคนาดา และ สหรัฐอเมริกา มาพิจารณาเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นว่า ประเทศเหล่านี้ มุ่งเน้นที่จะพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในประเทศของเขา อะไรบ้างและบนฐานคิดอะไร

ประเทศสิงคโปร์พิจารณาการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและในอนาคตเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณา รัฐบาลสิงคโปร์เห็นว่า นักเรียนของสิงคโปร์จะประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตและเติบโตในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุถึงขีดความสามารถ ที่ทั้งทางโรงเรียนและผู้ปกครองจะต้องจับมือกันและทำงานร่วมกันอย่างหนักเพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาขีดความสามารถที่จำเป็นสำหรับทศวรรษหน้า นอกจากนี้ รัฐบาลสิงคโปร์ยังเห็นว่า การที่ผู้เรียนจะบรรลุขีดความสามารถที่จำเป็นในการใช้ชีวิตในทศวรรษหน้า ได้อย่างมีประสิทธิภาพทางโรงเรียนจะต้องเน้นการจัดการศึกษาที่มีใช้แต่การพัฒนาความรู้และทักษะเท่านั้น ยังรวมถึงการพัฒนาด้านคุณค่า ความเชื่อ และทัศนคติที่หล่อหลอมความเป็นบุรณภาพของบุคคล ซึ่งรัฐบาลสิงคโปร์คาดหวังให้ผู้สำเร็จการศึกษา ในระบบดังกล่าว เป็นบุคคลที่ 1. มีสำนึกถึงความถูกต้องที่หนักแน่น มีวิจาร์ณญาณที่เหมาะสม รู้จักคิดเชิงวิเคราะห์ และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. มีทักษะในการเรียนด้วยตนเอง รู้จักตั้งคำถาม มีความไตร่ตรองและรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3. มีทักษะสังคมที่พร้อมจะมีส่วนร่วมในสังคม มีความคิดริเริ่ม กล้าริเริ่ม และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองสู่ความเป็นเลิศ 4. มีจิตสาธารณะที่ยึดผลประโยชน์ของประเทศชาติ ติดตามข่าวสารของประเทศและของโลก และเป็นผู้ที่พร้อมในการช่วยเหลือผู้อยู่ร่วมข้าง (Ministry of Education, Singapore, 2015)

ในขณะที่รัฐบาลของแคนาดาพิจารณาการจัดการศึกษาของตนใน 2 มิติ ในมิติด้านนานาชาติและมิติของอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า กระทรวงศึกษาธิการของแคนาดาตระหนักดีว่าระบบการศึกษาปัจจุบันของตนจะได้รับการยอมรับจากนานาชาติว่า เป็นระบบการศึกษาที่เยี่ยมระบบหนึ่งของโลก แต่ก็ไม่นิ่งนอนใจที่จะพัฒนาระบบการศึกษาของตนที่ได้อยู่แล้ว ให้มีการปรับปรุงอย่างมีสาระสำคัญที่นำไปสู่ระบบการศึกษาชั้นนำของโลก นอกจากความตั้งใจของรัฐบาลประเทศแคนาดา (โดยผ่านกระทรวงศึกษาธิการ) ที่ต้องการเห็นระบบการศึกษาของตนเป็นระบบการศึกษาชั้นนำของโลก รัฐบาลแคนาดายังนำปัญหาที่ผ่านมามาประกอบการพิจารณาจัดทำนโยบายจัดการศึกษาอีกด้วย ปัญหาที่กล่าวมา ได้แก่ การขาดการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ผู้เรียนมีประสบการณ์ไม่ดีต่อการเรียนหนังสือ การลาออกกลางคัน เป็นต้น จากการศึกษาที่รัฐบาลแคนาดามีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการพัฒนาระบบการศึกษาของตนให้เป็นระบบการศึกษาชั้นนำของโลก โดยการคำนึงถึงปัญหาที่ผ่านมามีการกำหนดนโยบายใหม่มีความชัดเจนในทิศทางการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาในอดีตให้น้อยลง ทำให้ระบบการศึกษาที่จะดำเนินต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถบรรลุเป้าหมายของการศึกษาอย่างที่ตั้งใจไว้

จากการที่รัฐบาลนำเอาปัญหาในการจัดการศึกษาที่ผ่านมามานำมาพิจารณา บนพื้นฐานของความมุ่งมั่นที่ต้องการทำให้ระบบการจัดการศึกษาของแคนาดาเป็นระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก จึงได้ปรับจุดเน้นของการศึกษาดังนี้ 1. เป็นการศึกษาที่สร้างเป้าหมายร่วมกันที่คำนึงถึงจริยธรรมและการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ 2. เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นถึงความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความต้องการของบุคคลที่มีคุณลักษณะพิเศษ และตอบสนองความต้องการโดยรวมของสังคม 3. เป็นการศึกษาที่เปิดเวทีให้ผู้เรียนได้แสดงทัศนะของตนเองต่อการจัดการศึกษาและทัศนะดังกล่าว มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา

เป้าหมายของการจัดการศึกษาของประเทศแคนาดาดังกล่าว ทำให้รัฐบาลแคนาดาคาดหวังว่า ระบบการจัดการศึกษาของประเทศนี้ จะต้องเป็นระบบที่ 1. ตอบสนองความต้องการของนักเรียนมากขึ้น 2. ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึง ความหมายของการเป็นผู้มีการศึกษาในบริบทของสังคมโลก 3. พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่รับการศึกษาและ

ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่แน่นแฟ้นขึ้น 4. ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เข้มแข็งขึ้น 5. และที่สำคัญ มาตรการการบริหารที่ไม่จำเป็นที่เกิดจากการจัดการศึกษาที่ไม่ตรงจุด การยืดเยื้อที่เกินความต้องการของผู้เริ่มและการสูญเปล่า (ไม่ได้นำไปใช้) และเมื่อคำนึงถึงปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมา รัฐบาลแคนาดาจึงได้กำหนดขีดความสามารถของผู้เรียนในทศวรรษหน้า ดังนี้ 1. มีทักษะในการวิเคราะห์ เพื่อให้ตนเองใช้ชีวิตในโลกที่มีความสลับซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. มีทักษะในการนำความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไปใช้ในการประกอบการ 3. มีจิตสาธารณะ รู้จักรับความรับผิดชอบต่อสังคม ปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งในประเทศ รวมทั้งคำนึงถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม 4. มีทักษะในการสื่อสารที่ตรงกับความต้องการของตนเอง รู้จักฟังและแลกเปลี่ยนทัศนะกับผู้ที่มีวัฒนธรรมต่างกันอย่างสร้างสรรค์ 5. มีทักษะในการนำเทคโนโลยีไปใช้อย่างเป็นประโยชน์ทั้งในการแลกเปลี่ยนข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และคัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสมในการเสริมสร้างและแก้ไขปัญหาของตนเอง 6. มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต และนำการเรียนรู้ดังกล่าวมาพาชีวิตให้ตนเองประสบความสำเร็จในการทำงานและพัฒนาการดำเนินชีวิตของตนเอง 7. มีทักษะในการแสดงภาวะผู้นำและความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีความเข้าใจในความสามารถของตน ยอมรับจุดอ่อนของคนอื่นและร่วมมือกัน ในการทำงานสู่เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน (Ministry of Education, Canada, June 2010)

ในทำนองเดียวกัน นักการศึกษาของสหรัฐอเมริกา มองระบบการศึกษาที่จะต้องปรับเปลี่ยนเช่นกัน ในเรื่องนี้ Dede (2009) มองว่า ระบบการศึกษาที่ดีนั้น จะต้องตอบสนองให้ประชากรของเขา มีความสามารถตามที่ตลาดแรงงานต้องการ มีความเป็นพลเมืองและบรรลุถึงความต้องการที่แท้จริงของตนเอง แต่นั่น เป็นกรอบที่เหมาะสมสำหรับศตวรรษที่ 20 แต่ในทศวรรษหน้า นี้ ผู้จบการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาควรมีคุณลักษณะที่สามารถนำเอาความเจริญก้าวหน้าทางด้านข่าวสารที่สลับซับซ้อน และเทคโนโลยีในการสื่อสารมา

ประกอบการพิจารณา นักการศึกษา Levy & Murnane (2004) มองว่า ระบบข้อมูลข่าวสารและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้การทำงานประจำด้วยมือมีความจำเป็นน้อยลง เพราะถูกแทนที่ด้วยระบบดังกล่าว ด้วยสาเหตุดังกล่าวทักษะที่จำเป็นที่ตลาดแรงงานต้องการต่อไป ก็คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ที่นำไปใช้ในการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการทำงาน และสามารถนำเอาข้อมูลที่หลากหลายและเป็นปริมาณที่มากมาปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์

นอกจากนี้แล้ว Karoly (2004) ยังเห็นว่า ความเจริญด้านระบบเทคโนโลยีการสื่อสารที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ ยังปรับเปลี่ยนคุณค่าหลักในการทำงานอีกด้วย เขาให้ตัวอย่างว่า ในยุคหนึ่งความสามารถในการประสานงานเป็นความสามารถเฉพาะตัว แต่ในยุคนั้นความสามารถดังกล่าวจะเป็นความสามารถทั่วไปที่ทุกคนต้องมี เพราะบริบทของการทำงานได้เปลี่ยนไปแล้ว อันหนึ่งจากข้อมูลที่มีอย่างมหาศาลและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น จำเป็นจะต้องใช้ทีมงานในการวิเคราะห์ และ Dede (2009) ยังเพิ่มเติมต่อไปว่า การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 20 เน้นการย่อยความรู้ให้กลายเป็นความลึกซึ้งเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหา แต่มีได้สอนให้รู้จักคัดกรองความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และเกิดจากทักษะในการทำงานร่วมกัน การสอนที่แยกจากทักษะ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถถ่วงถ่วงความรู้ด้วยตนเอง Dede แนะนำว่าผู้บริหารจะต้องรู้จักปรับหลักสูตร โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาความเข้าใจและเกิดการปฏิบัติมากกว่าการเรียนเนื้อหาที่อัดแน่นแต่อย่างเดียว และ Dede ยังเสนอแนะว่า การวัดและการประเมินผลเช่นกันควรจะเปลี่ยนเพราะการวัดการประเมินผลที่ผ่านมาจะเน้นการวัดและประเมินที่เนื้อหาและพฤติกรรมทักษะประจำวัน แต่ไม่ได้ประเมินแนวทางการตัดสินใจที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน

จากการที่นักการศึกษาชาวสหรัฐอเมริกา มีแนวคิดในการจัดการศึกษาดังกล่าว ทำให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียน ในการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษหน้า ดังนี้ 1. ด้านเนื้อหา เน้นการตระหนักรู้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับสากล มีความรู้ในด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการประกอบการ มีความเป็นประชากร และมีความรู้ในการดูแลสุขภาพและอนามัยของตนเอง 2. ด้านการเรียนและการคิด สามารถคิดเชิงวิเคราะห์และแก้ไข

ปัญหาด้วยตนเอง มีทักษะในการสื่อสาร มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ มีทักษะในการเข้าใจสถานการณ์ มีทักษะในการทำงานร่วมกัน และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร 3. ด้านการใช้เทคโนโลยีไร้พรมแดน มีทักษะในการใช้ ICT ในการพัฒนาความรู้และทักษะในการศึกษาเล่าเรียน และมีความสามารถในการรวบรวมข้อมูล คิดวิเคราะห์ และการนำไปใช้อย่างสร้างสรรค์และร่วมมือกันในการศึกษาข้อมูล 4. ด้านการใช้ชีวิต เน้นให้มีทักษะของการเป็นผู้นำ มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ รู้จักปรับตัว สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง เข้ากับผู้อื่นได้ มีเป้าหมายในชีวิตและรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (Partnership for 21<sup>st</sup> Century, 2007)

เพื่อประโยชน์ในการนำเสนอภาพ คุณลักษณะของผู้เรียน ในทศวรรษหน้า ของประเทศที่พัฒนาแล้ว ให้ชัดเจนขึ้น ผู้เขียนขออนุญาตนำเสนอ ทักษะของผู้เรียนของประเทศที่พัฒนาแล้วดังนี้

ตารางที่ 1 ทักษะของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 ของ ประเทศที่พัฒนาแล้ว

ประเทศ	คุณลักษณะของผู้เรียน ในทศวรรษหน้า ที่เน้น
สิงคโปร์	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. เน้นให้ผู้เรียน รู้จักคิดเชิงวิเคราะห์ และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ</li> <li>2. มีความสามารถในการเรียนด้วยตนเอง รู้จักตั้งคำถาม มีความไตร่ตรองและรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง</li> <li>3. มีความสามารถเชิงสังคมที่พร้อมจะมีส่วนร่วมในสังคม มีความคิดริเริ่ม กล้าริเริ่ม และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองสู่ความเป็นเลิศ</li> <li>4. มีจิตสำนึกที่ยึดผลประโยชน์ของประเทศชาติ ติดตามข่าวสารของประเทศและของโลก และเป็นผู้ที่พร้อมในการช่วยเหลือผู้รอบข้าง</li> </ol>
แคนาดา	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. เน้นให้ผู้เรียน มีความสามารถในการวิเคราะห์ เพื่อให้ตนเองใช้ชีวิตในโลกที่มีความสลับซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วได้อย่างมี</li> </ol>

	<p>ประสิทธิภาพ</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>2. มีความสามารถในการนำความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไปใช้ในการประกอบการ</li> <li>3. มีจิตสาธารณะ รู้จักรับความรับผิดชอบต่อสังคม ปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งในประเทศ รวมทั้งคำนึงถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม</li> <li>4. มีความสามารถในการสื่อสารที่ตรงกับความต้องการของตนเอง รู้จักฟังและแลกเปลี่ยนทัศนคติกับผู้ที่มีวัฒนธรรมต่างกันอย่างสร้างสรรค์</li> <li>5. มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีไปใช้อย่างเป็นประโยชน์ทั้งในการแลกเปลี่ยนข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และคัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสมในการเสริมสร้างและแก้ไขปัญหาของตนเอง</li> <li>6. มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต และนำการเรียนรู้ดังกล่าวนำพาชีวิตให้ตนเองประสบความสำเร็จในการทำงานและพัฒนาการดำเนินชีวิตของตนเอง</li> <li>7. มีความสามารถในการแสดงภาวะผู้นำและความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีความเข้าใจในความสามารถของตน ยอมรับจุดอ่อนของคนอื่นและร่วมมือกัน ในการทำงานสู่เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน</li> </ol>
<p>สหรัฐอเมริกา</p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. เน้นให้ผู้เรียน ตระหนักรู้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับสากล มีความรู้ในด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการประกอบการ มีความเป็นประชากร และมีความรู้ในการดูแลสุขภาพและอนามัยของตนเอง</li> <li>2. ด้านความสามารถในการเรียนและการคิด สามารถคิดเชิงวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีทักษะในการสื่อสาร มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ มีทักษะในการเข้าใจสถานการณ์ มี</li> </ol>

	<p>ทักษะในการทำงานร่วมกัน และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร</p> <p>3. ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีไร้พรมแดน มีทักษะในการใช้ ICT ในการพัฒนาความรู้และทักษะในการศึกษาเล่าเรียน และมีความสามารถในการรวบรวมข้อมูล คิดวิเคราะห์ และการนำไปใช้อย่างสร้างสรรค์และร่วมมือกันในการศึกษาข้อมูล</p> <p>4. ด้านความสามารถในการชีวิต เน้นให้มีทักษะของการเป็นผู้นำ มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ รู้จักปรับตัว สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง เข้ากับผู้อื่นได้ มีเป้าหมายในชีวิตและรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม</p>
--	--

จากตารางที่นำเสนอข้างบนนี้ เห็นได้ว่า แนวคิดและแนวทางของการจัดการศึกษาของประเทศเหล่านี้ มิใช่มุ่งเน้นแต่เพียงการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงเนื้อหาและการปฏิบัติเชิงวิชาชีพเหมือนในศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมา แต่ยังเน้นกระบวนการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะและรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งทั้งสามประเทศเน้นตรงกันในขณะที่ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร การเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะในการอยู่ร่วมกัน รวมทั้งทักษะของการเป็นผู้นำ เป็นความสามารถ ที่ ประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกา เน้น ตรงกัน ในขณะที่ ทักษะของผู้เรียนด้านการเรียนด้วยตนเองและการเรียนตลอดชีวิต เป็นความสามารถ ที่ประเทศ สิงคโปร์และแคนาดา เน้นตรงกัน

ในขณะที่ นักวิชาการไทย เช่น ศ.นพ. วิจารย์ พานิช ผู้เขียนหนังสือชื่อ “วิถีสร้างการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21” ได้สะท้อนความเข้าใจในพลวัตของกระแสโลกาภิวัตน์และผลกระทบที่มีต่อการจัดการศึกษา ท่านเห็นว่า ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจากทัศนะของ ศ.นพ. วิจารย์ พานิช

ในหนังสือชื่อ “วิถีสร้างการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21” ท่านได้เสนอทักษะสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

ความสามารถของคนในศตวรรษหน้า ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย และตลอดชีวิต คือ 3R x 7C 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก), (W) Riting (เขียนได้) และ (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น) 7C ได้แก่ Critical thinking & problem solving (ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity & innovation (ความสามารถด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-cultural understanding (ความสามารถด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing & ICT literacy (ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) Career & learning skills (ความสามารถอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) ในทัศนะของท่าน ท่านเห็นว่า การศึกษาที่มีคุณภาพ สำหรับผู้เรียนในศตวรรษใหม่ ต้องเรียนให้บรรลุถึงความสามารถที่แท้ ท่านเสริมว่า การเรียนจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติ จากเนื้อหาความรู้สู่ความสามารถในการดำรงชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริงและโลกในอนาคต รวมทั้งปลูกฝังให้เป็นผู้ใฝ่รู้ตลอดชีวิต โดยอยู่บนพื้นฐานความเป็นไทยและฐานคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้าใจในความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้

จากการนำเสนอคุณลักษณะของผู้เรียน ของประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งสามประเทศ สอดคล้องกับ นักวิชาการของไทย ที่เห็นว่า โลกวันนี้และในอนาคต ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบ ทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม รวมทั้งการใช้ชีวิตประจำวันของคนทั้งโลก ที่มีกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นปัจจัยหลัก ในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทักษะของผู้เรียนที่สำคัญที่ระบบการศึกษาของประเทศที่พัฒนาแล้วกำหนด จึงเป็นคุณลักษณะที่ต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นทักษะที่ เน้นการคิดทั้งเชิงวิเคราะห์และสร้างสรรค์ มีความตระหนักในสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่า

ของความแตกต่างทางความเชื่อและวัฒนธรรม ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุขและสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความตระหนักในการรักษ โลกและสังคม เพื่อให้ผู้เรียนดำรงตน อย่างมีความสุขและนำพาประเทศของเราไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว

จากการศึกษาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของ ประเทศที่พัฒนาแล้ว พอที่จะสรุปคุณลักษณะของผู้เรียนของไทยได้ดังนี้

**ตารางที่ 1** สรุปคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

ทักษะ (Skills)	เนื้อหา (Knowledge)	สมรรถนะ (Competency)
-ความเป็นผู้นำ การแก้ไข ปัญหา การทำงานร่วมกับคนอื่น การปรับตัว การเรียนด้านวัฒนธรรม และ การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม	-วิชาหลัก 3 R's (Arithmetic, reading, writing) -วิชาเชิงบูรณาการ (โลก การเงิน การเป็นผู้ประกอบการ สิทธิการเป็นพลเมือง การรักษาสุขภาพ	-ความสามารถการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking / Problem – Solving) -ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity) -ความสามารถการสื่อสาร (Communication) -ความสามารถในการทำงานเป็นทีม (Collaboration)

ทักษะข้างต้นนี้ ควรนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อนำไปใช้ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กไทย ในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนของวันนี้ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ ที่มีความรู้ ความสามารถและสมรรถนะ ที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตส่วนตัวและในการทำงาน ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในบริบทการจัดการจัดการเพื่อการเรียนรู้

## สรุป

จากบทความที่เสนอมาชำงต้น ชี้ให้เห็นว่ากระแสโลกาภิวัตน์เป็น ปัจจัยหลัก ที่นักรการศึกษาควรให้ความสำคัญและศึกษาทำความเข้าใจเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบนโยบายในการกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียน ในศตวรรษหน้า นอกจากนี้แล้ว ผู้เขียนยังได้นำเสนอกรอบคิดที่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่นำมาใช้ ในการกำหนดความสามารถของผู้เรียน ในประเทศของพวกเขา ท้ายสุด ผู้เขียนได้นำเสนอทัศนะของนักรการศึกษาไทย ที่ให้แง่คิด ในเรื่องดังกล่าวโดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่า ในการกำหนด ทักษะของผู้เรียน ในทศวรรษหน้า เกิดจาก การเห็นความสำคัญของการศึกษา ที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของประชากร เข้าใจในปัจจัยที่มีผลต่อการการพัฒนาประเทศ และออกแบบการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

จากการสังเคราะห์ ความเข้าใจใน ประเด็นต่างๆ ที่นำเสนอมา จะเห็นได้ว่า คุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนจะต้องควรได้รับการพัฒนานั้น มิใช่แต่เพียงการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการคิดทั้งในเชิงวิเคราะห์และสร้างสรรค์ มีความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมถึงความสามารถในการสื่อสาร การใช้ ICT และความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะโลกวันนี้เป็นโลกของการเปลี่ยนแปลง ที่มีกระแสโลกาภิวัตน์เชื่อมโยงโลกเข้าด้วยกันและมีเทคโนโลยีเป็นสะพาน ในการเชื่อมโยงดังกล่าว กำแพงการค้าที่เคยกั้นแต่ละประเทศไว้จึงถูกทำลายลง และนำไปสู่ซึ่งการค้าเสรี ที่ทำให้ทุกคนไม่ว่าจะอาศัยอยู่นะมุมใดในโลก สามารถติดต่อและเข้าถึงกันได้อย่างรวดเร็วและประหยัด เศรษฐกิจวันนี้จึงมิใช่เศรษฐกิจของแต่ละประเทศอีกต่อไปแต่เป็นเศรษฐกิจของทั้งโลก เช่นเดียวกับการเมือง สังคมและวัฒนธรรม (Friedman, 2005) การอยู่รอดของแต่ละประเทศจึงขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ที่มีเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเป็นฐาน ที่ปูทางมาจากเศรษฐกิจฐานความรู้ ที่จะต้องมี ทั้งความรู้ ทักษะ และ สติปัญญา ในการเผชิญกับการแข่งขันและความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ (Chinnammai, 2005)

เมื่อโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะดังกล่าวโดยมี กระแสโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง การที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีความเข้าใจในปรากฏการณ์นี้และผลกระทบที่เกิดขึ้น จะช่วยให้ การกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาและแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และทำให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและยากต่อการคาดเดา และเป็นประชากรที่สามารถนำพาให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ คุณลักษณะของผู้เรียนของผู้เรียน ในศตวรรษหน้าที่เกิดจากการสังเคราะห์ในบทความนี้ ได้แก่

1. ความรับผิดชอบและหาความรู้ด้วยตนเอง (Self - Learning) เพราะโลกในอนาคตเป็นโลกของข่าวสารข้อมูล ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้สะดวกรวดเร็ว ทุกเวลาและทุกสถานที่ ข้อมูลจึงมีความหลากหลายและมหาศาล ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องรู้จักวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง โดยการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ รู้จักแยกแยะข้อมูล รู้จักการนำข้อมูลไปใช้ และที่สำคัญจะต้องมีวินัยในการเรียนรู้ของตนเอง

2. ความสามารถด้านการคิด (Thinking Skills) จากการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายและมหาศาล ในทุกที่และทุกเวลา ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีความสามารถด้านการคิด ทั้งใน ด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative Learners) การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinkers) การคิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) รวมทั้ง ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา (Problem Solvers) เพื่อนำมาใช้ในการกลั่นกรองข้อมูลและการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง

3. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม (Social Collaboration) การที่ผู้เรียนจะสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้มาที่มีทั้งความหลากหลายและมหาศาล มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ในการทำงานและพัฒนางานของตนและองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียน

จำเป็นจะต้องมีความสามารถในการประสานงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความสามารถของการเป็นผู้นำ รวมทั้งการเป็นผู้ตามที่ดี ที่จะนำข้อมูลที่ได้รับจากการค้นกรองแล้ว มาสื่อสารกับผู้อื่น เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ เช่น การมอบ หมายงาน การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

4. ความสามารถในการใช้ภาษาสากล (Second Language Skills) เพราะวันนี้ภาษาอังกฤษถือว่าเป็นภาษาสากล เป็นภาษาที่โลกใบนี้นำมาใช้ในการสื่อสารและติดต่อ การอยู่ร่วมกันในโลกใบนี้ ที่ชุมชนท้องถิ่นจะต้องเป็นคนพื้นเมืองเท่านั้น นับวันจะไม่ใช้ความจริงอีกต่อไป แต่จะเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยคนหลายชาติและหลายภาษาที่จะมาอยู่ร่วมกัน ภาษาที่ใช้ในการติดต่อและสื่อสาร จึงต้องเป็นกลาง ซึ่งภาษาอังกฤษ ถือว่าเป็นภาษาสากลที่ได้รับการนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ดังนั้น ในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีการทักษะด้านภาษาอังกฤษเพื่อประโยชน์ดังกล่าว

5. ความสามารถในการทำความเข้าใจในความแตกต่างด้านวัฒนธรรม (Inter Cultural Understanding) และความตระหนักในความเป็นประชากรโลก (World Citizen) เพราะโลกใบนี้เป็นโลกที่ไร้พรมแดน สามารถสื่อสารและไปมาหาสู่กันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว รวมถึงระบบเศรษฐกิจที่เน้นความเป็นภูมิภาคและไม่มีพรมแดน ผู้เรียนจึงต้องได้รับการปลูกฝังให้มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากของตน สามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี อย่างสงบสุข และสร้างสรรค์ สามารถสร้างความร่วมมือระหว่างกันในการสร้างสรรค์ชุมชนของตนเอง

ผู้เขียนหวังว่า บทความฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้ให้เห็นความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการ ขับเคลื่อนการศึกษา ด้วยการสร้างคิดเพื่อกำหนดนโยบายที่มีกระแสโลกาภิวัตน์และการศึกษาเปรียบเทียบกับปัจจัยหลักในการสร้างกรอบนโยบายและทอดออกมาเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่เหมาะสมกับภาวะการณ์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนของเรามีความสามารถที่จำเป็นต่อการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่มาจากกระแสดังกล่าว และสามารถใช้ชีวิตของเขาเหล่านั้นได้อย่างมีความสุข เป็นประชากรที่มีคุณภาพ และ นำพาประเทศสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

## เอกสารอ้างอิง

- กัญญา เอี่ยมพญา. (2561). การพัฒนาวิชาชีพครู. นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี่.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2560). การศึกษาบนฐานโลกาภิวัตน์ : กรณีการจัดการศึกษาฮาร์วาร์ดได้. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 65 ฉบับที่ 14 วันศุกร์ 15 – พุธสัปดาห์ 21 ธันวาคม 2560.
- ทีศนา แชมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัตต์ น้อยมณี. (2562). การศึกษาไทยกับยุคโลกาภิวัตน์. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 6.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และ นักรบ หมี่แสน. (2560). ครูศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี- สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 (2553). การประกันคุณภาพการศึกษา สู่คุณภาพมาตรฐานที่เป็นเลิศ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Biddle, S. (2002). Internalization: Rhetoric or Reality? ACLS Occasional Paper No. 56, American Council.
- Chinnammai, S. (2005). Effects Of Globalization on Education and Culture. ICDE International Conference. [report] Madras, India.: University of Madras, pp. 1-6.
- Dede, C. (2009 a). Determining, developing, and assessing the skills of North Carolina's future-ready students. Friday Institute White Paper Series, Number 2 (May). [www.fi.ncsu.edu/whitepapers](http://www.fi.ncsu.edu/whitepapers).
-

- Fischer, S. (2003). Capital Account Liberalization and the Role of the IMF, Princeton Essays in International Finance (2007) 1-10.
- Giddens, A. (1990). The Consequences of Modernity. Cambridge, UK: Polity Press.
- Green, A., Little, A., Kamat, S., Oketch, M. & Vickers, E. (2007). Education and Development in a Global Era: Strategies for Successful Globalization. London: Dfnd.
- Held, D. & McGrew, A. (Eds.). (2000). The Global Transformation Reader: An Introduction to the Globalization Debate. 2<sup>nd</sup> Ed. Cambridge: Polity Press.
- Hoa, N. (n.d.). Sustainable Education development under Globalization and the Reforms of Teaching and Learning Methods in Teacher Training. Retrieved from <http://www.grips.ac.jp/VDFTokyo/Doc/socialBook1Chapter5.pdf>. (Access date: 2 January, 2011).
- Karoly, L. A. (2004). The 21<sup>st</sup> century at work: Forces shaping the future workforce and workplace in the United States. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Kobus, D. K. (1992), 'Multicultural/global education: an educational agenda for the rights of the child', Social Education 56 (4), 224-7.
- Levy, F. & Murnane, R. J. (2004). The new division of labor: How computers are creating the next job market. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Ministry of Education, Canada (2010). Inspiring action on education, Edmonton, Alberta. Accessed at <http://www.oecd.org/site/eduilebanff/48763522.pdf> on 14 March, 2016.

Ministry of Education, Singapore, (2015). 21<sup>st</sup> Century Competencies. Accessed at <https://www.moe.gov.sg/education/education-system/21st-century-competencies> on 24 March, 2016.

Memon, G. R., (2001), “Education in Pakistan: The Key Issues, Problems and the New Challenges”, Journal of Management and Social Sciences, Volume 3,(1), 47-55.

Ohmae, K. (1990). The Borderless World. London: Collins.

Öztürk, İ H. 2011. “Curriculum Reform and Teacher Autonomy in Turkey: The Case of the History Teaching.” International Journal of Instruction 4, no 2: 113–28. Available at [www.e-iji.net/dosyalar/iji\\_2011\\_2\\_7.pdf](http://www.e-iji.net/dosyalar/iji_2011_2_7.pdf) (accessed June 2013).

Partnership for 21st Century Learning (2007). Framework for 21st Century Learning, Massachusetts Avenue NW, Suite 700 Washington, DC 20001. [www.P21.org](http://www.P21.org)

Pennycook, A. (2006). Global Englishes and transcultural flows. New York: Routledge.

Robertson, R. (1992). Globalization: Social Theory and Global Culture. Sage, London.

Simmons, S. S., and Strenecky, B. J. (1996), ‘Semester at sea: a vehicle for global education’, Multicultural Review 4 (1), 37-40.

Suarez-Orozco & Qin-Hilliard (2007). Globalization: Culture and Education in the New Millennium. Berkeley: University of California press.

---

- Stromquist, N. P. & Monkman, K. (Eds.). (2000). *Globalization and Education: Integration and Contestation Across Cultures*. Lanham MD: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Tikly, L. (2001). Globalisation and education in the postcolonial world: Towards a conceptual framework. *Comparative Education*, 37 (2), 151–171.
- Tye, K. A., and Kniep, W. M. (1991), 'Global education around the world', *Educational Leadership* 48 (7), 47-49.
- Urch, G. E. (1992), 'Global education: the time is now', *Educational Horizons* 7 (1), 15-17.
- Waters, M. (1995). *Globalization*. London: Routledge.

การประยุกต์ใช้หลักธรรมในมังคลัตถทีปนี  
เพื่อการดำเนินชีวิตเมื่อเผชิญกับโลกธรรม\*

APPLICATION OF DHAMMA IN MANGGALATTHATIPANI  
FOR LIVING IN THE FACE OF LOKADHAMMA

พระมหาธีระวัฒน์ ธิติโชติ (กมลวิบูลย์)<sup>1</sup>, จุมพล สุยะดี<sup>2</sup>, พระมหาภากร สิริภทโท (ศิริสวัสดิ์โลก)<sup>3</sup>  
และ ทิวา สุขุม<sup>4</sup>

Phramaha Theerawat Thitichoti (Kamoonviboon)<sup>1</sup>, Jumpol Suyata<sup>2</sup>

Phramaha Phakron Siripatto (Sirisawatdilok)<sup>3</sup> and Tiwa Sukkhum<sup>4</sup>

<sup>1-4</sup>คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

<sup>1-4</sup>Faculty of Humanities, Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: Jumpolsuyata@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ นำเสนอการประยุกต์ใช้หลักธรรมในมังคลัตถทีปนีเพื่อการดำเนินชีวิตเมื่อเผชิญกับโลกธรรม จากการศึกษาพบว่า ในมังคลัตถทีปนี หลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อเผชิญกับโลกธรรม ปรากฏอย่างเด่นชัด 3 หลักธรรม คือ 1) ขันติธรรม 2) โยนิโสมนสิการ และ 3) ไตรลักษณ์ ในการอธิบายมงคลข้อที่ว่าด้วยขันติ และมงคลข้อที่ว่าด้วยอโสกจิต พระสิริมังคลาจารย์ได้พรรณนาขันติธรรมโดยยกนิทานเรื่องขันตีวาที่ดาบสมาประกอบการอธิบาย ส่วนในเรื่องของโยนิโสมนสิการ ท่านได้อธิบายโดยยกเรื่องพระเจ้ามตราช มาเป็นนิทานอุทาหรณ์ และในเรื่องไตรลักษณ์ ท่านได้นำเรื่องของชนทั้ง 5 ที่สามารถใช้เป็นตัวอย่างในการพิจารณาไตรลักษณ์มาประกอบการอธิบาย

กล่าวโดยสรุป การเผชิญกับโลกธรรม 8 ประการ ตามแนวสารถะของมังคลัตถทีปนี ควรใช้หลักธรรม 3 ประการ คือ ขันติธรรม ความอดทนอดกลั้น โยนิโสมนสิการ การพิจารณาโดยอุบายวิธีที่แยบคาย และการพิจารณาไตรลักษณ์ มองเห็นความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่

\* Received 11 November 2024; Revised 9 December 2024; Accepted 12 December 2024

ตัวตน โดยนำโยนิโสมนสิการมาประยุกต์ใช้ในการรับมือกับโลกธรรมฝ่ายดี คือ มีลาภ มียศ สุข สรรเสริญ และการนำขันติธรรมและการพิจารณาไตรลักษณ์มาประยุกต์ใช้ในการรับมือกับโลกธรรมฝ่ายเสื่อม คือ หมดลาภ หมดยศ ทุกข์ และนินทา ซึ่งจะสามารถช่วยให้เผชิญหน้ากับโลกธรรมทั้งฝ่ายดีและฝ่ายเสื่อมได้อย่างมีสติและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุข

**คำสำคัญ:** การประยุกต์ใช้หลักธรรม, มงคลัตถทีปนี, โลกธรรม

## Abstract

This article is an academic piece presenting the application of principles from the Maṅgalatthadīpanī for living when facing worldly conditions. The study found that in the Maṅgalatthadīpanī, three principles that can be applied in life when facing worldly conditions are clearly evident: 1) Kanti (patience), 2) Yonisomanasikara (wise attention), and 3) Tilakkhana (three characteristics). In explaining the auspiciousness related to Kanti and the auspiciousness related to Asoka (absence of sorrow), the author described Kanti by referencing the story of Kanti Vati and the sword. Regarding Yonisomanasikara, the author explained it using the story of King Khatthaka as a cautionary tale. For Tilakkhana, the author used the story of the five types of people as examples for explaining the three characteristics.

In summary, facing the eight worldly conditions according to the essence of the Maṅgalatthadīpanī, one should apply three principles: Kanti (patience), Yonisomanasikāra (wise consideration), and the Three Characteristics (impermanence, suffering, non-self). Yonisomanasikāra should be applied to deal with the favorable worldly conditions, such as gain, status, happiness, and praise, while Kanti and the Three Characteristics should be applied to deal with the unfavorable worldly conditions, such as loss, disgrace, suffering, and blame.

By facing both favorable and unfavorable worldly conditions mindfully, one can live a peaceful life.

**Keywords:** Application of Dhamma the values, Maṅgalatthadīpanī; Lokadhamma

## บทนำ

โลกธรรม 8 ประการ ได้แก่ มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุขและทุกข์ ซึ่งเป็นความจริงเกี่ยวกับโลกที่มนุษย์ทุกคนต้องพบเจอ โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงไปได้ ในอรรถกถาอังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต ปิณณาสกั เมตตาวรรคที่ 1 โลกธรรมสูตร (ที.ปา.(ไทย). 11/337/229) อธิบายความหมายของโลกธรรมไว้ว่า ชื่อว่า โลกธรรม เพราะเป็นธรรมของโลก ผู้คนพ้นจากโลกธรรมเหล่านี้ไม่มี แม้พระพุทธเจ้าทั้งหลายก็ยังคงต้องประสบพบเจอ

พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปุตฺโต) ได้อธิบายความหมายของโลกธรรมไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมไว้ว่า โลกธรรม คือ ธรรมดาของโลก, เรื่องของโลก, ความเป็นไปตามคติธรรมซึ่งหมุนเวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็หมุนเวียนตามมันไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546: 217) สอดคล้องกับที่พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้ความหมายของโลกธรรมไว้ในหนังสือคำวัดว่า โลกธรรม แปลว่า เรื่องของโลก, ธรรมดาของโลก สิ่งที่มีอยู่ประจำในโลกล้วนไม่มีใครหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะต้องการหรือไม่ก็ตาม (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548: 847) กล่าวโดยสรุป โลกธรรม จึงหมายถึง เรื่องของโลก สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาของโลก หรือสิ่งที่มีอยู่ประจำในโลก ล้วนไม่มีใครหลีกเลี่ยงไม่ได้ สัตว์โลกย่อมประสบพบเจอ ถึงจะต้องการหรือไม่ต้องการก็ตาม

โลกธรรมแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายอิฏฐารมณ์หรือฝ่ายดี เป็นที่พอใจ เป็นที่ปรารถนาของมนุษย์ อีกฝ่ายหนึ่งเป็นโลกธรรมฝ่ายอนิฏฐารมณ์หรือฝ่ายเสื่อม ไม่เป็นที่พอใจ ไม่เป็นที่ปรารถนาของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ไม่มิบุคคลใดปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นกับตน เพราะเมื่อ

โลกธรรมฝ่ายเสื่อมเข้ามาครอบงำ ผู้ประสบพบเจอก็ได้รับแต่ความทุกข์และจิตใจย่อมนเศร้าหมอง

ในสภาพสังคมในปัจจุบัน ผู้คนต่างพากันมุ่งตามหาความสำเร็จ คือโลกธรรมฝ่ายดี จนลืมพิจารณาโลกธรรมฝ่ายเสื่อมว่า เมื่อมีลาภก็เสื่อมจากลาภ เมื่อมียศก็สามารถถูกถอดจากยศได้ เมื่อมีคนสรรเสริญก็มีคนนินทาได้ เมื่อมีความสุขก็ย่อมมีความทุกข์ได้ หากโลกธรรม 8 ประการนี้เกิดขึ้นแล้ว เราสามารถวางใจให้เป็นกลาง ไม่หลงไหลไปตามอารมณ์ของโลกธรรม ไม่สะทกสะท้านต่อโลกธรรม ชีวิตก็ย่อมจะมีแต่ความสงบสุขเป็นไปตามเป้าหมายทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏอยู่ในมงคลสูตรข้อที่ว่า จิตของผู้ใดอันโลกธรรมทั้งหลายถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว ไม่เศร้าโศก ปราศจากอริ เป็นจิตเกษม (คณะกรรมการแผนกตำราและวิชาการ. 2558: มงคลสูตรที่ปณีแปล เล่ม 1) โดยหลักธรรมข้อนี้ พระสิริมงคลจารย์ได้อธิบายในมงคลสูตรที่ปณี

### ลักษณะเด่นของมงคลสูตรที่ปณี

มงคลสูตรที่ปณี คัมภีร์อธิบายความมงคลสูตรที่มาจากขุททกปาฐะ และสุตตนิบาต ขุททกนิกายพระสุตตันตปิฎก โดยมุ่งแสดงสาระสำคัญของมงคลสูตรอย่างละเอียดลึกซึ้ง เป็นผลงานวรรณกรรมบาลีชิ้นเอกของพระสิริมงคลจารย์ ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาของไทย แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2๐67 (พระมหาจุมพล สุยะติยะ, 2564: 2๐3) ท่านได้อธิบายขยายความของมงคล 38 ประการ ตามแนวอรรถวรรณา มีการนำเอานิทานชาดก นิทานธรรมบท หรือเรื่องราวที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมาประกอบการอธิบายเป็นจำนวนมาก ใช้คำง่าย ๆ ที่ทำให้คนทั่วไปได้เข้าใจ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อเผชิญกับโลกธรรมมีเนื้อหาสาระสำคัญที่มุ่งนำเสนอแนวทางการใช้ชีวิตที่มีประโยชน์ต่อตนเองและคนรอบข้าง ซึ่งเป็นความหมายของมงคลที่ผู้แต่งคัมภีร์ต้องการจะสื่อถึง บอกให้ทราบถึงสิ่งที่จะทำให้ชีวิตบรรลุถึงความสมบูรณ์หรือความยั่งยืนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเช่น การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของพุทธศาสนิกชน เพื่อสร้างความเป็นมงคลให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตนเองและครอบครัว

มังคลัตถที่ปนีมีลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหา 2 ประการ คือ 1) การยกนิทานอุทาหรณ์จำนวนมากมาแสดง และ 2) การอธิบายความเป็นลำดับสอดคล้องกับหลักอาศรม 4 ของพรหมณ์

1) การยกนิทานอุทาหรณ์จำนวนมากมาแสดง นับเป็นจุดเด่นในการแต่งมังคลัตถที่ปนีการที่ผู้แต่งได้ค้นคว้าและนำนิทานอุทาหรณ์เข้ามาประกอบการอธิบายหัวข้อธรรมแต่ละหัวข้อได้อย่างน่าติดตาม โดยรวบรวมนิทาน ตัวอย่าง ภาษิตในพระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องมงคลแต่ละข้อมา เสนอประกอบเป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น ในการอธิบายมงคลข้อที่ 3 ปุชากถา ว่าด้วยการบูชาสิ่งที่ควรบูชา มีการใช้นิทานมาประกอบการอธิบายจำนวน 13 เรื่อง ดังตาราง 1

กล่าวด้วย	นิทานประกอบ
3. ปูชา ว่าด้วยการบูชาสิ่งที่ควรบูชา	1. สุนนมาลาการ 2. พระสุธาปิยเถระ 3. โกสาดกัเทพธิกา 4. นางปัญญาปาปา 5. นางปทุมวดี 6. หญิง 4 คน 7. ลาชเทพธิดา 8. พรหมณ์ลุงของพระสารีบุตร 9. พระติสสเถระ 10. พระอัสสฬตถเถระ 11. พระเจ้าอชาตศัตรูบูชาพระเทวทัต 12. สัตว์ชีวมานพ 13. ปริพาชกผู้ยกย่องแพะ

ตารางที่ 1 ตัวอย่างนิทานในปุชากถา ว่าด้วยการบูชาสิ่งที่ควรบูชา

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่า นิทานอุทาหรณ์ในมงคลข้อ 3 มีการยกเรื่องราวมา ประกอบการอธิบายมงคลจำนวน 13 เรื่อง การใช้นิทานมาช่วยอธิบายขยายความเป็นวิธีเขียน งานที่พระสิริมงคลจารย์ใช้ในการอธิบายเนื้อหาธรรมที่ลึกซึ้งและยากต่อการทำความเข้าใจ เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการทำความเข้าใจ

2) การอธิบายความเป็นลำดับสอดคล้องกับหลักอาศรม 4 ของพรหมณ์ มีความ คล้ายคลึงกันในการจัดลำดับช่วงวัย หน้าที่และจุดมุ่งหมาย โดยสามารถจำแนกได้ตามแนวทาง ของการดำเนินชีวิตตามหลักมงคล 38 ประการ มีจุดมุ่งหมายของการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วง วัยที่คล้ายกัน ดังนี้

ในสังคมของชาวอินเดียอารยัน สมัยพระเวท (ประมาณ 1,500 - 5,000 ปีก่อน คริสต์ศักราช) มีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัยของชีวิต เรียกว่า อาศรม สำหรับผู้อยู่ในวรรณะพรหมณ์จะต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุก อาศรม ส่วนผู้อยู่ในวรรณะกษัตริย์และวรรณะไวศยะ (หรือแพศย์) มักยึดถือปฏิบัติเพียง 2 อาศรมแรก ในบรรดาอาศรมที่มีอยู่ทั้งหมด 4 อาศรม ได้แก่

1. อาศรมพรหมจรรย์ ผู้ปฏิบัติตนอยู่ในอาศรมนี้เรียกว่า พรหมจาริน มีหน้าที่ศึกษา พระเวท รักษาพรหมจรรย์ รักษาตนให้บริสุทธิ์ ไม่แปดเปื้อนด้วยเมถุนธรรมทั้งกาย วาจา และ ใจ ยังชีพด้วยการภิกขาจารและมีหน้าที่ปรนนิบัติรับใช้ครู

2. อาศรมคฤหัสถ์ ภายหลังจากที่ได้ศึกษาพระเวทแบบมุขปาฐะและสามารถท่องจำ พระเวทจนขึ้นใจ อยู่ในสำนักของครูจนกลายเป็นบัณฑิตคือผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว ครูก็จะ อนุญาตให้ศิษย์ผู้นั้นกลับสู่ตระกูลของตนเพื่อดำเนินชีวิตเป็นคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือน

3. อาศรมวานปรีสถ์ หลังจากที่ได้ใช้ชีวิตครองเรือนจนเริ่มอย่างเข้าสู่วัยชรา เกิดมี ความรู้สึกเบื่อหน่ายในโลกียวิสัยเพราะมองเห็นโทษภัยของชีวิต จึงเห็นเป็นเวลาสมควรที่ จะต้องละทิ้งครอบครัวและบ้านเรือน ออกบวชเพื่อแสวงหาอุบายวิธีที่จะทำให้ตนสามารถหลุด พ้นจากวัฏสงสาร

4. อาศรมสันนยาสี หลังจากที่ได้เรียนรู้หนทางที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นจากวัฏสงสาร และได้พากเพียรฝึกฝนปฏิบัติตนตามหนทางที่ได้เรียนรู้มา ผู้อยู่ในอาศรมสันนยาสา อาจใช้ชีวิต อยู่ในสังคมเพื่อจะบำเพ็ญประโยชน์ สงเคราะห์ชาวโลก เป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและ

ถ่ายทอดพรหมวิทยาให้แก่ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะหลุดพ้นจากวัฏสงสารต่อไป (วิโรจน์ อินทนนท์, 2542: 32)

หลักธรรมในมัจฉัตถทีปนี เริ่มต้นด้วยการรู้จักเข้าสังคม อธิบายความเป็นลำดับมาจนถึงความเป็นผู้ไม่หวั่นไหวในเมื่อถูกโลกธรรมกระทบ เหมาะกับการนำไปดำเนินชีวิตตั้งแต่ช่วงวัยต้น ไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ และจบจนเข้าสู่วัยชรา สอดคล้องกันกับหลักอาศรม 4 ของพรหมณ์ ซึ่งมีช่วงวัยของการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกันถึงแม้จะมีจุดมุ่งหมายที่ต่างกันก็ตาม โดยสามารถเปรียบเทียบได้ดังนี้

**อาศรมที่ 1** อาศรมพรหมจรรย์มีหน้าที่ศึกษาพระเวท รักษาพรหมจรรย์ และมีหน้าที่ปรนนิบัติรับใช้ครู มีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาตนให้บริสุทธิ์ ไม่แปดเปื้อนด้วยเมถุนธรรมทั้งกาย วาจา และใจ หลักการในอาศรมพรหมจารีสอดคล้องกันกับการดำรงตนตามมงคลสูตร 10 ประการแรก กล่าวคือ

อาศรมแบบพรหมณ์	หลักการดำเนินชีวิตในมงคลสูตร
อาศรมที่ 1 อาศรมพรหมจารี มีหน้าที่ศึกษาพระเวท รักษาพรหมจรรย์ รักษาตนให้บริสุทธิ์ ไม่แปดเปื้อนด้วยเมถุนธรรมทั้งกาย วาจา และใจ ยังชีพด้วยการภิกขาจาร และมีหน้าที่ปรนนิบัติรับใช้ครู	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. ไม่คบคนพาล</li> <li>2. คบบัณฑิต</li> <li>3. บูชาคนที่ควรบูชา</li> <li>4. อยู่ในประเทศที่เหมาะสม</li> <li>5. มีบุญที่ได้ทำไว้ในอดีต</li> <li>6. ตั้งตนในทางที่ถูกต้อง</li> <li>7. หมั่นศึกษาเล่าเรียน</li> <li>8. มีศีลปะ</li> <li>9. มีวินัย</li> <li>10. พุดจาไฟเราะ</li> </ol>

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบอาศรมพรหมจรรย์กับมงคล 10 ประการ

หลักการในมงคล 10 ประการแรก เช่น การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การบูชาผู้ควรบูชา เมื่อเทียบกับหลักการดำเนินชีวิตของอาศรมพรหมจรรย์แล้วพบว่า มีจุดมุ่งหมายที่คล้ายกัน คือ การปูพื้นฐานด้านความรู้และคุณธรรมในการใช้ชีวิตสำหรับบุคคลในช่วงวัยต้น

**อาศรมที่ 2** อาศรมคฤหัสถ์ ภายหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้นั้นจะกลับสู่ตระกูลของตนเพื่อดำเนินชีวิตเป็นคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือน ถือเป็นช่วงวัยของการประกอบหน้าที่การทำงานและดำเนินชีวิตให้มีความมั่นคง มีหน้าที่ดูแลครอบครัวและบุพการี มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างครอบครัวที่ดีและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม หลักการในอาศรมคฤหัสถ์มีความสอดคล้องกับการดำรงตนตามมงคลสูตร 15 ประการ ตามตาราง 3 ดังนี้

อาศรมแบบพราหมณ์	หลักการดำเนินชีวิตในมงคลสูตร
อาศรมที่ 2 อาศรมคฤหัสถ์ ภายหลังจากที่ได้ศึกษาพระเวทแบบมุขปาฐะและสามารถท่องจำพระเวทจนขึ้นใจ อยู่ในสำนักของครูจนกลายเป็นบัณฑิตคือผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว ครูก็จะอนุญาตให้ศิษย์ผู้นั้นกลับสู่ตระกูลของตนเพื่อดำเนินชีวิตเป็นคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือน	<ol style="list-style-type: none"> <li>11. เลี้ยงดูมารดาบิดา</li> <li>12. เลี้ยงดูบุตร</li> <li>13. เลี้ยงดูภรรยา</li> <li>14. ทำงานไม่คั่งค้าง</li> <li>15. นำเพ็ญทาน</li> <li>16. ประพฤติธรรม</li> <li>17. ช่วยเหลือญาติ</li> <li>18. ทำงานไม่มีโทษ</li> <li>19. ไม่ทำความชั่ว</li> <li>20. สारวมจากการตีน้ำเมา</li> <li>21. ไม่ประมาท</li> <li>22. มีสัมมาคารวะ</li> <li>23. ความนอบน้อมถ่อมตน</li> <li>24. มีความสันโดษ</li> <li>25. มีความกตัญญู</li> </ol>

**ตารางที่ 3** แสดงการเปรียบเทียบอาศรมคฤหัสถ์กับมงคล 15 ประการ

หลักการในมงคล 15 ประการ เช่น การเลี้ยงดูมารดาบิดา การเลี้ยงดูบุตร การเลี้ยงดูภรรยา เมื่อเทียบกับหลักการดำเนินชีวิตของคฤหัสถ์พบว่า มีจุดมุ่งหมายที่คล้ายกัน คือ การ

สร้างความมั่นคงของชีวิตและความเจริญของคุณธรรมในการใช้ชีวิต เหมาะสำหรับบุคคลในวัย  
ครองเรือนที่เรียกว่า มัชฌิมวัย

**อาศรมที่ 3** อาศรมวานปรีสถ์ เมื่อเริ่มย่างเข้าสู่วัยชรา ผู้ครองเรือน ย่อมมีความรู้สึก  
เบื่อหน่ายใน โลกียวิสัย เพราะมองเห็นโทษภัยของชีวิต เป็นเวลาสมควรที่จะต้องละทิ้ง  
ครอบครัวและบ้านเรือน มีหน้าที่ออกบวช โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาความรู้และอุบายวิธีที่  
จะทำให้ตนสามารถหลุดพ้นจากวัฏสงสาร หลักการในอาศรมวานปรีสถ์มีความสอดคล้องกับ  
การดำรงตนตามมงคลสูตร 5 ประการ ตามตาราง 4 ดังนี้

อาศรมแบบพราหมณ์	หลักการดำเนินชีวิตในมงคลสูตร
อาศรมที่ 3 อาศรมวานปรีสถ์ หลังจากที่ได้ใช้ ชีวิตครองเรือนจนเริ่มย่างเข้าสู่วัยชรา เกิดมี ความรู้สึกเบื่อหน่ายในโลภียวิสัยเพราะ มองเห็นโทษภัยของชีวิต จึงเห็นเป็นเวลา สมควรที่จะต้องละทิ้งครอบครัวและบ้านเรือน ออกบวชเพื่อแสวงหาอุบายวิธีที่จะทำให้ตน สามารถหลุดพ้นจากวัฏสงสาร	26. พังธรรมตามกาล 27. มีความอดทน 28. เป็นคนว่าง่ายสอนง่าย 29. พบปะสมณะ 30. สนทนาธรรมตามกาล

**ตารางที่ 4** แสดงการเปรียบเทียบอาศรมวานปรีสถ์กับมงคล 5 ประการ

หลักการในมงคล 5 ประการ เช่น การพังธรรมตามกาล มีความอดทน เป็นคนว่าง่าย  
สอนง่าย เมื่อเทียบกับหลักการดำเนินชีวิตของอาศรมวานปรีสถ์แล้วพบว่า มีจุดมุ่งหมายที่  
คล้ายกัน คือ การแสวงหาความรู้และอุบายวิธีที่จะทำให้หลุดพ้นจากวัฏสงสาร ช่วงวัยนี้จึงเป็น  
ช่วงที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นช่วงแห่งการฝึกฝนลูกและตนเอง คือ การฝึกให้ลูกสืบทอด  
เจตนารมณ์ของตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการฝึกฝนตนเองไปด้วย

**อาศรมที่ 4** อาศรมสันยาสิ หลังจากที่ได้เรียนรู้หนทางที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นจาก  
วัฏสงสารและได้พากเพียรฝึกฝนปฏิบัติตนตามหนทางที่ได้เรียนรู้มา มีหน้าที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคม  
เพื่อจะบำเพ็ญประโยชน์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ สงเคราะห์ชาวโลก เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีในการ

ดำเนินชีวิตและถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ลูกศิษย์ หลักการในอาศรมสันยาสีีมีความสอดคล้องกับการดำรงตนตามมงคลสูตรตอนท้าย 8 ประการ ตามตาราง 5 ดังนี้

อาศรมแบบพราหมณ์	หลักการดำเนินชีวิตในมงคลสูตร
<p>อาศรมที่ 4 อาศรมสันยาสีี หลังจากที่ได้เรียนรู้หนทางที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นจากวิภวสงสารและได้พากเพียรฝึกฝนปฏิบัติตนตามหนทางที่ได้เรียนรู้มา อาจใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเพื่อจะบำเพ็ญประโยชน์ สงเคราะห์ชาวโลก เป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต และถ่ายทอดพรหมวิทยาให้แก่ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะหลุดพ้นจากวิภวสงสารต่อไป</p>	<p>31. นำเพ็ญตบะ 32. ประพฤติพรหมจรรย์ 33. เห็นอริยสัจ 34. ทำพระนิพพานให้แจ้ง 35. มีจิตไม่หวั่นไหว 36. มีจิตไม่เศร้าโศก 37. มีจิตไม่ขุ่นมัว 38. มีจิตเกษม</p>

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบอาศรมสันยาสีีกับมงคล 8 ประการ

หลักการในมงคล 8 ประการสุดท้าย เมื่อเทียบกับหลักการดำเนินชีวิตของอาศรมสันยาสีีแล้วพบว่า มีจุดมุ่งหมายที่คล้ายกัน คือ การเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ลูกศิษย์

จะเห็นได้ว่าการอธิบายเนื้อหาในมังคลัตถที่ปีสอดคล้องกับหลักอาศรม 4 ของพราหมณ์ ถึงแม้จะเป็นคำสอนของศาสนาที่มีจุดมุ่งหมายต่างกัน เนื่องจากอาศรม 4 โดยเฉพาะสันยาสีีที่ปฏิบัติเพื่อสละทางโลก เป็นอิสระจากกิเลสแล้วคืนสู่สภาพเดิมที่เป็นพรหมันตามแนวคิดของศาสนาพราหมณ์ ส่วนพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมาย คือ การชำระจิตให้หมดจดจากกิเลสแล้วเข้าถึงพระนิพพาน อย่างไรก็ตาม เนื้อหาสาระของคำสอนทั้งสองศาสนา ผู้เขียนเห็นว่า มีลักษณะที่สอดคล้องกันในแง่ของการตั้งเป้าหมายไว้คล้ายคลึงกัน คือ การเข้าถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดในแต่ละศาสนา ส่วนหลักปฏิบัติมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

ในหลักธรรมในมังคลัตถที่ปี 8 ประการสุดท้าย ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับช่วงวัยสันยาสีี อันเป็นช่วงปัจฉิมวัยที่ได้เผชิญกับโลกธรรมมาแล้ว โดยเฉพาะหลักธรรมในมงคลข้อที่ว่าด้วยจิตไม่หวั่นไหว ในเมื่อถูกโลกธรรมกระทบสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับคนในทุกช่วงวัยเมื่อต้องเผชิญกับโลกธรรม

## การประยุกต์ใช้หลักธรรมในมั่งคั่งถกที่ปณีเพื่อการดำเนินชีวิตเมื่อเผชิญกับโลกธรรม

หลักธรรมในมั่งคั่งถกที่ปณีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อเผชิญกับโลกธรรม ปรากฏอย่างเด่นชัด 3 หลักธรรม คือ 1) ขันติธรรม 2) โยนิโสมนสิการ และ 3) ไตรลักษณ์ ซึ่งอยู่ในการอธิบายมงคลข้อที่ว่าด้วยขันติ และมงคลข้อที่ว่าด้วยโสภจิต

**หลักธรรมข้อที่ 1 ขันติธรรม** พระไตรปิฎกอธิบายความหมายของคำว่า ขันติ ไว้ว่า ความอดทน คือ การอดได้ทนได้ เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ ซึ่งก็คือ ความอดกลั้น ความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง ในขันติทุกะ แสดงความหมายของขันติไว้ว่า ความอดทน กิริยาที่อดทน ความอดกลั้นความไม่ดุร้าย ความไม่เกรี้ยวกราด ความเข้มแข็งแห่งจิต (อภิ.สง. (ไทย) 34/1348/337.)

ในคัมภีร์อรรถกถา พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายความว่า ขันติ ได้แก่ อธิวาสนขันติ หมายถึง บรรดาธรรมเหล่านั้น คือ ความอด ความทน ความกลั้น ความไม่เดือดดาล ความไม่หุนหันพลันแล่น ความใจเย็นแห่งจิต ดังนี้

1. อดทนต่อความยากลำบาก คือ มีจิตใจเข้มแข็งที่จะทำงานให้
2. อดทนต่อความเจ็บป่วย คือ อดทนต่อความเจ็บป่วยของร่างกายไม่ท้อแท้
3. อดทนต่อความเจ็บใจ คือ อดทนต่อการกระทำที่ผู้อื่นล่วงเกินเรา โต้ตอบด้วยวิธีสันติ
4. อดทนต่อกิเลส คือ อดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มายั่วให้หลงไหล อดทนต่อความโลภ อดทนต่อความโกรธและอดทนต่อความหลง (ที.ปา.อ. (ไทย) 3/2/-/283.)

ความอดทน (ขันติ) เป็นหลักธรรมที่จำเป็นสำหรับคราวที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้จิตใจเราหันเหไปจากทางที่ดี ดังนั้น จึงควรบำเพ็ญขันติใน 4 สถาน คือ 1. อดทนต่อความลำบาก 2. อดทนต่อทุกขเวทนา 3. อดทนต่อความเจ็บใจ 4. อดทนต่ออำนาจกิเลส

พระสิริมั่งคั่งลาจารย์ได้รจนากถาว่าด้วยความอดทนไว้ในคัมภีร์มั่งคั่งถกที่ปณีว่า ในอรรถกถาท่านกล่าวไว้ว่า ภิกษุผู้ประกอบด้วยความอดทน คือความอดกลั้นใด ย่อมเป็นผู้ไม่มี

อาการผิดปกติ เป็นประหนึ่งว่าไม่ได้ยิน และเป็นประหนึ่งว่าไม่เห็นบุคคลผู้ต่ำอยู่ด้วยอักโกสวัตถุ 1๐ หรือผู้เบียดเบียนอยู่ด้วยการฆ่าและการจองจำเป็นต้น ดุจชั้นติวาที่ตาบอดนั้น ย่อมทำไว้ในใจโดยความเป็นผู้เจริญ เพราะความไม่มีความผิตยั้งไปกว่านั้น (คณะกรรมการแผนกตำราและวิชาการ, 2558 มังคลัตถที่ปีแปล เล่ม 1) และได้ยกนิทานเรื่องชั้นติวาที่ตาบอดประกอบเป็นอุทาหรณ์

**หลักธรรมข้อที่ 2 โยนิโสมนสิการ** โยนิโสมนสิการ เป็นการทำให้ไว้ในใจโดยอุบาย การทำให้ไว้ในใจโดยถูกทาง การนึก การน้อมนึก การผูกใจ การใฝ่ใจ การทำให้ไว้ในใจ ซึ่งจิตในอนิจจลักษณะ เป็นต้น โดยนัยเป็นต้นว่า ไม่เที่ยง หรือโดยสังขานุโลมิกญาณ (ม.ม. (ไทย) 12/15/18.)

โยนิโสมนสิการมีความหมายตรงกันข้ามกับโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การทำให้ไว้ในใจโดยไม่ถูกอุบาย คือ การทำให้ไว้ในใจโดยไม่ถูกทาง การทำให้ไว้ในใจโดยไม่แยบคาย การทำให้ไว้ในใจโดยผิดทางในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง ในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข ในสิ่งที่ไม่ใช่อดีตว่าเป็นอดีต

ในคัมภีร์ชั้นนอร์รถกถาและฎีกาได้ไขความไว้ โดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป็นแง่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. อุบายมนสิการ การคิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธีหรือคิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวกบัสัจจะ ทำให้ยังรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

2. ปถมนสิการ การคิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับ มีขั้นตอน เล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบ ตามแนวเหตุผล

3. การณมนสิการ การคิดตามเหตุคิดค้นเหตุคิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงต้นเค้า

4. อุปาทกมนสิการ การคิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ถึงถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย ท่านหมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม

ลักษณะทั้ง 4 ข้อนั้นได้ความว่า คិតถุกวิธึ คิตมีระเบียบ คิตมีเหตุผล คิตเร้ากุศล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 255๐: 16)

ในส่วนของโยนิโสมนสิการ พระสิริมังคลาจารย์ได้ใช้นิทานอุทาหรณ์ เรื่องพระเจ้าฆตราช มาประกอบการอธิบายอยู่ในมงคลข้อที่ว่าด้วยอโสกจิต ซึ่งเป็นตัวอย่างของการนำโยนิโสมนสิการมาใช้เมื่อเผชิญกับโลกธรรม

**หลักธรรมข้อที่ 3 ไตรลักษณ์** หมายถึง ลักษณะที่เป็นสามัญทั่วไป 3 ประการ คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตา ในธรรมนิยามสูตร (วิ.ม. (ไทย) 4/2๐-24/27-31.) กล่าวว่า พระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้นไม่เกิดขึ้นก็ตาม ไตรลักษณ์สามประการนี้มีประจำโลกอยู่แล้ว พระพุทธองค์เป็นเพียงผู้ค้นพบแล้วนำมาเผยแผ่แสดงให้รู้เท่านั้น ไม่ใช่ธรรมที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นเองแต่ประการใด แต่พระพุทธองค์เอามาแจกแจง แบ่งออกเป็น 3 อย่าง ให้เป็นที่ทราบและปรากฏขึ้น คือ 1. อนิจจตา ความเป็นของไม่เที่ยง 2. ทุกขตา ความเป็นทุกข์ 3. อนัตตตา ความเป็นของไม่ใช่ตน

1. อนิจจตา คือ ความไม่เที่ยง ไม่ว่าจะมียัญญาณครอง หรือไม่มียัญญาณครอง ล้วนไม่หยุดอยู่กับที่ เปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อย ๆ ย่อมคร่ำคร่า ทรุตโทรมผุพังไปเป็นธรรมดา ขึ้นๆ ลงๆ
2. ทุกขตา คือ ความเป็นทุกข์ ต้องแตกดับไปเป็นธรรมดา ไม่มีอะไรอยู่ค้ำฟ้า
3. อนัตตตา คือ ความไม่ใช่ตัวตน คือ หาตัวตนแท้จริงไม่ได้ บังคับบัญชาไม่ได้ว่าจงเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่เป็นไปตามความพอใจ (ส.สพ. (ไทย) 18/1/1)

ในเรื่องไตรลักษณ์ พระสิริมังคลาจารย์ ได้อธิบายไว้ในมังคลัตถปิณี นำเรื่องขนทั้ง 5 มาใช้ประกอบการอธิบายอยู่ในมงคลข้อที่ว่าด้วยอโสกจิตซึ่งสามารถนำมาเป็นตัวอย่างในการพิจารณาไตรลักษณ์ได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป ชั้นดิธรรม โยนิโสมนสิการ และการพิจารณาไตรลักษณ์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้โดยนำโยนิโสมนสิการมาประยุกต์ใช้ในการรับมือกับโลกธรรมฝ่ายดี คือ มีลาภ มียศ สุข สรรเสริญ และการนำชั้นดิธรรมและการพิจารณาไตรลักษณ์มาประยุกต์ใช้ในการรับมือกับโลกธรรมฝ่ายเสื่อม คือ หมดลาภ หมดยศ ทุกข์ และนินทา ดังตารางสรุป

<p>โลกธรรมฝ่ายดี 1.มีลาภ 2.มียศ 3.สุข 4.สรรเสริญ</p>	<p>โลกธรรมฝ่ายเสื่อม 1.หมดลาภ 2.หมดยศ 3.ทุกข์ 4.นินทา</p>
<p>ใช้หลักโยนิโสมนสิการ</p>	<p>ใช้ขันติธรรมและการพิจารณาไตรลักษณ์</p>

### องค์ความรู้ใหม่

ในการศึกษาเกี่ยวกับมัจฉลัตถทีปนี ล้วนมีแง่มุมที่ผู้ศึกษานำเสนอแตกต่างกัน ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาได้นำเสนอหลักธรรมในมัจฉลัตถทีปนีซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อเผชิญกับโลกธรรม จากการศึกษา ได้พบหลักธรรมในมัจฉลัตถทีปนี 3 หลักธรรม คือ 1) ขันติธรรม 2) โยนิโสมนสิการ และ 3) ไตรลักษณ์ โดยปรากฏอยู่ในการอธิบายมงคลข้อที่ว่าด้วยขันติและการอธิบายมงคลข้อที่ว่าอโศกจิต พระสิริมัจฉลาจารย์ได้พรรณนาขันติธรรมโดยยกนิทานเรื่องขันติวาทีตาบสมาอธิบายประกอบ ส่วนในเรื่องของโยนิโสมนสิการ ท่านได้อธิบายโดยยกเรื่องพระเจ้ามตราขมาเป็นนิทานอุทาหรณ์ และในเรื่องของไตรลักษณ์ ได้นำเรื่องขนทั้ง 5 ที่สามารถใช้เป็นตัวอย่างในการพิจารณาไตรลักษณ์ได้มาประกอบการอธิบาย โดยที่เรื่องราวเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างในชีวิตเมื่อต้องเผชิญกับโลกธรรม

### สรุป

ในมัจฉลัตถทีปนีปรากฏหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อเผชิญกับโลกธรรม 3 หลักธรรม คือ 1) ขันติธรรม 2) โยนิโสมนสิการ และ 3) ไตรลักษณ์ โดยขันติธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเผชิญกับโลกธรรมฝ่ายเสื่อม กล่าวคือ มีความอดทนอดกลั้นในการเผชิญหน้ากับความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ความทุกข์ และนินทา ส่วนโยนิโสมนสิการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเผชิญหน้ากับโลกธรรมฝ่ายดี กล่าวคือ รู้จักวางใจให้ถูกเมื่อประสบกับลาภ ยศ สุข และสรรเสริญ และไตรลักษณ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในโลกธรรมฝ่ายเสื่อมและฝ่ายดีเพื่อให้มองเห็นความจริงของโลกได้อย่างประจักษ์ กล่าวโดยสรุป การ

ประยุกต์ใช้หลักธรรมในมั่งคั่งถดถูที่ปณีในชีวิตเมื่อเผชิญกับโลกธรรม สามารถประยุกต์ใช้ได้กับโลกธรรมฝ่ายเสื่อมและฝ่ายดี ซึ่งจะเป็นเหตุให้รับมือกับโลกธรรมเหล่านั้นได้อย่างมีสติ โดยไม่ถูกโลกธรรมครอบงำ

## เอกสารอ้างอิง

- จุมพล สุยะต๊ะ. (2567) ลักษณะเด่นของผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์. วารสาร มจร.ทริภุชชัยปริทัศน์, 8(2), 384 - 398.
- \_\_\_\_\_. (2567). คุณค่าของมั่งคั่งถดถูที่ปณีในฐานะวรรณกรรมต้นแบบของบาลีในประเทศไทย”. วารสาร มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 16(1), 61 - 76.
- คณะกรรมการแผนกตำราและวิชาการ. (2555). มงคลถดถูที่ปณี (ปฐโม ภาค). (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- \_\_\_\_\_. (2558). มั่งคั่งถดถูที่ปณีแปล เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บาลี พุทธรักษา. (2560). ทีปนีล้านนา ที่โดดเด่นในพุทธศตวรรษที่ 21 ของพระสิริมังคลาจารย์ แห่งวิหารสวนขวัญ นวปุระ. ธรรมจักษุ, 101 (12), 68-73.
- พระมหาจุมพล สุยะต๊ะ. (2564). ลักษณะเด่นและคุณค่าของผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ลิขิต ลิขิตานนท์. (2534). วรรณกรรมพุทธศาสนาเถรวาท. เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิโรจน์ อินทนนท์. (2556). “มั่งคั่งถดถูที่ปณี” ใน ตามรอยพระสิริมังคลาจารย์ สังฆปราชญ์ ล้านนา. หน้า 154 – 182. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- สมิทพิล เนตรนิมิตร. (2560). มั่งคั่งถดถูที่ปณี: แนวทางการดำรงอยู่แห่งชีวิตที่ยั่งยืน. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
-

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2550). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา.  
\_\_\_\_\_.(2550). ธรรมบุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). คำวัด. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลียงเชียง.  
มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2539).พระไตรปิฎกภาษาไทยพร้อมอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราช  
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยพร้อมอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราช  
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2557).  
ความเข้าใจเรื่องชีวิต. นครปฐม: สาละพิมพ์การ.
- พระประเทือง ขนดีโก (ศรีสมบุญ). (2556). ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของโลกธรรม 8 ตามแนว  
พุทธปรัชญาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหา  
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเทวินทร์ ครุฑแก้ว. (2543). “การศึกษาพุทธจริยศาสตร์ ศึกษาเฉพาะพุทธจริยธรรม  
ในมังคลัตถที่ปณี”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง  
กรณราชวิทยาลัย.

# องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาล\*

## COMPONENTS OF STRATEGIC MANAGEMENT TOWARDS BEING A GOOD GOVERNANCE SCHOOL

จิราภรณ์ เทพคุ้มกัน<sup>1</sup>, ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง<sup>2</sup> และ เฉลิมพล มีชัย<sup>3</sup>

Sasithorn Bootmuang<sup>1</sup>, Chaiwat Prasongsang<sup>2</sup> and Chaloeiphon Meechai<sup>3</sup>

<sup>1-3</sup>วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

<sup>1-3</sup>College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

Email: jiraporn.the@rmutr.ac.th

### บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่างๆภายใต้กรอบของหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศชาติให้กับนักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในโรงเรียน เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีคุณภาพสู่การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาล มีองค์ประกอบหลักของการบริหารเชิงกลยุทธ์ 3 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ 2) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ 3) การประเมินผลและการควบคุม นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดการบริหารในรูปแบบใหม่ เพื่อวางการฐานการปลูกจิตสำนึก ความซื่อสัตย์สุจริต และการทุจริตในสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้การบริหารสถานศึกษาตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการทุจริตของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ที่ได้มีนโยบายให้สถานศึกษาเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาล ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชั่นทุกประเภท

**คำสำคัญ :** การบริหารเชิงกลยุทธ์, โรงเรียน, ธรรมาภิบาล

\* Received 26 August 2024; Revised 10 September 2024; Accepted 12 September 2024

## Abstract

This academic article aims to explore the components of strategic management toward becoming an ethical school, which is an operational endeavor of educational administrators across various domains under the framework of moral education. The objective is to enhance and instill morality, ethics, and ethical conduct within educational institutions. This serves as a mechanism to prevent and combat corruption nationwide among students, teachers, administrators, and all educational personnel in schools. The goal is to elevate school management to the standards of ethical institutions. The main components of strategic management are as follows: 1) Setting strategic direction, 2) Implementing strategies, and 3) Evaluating outcomes and controlling. Additionally, educational administrators should develop strategies for school management that foster a new form of governance, laying the foundation for cultivating consciousness, honesty, integrity, and ethical conduct within schools. This approach helps educational institutions align with national strategies aimed at preventing and combating corruption, as mandated by the National Anti-Corruption Office's policies to establish schools as ethical institutions free from all forms of corruption.

**Keywords :** Strategic management, School, Good Governance

## บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้เสนอว่า การส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นสุจริตชน ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันสนับสนุนส่งเสริมให้นโยบายการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบปรับทิศทางการมุ่งสร้างคนเก่ง คนดี ดำรงชีวิตสอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสังคมที่มีเสถียรภาพ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้ก้าวหน้าอย่างมั่นคง รวมทั้งการแก้ปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศชาติอย่างยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะที่รับผิดชอบงานจัดการศึกษาเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศ ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคตได้ตระหนักในความสำคัญของการเตรียมการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสถานศึกษา จึงได้อนุมัติให้สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาดำเนินการ

เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” เพื่อวางรากฐานการปลูกจิตสำนึก ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นกลไกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศชาติให้กับนักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในโรงเรียนสุจริต (สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2558)

การบริหารเชิงกลยุทธ์สู่การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาลเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลภายในโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคนสามารถพัฒนาและเติบโตอย่างในทุกช่วงวัยได้อย่างมีคุณภาพ การบริหารเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนธรรมาภิบาลจำเป็นต้องมุ่งเน้นการกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ และแนวทางการดำเนินงานให้ชัดเจน รวมถึงการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร เป็นการกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงาน การประเมินผล การควบคุม และการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารการศึกษาอย่างมีคุณภาพ การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงเน้นการตรวจสอบและประเมินผล เพื่อให้การบริหารทิศทางและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงเรียน และทุกกิจกรรมภายในโรงเรียนมุ่งไปสู่การสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงการวางกลยุทธ์ในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ การประเมินผลและการปรับปรุง เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในชุมชน สังคม

การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาลจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนที่ดีและการดำเนินการที่มีเป้าหมายชัดเจน โดยใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อสร้างโรงเรียนธรรมาภิบาลตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ผ่านการพัฒนาที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

## แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์

### ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์

การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการของผู้บริหารในการบริหารจัดการหน่วยงานองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่ง

ชลธิชา ร่มโพธิ์รี (2561) ได้อธิบายว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการของการกำหนดทิศทาง และขอบเขตขององค์กร เพื่อสร้างความได้เปรียบและลดโอกาส ความเสียเปรียบในการแข่งขัน โดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย รวมไปถึงภารกิจขององค์กรทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ การกำหนดทิศทางขององค์กร การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และประเมินผลกลยุทธ์ เพื่อให้องค์กรดำเนินงานตามพันธกิจอันนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ สุกรี แวมูซอ (2562) ที่ได้สรุปความหมายของกลยุทธ์ไว้ว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการจัดการขององค์กรที่มีการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงบริบทขององค์กรและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และได้แผนการปฏิบัติงานที่เหมาะสมก่อนที่จะนำไปปฏิบัติจริง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในระยะยาวที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ รวมถึง สุนทรสส์ เพชรรัชคาคำดวง (2559) ที่ได้ให้ความหมายว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการของผู้บริหารที่ใช้ในการตัดสินใจในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติและการประเมินกลยุทธ์ขององค์กร และ วิภาพร วรหาญ (2556) กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการบริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายขององค์กร ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมไปถึงการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานตามพันธกิจ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ อีกทั้งนักวิชาการในต่างประเทศอย่างเช่น Higgins and Vincze (1993) สรุปว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ขั้นตอนการบริหารเพื่อให้บรรลุภารกิจ (Mission) ขององค์กรโดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะผู้ที่ได้ผลประโยชน์จากองค์กร (Stakeholders) ซึ่งปัจจัยในสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจ และกำหนดนโยบายขององค์กร ประกอบด้วย ลูกค้า (Customer) พนักงาน (Employee) ชุมชนท้องถิ่น (Community) และผู้ถือหุ้น (Stockholder) และ Glueck & Lawrence (1984) ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ กระบวนการของผู้บริหารที่ใช้ในการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ประสออยู่ในขณะนั้นโดยการพิจารณากลยุทธ์นั้นสามารถทำให้องค์กรบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกิจการได้ รวมถึง Goetsch and Davis (2003) ได้นำเสนอว่า การบริหาร

เชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารบนพื้นฐานของการปฏิบัติ กิจกรรม และการตัดสินใจที่ต้องมีกรอบทางจริยธรรมเพื่อให้ประสบความสำเร็จในตลาดการค้า ประกอบไปด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน 2 ประการคือ 1) การวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนที่ประกอบไปด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ ทิศทาง วัตถุประสงค์ และแผนปฏิบัติการ 2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ คือ การติดตามความก้าวหน้าของความสำเร็จและปรับแต่งตามต้องการจากการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติซึ่งต้องให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุดเป็นประการสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ Wright, Pringle & Kroll (1992) ที่ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ กระบวนการที่จะทำให้ผู้บริหารระดับสูงบรรลุผลตามภารกิจและเป้าหมายขององค์กร รวมทั้ง Thompson & Strickland (2003) กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) หมายถึง ขั้นตอนของการบริหารที่ประกอบด้วยการกำหนด วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Vision) การกำหนดจุดประสงค์ (Setting Objective) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Setting Objective) การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงเริ่มจากวิสัยทัศน์จุดประสงค์และการกำหนดกลยุทธ์แล้วบริหารให้เหมาะสม และ David (1997) ให้ความหมายการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า เป็นศาสตร์และศิลป์ใน การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) และการประเมินผลกลยุทธ์ (Strategy Evaluation)

สรุปได้ว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เป็นกระบวนการหรือวิธีการในการบริหารองค์กรที่มุ่งเน้นการวางแผนและการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายระยะยาวขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารเชิงกลยุทธ์มุ่งเน้นที่การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกและภายใน การกำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การดำเนินการตามกลยุทธ์ที่กำหนดและการวิเคราะห์ผลลัพธ์เพื่อปรับปรุงและประสิทธิภาพในองค์กร

### **ความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์**

การบริหารเชิงกลยุทธ์มีบทบาทสำคัญในการนำองค์กรสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนในยุคที่การแข่งขันกันมีกำลังเพิ่มมากขึ้น ความสำเร็จในหน่วยงานหรือองค์กรนั้นอาจไม่ได้มาจากการบริหารงานเพียงเท่านั้น แต่ต้องมีการวางกลยุทธ์ที่ถูกต้องและมุ่งเน้นที่เป้าหมายขององค์กร

ด้วย ดังที่ ชลธิชา ร่มโพธิ์รี (2561) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่า กลยุทธ์เป็นเครื่องมือของนักบริหารในการบริหารงานขององค์กร การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรได้ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น การบริหารเชิงกลยุทธ์จะเน้นและให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Strategic decision making) ผู้บริหารจึงไม่ควรตัดสินใจในเชิงกลยุทธ์แบบคิดเองตามความพึงพอใจ การเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมจึงเป็นกุญแจสำคัญในสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน กลยุทธ์ที่ดีย่อมอาศัยผู้บริหารที่ดีควบคู่ไปด้วยจึงจะสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามที่องค์กรกำหนด จึงอาจสรุปได้ว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการจัดการที่มุ่งความสำเร็จเป็นเลิศอย่างแท้จริง การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารอย่างมีระบบที่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้นำและอาศัยการวางแผนอย่างมีขั้นตอน โดยผ่านการตัดสินใจและการประเมินแล้วว่าเหมาะสมกับองค์กร และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอันจะนำความสำเร็จมาสู่องค์กรได้ และสุนทรียส์ เพชรรัชค้ำคำด้วง (2559) ได้กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญต่อการบริหารงานธุรกิจในปัจจุบันทำให้องค์กรสามารถคาดการณ์ปัญหาและโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถปรับองค์กรให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงภายนอกได้ ซึ่งส่งผลให้ผลตอบแทนขององค์กรสูงกว่าคู่แข่ง ช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารองค์กรในขอบเขตที่กว้าง ช่วยลดความเสี่ยง ช่วยให้องค์กรมีวัตถุประสงค์และทิศทางในอนาคตอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ผู้บริหารรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะมีขึ้นในอนาคตส่งผลให้ผู้บริหารปรับวิธีการบริหารงานให้ทันต่อสถานการณ์สามารถกำหนดทิศทางขององค์กรในอนาคตได้อย่างชัดเจน ช่วยให้ผู้บริหารวางแผนกลยุทธ์ได้ดีและ ง่ายกว่าเดิมทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึง อิศราวดี ชำนาญกิจ (2560) กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นเครื่องมือของนักบริหารในการบริหารงาน เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น การบริหารเชิงกลยุทธ์จะเน้นและให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Strategic decision making) ที่ไม่เหมือนกับการตัดสินใจในลักษณะอื่นๆ เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับอนาคตในระยะยาวขององค์กรทั้งหมด ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ เป็นกระบวนการของการบริหารองค์กรโดยรวม เป็นการบริหารที่เน้นการสร้างกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กรในระยะยาว เป็นการตัดสินใจที่อาศัยขั้นเชิงไม่มีวิธีการที่สำเร็จรูป ต้องอาศัยความร่วมมือ พันธะผูกพัน (Commitment)

และทรัพยากรในองค์การและมีทิศทางที่ชัดเจนต่อทางเลือกต่างๆ และแสดงให้เห็นทุกคนในองค์การเข้าใจตรงกัน

สรุปได้ว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ผู้บริหารขององค์กรจะต้องมีวิสัยและกระบวนการในการบริหารจัดการองค์กรของตนอย่างมีคุณภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น

### องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ผู้เขียนได้สังเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์

องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์	ชมินทร์ ชุณหะวัณ (2545)	เนตรพัฒนา ยาวีราช (2552)	ณัฐวัฒน์ พระงาม (2555)	สุพานี สฤษฏ์วานิช (2547)	ณัฐพันธุ์ เขจรันทน (2552)	เซอร์โตและปีเตอร์ (1991)	บุญเลิศ เข็นคงคาและคณะ (2544)	Hunger & Wheelen (1995)	วัชรภรณ์ ทีสุกะ (2557)	สุนทรสถ์ เพชรรักรักษ์คำดวง	วชิราพร บุนนท (2565)	ความถี่
1. การตรวจสอบสภาพแวดล้อม					✓	✓						2
2. การจัดทำกลยุทธ์		✓			✓	✓		✓			✓	5
3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	10
4. การประเมินผลและการควบคุม	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	10

5. การกำหนด ทิศทางเชิงกลยุทธ์			✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		7
6. การวิเคราะห์ เชิงกลยุทธ์			✓									1
7. การกำหนดกล ยุทธ์	✓				✓	✓				✓		4
8. การกำหนด ภารกิจขององค์กร										✓		1
9. การกำหนด วัตถุประสงค์							✓					1
10. การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม								✓		✓		2
11. การกำหนด เป้าหมาย							✓					1
12. การพัฒนา กลยุทธ์							✓					1
13. การกำหนด นโยบาย							✓					1

สรุปได้ว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเป็นการกำหนดทิศทางและการตั้งเป้าหมายเพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ องค์กรประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ คือ การนำทิศทางขององค์กรที่กำหนดไว้มาพัฒนาเป็นแนวทางในการดำเนินงานขององค์กร 2) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ คือ การลงมือปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นไปตามผลลัพธ์ที่ได้กำหนดไว้ โดยผู้บริหารเองจะต้องเข้าใจถึงแนวคิดและสิ่งต่างๆขององค์กรเป็นอย่างดี 3) การประเมินผลและการควบคุม คือ การติดตามความก้าวหน้าและการประเมินผลการดำเนินงานเป็นการตรวจสอบว่ากลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัตินั้นได้ผลตามที่คาดหวังหรือไม่ หากพบข้อบกพร่องหรืออุปสรรค การปรับปรุงและแก้ไข จะช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้เขียนเห็นว่า องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ทั้ง 3 องค์ประกอบนั้น สามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาลตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นแบบอย่างแก่องค์กรอื่นได้

## แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

### ความหมายธรรมาภิบาล

นักวิชาการและองค์กรต่างๆได้ให้ความหมายของ ธรรมาภิบาล (Good Governance) ไว้ดังนี้ องค์การสหประชาชาติ หรือ United Nation : UN ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลว่าเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกประเทศเพื่อพัฒนาและให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการดำเนินการนี้ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อกระจายอำนาจให้เกิดความโปร่งใส รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน และสังคมอย่างเท่าเทียมกัน และมีคำตอบพร้อมเหตุผลที่สามารถชี้แจงกันได้ และ คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nations and Development Programme : UNDP) ได้ให้คำนิยามของคำว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การดำเนินงานของภาคการเมือง การบริหาร และภาคเศรษฐกิจที่จะจัดการกิจการของประเทศในทุกระดับประกอบด้วยกลไก กระบวนการ และสถาบันต่างๆที่ประชาชนและ กลุ่มสามารถแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ปกป้องสิทธิของตนเองตามกฎหมาย และแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกับหลักการของการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการจัดลำดับความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมขึ้นอยู่กับความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม และเสียงของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับการพิจารณาในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา ซึ่งถวิลวดี บุรีกุล (2561) ก็ได้ให้ความหมายของหลักธรรมาภิบาลว่า เป็นการใช้อำนาจในการบริหารจัดการ จัดสรรทรัพยากรและกำกับดูแลที่เป็นไปด้วยความถูกต้อง มีความรับผิดชอบ สุจริต เที่ยงธรรม โปร่งใส ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงโดยยึดหลักนิติธรรม คุณธรรม จริยธรรม ก่อให้เกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผล และเกิดความคุ้มค่าในการทำงาน สอดคล้องกับ ลัตตา ผลวัฒน์ (2557) ที่ได้กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง หลักในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางในการจัดระเบียบให้ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ได้รับรู้ถึง ความยุติธรรม รักษาสิทธิประโยชน์ส่วนรวม ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ก่อให้เกิดพลังความร่วมมือ ความรับผิดชอบในการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมืองมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555) กล่าวว่าธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครองการบริหารจัดการการควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มีความหมายอย่างกว้างกล่าวคือ หากได้มีความหมายเพียง หลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึง ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การปราศจากการ แทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น อีกทั้ง พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (มาตรา 6) ให้ความหมายว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ 1) เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐ 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อ สถานการณ์ 6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองความต้องการ 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อได้สืบค้นจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่า คุณความดี ความยุติธรรม ความถูกต้อง และอภิบาล หมายความว่า บำรุงรักษา ปกครอง ดังนั้น ธรรมาภิบาลตามศัพท์บัญญัติราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง วิธีการปกครองที่ดี

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) คือหลักการและกระบวนการที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ยุติธรรม มีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ธรรมาภิบาลมีความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในองค์กร และช่วยให้การตัดสินใจและการดำเนินงานมีคุณภาพและความยั่งยืน ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การตรากฎหมายที่ถูกต้องเป็นธรรม การบังคับใช้กฎหมาย การกำหนด กฎ กติกา และการปฏิบัติตามกฏกติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพความยุติธรรมของสมาชิก

2. หลักคุณธรรม (Ethics) หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยันอดทนมีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยการปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจ ปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ

5. หลักความรับผิดชอบ (responsibility) หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และการกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนความเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลดี และเสียจากการกระทำของตนเอง

6. หลักความคุ้มค่า (Value for Money) หมายถึง การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยให้เมืองค์กรหรือประชาชนมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

### **ความสำคัญของธรรมาภิบาล**

ธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการบริหารจัดการองค์กรในยุคปัจจุบัน การนำหลักการเหล่านี้มาใช้จะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความยุติธรรม การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อในการดำเนินงาน ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นในทุกภาคส่วน ดังที่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ได้ให้ความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้ให้ ความสำคัญในการบริหารจัดการประเทศได้วิเคราะห้จุดอ่อนและจุดแข็งและข้อจำกัดที่เป็นจุดเสี่ยง ของประเทศ โดยได้กำหนดประเด็นจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ในช่วงของแผนพัฒนาในข้อที่ 9 ในประเด็น การพัฒนาประเทศในระยะต่อไปกล่าวคือ การบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม พัฒนาระบบราชการและข้าราชการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลเพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจให้แก่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาระบบและกลไกป้องกันและปราบปรามการทุจริตแล ประพฤติมิชอบอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม และสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึง ทรัพยากร ควบคุมไปกับปลุกฝังจิตสำนึก ค่านิยม ประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงความสำคัญของ หลักธรรมาภิบาลไว้ว่า หลักธรรมาภิบาลมีบทบาทในการสนับสนุนให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศให้เป็นไปอย่างแข็งแกร่ง เนื่องจากระบบโครงสร้างต่างๆ ภายในประเทศจะสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของประเทศตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการบริหารการพัฒนาประเทศให้อยู่บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตย เพื่อนำมาซึ่งความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทยและความยั่งยืนของการพัฒนา และ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ หลักธรรมาภิบาลไว้ว่า หลักธรรมาภิบาลมีบทบาทในการสนับสนุนให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศให้เป็นไปอย่างแข็งแกร่ง เนื่องจากระบบโครงสร้างต่างๆ ภายในประเทศจะสามารถ พึ่งตนเองได้มากขึ้น สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของประเทศตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ การบริหารการพัฒนาประเทศให้อยู่บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตย เพื่อนำมาซึ่งความอยู่เย็น เป็นสุขร่วมกันของสังคมไทยและความยั่งยืนของการพัฒนา สอดคล้องกับ ธีระ รุญเจริญ (2557) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลว่า หลักธรรมาภิบาลนั้นมีส่วนช่วยในการบริหารจัดการศึกษาในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ รวมถึง ลัดดา ผลวัฒน์ (2557) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาองค์กร และสังคมประเทศชาติอย่างแท้จริง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะทำได้เลยหากประเทศหรือองค์กรขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรทางการศึกษา และ ปิยากร หวังมหาพร (2560) ได้กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักสำคัญในการจัดระเบียบองค์การ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดความรู้รัก สามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันให้กับองค์กร สังคม และ ประเทศในที่สุด ในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารได้รับความสนใจ อย่างกว้างขวาง ทั้งองค์การภาครัฐและภาคเอกชน ได้ให้ความสำคัญและนำ

แนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์การเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงาน ลดการควบคุมเพื่อให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งตรงกับ จุฑาทากาญจน์ เก่งกลสิกิจ (2564) ที่ได้สรุปความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวปฏิบัติในการจัดระเบียบสังคมที่มีความสำคัญครอบคลุมทุกภาคส่วน เป็นกฎเกณฑ์ในการบริหารที่มีความเป็นธรรมประชาชนทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เพราะบุคคลในภาครัฐตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อประโยชน์ของส่วนรวมมากขึ้น นอกจากนี้หลักธรรมาภิบาลยังช่วยกระตุ้นให้กระบวนการประชาธิปไตยเกิดความสมบูรณ์ ระบบการบริหารงานของรัฐมีความยุติธรรม และทุกคนปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลส่งผลให้องค์กรบรรลุผลตามเป้าหมายได้

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการองค์การ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยเน้นไปที่การสร้างโปร่งใส ความยุติธรรม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย และความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินงาน หลักการนี้มีความสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในองค์กรจากทุกภาคส่วนจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร

## สรุป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาลในครั้งนี้ ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ คือ การนำทิศทางขององค์กรที่กำหนดไว้มาพัฒนาเป็นแนวทางในการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการในรูปแบบที่เหมาะสม 2) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ คือ การลงมือปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ 3) การประเมินผลและการควบคุม คือ การติดตามความก้าวหน้าและการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นการตรวจสอบว่ากลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัตินั้นได้ผลตามที่คาดหวังหรือไม่ เพื่อปรับปรุงและแก้ไขให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จตามที่ได้กำหนดไว้

องค์ความรู้ดังกล่าวนี้ สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาล สถานศึกษาที่ปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลจะมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส ยุติธรรม ตรวจสอบได้ คำนึงถึงการมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบต่อสังคมและเกิดความคุ้มค่าที่สุด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาของนักเรียน ตามหลักพื้นฐานการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

## เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา บุญอนันต์วงศ์. (2561). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี
- จุฑาทากาญจน์ เก่งกลีภิจ. (2564). การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนินทร์ ชุณหพันธรัภักษ์. (2545). นโยบายธุรกิจและการบริหารเชิงธุรกิจ. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ชลธิชา ร่มโพธิ์รี. (2561). การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐวัฒน์ พระงาม. (2555). การจัดการเชิงกลยุทธ์ (STRATEGIC MANAGEMENT). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2552). การจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2560). ประชาธิปไตยจากรายการคืนความสุขให้คนในชาติคืออะไร?. วารสารการบริหารปกครอง, 6(2), 29.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2561). หลักธรรมาภิบาลจากแนวคิดสู่การปฏิบัติในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า

- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2560). การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- ลัดดา ผลวัฒน์. (เมษายน-กันยายน 2557). ธรรมชาติกับการบริหารมหาวิทยาลัย. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 8(2), 17.
- วชิราพร บุณนท์. (2565). การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.
- วัชรภรณ์ ทีสุภะ. (2557). การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษ. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิภาพร วรหาญ (2556). การบริหารเชิงกลยุทธ์ทางการพยาบาล. วารสารสมาคมพยาบาลฯ สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปี 2556, 31(4), 6-15.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.). (2552). คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์กรภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating). กรุงเทพมหานคร: พรีเมียร์ โพร จำกัด.
- สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2558). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุจริต. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 53(3), 49.
- สุกรี แวมูขอ. (2562). องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสำนักงานการศึกษาเอกชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
-

- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2547). การบริหารเชิงกลยุทธ์แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนทรสส์ เพชรรักษ์คำด้วง. (2559). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน ในศตวรรษที่ 21. ใน วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฐ์บัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- อิศราวดี ชำนาญกิจ. (23 มิถุนายน 2555). การจัดการเชิงกลยุทธ์. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/297090>
- Certo, Samuel C., & Peter, J. P. (1991). Strategic Management: Concept and Applications. Singapore: McGraw-Hill Inc.
- Glueck, W. F., & Jauch, L. R. (1984). Business Policy and Strategic Management. 4th ed. New York: McGraw-Hill Inc.
- Goetsch, D. L., & Davis, S. B. (2003). Quality Management Introduction to Total Quality Management for Production, Processing, and Service. New York: Prentice Hall.
- Higgins, J. M., & Vincze, J. W. (1993). Strategic Management. 5th ed. USA: The Dryden Press.
- Hunger, J. D., & Wheelen, T. L. (1995). Strategic Management. 5th ed. USA: Addison-Wesley Publishing Company.
- Thompson. Arthur A., J., & Strickland III, A. J. (2003). Strategic Management: Concepts and Cases. 13th ed. New York: McGraw-Hill.
- Wright, P., & Pringle, K. (1992). Strategic Management, Text and Cases. Allyn and Baco.

---

## คำแนะนำสำหรับผู้เขียน



### 1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Journal of Social Sciences Mahamakut Buddhist University) เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

### 2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

---

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

### 3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabun PSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

**บทความวิจัย** ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

**บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้**

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

#### 4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความ

จะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

### การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรม จะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

### อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาหาร” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกษาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

### อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

### เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

#### (1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

#### รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

#### ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

## (2) หนังสือ

### รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อหนังสือ. //(ครั้งที่พิมพ์). //สถานที่พิมพ์. /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

### ตัวอย่าง :

เกษงา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

## (3) บทความในหนังสือ

### รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ). //ชื่อเรื่อง. /(เลขหน้าที่ย่าง). //สถานที่พิมพ์. /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

### ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

## (4) บทความจากวารสาร

### รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ชื่อวารสาร. //ปีที่. /(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

### ตัวอย่าง :

เกษงา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

## (5) บทความในสารานุกรม

### รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ใน ชื่อสารานุกรม. /(เล่มที่ย่าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์. /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

### ตัวอย่าง :

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

### (6) หนังสือพิมพ์

#### รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

#### ตัวอย่าง :

สุชาติ เมือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

### (7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

#### รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

#### ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

### (8) สัมภาษณ์

#### รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

#### ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อตถาพร, สัมภาษณ์)

### (9) สื่อออนไลน์

#### รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

---

**ตัวอย่าง :**

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

**(10) ราชกิจจานุเบกษา**

**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

**ตัวอย่าง:**

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

## ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

### เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก [https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt\\_news.php?nid=508&filename=index](https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index).
-

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

## 5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้ที่เว็บไซต์ของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ที่ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSSMBU/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : [ketsada.iadp@gmail.com](mailto:ketsada.iadp@gmail.com)

## 6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร \*.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล \*.PDF\*.JPG\*.GIF หรือ \*.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

## 7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะ

ได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความใน  
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

## ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words







**องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)**

...(16 pt).....ระบุนองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย.สังเคราะห์  
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ  
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)**

...(16 pt).สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่  
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)**

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

.....

**เอกสารอ้างอิง (18 pt)**

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

## ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words





**สรุป (18 pt)**

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**เอกสารอ้างอิง (18 pt)**

(16 pt).....

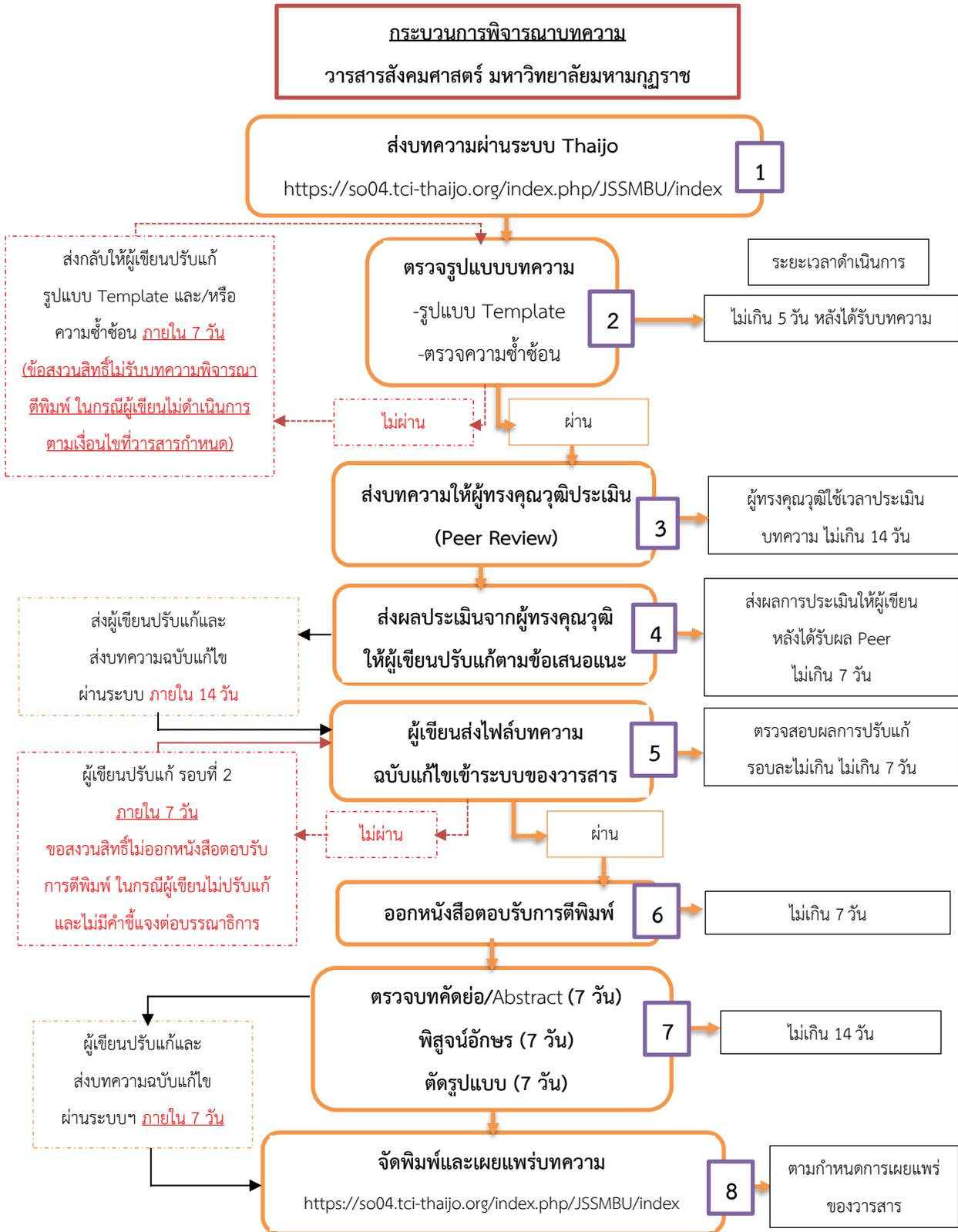
.....

.....

.....

.....

.....



หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)